

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente structurale
2007-2013

MUZEUL BANATULUI MONTAN

MIRCEA TABAN
VESNA STANKOV

PORTUL POPULAR DE PE VĂILE
NEREI ȘI CARAȘULUI
NARODNE NOŠNJE DOLINE
NERE I KARAŠA

MIRCEA TABAN

VESNA STANKOV

PORTUL POPULAR
DE PE VĂILE CARAȘULUI ȘI NEREI

NARODNE NOŠNJE
DOLINE KARAŠA I NERE

**PATRIMONIUL ARHEOLOGIC ȘI ETNOLOGIC AL BANATULUI /
ARHEOLOŠKO I ETNOLOŠKO NASLEĐE BANATA**

Seria Cataloage/Serijska kataloga

EDITORI/IZDAVAČI

**MUZEUL BANATULUI MONTAN REȘIȚA, ROMÂNIA / MUZEJ PLANINSKOG BANATA
REŠICA, RUMUNIJA**

COMPLEXUL MUZEAL ARAD / MUZEJSKI KOMPLEKS ARADA

COLEGIUL EDITORIAL / IZDAVAČKA REDAKCIJA

Dumitru Țeicu, Peter Hügel

Fotografii / Fotografije: Bujorel Purice

Traducere / Prevod: Vera Crastici

MIRCEA TABAN

VESNA STANKOV

**PORTUL POPULAR
DE PE VĂILE CARAȘULUI ȘI NEREI**

**NARODNE NOŠNJE
DOLINE KARAŠA I NERE**

REȘIȚA - VÂRȘET
2012

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

© 2012 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea „Babeș Bolyai”
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hașdeu nr. 45-51
400371 Cluj-Napoca, ROMÂNIA
Tel/Fax (+40)-264-597,401
E-mail: Presa_universitatea@easynet.ro

INTRODUCERE / UVOD

Tratarea unei teme precum cea a portului popular poate părea, în opinia celor mai puțin avizați o întreprindere oarecum riscantă și chiar redundantă, dacă se ia în considerare faptul că acestei categorii a artei tradiționale românești i s-au dedicat numeroase studii, articole și monografii având ca autori atât cercetători din sfera etnologiei/etnografiei, cât și din alte domenii de studiu, precum cel al istoriei artelor. Lista lor este relativ extinsă și aici se expun doar câteva titluri ades citate (și adesea disputate) de către cei ce s-au consacrat disciplinelor științifice mai sus menționate¹. Este vorba, bineînțeles, de contribuții științifice având drept țintă zone, subzone, ținuturi și provincii istorice de pe întreg teritoriul românesc, care tratează și interpretează materialul faptic de teren sau din colecțiile muzeelor de profil, fie din perspectivă tipologică, fie din cea morfo-estetică, sau sunt axate pe ceea ce specialiștii numesc „ornamentică”, într-un demers vizând clasificarea principalelor motive ornamentale și simbolice prezente la unele piese de port popular. Lista de titluri cu referință la varii areale românești este mult mai bogată, putându-se afirma cu deplină convingere faptul că un câmp de cercetare precum cel al portului popular românesc a constituit, de-a lungul timpului, un obiectiv major pentru etnografii și istoricii artelor de la noi.

Nu același lucru se poate afirma și despre arealul bănățean, în particular despre sud-vestul acestei provincii istorice. Este adevărat că avem la dispoziție un anumit număr de studii care prezintă portul popular bănățean din aceleași perspective, precum cele ce au drept termen de referință alte vetre etnoculturale românești, fiind vorba, în acest caz, de contribuții risipite în publicațiile unor instituții, în principal muzeale, sau de capi-

Predstavljanje teme kao što je narodna nošnja može izgledati, u mišljenju onih koji se manje razumu kao donekle rizičan pa čak i suvišan poduhvat, ako se uzme u obzir činjenica da su ovoj kategoriji rumunske tradicionalne kulture bile posvećene brojne studije, članci i monografije čiji su autori kako naučnici iz oblasti etnologije/etnografije, tako i iz drugih polja istraživanja, kao i iz istorije umetnosti. Njihov spisak je relativno opširan i ovde se izlažu samo nekoliko često citiranih naslova (i često spornih) sa strane onih koji su se posvetili gore navedenim naučnim disciplinama¹. Reč je, naravno, o naučnim doprinosima koje imaju za cilj oblasti, pod-oblasti, predele i istorijske pokrajine sa cele rumunske teritorije, koji istražuju i tumače faktički materijal na terenu ili iz kolekcija profilnih muzeja, bilo iz tipološke perspektive, bilo iz one morfo-estetske, ili se oslanjaju na ono što stručnjaci nazivaju „ornamentika”, u pokušaju koji se odnosi na klasifikaciju glavnih dekorativnih i simboličkih motiva prisutnih kod nekih delova narodne nošnje. Spisak referentnih naslova raznih rumunskih oblasti je mnogo bogatiji, mogavši se potvrditi sa potpunim samopouzdanjem činjenica da je područje istraživanja kao polje rumunske narodne nošnje predstavljalo, tokom vremena, glavni cilj etnografa i istoričara umetnosti sa naših prostora.

Ne može se isto tvrditi i o banatskoj oblasti, naročito o jugozapadu ove istorijske provincije. Istina je da imamo na raspolaganju određen broj studija koje predstavljaju banatsku narodnu nošnju iz istih perspektiva, kao i one koje imaju kao uporednu tačku druga rumunska etnokulturna

¹ Oprescu, G., *Arta țărănească la români*, București, 1922; Frunzetti, I., *Motive originare realiste în geometrismul artei decorative*, în *Revista fundațiilor*, București, 1943, p. 355-365; Tzigara-Samurcaș, Al., *Vechimea portului țărănesc*, în *Revista fundațiilor*, nr. 2, București, 1954; Dunăre, N., *Arta populară în Valea Jiului*, București, 1963; Bănățeanu, Tancred, *Portul popular românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965; Petrescu, Paul, *Motive decorative celebre*, București, 1971; Hedvig-Maria, Formagiu, *Portul popular din România*, Muzeul de Artă al RSR, București, 1974; Dunăre, N., *Ornamentica tradițională comparată*, Editura Meridiane, București, 1979; Secoșan, Elena; Petrescu, Paul *Portul popular de sărbătoare din România*, Editura Meridiane, București, 1984; *Portul popular – marcă a identității etnoculturale* (studii prezentate la Conferința internațională a muzeelor de etnografie din sud-estul Europei).

¹ Oprescu, G. *Arta țărănească la români* (Seljačka umetnost kod Rumuna), Bukurešt, 1922; Frunzetti, I. *Motive originare realiste în geometrismul artei decorative* (Originarno realistički motivi u geometrizmu ukrasne umetnosti), Revista fundațiilor, Bukurešt, 1943, str. 355-365; Tzigara-Samurcas, Al. *Vechimea portului țărănesc* (Starost seljačke nošnje), Revista fundațiilor, br. 2, Bukurešt, 1954; Dunare, N. *Arta populară în Valea Jiului* (Narodna umetnost u Dolini reke Žiu), Bukurešt, 1963; Banateanu, Tancred *Portul popular românesc* (Rumunska narodna nošnja), Izdavaštvo Didactică și Pedagogică, Bukurešt, 1965; Petrescu, Paul *Motive decorative celebre* (Slavni ukrasni motivi), Bukurešt, 1971; Hedvig-Maria, Formagiu *Portul popular din România* (Narodna nošnja u Rumuniji), Muzeul de Artă al RSR, Bukurešt, 1974; Dunare, N. *Ornamentica tradițională comparată* (Tradicionalna uporedna ornamentika), Izdavaštvo Meridiane, Bukurešt, 1979; Secoșan, Elena; Petrescu, Paul *Portul popular de sărbătoare din România* (Svečana narodna nošnja u Rumuniji), Izdavaštvo Meridiane, Bukurešt, 1984; *Portul popular – marcă a identității etnoculturale* (Narodna nošnja – marka etnokulturnog identiteta) (studije predstavljene na Međunarodnoj konferenciji etnografskih muzeja sa jugo-istoka Evrope).

tole care îl tratează la modul generic în monografiile dedicate fie unor zone etnografice, provincii istorice sau teritoriului național. Capitolul dedicat unui „istoric al cercetărilor” va detalia și recenza ceea ce s-a publicat până în prezent despre portul și costumul popular bănățean.

De aceea, prezenta lucrare își propune să acopere un anume gol informativ și să ofere, dintr-o perspectivă mai mult sau mai puțin monografică, o privire de ansamblu asupra acestui aspect cultural și estetic din viața țaranului bănățean, oferind deopotrivă date de ordin tipologic, morfo-estetic și simbolic. Titulatura sa indică faptul că area-lul țință nu este întreg teritoriul bănățean, ci două axe hidrografice de importanță majoră din punct de vedere geografic, cultural și spiritual, respectiv văile Carașului și ale Nerei. S-ar putea pune întrebarea de ce acestea și nu altele, dat fiind faptul că județul Caraș-Severin dispune de o bogată rețea hidrografică, sistemul Timiș-Cerna, valea Bârzavei sau cea a Bistrei putând constitui, în egală măsură, țința unui atare studiu.

Două sunt motivațiile care au determinat această alegere. Prima își are sorgintea în domeniul etnocultural, pe văile respective conviețuind alături de români și minoritari, deci cu implicații de interes în multiculturalitate, în cazul văii Carașului fiind vorba de crașoveni (comuna Carașova). Valea Nerei ilustrează și o altă situație în care portul localnicilor poate fi pus în oglindă cu acela al unei populații venite aici (zona etnografică Almăj) din vestul Olteniei în perioada austro-ungară. Cea de-a doua motivație rezidă în faptul că lucrarea de față reprezintă finalizarea unui proiect transfrontalier, derulat cu fonduri europene, în această cercetare fiind implicați și specialiștii muzeului din Vârșeț (Serbia), astfel că perspectiva monografică/reptorială asupra celor două văi, care își continuă cursul pe teritoriul țării vecine, să fie întregită în mod fericit cu ceea ce se manifestă ca fenomen etnocultural și artistic în țara vecină și prietenă, lărgind astfel perspectiva comparativă, inerentă unui asemenea tip de cercetare.

Demersul științific implicat aici nu se poate dispensa de un tablou epistemologic fondat pe descrierea celor două areale din punct de vedere geografic și hidrografic, pe prezentarea în linii generale, dar bine definite, a zonelor etnografice pe care cele două artere hidrografice le străbat, respectiv zonele etnografice Reșița, Oravița și Almăj. Este un capitol ce va puncta în mod succint elemente ținând de tipologia așezărilor, de arhitectura tradițională, sistemul ocupațional de bază (agricultură, păstorit), întregit cu unele date de natură socio-demografică, incluzând, de pildă,

ognișta, vorbindu-se, în acest caz, o arădărie doprinosa în obținuțarea unora din instituții, în principal muzeale, sau o pogrăvire care ga trerău în celini în monografiile consacrate bilo nekim etnografskim oblastima, istorijskim provincijama ili nacionalnoj oblasti. Poglavlje posvećeno jednom “istoričaru istraživanja” će obrazložiti i napisati recenziju toga što se do sada objavilo o banatskoj narodnoj nošnji.

Zbog toga, ovaj rad želi da popuni određenu informativnu prazninu i da pruži, iz više ili manje monografske perspektive, celokupni pogled na ovaj kulturni i estetski izgled kulturnom i estetskom izgledu iz života banatskog seljaka, pružajući podjednako podatke tipološke, morfo-estetske i simboličke prirode. Njegov naslov ukazuje na činjenicu da ciljna oblast nije cela banatska teritorija, već dve hidrografske ose većeg značaja sa geografske, kulturne i duhovne tačke gledišta, odnosno dolina Karaša i Nere. Moglo bi se postaviti pitanje zašto ove a ne druge, imajući u vidu činjenicu da Karaš-Severinska županija raspolaže bogatom hidrografskom mrežom, sistem Tamiš-Cerna, dolina Brzave ili dolina Bistre mogavši da budu, u podjednakoj meri, cilj jedne takve studije.

Dva razloga su dovela do ovog izbora. Prvi ima korene u etnokulturološkom domenu, u dotičnim dolinama živeći pored Rumuna i manjine, dakle sa uplitanjima višekulturnog interesa, u slučaju doline Karaša budući reč o karašovanima (opština Karaševo), dok u slučaju doline Nere o Srbima iz opštine Sokolovac, smeštene tamo gde reka napušta teritoriju Rumunije. Dolina Nere oslikava i drugu situaciju gde nošnja meštana može biti stavljena u ogledalu sa nošnjom naroda koji je ovde došao (etnografska oblast Almaž) sa zapada Oltenije u austro-ugarskom periodu.

Drugi razlog predstavlja činjenicu da ovaj rad predstavlja završavanje prekograničnog projekta, odvijanog putem evropskih fondova, u ovom istraživanju budući uključeni i specijalisti Vršackog muzeja (Serbia), tako da monografska/reptorna perspektiva tih dveju dolina, koje nastavljaju svoj tok na teritoriji susedne zemlje, bude sretno popunjena time što se manifestuje kao etnokulturni i umetnički fenomen u susednoj i prijateljskoj zemlji, šireći tako uporednu perspektivu, nerazdvojivu takvoj vrsti istraživanja.

Naučni postupak ovde uključen ne može se odvojiti od jedne epistemološke slike na osnovu ove dve oblasti sa geografske i hidrografske tačke gledišta, na predstavljanje u opštim linijama, ali dobro definisanim, etnografskih oblasti kroz koje te dve hidrografske artere prelaze, odnosno etnografske oblasti Rešice, Oravice i Almaža. Ovo je poglavlje koje će podvući jedan za drugim elemente tipologije naselja, tradicionalne arhitekture,

impactul navetismului și al mass-media asupra sistemului de valori ale culturii populare. Acest nex epistemic nu constituie „o introducere în...” și nici nu este o chestiune de pedanterie științifică, fiind mai degrabă util cititorului mai mult sau mai puțin familiarizat cu o atare problematică, așa încât să-și poată forma o idee generală despre contextul natural și cultural ce și-a pus amprenta asupra portului popular din cele trei vetre etnoculturale menționate.

De asemenea, ține de o anume evidență științifică faptul că prezentarea în datele sale actuale a temei alese implică recenzarea a ceea ce s-a publicat până în prezent relativ la portul popular bănățean. Fără a fi exhaustiv, capitolul consacrat așa numitului „istoric al cercetărilor” își propune să analizeze studiile și articolele apărute îndeosebi în publicațiile muzeale, precum și capitolele cu referire la Banat din monografiile ce vizează fie areale mai restrânse (zona Almăj, de pildă), fie acoperind teritoriul național. La acestea se adaugă contribuțiile științifice ale cercetătorilor din Serbia, întregindu-se astfel tabloul bibliografic, prin evidențierea aspectelor etnoculturale ale temei din țara vecină.

Capitolul final este cel ce va trata materia propriu-zisă a cărții, respectiv cea enunțată de titlu și trebuie spus că nu va prevala o metodologie sau alta în expunerea științifică a faptelor. Demersul tipologic se va împleti cu cel morfo-funcțional și cel estetic, urmat de cel hermeneutic, aplicat la domeniul ornamental. Simbolica unor elemente geometrice sau vegetale va fi explicată ținându-se cont cu rigurozitate de datele bibliografice de care dispunem în prezent. Sunt prezentate, în principal, piese de port popular și costume întregi aflate în colecțiile muzeale, iar comentariul științific va fi axat pe structurarea elementelor ce individualizează portul bănățean, în speță a celui cărășan existent în localitățile de pe văile celor două cursuri de apă din titulatură, atât față de acela din alte zone etnofolclorice din Banat, cât și față de cel existent în areale culturale limitrofe. Dimensiunea comparatistă se impune prin prezența minorităților indicate mai sus, în tentativa decelării unor eventuale interferențe și influențe dintre românii majoritari și crașoveni (croați) și sârbi, pe de o parte, iar pe de alta se întrevede o punere în paralelă a portului românilor din sectorul românesc al celor două văi cu acela al românilor din Serbia, unde au statutul de minoritari, lărgindu-se astfel această bază comparatistă. Comentariul științific va fi probat și susținut de o documentație cu specific muzeografic, respectiv fișele de obiect și ilustrația aferentă (fotografii color și a/n).

osnovnog sistema zanimanja (poljoprivreda, odgajanje ovaca), popunjeno nekim podacima socio-demografske prirode, uključujući, na primer, uticaj kretanja i medija na vrednosni sistem narodne kulture. Taj epistemološki neks ne predstavlja “uvod u ...” i nije neka stvar naučne pedanterije, budući pre korisna čitaocu manje ili više upoznatim sa takvom problematikom, tako da on može stvoriti opštu misao o prirodnom i kulturnom kontekstu koji je ostavio svoj otisak na narodnu nošnju ova tri pomenuta etnokulturna centra.

Takođe, odnosi se na određeni naučni popis činjenica da predstavljanje, u svojim trenutnim podacima, odabrane teme uključuje recenziju toga što se dosad štampalo o banatskoj narodnoj nošnji. Ne budući iscrpno, poglavlje posvećeno takozvanom “istoričaru istraživanja” planira da analizira studije i članke objavljene naročito u muzejnim izdanjima, kao i poglavlja koja se odnose na Banat iz monografija koje se odnose bilo na manje oblasti (oblast Almaža, na primer), bilo pokrivajući nacionalnu teritoriju. Na ovo se dodaju naučni doprinosi istraživača iz Srbije, popunivši se tako bibliografska slika, prikazivanjem etnokulturnih aspekata teme iz susedne zemlje.

Poslednje poglavlje je to koje će se baviti samim materijalom knjige, odnosno onim najavljenim u naslovu i treba reći da neće preovladivati jedna ili druga metodologija u naučnom predstavljanju činjenica. Tipološki pokret će se uplesti sa onim morfo-funkcionalnim i estetskim, koji je praćen onim hermeneutičnim, primenjenim ukrasnom domenu. Simbolika nekih geometrijskih ili biljnih elemenata biće objašnjena imajući se u vidu sa preciznošću biografski podaci kojima raspolazemo do sada. Predstavljani su, uglavnom, delovi narodne nošnje i celokupne nošnje koji se nalaze u muzejnim kolekcijama, a naučni komentar će se odnositi na organizovanje elemenata koji individualizuju banatsku narodnu nošnju, naročito karaš-severinsku postojeću u naseljima dolina ove dve naslovne reke, kako prema onima iz drugih Banatskih etnofolklornih oblasti, tako i prema onim postojećim u susednim kulturnim oblastima.

Nameće se uporedna dimenzija prisustvom gore navedenih manjina, u pokušaju otkrivanja mogućih ukrštavanja i uticaja između većine Rumuna i Karašovana (Hrvati) i Srba, sa jedne strane, a sa druge se vidi upoređivanje rumunske nošnje iz rumunske oblasti ove dve doline sa nošnjom Rumuna iz Srbije, gde ima statut manjine, proširivši se tako ova uporedna osnova. Naučni kometar biće odobren i podržan muzeografskom specifičnom dokumentacijom, odnosno fišom stvari i odgovarajućom slikom (fotografije u boji i crno bele).

CONDIȚIONAREA GEOGRAFICĂ / GEOGRAFSKA USLOVLJENOST**BAZINUL HIDROGRAFIC CARAȘ**

Râul Caraș își adună izvoarele de pe versantul vestic al Munților Semenici și de pe cel estic al Munților Aninei (izbulul de la Cîrneală), obârșia sa fiind o puternică exurgență carstică. Valea sa, pe cursul superior, evoluează la contactul dintre depozitele cristaline alohtone ale Semeniciului și sedimentele carbonatate din cuveta geosinclinală Reșița – Moldova Nouă.

Pe teritoriul României, Carașul drenează un areal de 1443 km², dezvoltat asimetric față de axul albiei, a cărei lungime (exclusiv pe teritoriul județului Caraș-Severin) este de 76 km. Sub aspect orografic, arealul de recepție al râului se suprapune unor unități geomorfologice distincte, individualizate în zonele: a) zona piemontului bănățean, care bordează periferic masivul cristalin al Semeniciului, având o extensie remarcabilă; b) platforma Carașului, cu altitudini cuprinse între 600 – 400 m, ocupă interfluvii largi, cu extensie maximă pe cursul superior și mediu. Relieful piemontan se estompează treptat spre zonele periferice, trecând printr-un contact morfologic slab exprimat cu câmpia piemontană a Banatului, ce pătrunde sub formă de golfuri pe artera fluvială, păstrând altitudini sub 200 m pe suprafețe relativ mari.

În ansamblul său, bazinul hidrografic Caraș se prezintă sub forma unui dreptunghi slab arcuit. Carașul izvorăște de sub Semenici, la cca. 1 km distanță de obârșia Bârzaiei. Lungimea totală a cursului de apă este de 128 km, dintre care 76 revin României.

Suprafața bazinului colector este de 1705,02 km², dintre care 1148,7 km² sunt situați pe teritoriul României. Bazinul superior și mediu este, în general, simetric. Asimetria devine evidentă pe cursul inferior, în zona de frontieră, unde lățimea bazinului dezvoltată în malul drept este de 1,5 km, în timp ce în malul stâng este de 18 km.

Lățimea sa în zona localității Carașova este de 34 km, iar în zona de frontieră nu depășește 19,5 km. Coeficientul de asimetrie al râului este de 0,594, altitudinea medie de bazin fiind 454,6 m. Apreciată în ansamblu (inclusiv pe teritoriul iugoslav), panta medie pe bazin este de 5,36 m/

HIDROGRAFSKI BAZEN KARAŠ

Reka Karaš sakuplja svoje izvore sa zapadne padine Planina Semenik i istočne Planina Anine (izvor Krneala), njegovo vrelo imajući snažan karstični karakter. Njegova Dolina se, na gornjem toku, razvija pri kontaktu između nanetih kristalinih taloga Semenika i gaziranih naslaga iz geosinklinalne kotline Rešica – Nova Moldava.

Na teritoriji Rumunije, Karaš drenira oblast od 1443 km², asimetrijski razvijenu prema osi korita, čija dužina (izuzev oblast Karaš-Severinske županije) je 76 km. Po orografskom aspektu, prijemna oblast reke poklapa se sa različitim geomorfološkim jedinicama, individualizovanih u oblastima: a) oblast banatskog pijemonta, koja okružuje na periferiji kristalni masiv Semenika, imajući značajno proširenje; b) visoravan Karaša, sa visinama između 600 – 400 m, zauzima široke prostore među dolinama, sa maksimalnim produžetkom na gornjem i srednjem toku. Reljef pijemonta postaje postepeno blaži prema perifernim oblastima, prolazivši kroz slabo izražen morfološki kontakt sa pijemontnom poljanom Banata, koja prodiere u obliku zaliva na rečnu arteru, zadržavši visine ispod 200 m na relativno velikim površinama.

U svom sastavu, hidrografski bazen Karaša se pojavljuje u obliku slabo iskrivljenog pravougaonika. Karaš izvire ispod Semenika, na oko 1 km razdaljine od izvora Brzave. Celokupna dužina toka reke je od 128 km, od kojih 76 u Rumuniji.

Površina sakupnog bazena je od 1705,02 km², od kojih se 1148,7 km² nalazi na teritoriji Rumunije. Gornji i srednji bazen je, uglavnom, simetričan. Asimetrija postaje očevidna na donjem toku, u pograničnoj oblasti, gde je širina bazena razvijena na desnoj obali od 1,5 km, dok je na levoj obali od 18 km.

Njegova širina u oblast naselja Karaševo je od 34 km, dok u pograničnoj oblasti ne premašuje 19,5 km. Koeficijent asimetrije reke je od 0,594, prosečna visina bazena budući 454,6 m. Procenjena u celini (uključujući teritoriju Srbije), prosečna nizbrdica u bazenu je od 5,36 m/km. Na teritoriji

km. Pe teritoriul județului Caraș-Severin, panta medie înregistrează căderi de 9,06 m/km, cu variații pronunțate de pantă spre obârșie.

Astfel, de la izvor până la intrarea în defileul Prolazului (pe o lungime de 12 km), panta hidrolică a râului este de 21 m/km. Pe traseul defileului, până în dreptul localității Carașova, căderile de cotă sunt de 17,9 m/km. Pe acest tronson sunt foarte frecvente rupturile de pantă, provocate de evoluția specifică a reliefului carstic. În aval de Carașova panta hidrolică se diminuează sensibil, ceea ce determină în zonele aplatizate ale câmpiei un traseu meandrat al albiei, cu frecvente pendulări față de traseul general de curgere.

Ceea ce caracterizează bazinul hidrografic Caraș este discrepanța dintre densitatea rețelei hidrografice permanente din bazinul superior și cea din bazinul mediu/inferior. Pe cursul superior, ce evoluează pe direcția SN, în flancul estic al cuvetei de sedimentare mezozoică, colmatată cu roci carbonatate, este remarcabilă sărăcia în cursuri afluențe.

Din zona Comarnic, unde se remarcă o virgație spre vest, străbătând transversal depozite calcaroase mezozoice până la Carașova, această situație rămâne neschimbată. În zona de carst, îndeosebi în Câmpul Mărculeștilor, lipsește rețeaua hidrografică afluentă, fiind prezente în schimb șiruri de doline ce jalonează cursurile subterane.

În bazinul Carașului, factorii care influențează densitatea rețelei hidrografice, prezintă o complexitate mare. Se remarcă astfel o distribuție inegală a precipitațiilor pe ansamblul său, cu valori de cca. 900 mm în zona de obârșie a pâraielor Dognecea și Lupac și de cca. 700 mm în zonele mai joase, spre Câmpia de Vest.

La aceasta mai concură și structura geologică complexă, cu reacție variată la acțiunea fizico-mecanică de denudare, etalând în zona nord-estică a bazinului calcare sensibile la procesele fizico-chimice de solubilizare și levigare (spre est), conglomerate, gresii și șisturi argiloase în zona centrală. Peisajul petrogenetic este completat pe cursul inferior de prezența, în sectoarele de luncă, a unor depozite de pietrișuri și nisipuri poligenetice cuaternare sau de argile și nisipuri pliocene (în SV).

Indicele de ariditate este cel mai ridicat în carst, unde infiltrația foarte activă favorizează dezvoltarea rețelei subterane în dauna celei superficiale. Ariditatea și lipsa apelor de suprafață este, de altfel, un alt aspect izbitor pentru regiunile carstice, legat de condițiile hidrogeologice specifice. La distribuirea rețelei hidrografice minore contri-

Karaș-Severinske županije, prosečna nizbrdica beleži opadanje od 9,06 m/km, sa pojačanim varijacijama nizbrdice prema izvoru.

Tako da, od izvora do ulaska u klanac Prolaz (na dužini od 12 km), hidrolička nizbrdica reke je od 21 m/km. Na putu prema klancu, do pravca naselja Karaševo, opadanje kota je od 17,9 m/km. Na ovoj parceli su vrlo česte pukotine nizbrdice, prouzrokovane specifičnim razvojem karstičnog reljefa. Nizvodno od Karaševa hidrolička nizbrdica se vidno smanjuje, što prouzrokuje u ravnim oblastima poljane vijugav put korita, sa čestim odstupanjima od opšteg toka.

Ono što karakteriše hidrografske bazene Karaša je razlika između gustine stalne hidrografske mreže gornjeg i srednjeg/donjeg bazena. Na gornjem toku, što se razvija u pravcu JS, na istočnoj strani korita mezozoičnih naslaga, zatvorena gaziranim stenama, može se zapaziti siromaštvo u dovodnim tokovima.

Od oblasti Komarnik, gde se primećuje pomeranje ka zapadu, prolazeći poprečno mezozoične kalkarne naslage do Karaševa, ova situacija ostaje nepromenjena. U karstnoj oblasti, naročito u Poljani Markulestilor (Câmpul Mărculeștilor), nedostaje dovodna hidrografska mreža, umesto toga budući prisutni nizovi dolina koje obeležavaju podvodne tokove.

U bazenu Karaša, faktori koji utiču na gustinu hidrografske mreže, predstavljaju veliku složenost. Tako se primećuje nejednaka raspodela padavina u njegovoj celini, sa vrednostima od oko 900 mm u oblasti izvora potoka Dogneće i Lupaka i od oko 700 mm u nižim oblastima, prema Zapadnoj poljani (Câmpia de Vest).

Na ovo se dodaje i kompleksna geološka struktura, sa raznovrsnom reakcijom na fizičko-mehaničku akciju ogoljenja, pokazujući u severo-istočnoj oblasti krečnjake osetljive na fizičko-hemijske procese rastvaranja i levigacije (prema istoku), konglomerate, peščanik i škriljac u centralnoj oblasti. Petrogenetski pejzaž je popunjen na donjem toku prisustvom, u oblastima šumaraka, nekih naslaga kamenja i poligenetičnog kvaternarnog peska ili gline i pliocenskog peska (na JZ).

Indeks suše je viši u steni, gde je veoma aktivno upijanje povoljno po razvoj podzemne mreže na štetu one površne. Suša i izostanak površinskih voda je, inače, druga upečatljiva pojava za karstične oblasti, povezana sa specifičnim hidrogeološkim uslovima. Podeli male hidrografske mreže vidno

buie în mod vădit și extensia inegală a pădurilor, care se concentrează în zona masivului Dognecea, precum și în cea a cursului superior al Carașului (munții calcaroși ai Aninei).

Ca reflex direct a situației expuse, contrastele de densitate ale rețelei hidrografice sunt extrem de pronunțate. Ele ating valori maxime în bazinele superioare ale văilor Lupac și Dognecea: 1,70 – 1,90 kml/km² și minime în platoul carstic crașovean (0,41 kml/km² - singurii afluenți de aici fiind Buhuiul și Comarnicul), unde cu excepția cursului principal, rețeaua de suprafață este complet dezorganizată. O scădere destul de pronunțată a densităților (0,8 – 1,0) se remarcă în sud-vestul bazinului, suprapunându-se unui relief coborât și aplatizat (100 – 200 m), alcătuit din sedimente pliocene și aluviuni cuaternare, a căror permeabilitate ridicată permite cu ușurință infiltrația și sunt defavorabile scurgerii de suprafață.

Densitatea cu caracter temporar este mai redusă pe cursul mediu, în comparație cu cea permanentă în subbazinele Dognecea și Lupac și prezintă valori egale în subbazinul Nermed (0,86 – 0,87) depășind-o în zonele sud-vestice (10,3 kml/km², față de 0,80 kml/km² sau 1,92 kml/km² față de 1,16 kml/km²).

DEBITUL MEDIU MULTIANUAL AL CARAȘULUI

Datele obținute vizând debitele medii multi-
anuale ale Carașului și ale sistemului afluent au
fost obținute fie prin măsurători directe, efectuate
pe un interval de timp dat, fie calculate prin ana-
logii (corelații), cu măsurători efectuate în bazin
la posturi de observație apropiate.

Stația Carașova

F (km ²)	H (m)	Măsurători directe	Măsurători corelate
131	607	1950 – 1953	1954 – 1958
		1959 – 1967	

Stația Secășeni

F (km ²)	H (m)	Măsurători directe	Măsurători corelate
450	435	1959 – 1967	1950 – 1958

Q (m ³ /sec)	q(l/sec/km ²)
4,99	11,1

Având în vedere predominanța scurgerilor din
sezonul de primăvară la nivelul întregului terito-

doprinosi i nejednak produžetak šuma, koje se
nalaze u oblasti venca Dogneće, kao i u oblasti
gornjeg toka Karaša (kalkarne planine Anine).

Kao direktan refleks prikazane situacije,
kontrasti gustine hidrografske mreže su veoma
naglašeni. Oni dotiču maksimalne vrednosti u
gornjim bazenima dolina Lupac i Dogneća: 1,70 –
1,90 kml/km² i minimalne u karaševskoj karstičnoj
visoravni (0,41 kml/km² - jedine pritoke odavde
budući Buhuj i Komarnik), gde izuzev glavnog
toka, površna mreža je totalno neorganizovana.
Pojačano opadanje gustina (0,8 – 1,0) primećuje se
na jugo-zapadu bazena, preklapajući se sa niskim
i ravnim reljefom (100 – 200 m), koji se sastoji
od pliocenskih naslaga i kvaternarnih nanosa, čija
povišena probojnost dopušta sa lakoćom infiltraciju
i nepovoljna su površna slivanja.

Gustina povremenog karaktera je manja na
srednjem toku, u poređenju sa onom stalnom u
podbazenima Dogneće i Lupaka i predstavlja
jednake vrednosti u podbazenu Nermeta (0,86 –
0,87) prevazilazeći je u jugo-zapadnim oblastima
(10,3 kml/km², prema 0,80 kml/km² ili 1,92 kml/
km² prema 1,16 kml/km²).

VIŠEGODIŠNJI PROSEČNI PROTOK KARAŠA

Podaci koji se odnose na višegodišnje srednje
protoke Karaša i dovoznog sistema dobijeni
su direktnim merenjima, urađenim na određeni
vremenski period, ili su izračunate putem analogija
(korelacija), merenjima izvršenim u bazenu na
bližim mestima za nadgledanje.

Stanica Karaševo

F (km ²)	H (m)	Direktna merjenja	Uzajamna merjenja
131	607	1950 – 1953	1954 – 1958
		1959 – 1967	

Stanica Sekašeni

F (km ²)	H (m)	Direktna merjenja	Uzajamna merjenja
450	435	1959 – 1967	1950 – 1958

Q (m ³ /sec)	q(l/sec/km ²)
4,99	11,1

Imajući u vidu preovlađujuća slivanja u
proletnom sezonu na nivou cele državne teritorije,
karakterizacija sezonske podele se radi kroz

riu al țării, caracterizarea repartiției sezoniere se face prin prisma următoarelor sezoane importante. Din considerarea simultană a acestor trei criterii, bazinul hidrografic Caraș a fost inclus tipului C, respectiv forma de hidrograf carpatică de sud-vest și aria de răspândire a acestuia. Importante, după scurgerea de primăvară, sunt cele de vară și toamnă. Alimentarea subterană este mai mare de 40 % din scurgerea totală, iar scurgerea superficială are sursă predominant pluvială².

BAZINUL HIDROGRAFIC NERA

Bazinul hidrografic Nera se înscrie integral în limitele județului Caraș-Severin, având o suprafață totală de 1400 km² (exclusiv pe teritoriul României), distribuită de-a lungul unui traseu al albiei de 125 km. Suprafața de recepție dezvoltată în malul stâng al colectorului principal este de 665 km², iar cea din malul drept de 735 km², la o lungime totală a cursului de 422 km. Zona de izvoare se situează sub golul alpin al masivului Semenik, un masiv insular cristalin și cea mai importantă unitate morfologică a Munților Banatului³.

Obârșia râului se situează în zona de divergență orohidrografică a Semenicului, sub vârful Gozna, de unde Nera își culege întreaga rețea afluentă de pe cursul superior și mediu. În acest sector râul poartă denumirea de Nergana. Cursul său superior are o direcție de curgere nord-sud evoluând pe roci cristaline și eruptive, râul având aici o rețea cu succesiune normală a cursurilor afluențe, respectiv Nerganița, Coșava și Helișteagul (pe traseul izvor-confluență). În dreptul localității Pătaș râul pătrunde în depresiunea Almăjului, schimbându-și direcția de curgere spre sud-vest. În acest sector deoarece străbate o zonă cu roci moi, valea sa se lărgeste, cu o dezvoltare pronunțată a luncii sale. Limitele depresiunii menționate coincid cu limita dintre rocile cristaline, care alcătuiesc munții și dealurile din jur (Semenicul la nord-est, munții Almăjului la sud, cei ai Locvei la sud-vest și Aninei la nord) și depozitele sedimentare miocene în care este săpată aceasta. Profilul său longitudinal se extinde pe o direcție aproximativă est-vest, având ca principal ax hidrologic râul Nera, care are aici o rețea afluentă mai consistentă decât pe cursul său superior (Miniș, Lăpușnic, Moceriș, Ducin etc.). Relieful depresiunii constă

prizmu sledećih glavnih sezona. Iz istovremenog razmatranja ova tri kriterijuma, hidrografski bazen Karaša je bio uključen u tip C, odnosno hidrografski oblik jugo-zapadno karpatski i oblast njegove proširenosti. Glavna, nakon prolećnog slivanja, jesu letnja i jesenja. Podzemno snabdevanje je veće sa 40 % od celokupnog slivanja, a površno slivanje ima kao preovlađujući izvor kišni².

HIDROGRAFSKI BAZEN NERE

Hidrografski bazin Nera je celokupno uključen u granice Karaš-Severinske županije, imajući celokupnu površinu od 1400 km² (samo na teritoriji Rumunije), raspoređenu duž toka korita od 125 km. Prijemna površina razvijena na levoj obali glavnog sakupljača je od 665 km², dok je ona sa desne obale od 735 km², na celokupnoj dužini reke od 422 km. Oblast izvora se nalazi ispod alpske praznine venca Semenika, kristalni ostrovnici venac i najvažnija morfološka jedinica Banatskih Planina³.

Izvor reke se nalazi u oblasti orohidrografske divergencije Semenika, ispod vrha Gozna, odakle Nera sakuplja svoju celokupnu mrežu pritoka sa gornjeg i srednjeg toka. U ovoj oblasti reka nosi naziv Nergana. Njen gornji tok ima severo-južni pravac slivanja razvijajući se na kristalnim i eruptivnim stenama, reka imajući ovde mrežu sa normalnim redosledom pritoka, odnosno Nerganica, Košava i Helišteag (na putu izvor-ušće). U pravcu naselja Pataš reka prodire u depresiju Almaža, promeniivši pravac kretanja prema jugo-zapadu. U ovom sektoru pošto prolazi kroz oblast sa mekim stenama, rečno korito se širi, sa vidljivim razvojem svoje doline. Granice pomenute depresije se podudaraju sa granicom između kristalnih stena, koje sačinjavaju okolne planine i bregove (Semenik na severo-istoku, planine Almaža na jugu, planine Lokve na jugo-zapadu i Anine na severu) i miocene taloge u kojima je ona iskopana. Njen uzdužni profil se širi u jednom otprilike istočno-zapadnom pravcu, imajući kao glavnu hidrološku osu reku Nera, koja ovde ima jednu obiljniju mrežu pritoka od njenog gornjeg toka (Miniš, Lapušnik, Moceriš, Ducin itd.). Reljef depresije se sastoji od produženih vrhova, razvijenijih prema jugu, sa

² CASE S.A. *Caracterizare hidrologică a județului Caraș-Severin*, 1996, p. 52.

³ CASE S.A. *op. cit.*, p. 65.

² CASE S.A. *Caracterizare hidrologică a județului Caraș-Severin* (Hidrološka karakterizacija Karaš-Severinska županija), 1996, str. 52.

³ CASE S.A. *cit. delo.*, str. 65.

din culmi prelungi, mai dezvoltate spre sud, cu altitudini ce variază între 300 și 450 m., fiind continuate de șapte terase de eroziune ce generează un profil asimetric al bazinului pe parcursul său⁴. Aceasta se dezorganizează în zona de traversare a sinclinoriului de sedimentare mezozoică, respectiv în Cheile Nerei, ce constituie linia de demarcație dintre munții Aninei și cei ai Locvei, unde prezența predominantă a rocilor calcaroase determină în bazinul affluent fenomene specifice carstului (cursuri subterane, insurgențe, izbucuri).

Exceptând cursul superior al râului, în care densitatea cursurilor afluate este relativ mare datorită grefării rețelei hidrografice pe un substrat de roci cristaline impermeabile, afluenții Nerei sunt puțin numeroși, iar aportul de debit datorat acestora, în aval de depresiunea Almăj, este sărac.

Comparând debitele medii sezoniere înregistrate, rezultă că bazinul hidrografic Nera se include în tipul IVT, corespunzător unor bazine de recepție cu altitudine medie (în jur de 800 m.), în care scurgerea sezonieră cea mai ridicată, exceptând sezonul de primăvară, se produce iarna, iar cea mai scăzută toamna⁵.

SCURGERI MEDII PE BAZIN (DEBITE MEDII MULTIANUALE)

La stabilirea acestui parametru s-a ținut cont de variabilitatea șirurilor de debite medii anuale care au fost înregistrate pe un interval de 18 ani, perioadă considerată caracteristică din punctul de vedere al variației debitelor medii anuale. Astfel, pentru intervale diferite de timp (10-13-16-18 ani) la postul hidrometric Mocerîș au fost determinate debite medii de 8,64 m³/sec., 9,57 m³/sec, 9,65 m³/sec, 9,32 m³/sec, constatându-se că pe măsură ce intervalul de timp luat în considerare crește, valorile debitelor medii tind să se stabilizeze, rezultând o acuratețe mai mare a măsurătorilor.

Pentru acest interval de timp, valorile debitului mediu multianual sunt:

Stația hidrometrică Mocerîș

F (Km ²)	H (m)	Interval de măsurători	Q (m ³ /sec)	q/l/sec/km ²
842	654	1950-1967	11,1	11,1

⁴ Sencu, V.; Băcănar, I., *Județul Caraș-Severin*, Editura Academiei RSR, București, 1966, p. 44, 64-65.

⁵ CASE S.A. *op. cit.*, p. 72.

visinama care variază între 300 și 450 m., i care se continuă cu șapte terase de eroziune care stăruie un profil asimetric al bazinului pe parcursul său⁴. Ona postaje neorganizată u oblasti prelaza mezozoicnog sinklinala sedimentacije, odnosno u Klancu Nere, koji predstavlja liniju razgraničavanja planina Anine od planina Lokve, gde preovlađujuće prisustvo kalkarnih stena određuje u dovođnom bazenu pojave specifične karstu (podzemni tokovi, virovi, izvori).

Izuzev gornjeg toka reke, u kojem je gustina dovođnih tokova relativno velika zahvaljujući grefiranju hidrografske mreže na podlozi neprođornih kristalnih stena, pritoke Nere su manje brojne, a doprinos njihovog protoka, u dolini depresije Almaža, je siromašan.

Upoređujući zabeležene sezonske prosečne protoke, proizilazi da hidrografski bazen Nere pripada tipu IVT, sličan nekim kolektivnim bazenima srednje visine (oko 800 m.), u kojem se najveće sezonsko slivanje, izuzev proletne sezone, vrši zimi, a najmanje u jesen⁵.

PROSEČNA SLIVANJA PO BAZENU (VIŠEGODIŠNJI PROSEČNI PROTOK)

Kod određivanja ovog parametra imala se u vidu promenljivost nizova prosečnih godišnjih protoka koji su bili registrovani u intervalu od 18 godina, period smatran kao karakterističan sa tačke gledišta varijacija prosečnih godišnjih protoka. Tako da su, za različite vremenske periode (10-13-16-18 godina), u hidrometrijskoj stanici Moćeriš bili ustanovljeni prosečni protoci od 8,64 m³/sek., 9,57 m³/sek, 9,65 m³/sek, 9,32 m³/sek, primetivši se da što je veći vremenski period, vrednosti prosečnih protoka teže da se ustalje, dobivši se veća tačnost merenja.

Za ovaj vremenski period, vrednosti višegodišnjeg prosečnog protoka su:

Hidrometrijska stanica Moćeriš

F (Km ²)	H (m)	Interval merenja	Q (m ³ /sec)	q/l/sec/km ²
842	654	1950-1967	11,1	11,1

⁴ Sencu, V.; Bacanaru, I. *Județul Caraș-Severin* (Karaș-Severinska županija), Izdavaštvo Academiei RSR, București, 1966, str. 44, 64-65.

⁵ CASE S.A. *cit. delo*, str. 72.

Stația hidrometrică Sasca Montană

F (Km ²)	H (m)	Interval de măsurători	Q (m ³ /sec)	q/l/sec/km ²
1164	613	1950-1968	12,6	10,60

Este evidentă tendința de scădere spre aval a scurgerii medii $q/l/sec/km^2$, existând o strânsă corelație între q și H . Pentru râurile din Banat, în general se acceptă la un $H (m) = 1000$ valoare a scurgerii de $20 l/sec/km^2$, care scade proporțional cu scăderea mediei altimetrice pe bazin.

Hidrometrijska stanica Saska Montana

F (Km ²)	H (m)	Interval merenja	Q (m ³ /sec)	q/l/sec/km ²
1164	613	1950-1968	12,6	10,60

Očevidnaje težnja opadanja iz vodnog prosečnom slivanju $q/l/sec/km^2$, postojavši jaka korelacija između q i H . Za reke iz Banata, uglavnom se prihvata da $H (m) = 1000$ vrednost slivanja od $20 l/sec/km^2$, koja opada proporcionalno sa opadanjem srednje altimetrije u bazenu.

CARACTERIZAREA ETNOGRAFICĂ A CELOR DOUĂ AREALE HIDROGRAFICE / ETNOGRAFSKA KARAKTERIZACIJA OVE DVE HIDROGRAFSKE OBLASTI

Zonarea etnografică a spațiului culturii populare românești a fost adesea subiect de dispută științifică între cercetătorii de prestigiu ai etnografiei românești, aceștia raportându-se la elemente diverse și diferențiate atunci când au tratat o asemenea problemă, rezultanta fiind nu o zonare unitară, ci „zonări”, care nu coincid de la un autor la altul. Nu este scopul capitolului de față să traseze istoricul disputei menționate și, înainte de a purcede la tratarea subiectului, se vor prezenta punctele de vedere a trei dintre specialiștii domeniului ce s-au preocupat de o atare chestiune. Este vorba, în ordine cronologică, de Valer Butură, Nicolae Dunăre și Nicolae Săcară.

Valer Butură ia în considerare un cumul de fapte etnoculturale atunci când tratează respectiva problemă, dintre care cele mai importante, în viziunea sa, sunt arhitectura populară, profilul și structura ocupațiilor de bază și, nu în ultimul rând, portul popular. În ceea ce privește cel din urmă element, de interes pentru tema cărții de față, acest autor decelează între costumul femeiesc cu fotă, costumul femeiesc cu zadii sau catrințe, costumul femeiesc cu vâlnic, ambele variante având o piesă comună, de veche tradiție – cămașa de tip carpatic – cu numeroase variante, de la cămașa cu brezărău până la ciupagul din Transilvania și Banat. Mai apoi sunt circumscrise sumar zonele unde un tip sau un altul de costum este preponderent, costumul cu fotă, spre exemplu impunându-se în zonele Suceava, Neamț, Vrancea, iar zadiile negre fiind, după opinia sa, definitorii pentru portul din două zone etnografice de veche tradiție: zona Pădurenilor hunedoreni și Mărginimea Sibiului. Dar mai apoi, acest reprezentant important al școlii etnologice clujene admite că, sub impactul modelelor urbane de vestimentație, portul popular a încetat a mai fi unul dintre criteriile importante ale stabilirii zonelor etnografice în multe zone ale țării⁶. În ceea ce privește zona etnografică propriu-zisă, Banatul este inclus în arealul provinciei istorice Transilvania, considerat ca o zonă etnografică mai cuprinzătoare, în care

Etnografica podela prostora rumunske narodne kulture bila je često subjekat naučnih sporova između prestižnih istražitelja rumunske etnografije, odnoseći se na razne i različite elemente onda kada su se bavili takvim problemom, proizilazeći ne jedinstvena podela, već “podele”, koje se ne poklapaju od autora do autora. Cilj ovog poglavlja nije da istakne istoriju pomenutog spora i, pre nego što počnemo sa obradom subjekta, predstavice se tačke gledišta trojice specijalista u domenu koji su bili zaokupljeni tim problemom. Reč je, u hronološkom redu, o Valeru Buturi, Nikolaju Dunari i Nikolaju Sakari.

Valer Butura uzima u obzir zbir etnokulturnih činjenica onda kada obrađuje ovaj problem, od kojih najvažnije, u njegovom mišljenju, jesu narodna arhitektura, profil i struktura osnovnih zanimanja i, ne u poslednjem redu, narodna nošnja. Što se tiče poslednjeg elementa, zanimljivog za ovu knjigu, ovaj pisac se dvoumi između ženskog kostima sa pregačom, ženskog kostima sa vunanim keceljama, ženskog kostima sa pregačom, obe varijante imajući jedan zajednički deo, stare tradicije – košulju karpatskog tipa – sa brojnim varijantama, od košulje sa velikim kolirom do oplećka iz Transilvanije i Banata. Kasnije su ukratko opisane oblasti gde jedna ili druga vrsta kostima preovlađuje, kostim sa pregačom, na primer istaknuvši se u oblastima Suceave, Neamca, Vrance, a crne vunene kecelje budući, po njihovom mišljenju, odlučujuće za nošnju dve etnografske oblasti stare tradicije: oblast Padurena Hunedoare (šumara iz Hunedoare) i Marginima Sibiua. Ali kasnije, ovaj glavni predstavnik etnološke škole iz Kluža priznaje da, pod uticajem građanskih modela oblačenja, narodna nošnja je prestala da bude jedna od glavnih kriterija za određivanje etnografskih oblasti u više krajeva zemlje⁶. Što se tiče same etnografske podele, Banat je uključen u oblast istorijske provincije Transilvanija, smatran kao obuhvatnija etnografska oblast, u kojoj se nalaze dve etnografske oblasti: 1. *Oblast visokog*

⁶ Butură, Valer, *Etnografia poporului român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978, p. 40-41.

⁶ Butura, Valer, *Etnografia poporului român* (Etnografija rumunskog naroda), Izdavaštvo Dacia, Kluž-Napoka, 1978, str. 40-41.

s-ar găsi două zone etnografice: 1. *Zona Banatului înalt*, care cuprinde satele din vestul Munților Poiana Ruscăi și cele din catena vestică a Carpaților Meridionali, cu limita nordică în Munții Retezat și întinzându-se până la Dunăre, iar spre vest până la Câmpia Banatului. În cadrul acestui areal etnografic V. Butura distinge cinci subzone: a) *Subzona Podișului Lipovei*, cuprinzând satele din podișul omonim, între Mureș și Bega; b) *Subzona Caransebeș*, cu satele din bazinul mijlociu al Timișului și de pe valea Bistrei; c) *Subzona Reșița*, incluzând localitățile rurale ce gravitau spre acest centru industrial; d) *Subzona Almăj*, cu reprezentare în depresiunea cu același nume; e) *Subzona Porțile de Fier*, cu satele din Defileul Dunării; 2. *Zona Câmpia Banatului*, cuprinzând satele din vestul Banatului înalt⁷.

Nicolae Dunăre, atunci când își prezintă punctul de vedere privitor la zonarea etnografică a teritoriului românesc, începe prin a face distincție între o serie de termeni care circumscriu anume realități de natură etnoculturală și etnodemografică, termeni care, până la un punct, ar putea genera confuzii sau neînțelegeri. Astfel, termenii de *regiune*, *regiune etnică*, *arie* sau *zonă culturală*, *zonă etnografică* sunt cei cu care s-a operat în cercetările etnografice, sociologice sau geografice de la noi și ei au un conținut ideatic diferențiat, în funcție de țintele acestora, chiar dacă la prima vedere ar părea a fi sinonime. La ele se mai adaugă și noțiunile de *țară* sau *vale*, definite drept unități teritoriale relativ autonome și relativ izolate din punct de vedere administrativ, social, economic etc., dar gravitând în jurul unui centru administrativ.

Acest autor este unul dintre puținii, dacă nu chiar singurul care încearcă o definiție a zonei etnografice, în demersul său teoretic de a-l deosebi de alte noțiuni vizând o anume teritorialitate, dar care sunt rezultanta unor operațiuni de natură politică sau administrativă. Conceptul de zonă etnografică este rezultanta unei comunități etnoculturale, etnolingvistice și etnopsihologice, cumulând un fond principal comun și relativ constant de elemente tradiționale de cultură și civilizație populară, dezvoltate într-un context de coeziune, solidaritate, stabilitate și continuitate etnică, etnolingvistică, folclorică etc.⁸. Pentru circumscrierea sistemului etnocultural zonal sau al subdiviziunilor sale se apelează, conform

Banata, koja obuhvata sela sa zapada Planina Poiana Ruska (ruska poljana) i ona sa zapadnih nabora Meridionalnih Karpata, sa severnom granicom u Planinama Retezat protežući se do Dunava, a prema zapadu do Banatske Poljane. U okviru ove etnografske oblasti V. Butura određuje pet podoblasti: a) *Podoblast Visoravni Lipove*, obuhvatajući sela istoimene visoravni, između Mureša i Bege; b) *Podoblast Karansebeš*, sa selima srednjeg bazena Tamiša i iz doline Bistrei; c) *Podoblast Rešica*, obuhvatajući seoska naselja koja teže oko ovog industrijskog centra; d) *Podoblast Almaža*, sa izlaganjem u istoimenoj depresiji; e) *Podoblast Gvozdenih kapija*, sa selima Dunavske klisure; 2. *Oblast Poljane Banata*, obuhvatajući sela sa zapada visokog Banata⁷.

Nikolaje Dunare, onda kada predstavlja svoju tačku gledišta u pogledu etnografske podele rumunske teritorije, počinje pravljjenjem razlike između serije pojmova koji obeležavaju određene stvarnosti etnokulturne i etnodemografske prirode, pojmovi koji bi, do određene tačke, mogli da stvore nejasnoće ili nesuglasice. Tako, pojmovi *oblast*, *etnička oblast*, *površina* ili *kulturna oblast*, *etnografska oblast* su oni koji su korišćeni u etnografskim, sociološkim ili geografskim istraživanjima kod nas i oni su imali različit idejni sadržaj, zavisno od njihovih ciljeva, iako na prvi pogled izgledaju kao sinonimi. Njima se dodaju i pojmovi *zemlja* ili *dolina*, definisane kao relativno samostalne i izolovane teritorijalne jedinice sa administrativne, socijalne, ekonomske tačke gledišta itd., ali težeći prema jednom administrativnom centru.

Ovaj autor jedan je od malo njih, ako ne i jedini koji pokušava da definiše etnografsku oblast, u njegovom teoretskom pokušaju raspoznavanja od ostalih pojmova u pogledu nekih teritorijalnosti, ali koje su proizvod nekih operacija političke ili administrativne prirode. Koncept etnografske oblasti je rezultat etnokulturnog, etnolingvističkog i etnopsihološkog dodira, sabravši glavni i skoro stabilan zajednički fond tradicionalnih elemenata narodne kulture i civilizacije, razvijenih u kontekstu povezanosti, solidarnosti, stabiliteta i etničkog, etnolingvističkog, folklornog kontinuiteta, itd.⁸. Za ograničavanje oblasnog etnokulturnog sistema ili njegovih podoblasti poziva se, po njemu, na dve grupe parametara: a) geografski, istorijski,

⁷ Isto, str. 43.

⁷ Idem, p. 43.

⁸ Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, *Tratat de dialectologie românească*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1984, p. 672-673.

⁸ Institut etnoloških i dialectoloških istraživanja, *Tratat de dialectologie românească* (Rasprava rumunske dijalektologije), Izdavaštvo Scrisul Românesc, Krajova, 1984, str. 672-673.

acestui, la două grupe de parametri: a) factorii condiționanți geografic, istoric, antropogeografic, și demografic; b) elementele constitutive etnic, etnopsihologic, etnolingvistic, ocupațional, tipul de așezare, etnoartistic, mitofolcloric. Se mai afirmă, în același loc, faptul că, în teren, cei doi parametri definitorii pentru determinarea, delimitarea și diferențierea zonelor etnografice cunosc o evoluție dialectică. Adică ponderea unuia sau a altuia dintre respectivii parametri cunosc anumite variații, în funcție de loc, timp, de stadiul de dezvoltare a faptelor și fenomenelor ce alcătuiesc civilizația și cultura populară⁹. După ce sunt analizate ambele grupe de parametri, N. Dunăre consideră că unitatea superioară a fenomenului etnocultural românesc este *tipul cultural național*, care privește teritoriul național în întregul său, căruia i se subsumează *variantele regionale*, în interiorul cărora își au locul așa numitele *zone etnografice*, care la rândul lor au variante *subzonale*, iar acestea le au pe cele *locale*¹⁰. Teritoriul etnocultural românesc cunoaște, în opinia etnologului citat aici, următoarele diviziuni etnografice regionale: 1. regiunea Carpaților Meridionali și Orientali; 2. Câmpia Română și Dobrogea; 3. centrul și estul Moldovei; 4. Ardealul; 5. regiunea bucovineană și maramureșeană; 6. văile inferioare ale Someșului, Crișurilor și Mureșului; 7. Banatul; 8. romanitatea sudică¹¹.

Regiunea etnografică bănățeană, situată la extremitatea sud-vestică a lanțului carpatic meridional și la sudul dealurilor Lipovei din stânga cursului inferior al Mureșului, cuprinde, la autorul citat acum, trei mari zone etnografice: în nord-vest – *zona Timișului*, cu mai multe subzone etnografice situate în județul Timiș, la nord-est – *zona etnografică Lugo* cu subzonele *Bistra* (în județul Caraș-Severin) și *Câmpia Lugo*, iar la sud *zona Caraș-Severin* cu subzonele: *Valea Bistrei*, *Depresiunea Caransebeș*, *Orșova*, *Oravița*, *Valea Cernei*, *Severinul Banatului*, *Almăj*¹². După cum se poate observa, în cel din urmă caz unele subzone transcend limitele unității administrative teritoriale avute în vedere de acest studiu (județul Caraș-Severin), prin inserarea unor areale etnoculturale situate din punct de vedere administrativ teritorial în județul învecinat Mehedinți (Orșova, Banatul Severinului). Zona (la acest autor ar fi probabil subzona) Reșița nici nu figurează printre

antropogeografski i demografski uslovljeni faktori; b) etnički, etnopsihološki, etnolingvistički, zanimanja, vrsta naselja, etno-umetnički, mitološko-folklornih osnovnih elemenata. Ističe se još, na istom mestu, činjenica da, na terenu, ova dva odlučujuća parametra za određivanje, ograničavanje i izdvajanje etnografskih oblasti poznaju jedan dijalektalni razvoj. Odnosno važnost jednog ili drugog od tih parametra ima određene nejednakosti, zavisno od mesta, vremena, stadijuma razvoja činjenica i fenomena koji čine narodnu civilizaciju i kulturu⁹. Nakon analize obe grupe parametra, N. Dunare smatra da je viša jedinica rumunske etnokulturne pojave *nacionalna kulturna vrsta*, koja se odnosi na nacionalnu teritoriju u celini, kojoj se podređuju *pokrajinske variante*, u čijoj se unutrašnjosti nalaze takozvane *etnografske oblasti*, koje takođe imaju *podoblasne* varijante, dok ove imaju one *lokalne*¹⁰. Rumunska etnokulturna teritorija poznaje, po mišljenju ovde citiranog etnologa, sledeće regionalne etnografske podele: 1. oblast Meridionalnih i Orijentalnih Karpata; 2. Rumunska Poljana i Dobrođa; 3. centar i istok Moldavije; 4. Ardeal; 5. oblast Bukovine i Maramureša; 6. dolnje doline Someša, Krišove i Mureša; 7. Banat; 8. južni romanitet¹¹.

Etnografska banatska oblast, koja se nalazi na jugo-zapadnoj granici meridionalnog karpatskog lanca i na jugu brežuljaka Lipove sa levog donjeg toka Mureša, sadrži, kod ovog citiranog autora, tri velike etnografske oblasti: na severo-zapadu – *oblast Tamiša*, sa više etnografskih podoblasti koje se nalaze u Tamiškoj županiji, na severo - istoku – *etnografska oblast Lugoža* sa podoblastima *Bistra* (u Karaš-Severinskoj županiji) i *Poljana Lugoža*, a na jugu *oblast Karaš-Severina* sa podoblastima: *Dolina Bistre*, *Depresija Karansebeša*, *Oršave*, *Oravice*, *Dolina Černe*, *Severinskog Banata*, *Almaža*¹². Kao što se može primetiti, u poslednjem slučaju neke podoblasti prelaze granice administrativno teritorijalne jedinice o kojima je reč u ovoj studiji (Karaš-Severinska županija), uključivanjem nekih etnokulturnih oblasti koje se nalaze, sa administrativno teritorijalne tačke gledišta, u susednoj županiji Mehedinč (Oršava, Banat Severina). Oblast (kod ovog autora bila bi verovatno podoblast) Rešice se ne pojavljuje među gore navedene etnokulturne jedinice. Nemamo, donekle, njegove kritičke zapise o

⁹ *Idem*, p. 673.

¹⁰ *Ibidem*, p. 676.

¹¹ *Ibidem*, p. 677.

¹² *Ibidem*, p. 682.

⁹ *Isto*, str. 673.

¹⁰ *Isto*, str. 676.

¹¹ *Isto*, str. 677.

¹² *Isto*, str. 682.

unitățile etnoculturale enunțate mai sus. Nu avem, de altfel, raportări critice ale acestuia la zonările propuse de alți autori, iar oarecari detalieri sunt prezentate cu referire la subzonele Almăj și Banatul Severinului.

În fine, etnologul bănățean Nicolae Săcară configurează o zonare etnografică ce ține cont de tipologia și structura casei tradiționale din acest colț de țară. După ce afirmă caracterul unitar al arhitecturii populare bănățene, atât la nivel structural cât și din punctul de vedere al tehnicilor și materialelor utilizate, cu inerentele diferențieri de ordin zonal, dictate de factori geografici, istorico-sociali și economici, acest autor arată că zonarea arhitecturii populare din această parte a României, fără a fi un dat imuabil și definitiv, reprezintă materializarea unor concluzii de natură teoretică și practică, fiind o rezultată a cunoștințelor acumulate până la data când acesta și-a finalizat cercetările. Fără a o considera reduționistă, dat fiind faptul că se ia în calcul un singur element al civilizației tradiționale (în fond însuși autorul vorbește de zonare a arhitecturii populare și nu de o zonare etnografică în genere) propunerea lui N. Săcară este aici utilă deoarece corespunde și cu punctele de vedere exprimate de alți etnografi care s-au ocupat de fenomenul etnocultural bănățean¹³. Se propune, în context, următoarea zonare a spațiului bănățean: 1. zona Făget; 2. zona Dealurile Lipovei; 3. zona Câmpia de Vest a Banatului; 4. zona Valea Bistrei; 5. zona Culoarul Timiș-Cerna; 6. zona Valea Almăjului; 7. zona Lugoj; 8. Câmpia Înaltă a Banatului; 9. Zona Oravița-Reșița; 10. zona Clisura Dunării.

Valea Almăjului, delimitată din punct de vedere geografic de formațiunile muntoase care separă depresiunea de restul teritoriului, este considerată o „Țară” ce păstrează valoroase relice ale arhitecturii populare bănățene, dintre care amintește gospodăriile cu ocol întărit, locuințele monocelulare și bicelulare din lemn, cu sisteme arhaice de gătit și încălzit, cât și complexul mulinologic de la Eftimie Murgu (Rudăria), acesta din urmă ca factor emblematic al zonei, în ceea ce privește practicarea industriilor populare (ilustrate în zonă și de alte monumente din domeniu)¹⁴.

Zona Oravița-Reșița este definită a fi drept cea mai complexă, atât din punct de vedere geografic (munte, deal, câmpie), cât și din punct de vedere etnografic (arhitectural). Regretatul etno-

blastima predloženim sa strane drugih autora, a neka obrazloženja su predstavljena odnoseći se na podoblasti Almaža i Banat Severina.

U zaključku, banatski etnolog Nikolaje Sakara određuje etnografsku podelu oblasti koja poštuje tipologiju i strukturu tradicionalne kuće u ovom kraju države. Nakon potvrđivanja jedinstvenog karaktera narodne banatske arhitekture, kako na strukturnom nivou tako i sa tačke gledišta korišćenih tehnika i materiala, sa nerazdvojivim razlikama u pogledu oblasti, koje određuju geografski, istorijsko-socijalni i ekonomski faktori, ovaj autor pokazuje da podela na oblasti narodne arhitekture u ovom delu Rumunije, ne budući nešto nepromenljivo i definitivno, predstavlja izvlačenje nekih zaključaka teoretske i praktične prirode, budući rezultat sakupljenih znanja do dana kada je on završio svoja istraživanja. Ne smatrajući je standardnom, imajući u vidu da se uzima u obzir samo jedan element tradicionalne civilizacije (u suštini sam autor govori o podeli na oblasti narodne arhitekture i ne o opštoj etnografskoj podeli na oblasti) predlog N. Sakare je ovde koristan zato što odgovara i sa tačkama gledišta izraženim sa strane drugih etnografa koji su se bavili etnkulturnim banatskim fenomenom¹³. Predlaže se, u kontekstu, sledeća podela na oblasti banatskog prostora: 1. oblast Fačet; 2. oblast Brda Lipove; 3. oblast Zapadne ravnice Banata; 4. oblast Dolina Bistre; 5. oblast Prolaz Tamiš-Černa; 6. oblast Dolina Almaža; 7. oblast Lugož; 8. Visoka ravnica Banata; 9. oblast Oravica-Rešica; 10. oblast Dunavske Klisure.

Dolina Almaža, ograničena sa geografske tačke gledišta sa planinskim oblicima koji dele dolinu od ostatka teritorije, smatrana je kao „Država” koja čuva vredne relikte banatske narodne arhitekture, od kojih se pominju domaćinstva sa ojačanim skretanjem, drvene jednočelijske i dvočelijske kuće, sa preistorijskim sistemima kuvanja i zagrevanja, kao i kompleks za pletenje iz mesta Eftimie Murgu (Rudarije), ovaj zadnji emblemski faktor oblasti, u pogledu praktikovanja narodnih industrija (ilustrovane u oblasti i drugim spomenicima u domenu)¹⁴.

Oblast Oravica – Rešica je smatrana kao najkompleksnija, kako sa geografske tačke gledišta (planina, brdo, ravnica), tako i sa etnografske (arhitektonske). Žaljeni temišvarski etnolog raspoznaje u njenom okviru više podoblasti: *gornji tok Karaša*,

¹³ Săcară, Nicolae, *Valori ale arhitecturii populare românești*, Editura Facla, Timișoara, 1987, p. 149.

¹⁴ Săcară, N. *idem*, p. 152.

¹³ Săcară, Nicolae, *Valori ale arhitecturii populare românești*, Editura Facla, Temišvar, 1987, str. 149.

¹⁴ Săcară, N. *Isto*, str. 152.

log timișorean deosebește în cadrul său mai multe subzone: *cursul superior al Carașului, dealurile Bocșei și ale Dognecei, depresiunea Oraviței (cuprinzând cursurile inferioare ale Carașului și Nerei), platoul montan al Cărbunarilor (considerat o subzonă ce face trecerea spre zona Valea Dunării)*. Ca relevanță arhitecturală, zona dispune în cuprinsul său atât monumente din lemn la Carașova, Maidan, Ciclova, Ilidia, Socolari, Slatina Nera, Macoviște, cât și din piatră, dată fiind prezența calcarelor și a altor roci moi (depresiunea Oraviței, Târnova, Fârliug, Carașova, Goruia etc.) Formele vechi ale arhitecturii tradiționale din depresiunea Oravița prezintă similitudini morfologice și constructive cu cele din jurul Vârșetului și Bisericii Albe (Serbia), iar cele de pe cursul superior al Carașului și de pe platoul Cărbunarilor își au corespondențe în Almăj sau în zona Culoarului Timiș-Cerna, dovedind unitatea în diversitate a respectivului element al civilizației tradiționale¹⁵.

Pentru zona etnografică Almăj dispunem de monografia Lidiei Gaga. Și această autoare identifică zona etnografică Almăj cu depresiunea omonimă, delimitată la nord-est de satul Borloveni Noi, iar la sud-vest de comuna Șopotu Nou¹⁶.

Fără a desemna o tipologie a așezărilor din zonă, în capitolul consacrat problemei sunt emise mai degrabă considerații de natură istorico-socială, cum ar fi de pildă fenomenul migratoriu pe axa vale-munte sau invers, în funcție de contexte istorice bine delimitate. Bozoviciul, de pildă a avut nouă vetre (tendință descendentă, până la actuala locație), Bănia a avut alte trei vetre de vale, și exemplele ar putea continua. Din punct de vedere social este prezentată pe scurt forma de organizare în comunioane și așa-numita acțiune de „tragere la linie” a localităților almăjene inițiată de administrația imperială austriacă, fapt care a adus anumite schimbări în configurația așezărilor, astfel explicându-se aspectul de sate adunate și concentrate. Dar respectiva măsură nu a constituit un dat imuabil, așezările cunoscând anumite evoluții în consonanță cu factorul demografic, la care se adaugă cel economic, prin așa numitul fenomen al dubletului de gospodărie, sălașul, ca microentitate locativă ce permitea exploatarea mai lesnicioasă a arabilului din hotar și care dă, în unele locuri, impresia de localități risipite pe coamele dealurilor și muncelilor din zonă¹⁷.

brda Bokșei Dogneče, dolinu Oravice (obuhvatajući gornje tokove Karaša i Nere), planinsku visoravan Karbunara (smatranu kao podoblast koja čini prelaz prema oblasti Doline Dunava). Kao značajnost arhitekture, oblast raspolaže u svom sadržaju kako drvenim spomenicima u Karaševu, Majdanu, Čiklovi, Ilidiji, Sokolarima, Slatini Neri, Makovištu, tako i od kamena, uz prisustvo kalkara i drugog mekog kamenja (dolina Oravice, Trnova, Frljug, Karaševo, Goruja itd. Stari oblici tradicionalne arhitekture u dolini Oravice predstavljaju morfološke i stvaralačke sličnosti sa onima iz okoline Vršca i Bele Crkve (Srbija), a one sa gornjeg toka Karaša i visoravni Karbunara imaju podudarnosti u Almaju ili u oblasti Prolaza Tamiš-Černa, dokazavši jedinstvo u različitosti dotičnog elementa tradicionalne civilizacije¹⁵.

Za etnografsku oblast Almaža imamo monografiju Lidije Gaga. I ovaj autor upoređuje etnografsku oblast Almaža sa istoimenom dolinom, ograničenom na severo-istoku selom Borloveni Noi, a na jugozapadu opštinom Šopotu Nou (Novi Šopot)¹⁶.

Bez označavanja tipologije naselja u oblasti, u poglavlju određenom za probleme izdaju se radije razmatranja istorijsko-socijalne prirode, kao što su na primer pojava seoba na osi dolina-planina ili obratno, u zavisnosti od dobro određenih istorijskih konteksta. Bozović je, na primer, imao novo ognjište (opadajući trend, do trenutne lokacije), Banija je imala druga tri ognjišta u dolini, i primera ima mnogo. Sa socijalne tačke gledišta predstavljen je ukratko oblik organizovanja u opštine i tako-zvana akcija „podvlačenja linije” almaških naselja pokrenuta sa strane austrijske carske administracije, činjenica koja je donela neke promene u konfiguraciji naselja, objasnivši se time izgled sakupljenih i koncentrisanih naselja. Ali ova mera nije nepromenljiva, naselja poznavajući određeni razvoj u skladu sa demografskim faktorom, na koji se dodaje onaj ekonomski, kroz tako zvani fenomen duplog domaćinstva, salaša, kao mikro stanovanje koje je dozvoljavalo lakše eksploataciju obradivog zemljišta i koji daje, u nekim mestima, utisak raspršenih naselja na vrhovima brda i brežuljaka iz oblasti¹⁷.

U pogledu glavnih zanimanja, u onome što se tiče poljoprivrede, statistična analiza koju ukratko predstavlja autor, otkriva činjenicu da je samo 10% zauzeto obradivom zemljom, najveća

¹⁵ *Ibidem*, p. 153-154.

¹⁶ Gaga, Lidia, *Zona etnografică Almăj*, Editura Sport-Turism, seria *Zone etnografice*, București, 1984, p. 7.

¹⁷ *Idem*, p. 21-30.

¹⁵ *Isto*, str. 153-154.

¹⁶ Gaga, Lidia, *Zona etnografică Almăj*, Editura Sport-Turism, seria *Zone etnografice*, Bukurešt, 1984, str. 7.

¹⁷ *Isto*, str. 21-30.

În ceea ce privește ocupațiile de bază, în ceea ce privește agricultura o analiză statistică succint prezentată de autoare, relevă faptul că doar 10% este ocupată de terenurile arabile, suprafața cea mai mare revenind pășunilor și fânețelor. Ea este practică preponderent în lunca Nerei și a afluenților săi Bănia și Rudăria, terenurile arabile situate în zone mai înalte (peste 500 m) fiind dispuse pe culmile și pantele domoale ale dealurilor, fiind reduse ca suprafață și fragmentate. Sistemul de agricultură practicat aici (începând cu secolul al XIX-lea) este cel trienal, potrivit atât din punctul de vedere al eficienței și al situației funciare existente (dispersarea loturilor), principala cultură fiind cea a porumbului¹⁸.

Cealaltă ocupație principală de bază, creșterea animalelor, este ilustrată de păstoritul de pendulare simplă, după următoarea schemă: primăvărat pe terenurile proprii, vărat în zona montană, dar fără a se depăși hotarul comunei, tomnat pe miriștile „țarinei” și pe izlaz, iernatul având loc în gospodăriile proprietarilor. În cazul localităților Prigor, Putna și Ravensca sunt afirmate trei forme de ortăcire (asociere la stână, în cazul creșterii oilor): ortăcire la produse prin măsurat (la Ravensca, după numărul oilor), ortăcire la pășunat săptămânal, pe terenul ortacilor la stână, la Prigor existând și ortăcirea la pășunatul cornutelor sterpe. Turmele sunt păstorite fie de un păstor remunerat (în produse sau bani), prin ortăcire, sau individual de unii proprietari de turme. În ceea ce privește configurația propriu-zisă a stânei, cel mai răspândit tip este cel cu staul strungă și stână (colibă). Produsele sunt destinate a satisface primordial nevoile consumului casnic, și mai puțin pentru valorificarea pe piețele urbane¹⁹.

Considerațiile de mai sus pot fi aplicate, cu unele variații și celeilate zone etnografice pendinte de cele două artere hidrografice avute aici în vedere. Tabelele sintetice de mai jos oferă suficiente date relative la configurația etnografică a ambelor zone, din care cititorul poate trage concluziile adecvate în legătură cu aceasta.

površina pripadavši pašnjacima i senokosima. Ono se pretežno praktikuje u dolini Nere i njenih pritoka Banije i Rudarije, obradivi tereni smešteni u višim oblastima (iznad 500 m) su raspoređeni na vrhovima i nežnim padinama brda, budući smanjene kao površina i fragmentirane. Sistem poljoprivrede ovde korišćen (počev od XIX-og veka) je onaj trogodišnji, pogodan kako sa tačke gledišta efikasnosti i postojeće finansijske situacije (disperzija parcela), glavna kultura budući kultura kukuruza¹⁸.

Drugo osnovno zanimanje, odgajanje životinja, je ilustrovano čuvanjem ovaca jednostavne oscilacije, po sledećoj shemi: prolećni po sopstvenim terenima, letnji u planinskoj oblasti, ali bez prevazilaženja opštinskog atara, jesenji po strnjikama „carine” i po pašnjacima, zimovanje odvijajući se po gazdinskim domaćinstvima. U slučaju naselja Prigor, Putna i Ravenska postoje tri oblika ortačenja (udruživanja u toru, u slučaju odgoja ovaca): ortačenje u proizvodima putem merenja (u Ravenski, po broju ovaca), ortačenje u nedeljnoj paši, na terenu ortaka u toru, u Prigor postojavši i ortačenje u ispaši oskudne stoke. Stada čuva bilo plaćeni čobanin (u proizvodima ili parama), putem ortačenja, ili individualno neki vlasnici stada. U onome što se tiče samog oblika tora, najrasprostranjeniji tip je onaj sa stajom struga i oborom (koliba). Proizvodi su namenjeni da zadovolje prvobitno nevolje kućne potrošnje, i manje za urbano tržišno unovčavanje¹⁹.

Navedena razmatranja se mogu primeniti, sa malim izmenama i u ostalim etnografskim oblastima u zavisnosti od ove dve hidrografske mreže koje su se ovde imale u vidu. Sintetični tabeli koji se nalaze malo niže pružaju dovoljno relativnih podataka u etnografskom uobličavanju obe oblasti, iz kojih čitalac može izvući adekvatne zaključke u vezi ovoga.

¹⁸ *Ibidem*, p. 37.

¹⁹ *Ibidem*, p. 48, 55.

¹⁸ *Isto*, str. 37.

¹⁹ *Isto*, str. 48, 55.

1	Satul Carașova	Comuna Carașova	Adunat de vale	Mixt; pastoral-agricol și pomicol	Pe cursul superior al râului Caraș, în sectorul carstic al Munților Aninei
2	Satul Iabalcea	Comuna Carașova	Tipic de-a lungul drumului	Mixt; pastoral-agricol și pomicol	Valea Carașului, pe platoul carstic omonim
3	Satul Nermet	Comuna Carașova	Tipic de-a lungul drumului	Mixt; pastoral-agricol și pomicol	Valea Carașului; în piemontul Reșița, pe o vale cu curs temporar
4	Satul Giurgiova	Comuna Goruia	Răsfirat de-a lungul văii, textură neregulată	Mixt; agro-pastoral	Cursul mijlociu al Carașului
5	Satul Gârliște	Comuna Goruia	Adunat de vale	Mixt; agro-pastoral	Cursul mijlociu al Carașului
6	Satul Goruia	Comuna Goruia	Cu două sectoare distincte: adunat de-a lungul drumului și adunat-geometric	Mixt; agro-pastoral și pomicol	Cursul mijlociu al Carașului și în dispoziție intracolinară (munceii Aninei)
7	Satul Cârnecea	Comuna Ticvaniul Mare	Adunat, de-a lungul văii, cu sector radiar	Mixt; agro-pastoral și pomicol	La punctul de pătrundere al Carașului în câmpia omonimă. Dispus intracolinar
8	Satul Ticvaniul Mare	Comuna Ticvaniul Mare	Compact, de-a lungul drumului	Mixt; agro-pastoral și pomicol	La punctul de pătrundere al Carașului în câmpia omonimă cu dispoziție intracolinară
9	Satul Secășeni	Comuna Ticvaniul Mare	Adunat, de-a lungul drumului, cu textură neregulată	Mixt; agro-pastoral și pomicol	Dispoziție intracolinară, în sectorul sudic la Munților Dognecei
10	Satul Ticvaniul Mic	Comuna Ticvaniul Mare	Adunat, geometric	Mixt; agro-pastoral	Pe faciesul estic al munceilor Ciudanoviței, la contactul cu Câmpia Carașului
11	Satul Mercina	Comuna Vărădia	Geometric, textură regulată	Mixt; agro-pastoral și avicol	În Câmpia Carașului
12	Satul Vărădia	Comuna Vărădia	Centru adunat - geometric și sector de-a lungul drumului	Mixt; agro-pastoral	În Câmpia Carașului, pe terasa secundară de eroziune a văii
13	Satul Ciortea	Comuna Vrani	Geometric, cu textură ordonată	Mixt; agro-pastoral și avicol	În Câmpia Carașului
14	Satul Iertof	Comuna Vrani	Geometric, cu textură ordonată	Mixt; agro-pastoral și avicol	În Câmpia Carașului
15	Satul Vrani	Comuna Vrani	Geometric, cu textură ordonată	Mixt; agro-pastoral și avicol	În Câmpia Carașului
16	Satul Berliște	Comuna Berliște	Geometrizat; rectangular	Mixt; agricol și zootehnic-avicol	Câmpia Oraviței; Valea Carașului
17	Satul Iam	Comuna Berliște	Geometrizat; rectangular	Mixt; agricol și zootehnic-avicol	Câmpia Oraviței; Valea Carașului
18	Satul Milcoveni	Comuna Berliște	Geometrizat; rectangular	Mixt; agricol și zootehnic-avicol	Câmpia Oraviței; Valea Carașului
19	Satul Rusova Nouă	Comuna Berliște	Geometrizat; rectangular	Mixt; agricol și zootehnic-avicol	Câmpia Oraviței; Valea Carașului
20	Satul Giurgiova	Comuna Goruia	Răsfirat de-a lungul văii, textură neregulată	Mixt; agro-pastoral	Cursul mijlociu al Carașului
21	Satul Gârliște	Comuna Goruia	Adunat de vale	Mixt; agro-pastoral	Cursul mijlociu al Carașului, pe valea pârâului omonim
22	Satul Goruia	Comuna Goruia	Cu două sectoare distincte: adunat de-a lungul drumului și adunat-geometric	Mixt; agro-pastoral și pomicol	Cursul mijlociu al Carașului și în dispoziție intracolinară (munceii Aninei)
23	Satul Răcăjdia	Comuna Răcăjdia	Sat geometric, textură ordonată	Mixt; agro-pastoral	În Câmpia Carașului, pe cursul inferior al văii Răcăjdianul
24	Satul Vrăniuț	Comuna Răcăjdia	Sat de-a lungul drumului cu textură geometrizată	Mixt; agro-pastoral	În sectorul inferior al văii Carașului și în câmpia omonimă

1	Selo Carașova	Opština Carașova	Sakupljeno u dolini	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Na gornjem toku reke Karaš, u karstičnom sektoru Aninskih planina
2	Selo Iabalcea	Opština Carașova	Tipčno niz ulicu	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Dolina Karaša, na istoimenoj karstičnoj visoravni
3	Selo Nermet	Opština Carașova	Tipčno niz ulicu	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Dolina Karaša; u piemontu Rešice, u jednoj dolini sa povremenim tokom
4	Selo Giurgiova	Opština Goruia	Rasprostranjeno u dolini, nepravilna tekstura	Mešoviti; agro-pastoralni	Srednji tok Karaša
5	Selo Gârliște	Opština Goruia	Sakupljeno u dolini	Mešoviti; agro-pastoralni	Srednji tok Karaša, u dolini istoimenog potoka
6	Selo Goruia	Opština Goruia	Sa dva različita sektora: Sakupljeno uz ulicu i sakupljeno - geometrijski	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Srednji tok Karaša i u međubrdovitom predelu (Planine Anine)
7	Selo Cârnecea	Opština Ticvaniul Mare	Sakupljeno u dolini, sa radijalnim sektorom	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Na mestu prodiranja Karaša u istoimenu dolinu. Rasprostranjen među brdima
8	Selo Ticvaniul Mare	Opština Ticvaniul Mare	Kompaktno, niz ulicu	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Na mestu prodiranja Karaša u istoimenu dolinu sa međubrdskom rasprostranjenošću
9	Selo Secășeni	Opština Ticvaniul Mare	Sakupljeno u dolini, sa nepravilnom teksturom	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Međubrdoviti predeo, u južnom sektoru Planina Dogneče
10	Selo Ticvaniul Mic	Opština Ticvaniul Mare	Geometrijski sakupljeno	Мешовити; агро-пасторални	Na istočnom faciesu Planina Čudanovice, na mestu dodira sa Dolinom Karaša
11	Selo Mercina	Opština Vărădia	Geometrijsko, nepravilna tekstura	Mešoviti; agro-pastoralni i živinski	U Dolini Karaša
12	Selo Varadia	Opština Vărădia	Centar sakupljen geometrijski i sektor duž ulice	Mešoviti; agro-pastoralni	U Dolini Karaša, na sporednoj terasi erozije doline
13	Selo Čiorteia	Opština Vrani	Geometrijsko, sa organizovanom teksturom	Mešoviti; agro-pastoralni i živinski	U Ravnici Karaša
14	Selo Jertof	Opština Vrani	Geometrijsko, sa organizovanom teksturom	Mešoviti; agro-pastoralni i živinski	U Ravnici Karaša
15	Selo Vranj	Opština Vrani	Geometrijsko, sa organizovanom teksturom	Mešoviti; agro-pastoralni i živinski	U Ravnici Karaša
16	Selo Berliște	Opština Berliște	Geometrijsko; pravougaono	Mešoviti; poljoprivredni i zootehničko-živinski	Ravnica Oravice; Dolina Karaša
17	Selo Jam	Opština Berliște	Geometrijsko; pravougaono	Mešoviti; poljoprivredni i zootehničko-živinski	Ravnica Oravice; Dolina Karaša
18	Selo Milkovenj	Opština Berliște	Geometrijsko; pravougaono	Mešoviti; poljoprivredni i zootehničko-živinski	Ravnica Oravice; Dolina Karaša
19	Selo Rusova Noua	Opština Berliște	Geometrijsko; pravougaono	Mešoviti; poljoprivredni i zootehničko-živinski	Ravnica Oravice; Dolina Karaša
20	Selo Đurdova	Opština Goruia	Rasprostranjeno u dolini, nepravilna tekstura	Mešoviti; agro-pastoralni	Srednji tok Karaša
21	Selo Grlîște	Opština Goruia	Sakupljeno u dolini	Mešoviti; agro-pastoralni	Srednji tok Karaša, u dolini istoimenog potoka
22	Selo Goruja	Opština Goruia	Sa dva različita sektora: Sakupljeno uz ulicu i sakupljeno - geometrijski	Mešoviti; agro-pastoralni i voćni	Srednji tok Karaša i u međubrdovitom predelu (Planine Anine)

1	Satul Bănia	Comuna Bănia	Adunat; de-a lungul drumului	Mixt; agro-pastoral	Depresiunea Almăj; bazinul Nera, în bazinetul pârâului Bănia, dispoziție intracolinară
2	Satul Gârbovăț	Comuna Bănia	Adunat; de-a lungul drumului, cu tendință spre satul tentacular	Mixt; agro-pastoral	Depresiunea Almăj; bazinul Nera, în bazinetul pârâului Șopot, la contactul dintre inelul piemontan și talvegul Nerei
3	Satul Bozovici	Comuna Bozovici	Adunat, textură radiară cu centru adunat	Mixt; agro-pastoral și industrial	Depresiunea Almăj; la confluența pârâului Miniș cu râul Nera, pe un fost depozit aluvionar
4	Satul Poneasca	Comuna Bozovici	Răsfirat; de vale	Mixt; pastoral-agricol	Dispoziție intracolinară (dealurile Bozoviciului), pe valea pârâului omonim
5	Satul Prilipeț	Comuna Bozovici	Adunat, de-a lungul drumului, cu două ramuri paralele	Mixt; agro-pastoral	În lunca râului Nera
6	Sat Valea Minișului	Comuna Bozovici	Adunat; de-a lungul văii	Mixt; agro-pastoral	Valea Minișului
7	Satul Cărbunari	Comuna Cărbunari	Răsfirat; textură neregulată pe curbe de nivel	Mixt; pastoral-agricol	Platoul carstic Stăncilova în bazinul Nera (Munții Aninei)
8	Satul Știnăpări	Comuna Cărbunari	Răsfirat; rețea tentaculară de la o structură de-a lungul drumului	Mixt; pastoral-agricol	Platoul carstic Stăncilova în bazinul Nera
9	Satul Ciuchici	Comuna Ciuchici	Compact, geometrizat	Mixt; agro-pastoral	Valea Nerei, în golful depresionar de la contactul cu Munții Locvei
10	Satul Macoviște	Comuna Ciuchici	Compact, geometrizat	Mixt; agro-pastoral	Valea Nerei, în golful depresionar de la contactul cu Munții Locvei
11	Satul Nicolinț	Comuna Ciuchici	Adunat, geometrizat	Mixt; agro-pastoral	Sectorul colinar dintre Nera și Vicinic
12	Satul Petrilova	Comuna Ciuchici	Adunat, de-a lungul drumului	Mixt; agro-pastoral	Valea Nerei, la poalele Munților Locvei
13	Satul Dalboșeț	Comuna Dalboșeț	Adunat, textură radiară	Mixt; agro-pastoral	Depresiunea Almăj, în lunca Nerei
14	Satul Bârz	Comuna Dalboșeț	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Sectorul sud-vestic al piemontului almăjan
15	Satul Boina	Comuna Dalboșeț	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Sectorul sud-vestic al piemontului almăjan
16	Satul Boinița	Comuna Dalboșeț	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Sectorul sud-vestic al piemontului almăjan
17	Satul Prislop	Comuna Dalboșeț	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Sectorul sud-vestic al piemontului almăjan
18	Satul Șopotu Vechi	Comuna Dalboșeț	Adunat de-a lungul drumului	Mixt; pastoral-agricol	Nord-vestul Munților Locvei
19	Satul Reșița Mică	Comuna Dalboșeț	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Nord-vestul Munților Locvei
20	Satul Eftimie Murgu	Comuna Eftimie Murgu	Tipic de-a lungul văii	Mixt; pastoral-agricol	Depresiunea Almăj, pe cursul superior al pârâului Rudărica
21	Satul Lăpușnicu Mare	Comuna Lăpușnicu Mare	Adunat de vale	Mixt; agro-pastoral și pomicol	Sectorul central nordic al Depresiunii Almăj
22	Satul Mocerîș	Comuna Lăpușnicu Mare	Geometric, textură regulată	Mixt; agro-pastoral	Pe conul de dejecție al pârâului Mocerîș
23	Satul Naidăș	Comuna Naidăș	Adunat, cu textură radiară	Mixt; agro-pastoral	La contactul dintre faciesul nordic al Munților Locvei și valea Nerei
24	Satul Lescovița	Comuna Naidăș	Adunat, cu textură radiară	Mixt; agro-pastoral	La contactul dintre Munții Locvei și valea Nerei
25	Satul Borlovenii Noi	Comuna Prigor	Adunat, de-a lungul drumului (cu 2 rețele paralele)	Mixt; pastoral-agricol	În sectorul nord-estic al Depresiunii Almăj, la Șoseaua Oravița – Orșova

23	Selo Răcășdia	Opština Răcășdia	Geometrijsko selo, sa organizovanom teksturom	Mešoviti; agro-pastoralni	U Dolini Karaša, na gornjem toku Doline Rakaždianul
24	Selo Vranjuț	Opština Răcășdia	Selo duž ulice sa geometrijskom teksturom	Mešoviti; agro-pastoralni	U gornjem sektoru Doline Karaša i u istoimenoj ravnici

Sela – Dolina Nere

1	Selo Bania	Opština Bania	Sakupljeno; duž puta	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Depresija Almaž; korito Nere, u koritu potoka Bania, rasprostranjena među brdima.
2	Selo Grbovăț	Opština Bania	Sakupljeno; duž puta, težeći selu nalik na pipak	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Depresija Almaž; korito Nere, u koritu potoka Šopot, na mestu dodira između prstena pijemonta i taloga Nere
3	Selo Bozovici	Opština Bozovici	Sakupljeno, radijalne teksture sa okupljenim centrom.	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski i industrijski	Depresija Almaž; na mestu dodira potoka Miniša sa rekom Nera, kod bivšeg aluvijalnog depozita
4	Selo Poneasca	Opština Bozovici	Rasprostranjeno; ravničarsko	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Međubrdski raspored (brda Bozovića), u dolini istoimenog potoka
5	Selo Prilipeț	Opština Bozovici	Sakupljen; duž puta, sa dva paralelna ogranka	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	U dolini reke Nera
6	Selo Valea Minișului	Opština Bozovici	Sakupljen; uz dolinu	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Dolini Miniša
7	Selo Cărbunar	Opština Cărbunar	Rasprostranjeno; neredovne teksture u krivinama na visini	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Karstična visoravan Stančilova u koritu Nere (Planine Anine)
8	Selo Știnăpări	Opština Cărbunar	Rasprostranjeno; mreža nalik na pipak od prvobitne strukture duž puta	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Karstična visoravan Stančilova u koritu Nere
9	Selo Ciuchici	Opština Ciuchici	Kompaktno, geometrizirano	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Dolina Nere, u depresivnom golfu na mestu dodira sa Planinom Lokva
10	Selo Macoviște	Opština Ciuchici	Kompaktno, geometrizirano	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Dolina Nere, u depresivnom golfu na mestu dodira sa Planinom Lokva
11	Selo Nicolinț	Opština Ciuchici	Kompaktno, geometrizirano	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Brdoviti predeo između Nere i Vičinika
12	Selo Petrilova	Opština Ciuchici	Sakupljeno; duž puta	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Dolina Nere, u podnožju planina Lokve
13	Selo Dalboșeț	Opština Dalboșeț	Sakupljeno, radijalne teksture	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Depresija Almaž, na livadi Nere
14	Selo Bârz	Opština Dalboșeț	Selo raštrkanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Jugo-zapadni predeo almaškog pijemonta
15	Selo Boina	Opština Dalboșeț	Selo raštrkanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Jugo-zapadni predeo almaškog pijemonta
16	Selo Boinița	Opština Dalboșeț	Selo raštrkanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Jugo-zapadni predeo almaškog pijemonta
17	Selo Prislop	Opština Dalboșeț	Selo raštrkanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Jugo-zapadni predeo almaškog pijemonta
18	Selo Șopotu Vechi	Opština Dalboșeț	Sakupljeno; duž puta	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Severo-zapad Planina Lokve
19	Selo Reșița Mică	Opština Dalboșeț	Selo raštrkanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Severo-zapad Planina Lokve
20	Selo Eftimie Murgu	Opština Eftimie Murgu	Tipično niz dolinu	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Depresija Almaž, na gornjem toku potoka Rudarika
21	Selo Lăpușnicu Mare	Opština Lăpușnicu Mare	Sakupljeno u dolini	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski i voćni	Centralno-severni sektor Almaške depresije
22	Selo Moceriș	Opština Lăpușnicu Mare	Geometrično, neredovne teksture	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Na konu pročišćavanja potoka Močeriș

26	Satul Borlovenii Vechi	Comuna Prigor	Adunat-geometrizat, textură ordonată	Mixt; pastoral-agricol și pomicol	În sectorul nord-estic al depresiunii Almăj, în zona de virgație a Nerei
27	Satul Pătaș	Comuna Prigor	Adunat, de-a lungul drumului	Mixt; pastoral-agricol	Pe talvegul văii Nerei
28	Satul Prigor	Comuna Prigor	Adunat, cu textură neregulată	Mixt; pastoral-agricol	În talvegul pârâului Prigor, pe cursul mijlociu al acestuia
29	Satul Putna	Comuna Prigor	Tipic de-a lungul drumului	Mixt; pastoral-agricol	Dispus intracolar în piemontul Munților Almăj, pe valea pârâului omonim
30	Satul Bogodinți	Comuna Sasca Montană	Adunat, textură neregulată	Mixt; agro-pastoral	La zona de contact dintre Munții Aninei și micro depresiunea Naidăș
31	Satul Sasca Română	Comuna Sasca Montană	Răsfirat, cu textură neregulată	Mixt; agro-pastoral și industrial-minier	Situat în valea Nerei, la capătul aval al Cheilor Nerei
32	Satul Sasca Montană	Comuna Sasca Montană	Adunat, de vale	Mixt; agro-pastoral și minier	Situat în valea Nerei, la capătul aval al Cheilor Nerei
33	Satul Slatina Nera	Comuna Sasca Montană	Radiar-adunat, cu textură regulată	Mixt; agro-pastoral	În sectorul piemontan ce desparte valea Nerei de cea a Carașului
34	Satul Potoc	Comuna Sasca Montană	Adunat, cu textură neregulată	Mixt; agro-pastoral	În zona de contact a Munților Aninei cu micro depresiunea Naidăș
35	Satul Cârșă Roșie	Comuna Șopotu Nou	Cătun de tip risipit	Mixt; agro-pastoral	Pe curbele de nivel ale sectorului piemontan sud-vestic al Almăjului
36	Satul Driște	Comuna Șopotu Nou	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Dispus pe curbele de nivel în sectorul sudic al Munților Aninei
37	Satul Poienile Boinei	Comuna Șopotu Nou	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Pe curbele de nivel ale sectorului piemontan sud-vestic al Depresiunii Almăj
38	Satul Șopotu Nou	Comuna Șopotu Nou	Răsfirat, de-a lungul văii	Mixt; agro-pastoral	La confluența pârâului Bucea cu Nera, în extremitatea vestică a Depresiunii Almăj
39	Satul Ravensca	Comuna Șopotu Nou	Tentacular, de culme	Mixt, pastoral-agricol și pomi-col	Pe platoul somital al Munților Locvei
40	Satul Urcu	Comuna Șopotu Nou	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Pe terasa minoră a pârâului Boina
41	Satul Valea Răchitei	Comuna Șopotu Nou	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Pe terasa minoră a pârâului Boina
42	Satul Valea Roșie	Comuna Șopotu Nou	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Pe terasa minoră a pârâului Boina
43	Satul Stăncilova	Comuna Șopotu Nou	Cătun de tip risipit	Mixt; pastoral-agricol	Pe platoul carstic omonim
44	Satul Ciortea	Comuna Vrani	Geometric, cu textură ordonată	Mixt; agro-pastoral și avicol	În Câmpia Carașului
45	Satul Iertof	Comuna Vrani	Geometric, cu textură ordonată	Mixt; agro-pastoral și avicol	În Câmpia Carașului
46	Satul Vrani	Comuna Vrani	Geometric, cu textură ordonată	Mixt; agro-pastoral și avicol	În Câmpia Carașului

23	Selo Naidaș	Opština Naidaș	Sakupleno, radialne tekture	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Na mestu dodira severnog faciesa planina Lokve sa dolinom Nere
24	Selo Lescovița	Opština Naidaș	Sakupleno, radialne tekture	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Na mestu dodira severnog faciesa planina Lokve sa dolinom Nere
25	Selo Borloveni Noi	Opština Prigor	Sakupljeno, dužinom puta (sa 2 paralelne mreže)	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	U severno-istočnom sektoru Almaške depresije, na putu Oravica – Orșava
26	Satul Borloveni Vechi	Opština Prigor	Sakupljeno-geometrizirano, određene tekture	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni i voćni	U severno-istočnom sektoru Almaške depresije, u predelu virgatiije Nere
27	Selo Pătaș	Opština Prigor	Sakupljeno; duž puta	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Na nasipu doline Nere, na oko. 3km nizvodno od Borloveni Veki
28	Selo Prigor	Opština Prigor	Sakupljeno, neredovne tekture	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	U nasipu potoka Prigor, na njegovom srednjem toku
29	Selo Putna	Opština Prigor	Tipično duž puta	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Smešten među brda u pijemontu Almaških planina, u dolini istoimenog potoka
30	Selo Bogodinți	Opština Sasca Montana	Sakupljeno, neredovne tekture	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	U predelu dodira Planina Anine i mikro depresije Najdaș
31	Selo Sasca Română	Opština Sasca Montana	Rasprostranjeno; neredovne tekture	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski i industrijsko-rudnički	Smešteno u dolini Nere, na kraju, nizvodno od Klisure Nere
32	Selo Sasca Montana	Opština Sasca Montana	Sakupljeno u dolini	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski i rudnički	Smešteno u dolini Nere, na kraju, nizvodno od Klisure Nere
33	Selo Slatina Nera	Opština Sasca Montana	Radijalno-sakupljeno, sa određenom teksturom	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	U pijemontalnom predelu koji odvaja dolinu Nere od doline Karaša
34	Selo Potoc	Opština Sasca Montana	Sakupljeno, neredovne tekture	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	U predelu dodira Planina Anine sa mikro depresijom Najdaș
35	Selo Kârșa Roșie	Opština Șopotu Nou	Selo razbacanog tipa	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Na krivinama pijemontalnog nivoa, krivine nivoa pijemontalnog sektora na jugo-zapadu Almaža
36	Selo Driște	Opština Șopotu Nou	Selo razbacanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Raspoređen na krivinama nivoa u južnom sektoru planina Anine, na ulasku Nere u defile.
37	Selo Poienile Boinei	Opština Șopotu Nou	Selo razbacanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Na krivinama nivoa pijemontalnog sektora Almaške depresije
38	Selo Șopotu Nou	Opština Șopotu Nou	Rasprostranjeno, uz dolinu	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski	Na mestu susretanja potoka Buceaua, sa Nerom, u zapadnoj krajnosti Almaške depresije
39	Selo Ravensca	Opština Șopotu Nou	Nalik na pipke, pri vrhu	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni i voćni	Na platou planina Lokve
40	Selo Urcu	Opština Șopotu Nou	Selo razbacanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Na maloj terasi potoka Boina
41	Selo Valea Răchitei	Opština Șopotu Nou	Selo razbacanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Na maloj terasi potoka Boina
42	Selo Valea Roșie	Opština Șopotu Nou	Selo razbacanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Na maloj terasi potoka Boina
43	Selo Stăncilova	Opština Șopotu Nou	Selo razbacanog tipa	Mešoviti; pastirsko-poljoprivredni	Na istoimenom karstičnom platou
44	Selo Ciortea	Opština Vrani	Geometrično, sa određenom teksturom	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski i živinarski	U Dolini Karaša
45	Selo Iertof	Opština Vrani	Geometrično, sa određenom teksturom	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski i živinarski	U Dolini Karaša
46	Selo Vrani	Opština Vrani	Geometrično, sa određenom teksturom	Mešoviti; poljoprivredno-pastirski i živinarski	U Dolini Karaša

EXCURS BIBLIOGRAFIC / BIBLIOGRAFSKA DIGRESIJA

Acest capitol are menirea de a prezenta ceea ce în multe lucrări de etnologie/etnografie reprezintă așa numitul „istoric al cercetărilor”, adică prezentarea succintă și rezumată a contribuțiilor științifice apărute până la momentul în care un anumit studiu vede lumina tiparului. Rostul unui asemenea demers este evident acela de a marca atât ceea ce s-a lămurit sau nu înainte, eventual erorile sau faptele certe stabilite, raportat la tematica tratată în noua apariție editorială. Dar o asemenea titulatură ar părea pretențioasă, fiind aici vorba de recenzarea unui număr relativ redus de studii și articole consacrate portului popular bănățean, fapt în contradicție, pe de o parte cu importanța ce i s-a acordat unei asemenea teme de studiu în alte părți ale României, pe de alta costumul popular femeiesc bănățean prezentând câteva elemente specifice, inexistente în alte vetre etnoculturale românești, a căror sorginte încă nu a fost elucidată pe deplin, rămânând, deocamdată, la stadiul de simplă ipoteză. De aceea s-a optat pentru titlul de mai sus, considerat mult mai adecvat într-un asemenea context.

O primă contribuție în domeniu, respectând firul cronologic inerent, aparține Aristidei Turcuș, cu un studiu consacrat portului popular din satele Saravale, Igrîș și Secusigiu, situate într-o microzonă etnografică interesantă, în opinia autoarei, de pe cursul inferior al Mureșului²⁰.

După un excurs de natură istorică și etnografică (relativă la aspectele culturii materiale, precum tipologia acelor așezări, arhitectura, organizarea de interior a casei, etc.) se trece la prezentarea *portului popular femeiesc*. Acesta este compus din spăcel (cămașă femeiască fără poale n.n.), poale, opreg, catrință și burdic (pieptar), la care se adaugă, în calitate de elemente specifice ceapsa și opregul cu ciucuri (cu franjuri n.n.), preambul care este completat cu o serie de notificări etnografico-istorice, fiind citați istorici precum J. Ehrler, F. Grisellini, sau învățătorul Ioachim Miloia²¹.

Trecând peste modalitățile de pieptănătură, ca marcă a diferențierii de statut civil și social

Ovo poglavlje ima za cilj da predstavi ono što u mnogim radovima etnologije/etnografije predstavlja takozvanu “istoriju istraživanja”, odnosno kratko i sažeto predstavljajući objavljenih naučnih doprinosa do štampanja određene studije. Svrha ovakvog pristupa je očigledno da se razjasni ono što se pre razjasnilo ili nije, moguće greške ili utvrđene činjenice, u vezi sa temama kojima se bavi novo uredničko izdanje. Ali takav naslov bi izgledao pretenciozno, radeći se o recenziji jednog relativno malog broja studija i članaka posvećenih Banatskoj narodnoj nošnji, što se suprotstavlja, s jedne strane sa značaja koji je posvećen jednoj takvoj temi studije u drugim krajevima Rumunije, a sa druge ženska narodnoj nošnji iz Banata predstavljajući neke specifične elemente, odsutne u drugim rumunskim etno-kulturnim ognjištima, čije poreklo još nije u potpunosti razjašnjeno, ostajući još u stadijumu jednostavne hipoteze.

Zato smo izabrali gornji naslov, smatran najprikladnijim u takvom kontekstu.

Prvi doprinos u domenu, poštujući urođenu hronološku nit, pripada Aristidi Turkuș, sa studijom posvećenom nošnjama iz sela Saravale, Igrîș i Sekusigia, koja se nalaze u interesantnoj etnografskoj mikro oblasti, po mišljenju autora, na donjem toku Mureša²⁰.

Nakon putovanja istorijske i etnografske prirode (u odnosu na aspekte materijalne kulture, kao i tipologiju tih naselja, arhitektura, organizovanje enterijera kuće, itd.) prelazi se na predstavljajući *ženske nošnje*. Ona se sastoji od oplečka (ženska košulja bez skuta), pregače, oprega, zadnje pregače i jeleka (prsluk), na koje se dodaju, kao specifični elementi cepsa i opreg sa resama, uvoda koji je ispunjen serijom etnografsko-istorijskih obaveštenja, budući citirani istoričari kao J. Ehrler, F. Grisellini, ili učitelj Joakim Miloja²¹.

Prelazeći preko načina frizure, kao znake razlikovanja civilnog i socijalnog statusa (mlada neudata/udata žena), od manjeg interesa za temu

²⁰ Turcuș, Aristida G., *Evoluție și elemente caracteristice ale portului popular din satele Saravale, Igrîș, Secusigiu*, în *Tibiscus. Etnografie*, III, Muzeul Banatului, Timișoara, 1978, p. 7.

²¹ *Idem*, p. 7-11.

²⁰ Turcuș, Aristida G., *Evoluție și elemente caracteristice ale portului popular din satele Saravale, Igrîș, Secusigiu*, în *Tibiscus. Etnografie*, III, Muzeul Banatului, Timișvar, 1978, str. 7.

²¹ *Isto*, str. 7-11.

(femeie tânără necăsătorită/căsătorită), de un mai mic interes pentru tema acestei cărți, este de menționat că peste peptănătura specifică, fetele purtau cârpe, iar la femeile măritate peste ea se pune conciul rotund, iar peste el „ceapsa la concii”, adică o bonetă cusută din pânză, având în dreptul frunții o bentiță de aproximativ 5 cm, brodată cu fir metalic auriu sau argintiu. În zilele de lucru, peste „ceapsa la concii” se pune o basma, în așa fel încât să se vadă marginea cu broderia din fir metalizat de la respectiva ceapsă. Mai în jos autoarea menționează faptul că *portul cu ceapsă* avea un caracter exclusiv sărbătoresc. Aceasta se purta, ca și cârpa, peste ceapsa la concii, fiind confecționată din somot negru (catifea neagră) și compusă dintr-o bonetă cu formă fixă și trei aripi mari dispuse la spate. Pe întreaga suprafață este brodată cu fir metalic auriu, în general cu motive florale, locurile rămase libere fiind împodobite cu paiete, așa încât fondul negru al catifelei nu se mai poate observa²². O variantă a cepsei, existentă atunci numai în satele menționate era „ceapsa cu aripi”²³. Mai jos, autoarea afirmă faptul că ceapsa, conciul și tot ceea ce ține de împodobirea capului au dispărut.

Cămașa femeiască (spăcelul) este considerată drept una dintre cele mai importante piese ale costumului popular femeiesc. Conform clasificării lui H. Formagiu, aceasta se încadrează în tipul I carpatic, varianta A – încrețită la gât și cu bentiță deasupra. Este confecționată din „pânză de cinari”, fiind țesută din bumbac foarte subțire în 2 ite. Spăcelul era făcut din trei foi de pânză, una pentru față și două pentru spate, la care se adăugau patru foi pentru mâneci (câte două pentru o mână). Pentru a se ajunge la lărgimea necesară, pe părțile laterale se atașau doi clini de margine. Piese componente se uneau prin cusătură pe dos. Din punct de vedere ornamental cămașa respectivă se încadra în tipul denumit „cu tablă pe mână”, cu motive geometrice compacte. La cele menite a fi purtate la sărbători, gulerul era brodat cu fir metalic auriu sau argintiu²⁴. După o prezentare a tehnicilor de ornamentare (alesătură la război, broderia „pe scris”, broderie cu acul)²⁵, se menționează că, o dată cu trecerea timpului, acest tip de cămașă a evoluat sub influența modei orășenești, prin accentuarea decolteului din plateă, scurtarea mâneșilor până la cot și strâmtarea lor etc., fiind purtată doar în zilele de lucru.

²² *Ibidem*, p. 14-15.

²³ *Ibidem*, p. 16.

²⁴ *Ibidem*, p. 18.

²⁵ *Ibidem*, p. 19.

ove knjige, treba spomenuti da su preko specifične frizure, devojke nosile marama, dok su se kod udatih žena preko nje stavljale okrugle kape, a preko njih „cepsa sa kapom”, odnosno kapa šivena od platna, imajući u pravcu čela kapu od oko 5 cm, vezenu zlatnom i srebrnom žicom.

Radnim danom, preko „cepse sa kapom” stavljala se marama, tako da se vidi ivica sa metalnim vezom. Autor dalje navodi da je nošnja sa cepsom imala ekskluzivno praznični karakter. Ona se nosila, i kao dronjak, preko cepse, budući izrađena od crnog somota i sastavljena od jedne fiksne kape i tri velika krila smeštena nazad. U celini je ukrašena zlatnom žicom, uglavnom cvetnim motivima, slobodna mesta budući ukrašena šljokicama, tako da se crna pozadina somota ne primećuje²². Jedna verzija cepse, koja je tada postojala samo u pomenutim naseljima bila je „cepsa sa krilima”²³. Malo niže, autor navodi činjenicu da je cepsa, kapa i sve u vezi ukrašavanja glave nestalo.

Ženska košulja (spacel) smatra se jednim od najvažnijih delova ženske narodne nošnje. Prema klasifikaciji H. Formagiu, ona spada u I karpatski tip, verziju A – naborana na vratu i sa mašnicom iznad. Napravljena je od „cinari platna”, budući tkana od veoma tankog pamuka u 2 nita. Košulja je napravljena od tri vrste platna, jedan s preda i dva pozadi, na koja se dodaju četiri lista za rukave (po dva za rukav). Da bi se postigla neophodna širina, na stranama su se vezivala dva klina za ivicu. Sastavni delovi su se spajali po štep na naniče. Sa ukrasne tačke gledišta dotična košulja se svrstava u tip zvani „sa tablom na rukavu”, sa kompaktnim geometrijskim motivima. Kod onih namenjenih za praznike, kragna je vezena zlatnom i srebrnom žicom²⁴. Nakon predstavljanja ukrasnih tehnika (izbor razboja, vez „na pisanje”, vez iglom)²⁵, spominje se da se prolaskom vremena, ova vrsta košulje razvila pod uticajem gradske mode, isticanjem umetka dekoltea, skraćivanjem rukava do lakata i njihovim sužavanjem itd, noseći se samo radnim danom.

Pregače su pravljene od iste cinar tkanine, budući nošene na početku samo za praznike, a kasnije i radnim danima, uz pamučne. Bile su izrađene od 6-7 listova, i nosilo se po pet da bi

²² *Isto*, str. 14-15.

²³ *Isto*, str. 16.

²⁴ *Isto*, str. 18.

²⁵ *Isto*, str. 19.

Poalele se confecționau din aceeași pânză de cinari, fiind purtate la început numai la sărbători, mai apoi și în zilele de lucru, alături de cele din bumbac. Erau executate din 6-7 foi, și se purtau câte cinci pentru a sta cât mai înfoiate. Decorul era dispus la cheițe (îmbinări), iar în partea de jos fiind preponderent vegetal și floral. De la începutul secolului XX s-a purtat la sărbători o fustă creată, foarte largă.

Brăul și *brăcira* erau țesute din fir de lână răsucit, cu dungi longitudinale diferit colorate. Lățimea și lungimea lor variaua după vârsta purtătoarei, cele mai înguste fiind apanajul fetelor și femeilor tinere, iar cele late al celor în vârstă. Aceste piese au ieșit treptat din uz²⁶.

Catrința este descrisă ca o țesătură dreptunghiulară, cu dimensiuni variabile, de forma unui șorț, piesă caracteristică multor zone din România și fiind asociată cu opregul. O asemenea piesă a înlocuit la început opregul din față și mai apoi pe cel din spate. În satele cercetate se remarcă o anumită varietate ornamentală, determinată de tehnicile de ornamentare și de scopul pentru care este confecționată. Cel mai vechi tip a fost aici cel țesut la război din lână (canură), iar din punct de vedere tehnic acela țesut în perți, respectiv catrința cu vergi (dungi) verticale, policrome. Sunt prezentate și alte tehnici de ornamentare, cu denumiri specifice: „în dubiu” – ornamentare cu pătrate sau dreptunghiuri mărunte; „cu pui aleși” – cu motive geometrice policrome dispuse peste perții din fundul țesăturii; „în toiege” – mănunchiuri de fire de urzeală care se bat împreună, ornamentul dobândind astfel un anumit relief, cu elemente florale, vegetale și astrale geometrificate. Într-o perioadă mai recentă apăruseră în cele trei sate catrințele monocrome (roșu, verde, albastru, negru etc.), țesute în patru ițe, ornamentate la partea inferioară cu motive florale, vegetale și avimorfe²⁷.

Opregul, în consens cu alți specialiști etnografi, este văzut ca o piesă specifică numai portului popular bănățean, întâlnindu-se și în Hațeg. Funcția socială a opregului și involuția sa spre cel pur festiv este relevată după unele mărturii scrise (S. Ferenc, Achim Miloja), la începutul secolului XX introducându-se materialele de proveniență industrială în producerea acestuia. După afirmația că opregul este piesa principală a costumului popular bănățean, fiind anterior catrinței, sunt prezentate fazele involutive în purtarea sa (după G.

bile naborane. Dekor je bio raspoređen na malim tasterima (zglobovima) i u donjem delu, budući uglavnom biljni i cvetni. Od početka XX-og veka, za praznike se nosila naborana, veoma široka suknja.

Pojas i bracira su bili tkani od uvijenog vunenog konca, sa različito obojenim uzdužnim prugama. Njihova širina i dužina smenjivala se prema starosti nosioca, uže budući atribut devojaka i mladih žena, a šire starijih. Ti delovi su postepeno izašli iz upotrebe²⁶.

Suknja je opisana kao pravougaona tkanina, sa promenljivim veličinama, oblika kecelje, deo karakterističan mnogim oblastima Rumunije i povezana tkanicom. Taj deo je zamenio na početku prednju pregaču a zatim i zadnju. U istraženim selima, primećuje se određena ukrasna raznovrsnost, određena tehnikama dekoracije i svrhom za koju je pravljen. Najstariji tip ovde je bio onaj vuneni, tkan na razboju (raščešljana kosa), a sa tehničke tačke gledišta onaj tkan na platnu, odnosno suknja sa uspravnim, višebojnim šipkama (prugama). Predstavljene su i druge ukrasne tehnike, sa specifičnim imenima: „u nedoumici” – ukras sa malim kvadratima ili pravougaonicima; „sa izabranim pilićima” – sa višebojnim geometrijskim motivima postavljenim preko ukrasa sa dna platna; „u štapovima” – snopovi krivih žica koji se slažu, ukras dobijajući tako određeni relief, sa cvetnim, biljnim i geometrizedanim astralnim ukrasima. U skorijem periodu su se pojavile u ta tri naselja jednoboje kecelje (crvena, zelena, plava, crna itd.), tkane u četiri teme, ukrašene u donjem delu sa cvetnim, biljnim i ptičijim motivima²⁷.

Pregača, je u dogovoru sa drugim etnografskim specialistima, viđena kao deo specifičan samo Banatskoj narodnoj nošnji, ali se sreće i u Hagegu. Socijalna funkcija i involucija pregača prema čistim svećanim je otkrivena putem nekih pisanih izjava (S. Ferenc, Achim Miloja), na početku XX-og veka kada prodiru materijali industrijskog porekla u njegovoj proizvodnji. Po izjavi da je pregača glavni deo narodne nošnje iz Banata, nalazivši se ispred suknje, predstavljene su involutivne faze njenog nošenja (prema G. Stoiki): 1. prednja i zadnja pregača; 2. prednja i zadnja pregača; 3. prednja i zadnja pregača; 4. pregača koja se nosila napred preko haljine.

Sastavljen od takozvane zakrpe (gornji deo) i

²⁶ *Ibidem*, p. 20-21.

²⁷ *Ibidem*, p. 22-23.

²⁶ *Isto*, str. 20-21.

²⁷ *Isto*, str. 22-23.

Stoica): 1. opreg în față și în spate; 2. catrință în față și opreg în spate; 3. catrință în față și în spate; 4. catrință purtată în față peste rochie.

Compus din așa numitul petec (partea superioară) și ciucuri, la început era făcut din păr de lână la ambele componente, spre sfârșitul secolului al XIX-lea apărând opregele din somot, mătase sau stofă. Cele vechi aveau petecul mai lung decât ciucurii (franjurile), ulterior aceștia lungindu-se, iar petecul reducându-și dimensiunile. Din punctul de vedere al ornamentației se arată că opregul a parcurs aceleași etape tehnice și materiale, ca în cazul catrinței, de la vergile longitudinale la întrebuințarea firului metalic și la adoptarea unui decor de influență orientală. În primele trei decenii ale secolului XX au apărut motivele fitomorfe, executate cu mătase sau bumbac colorat, iar cel pentru ocazii sărbătorești avea petecul decorat cu taleri.

Cojoacele și pieptarele au fost piese importante ale costumului din microzona studiată. La început au avut o funcție ceremonială, intrând în componența costumului de nuntă, mai apoi trecând la cel de sărbătoare și mai apoi la costumația de fiecare zi, pentru zilele reci din an. La data apariției studiului se pare că erau complet ieșite din uz. S-au purtat două tipuri: a) burdicul fără mâneci, deschis în față; b) cojocul cu mâneci. Primul era un pieptar scurt până deasupra de talie, desfăcut în față, care se purta peste spăcel. Era croit din trei bucăți de blană, una pentru spate și două pentru piepți. La acestea se adaugă o bucată dreptunghiulară de piele aplicată pe în față pe pieptul stâng, pe care se montau nasturii. Peste blană se aplica o piele fină de culoare roșie, pe care se așezau ornamentele ce constau din aplicații de năsturei colorați. O variantă locală a burdicului este pieptarul lung până la șolduri, cu aplicații decorative din piele colorată (motive florale) și oglinzi.

Cojocul cu mâneci avea lungimea unei haine trei sferturi, și dispunea de un decor similar piesei anterior descrise²⁸.

Portul popular bărbătesc era constituit din cămașa purtată peste pantaloni și legată la talie. După ce este menționat faptul că în Banat s-a purtat atât cămașa scurtă cât și cea lungă, studiul recenzat acum arată că în cele trei sate menționate în titlatură cămașa tradițională era mai scurtă decât în alte părți și ajungea până peste șolduri. Mai demult cămașa de sărbătoare era croită din bumbac, iar cea pentru lucru din bumbac ameste-

resa, u početku je bio pravljjen od vunjenih vlakana kod oba dela, krajem XIX-og veka pojavljuju se pregače od somota, svile ili platna. One stare su imale dužu zakrpu od resa, kasnije su se one produžile, a zakrpa je smanjila svoje dimenzije. Što se tiče ornamentike pokazuje se da je pregača prešla kroz iste tehničke i materijalne korake, kao što je to bilo i u slučaju kecelje, od uzdužnih šipki do upotrebe metalne žice i usvajanja nekog dekora orijentalnog uticaja. U prve tri decenije XX-og veka pojavili su se fitomorfni motivi, napravljeni od obojene svile ili pamuka a onaj za svečane prilike imao je zakrpu ukrašenu talirima.

Kaputi i jeleci su bili važni delovi nošnje proučene oblasti. Na početku su imali svečanu ulogu, ušavši u sastav venčanog kostima, a zatim su prešli u svečano i kasnije svakodnevno odelo, za hladne godišnje dane. U trenutku pojave studije izgleda da su potpuno izašli iz upotrebe. Nosila su se dva tipa: a) grudnjak bez rukava, otvoren napred; b) kojuh sa rukavima. Prvi je bio kratak jelek iznad struka, otvoren napred, koji se nosio preko košulje. Bio je skrojen od tri dela krzna, jedan nazad i dva za grudi. Na ovo se dodaje jedan pravougaoni komad kože primenjen napred na levoj strani grudi, na koji su se stavljala dugmad. Preko krzna nanosi se meka koža crvene boje, na kojoj su se stavljali ukrasi koji su se sastojavali od primene obojenih dugmića. Jedna lokalna verzija grudnjaka je prsluk dug do kukova, sa dekorativnim aplikacijama obojene kože (cvetni motivi) i ogledala.

Kaput sa rukavima je imao dužinu jakne od tri četvrtine, i imao je sličan ukras kao gore opisani deo²⁸.

Muška narodna nošnja se sastojala od košulje nošene preko pantalona i vezane u struku. Nakon spominjanja činjenice da se u Banatu nosila kako kratka tako i duga košulja, pregledna studija sada pokazuje da je u ta tri naselja košulja navedena u naslovu bila kraća nego u drugim krajevima i da je bila preko kukova. Ranije je svečana košulja bila krojena od pamuka, a radna od pamuka pomešanog sa konopljem, kasnije usvojivši se materijal koji se koristio i za žensku, odnosno cinar platno. Ukras, uglavnom onaj sa cvetnim elementima bio je postavljen oko vrata. Pantalone su se pravile od istog materijala kao i košulja. Pojas i „praškija” (širok kajš od kože) su elementi koji vežu košulju na kukovima. Prvi je tkan isto od vune, sa višebojnim linijskim vodoravnim ukrasom ili

²⁸ Ibidem, p. 25-28.

²⁸ Isto, str. 25-28.

cat cu cânepă, mai apoi adoptându-se materialul folosit la cea femeiască, respectiv pânza de cinari. Decorul, în genere cu elemente florale era dispus la tăietura gâtului. Izmenele se făceau din același material ca și cămașa. Brâul și „prașchia” (curea lată din piele) sunt elementele care strâng cămașa la șolduri. Primul este țesut tot din lână, cu decor liniar policrom orizontal sau cu decor floral geometrizat. Cureaua lată din piele era probabil produsul meșterilor pielari locali, și constituia un obiect de „lux”, fiind relativ costisitoare.

Pentru sezoanele reci ale anului, costumul bărbătesc se completa cu *cioarecii*, *chintușul*, *duruțul* și *cojocul*. Primii se croiau din pânză de dimie (lână) dată la piuă, fiind ornamentați cu aplicații de culoare neagră din același material, dispuse la cusături și la buzunare. Chintușul (un fel de pieptar, fără mâneci) se pare că era croit tot din lână dată la piuă, din două bucăți pentru piept și una pentru spate. Era decorat cu aplicații din piele colorată, pe aproape toată suprafața. De asemenea, laiberul (denumit prisluc) era purtat în paralel cu piesa anterior menționată, croit din catifea sau brocart, cu o tehnică de decorare similară. Duruțul este o haină lungă de iarnă, fiind similar șubei femeiești²⁹.

Concluziile autoarei se centrează pe două aspecte, unul relativ la ceea ce individualizează portul popular din cele trei localități, din punctul de vedere al materialelor și tehnicilor utilizate, și un altul care trasează evoluția acestuia la așa numitele „comodități și necesități ale modei”. În primul caz, sunt menționate unele elemente care sunt specifice doar acelei microzone precum ornamentația spăcelelor, aleasă la război sau executată cu fir metalizat auriu și argintiu, catrințele țesute în tehnica „toiegelor” și cu acul persian, opregele țesute în tehnica covoarelor tradiționale, cu motive ornamentale similare sau cojocul femeiesc trei sfert, croit din blană albă³⁰.

Pentru cel de-al doilea aspect, s-au jalonat deja aspectele ce țin de mutațiile survenite în vestimentația tradițională, așa încât nu se va reveni aici. Recenzarea extinsă a acestui studiu a fost dictată, în economia volumului de față, de faptul că el atinge din punct de vedere problematic aspectele cerute de investigarea etnologică riguroasă a portului popular românesc, indiferent de zona (subzona) etnografică, cerință valabilă și pentru cele ce se vor expune mai jos, la tratarea propriu-zisă a materialului de teren și de colecție.

cvetnim geometrizovanim ukrasom. Široki kožni kajš je verovatno bio proizvod lokalnih zanatlija kože, i predstavljao je „luksuzni” objekat, budući relativno skup.

Za hladna godišnja doba, muški se kostim dopunjavao *čakširima*, *ko*

žuhom, *kabanicom* i *kaputom*. Prve su se šile od grube domaće tkanine (vune) raščesljane, budući ukrašene aplikacijama crne boje od istog materijala, raspoređenim na šavovima i džepovima. Kožuh (vrsta prsluka, bez rukava) izgleda da je bila šivena isto od raščesljane vune, od dva dela za grudi i jednog za leđa. Bio je ukrašen obojenim kožnim aplikacijama, na skoro celoj površini. Takođe, gunj (poznat kao prisluk) bio je nošen istovremeno sa ranije pomenutim delom, krojen je od somota ili brokata, sa sličnom tehnikom ukrašavanja. Kabanica je dugačak zimski kaput, sličan ženskoj bundi²⁹.

Zaključci autora fokusiraju se na dva aspekta, jedan se odnosi na ono što izdvaja narodne nošnje ta tri naselja, u pogledu korišćenih materijala i tehnika, a drugi koji pokazuje njegov razvoj do takozvanih „pogodnosti i potreba mode”. U prvom slučaju, spomenuti su elementi koji su specifični samo toj oblasti kao ukras košulja, izabran na razboju ili urađen sa zlatnom i srebrnom žicom, kecelje tkane tehnikom „štapov” i persijskom iglom, pregače tkane tehnikom tradicionalnih tepiha, sa ukrasnim motivima sličnim ženskom kožuhu dugom tri četvrtine, iskrojen od belog krzna³⁰.

Za drugi aspekt, obeleženi su već aspekti vezani za promene koje se dešavaju u tradicionalnoj odeći, tako da se nećemo vraćati ovde. Obimno razmatranje ove studije bilo je vođeno, u ekonomiji ovog poglavlja, činjenicom da ona dotiče sa problemske tačke gledišta tražene aspekte sa strane oštre etnološke istrage rumunske narodne nošnje, bez obzira na etnografsku oblast (podoblast), zahtev važeći i za one dole navedene, u samom izlaganju terenskog i kolekcijskog materijala.

U istoj knjizi nalazi se jedna studija, jedinstvena kao tema za period u kome se pojavila, zato što ima kao cilj da raspravi jedno pitanje koje se graniči u jednom međudisciplinskom horizontu, cilj budući određivanje jednog naučnog/terminološkog rečnika odgovarajućeg za etnografsko područje i jednoglasno prihvaćenog sa strane svih specijalista.

²⁹ *Ibidem*, p. 34.

³⁰ *Ibidem*, p. 35.

²⁹ *Isto*, str. 34.

³⁰ *Isto*, str. 35.

În același volum se regăsește un studiu, inedit ca temă pentru perioada în care a apărut, deoarece acesta își propune să ia în dezbatere o chestiune care se circumscrie într-un orizont interdisciplinar, ținta fiind stabilirea unui vocabular științific/terminologic adecvat domeniului etnografic și unanim acceptat de toți specialiștii. Având drept subtitlu „Comentarii etnolingvistice”, contribuția Janei Negoită³¹ și-a propus să stabilească sfera corectă din punct de vedere semantic a unor termeni precum *conci*, *ciupag*, *opreg*, termeni prin excelență dialectali, și care ascund sensuri și semnificații diferențiate în zone și vetre etnoculturale românești. Or, în viziunea autoarei, un asemenea lucru nu se poate realiza decât prin coroborarea datelor de natură etnografică, sesizate în teren, cu acelea stabilite de lingviști, bazat pe un singur criteriu, și anume „criteriul obiectiv al semnificației specifice, rezultat din funcționalitatea social-istorică a faptelor de cultură populară”³², sau altfel spus, o tentativă de stabilire a esenței semantice a termenilor, generată de specificitatea fenomenelor etnoculturale.

Primul termen, din cele trei analizate, respectiv cel de *conci*, este utilizat îndeosebi în Banat, Transilvania, Oltenia, Moldova. Din punct de vedere etnografic el desemnează fapte materiale diferențiate: pieptenătură realizată din părul împletit, într-una sau două cozi, dispusă rotund sau altfel pe creștet sau la ceafă; suport artificial pentru acoperitoarea de cap, cu forme și din materiale diferite (nuia, fâșie de lemn, paie, papură, corn de vită, sârmă etc.; circulare, triunghiulare, tronconice, „cu coarne”); acoperitoare de cap, cu un suport rigid și o țesătură cu alesături; marcă specifică portului mireselor (*conci* de paie, *conci* de bani, *conci* roșu etc.). După ce se arată că dicționarele editate sub egida Academiei nu acoperă de o manieră satisfăcătoare pletora de sensuri a termenului, se arată că obiectul desemnat de el reprezintă în câmpul tradiției, dincolo de sensurile sale formale, o *marcă de stare civilă și socială*, indicând faptul că mireasa a devenit femeie, acesta fiind interzis fetelor înainte de căsătorie³³.

În ceea ce privește cel de-al doilea termen – *ciupagul* – se procedează în mod similar primului. După ce este stabilită aria sa de utilizare, respectiv Transilvania, Banatul, Moldova de nord,

Imajući kao podnaslov „Etnolingvistički komentari”, doprinos Jane Negoica³¹ ima kao cilj da utvrdi tačno područje, sa semantične tačke gledišta, određenih reči kao *konci*, *oplećak*, *pregača* dijalekatske reči, koje skrivaju različita smisao i značenje u rumunskim etno-kulturnim oblastima i ognjištima. Ali, po mišljenju autora, takva stvar se može postići samo upoređivanjem podataka etnografske prirode, primećenih na području, sa onima utvrđenim sa strane lingvista, oslanjajući se na jedan kriterijum, i naime „objektivni kriterijum specifičnog značenja, ishoda iz socio-istorijske funkcionalnosti dela narodne kulture”³², ili drugačije rečeno, pokušaj određivanja semantičke suštine pojmova, nastao zahvaljujući specifičnosti etnokulturnih pojava.

Prva reč, od tri analiziranih, odnosno *konci*, koristi se naročito u Banatu, Transilvaniji, Olteniji i Moldaviji. Sa etnografske tačke gledišta ona označava raznovrsne materijalne činjenice: frizuru urađenu od ispletene kose, u jednu ili dve kike, raspoređenu u krug ili drugačije, na teme ili potiljak; veštačka osnova za pokrivanje glave, sa različitim oblicima i materijalima (štap, komad drveta, slama, rogoz, goveđi rog, žica itd; okrugle, trouglaste, sužavajuće, „sa rogovima”); pokrivač za glavu, sa krutom osnovom i odabranom tkaninom; specifična nošnja za mladu (slamni šešir, šešir za pare, crven šešir itd.). Nakon što se pokazalo da rečnici objavljeni pod pokroviteljstvom Akademije ne pokrivaju zadovoljavajuće mnoštvo značenja reči, pokazuje se da reč označena njime predstavlja na polju tradicije, van svojih formalnih značenja, *zaštitni znak civilnog i socijalnog statusa*, ukazujući da je mlada postala žena, to budući zabranjeno devojkama pre udadbe³³.

Što se tiče druge reči – *oplećak* – procedura je slična prvoj. Nakon što je ustanovljeno njeno polje upotrebe, odnosno Transilvanija, Banat i severna Moldavija, Vranća, pokazuje se šta pokriva u materijalnoj stvarnosti po smislu: a) ženska košulja, b) gornji deo ženske košulje, c) prednji deo ženske košulje (ponekad i zadnji), d) prednji uži deo ženske košulje, e) sastavni listovi prednjeg i zadnjeg dela ženske košulje, f) šiveni prednji deo ženske košulje, g) kragna ženske košulje,

³¹ Negoită, Jana, *Conci, ciupag, opreg. Comentarii etnolingvistice*, în *Tibiscus. Etnografie*, III, Muzeul Banatului, Timișoara, 1978. p. 57.

³² *Idem*, p. 58.

³³ *Ibidem*, p. 59.

³¹ Negoita, Jana, *Conci, ciupag, opreg. Comentarii etnolingvistice*, în *Tibiscus. Etnografie*, III, Muzeul Banatului, Timișvar, 1978. str. 57.

³² *Isto*, str. 58.

³³ *Isto*, str. 59.

Vrancea, se arată ce anume acoperă în realitatea materială ca sens: a) cămașă femeiască, b) partea superioară cămășii femeiești, c) partea din față a cămășii femeiești (uneori și cea din spate), d) spatele mai îngust al cămășii femeiești, e) foile componente ale feței și spatelui cămășii femeiești, f) pieptul cusut al cămășii femeiești, g) guler la cămașa femeiască, h) guler la cămașa bărbătească. După excluderea din câmpul discuției a punctelor a, b, g, h, care au acoperire în limba literară, și considerarea punctelor c, d, e ca o singură categorie semantică, rămâne de discutat accepțiunea f, prin care se înțelege, de fapt, *registrul decorativ* amplasat la partea superioară a pieptului cămășii femeiești, ca rezultat al broderiei pe crețuri. Este așa numita „cămașă femeiască cu ciupag” (cămașă cu decor), sintagmă ce desemnează un anume obiect, pentru a-l diferenția de cămașa bărbătească, care nu are decor. Ca și în cazul precedent, avem de-a face tot cu o *marcă etnică, socială și civilă* privind exclusiv portul popular din Transilvania³⁴.

În fine, legat de cel de-al treilea termen – *opregul* – se arată că era și este considerat ca o piesă specifică Banatului, dar definițiile vehiculate de dicționare sunt ambigui, dând naștere la confuzii între acesta și altele două: fota și vâlnicul, prin suprapunerea lor semantică. O altă confuzie s-a făcut între opreg și catrință, atunci când referințele s-au îndreptat către zona mehedințeană sau cea gorjeană. Din realitatea etnografică și datul lingvistic autoarea decelează următoarele evidențe: 1. existența a trei categorii morfologice distincte: catrință, vâlnic, opreg; 2. cei trei termeni s-au integrat în fondul lexical principal al limbii române; 3. nu există sinonime pentru piesele de port denumite *opreg cu franjuri* (termenul chițele rezultă din contracția expresiei „opreg cu chițe”=fire).

Scrisă din perspectivă materialist-dialectică, obligatorie în condițiile statului comunist, cartea lui N. Dunăre „Ornamentica tradițională comparată” este deocamdată singura din domeniul etnologiei care a construit o clasificare a motivelor și simbolurilor ce se regăsesc în arta populară. Ceea ce constituie criteriul de originalitate al lucrării este faptul că aceasta se constituie într-o tentativă comparativă, prin explorarea unor universuri spirituale și artistice alogene, rapelul bibliografic fiind impresionant. După un preambul în care este teoretizată creația materială, din perspectiva filozofică menționată, după evidențierea factori-

h) kragna muške košulje. Nakon isključivanja iz polja diskusije tački a, b, g, h, koje imaju pokriće u književnom jeziku, i razmatranje tačaka c, d, e kao jedna jedina semantična kategorija, ostaje da se razmotri prihvatanje f, koji se odnosi na, u stvari, na *ukrasni registar* smešten na gornjem delu prednjeg dela ženske košulje, kao rezultat naboranog veza. To je takozvana „ženska košulja sa oplećkom” (košulja sa ukrasom), sintagma koja označava određeni objekat, da bi ga izdvojila od muške košulje, koja nema ukras. Kao i u prethodnom slučaju, suočavamo se isto sa etničkim, *socijalnim i civilnim brendom* što se tiče ekskluzivno narodne nošnje iz Transilvanije³⁴.

Konačno, u vezi treće reči – pregača – pokazuje se da je bila i još uvek se smatra kao primerak specifičan Banatu, ali definicije koje kruže u rečnicima su nejasne što dovodi do zabune između ove i druge dve reči: fota i kecelja, njihovim semantičkim preklapanjem. Još jedna zabuna je napravljena između pregače i suknje, onda kada su se odnošenja upravljala prema oblasti Mehedinca ili Gorža. Iz etnografske stvarnosti i jezičkih podataka autor otkriva sledeće dokaze: 1. postojanje tri različite morfološke kategorije: kecelje, kecelje, pregače; 2. te tri reči su se uklopile u glavni leksički fond rumunskog jezika; 3. ne postoje sinonimi za delove nošnje zvane *pregača sa resama* (reč niti dolazi od kontrakcije izraza „pregača sa nitima”=žicom).

Pisana iz materijalno-dijalekatske perspektive, obavezne pod komunističkom vlašću, knjiga N. Dunare „Upoređena tradicionalna ornamentika” je trenutno jedina iz oblasti etnologije koja je izgradila klasifikaciju motiva i simbola koji se nalaze u narodnoj umetnosti. Ono što predstavlja kriterijum originalnosti ovog rada je to da se stvara u uporednom pokušaju, kroz istraživanje nekih duhovnih i umetničko alogenih svemira, bibliografski podsetnik je zadivljujući. Nakon uvoda u kojem se teoretiše o materijalnom stvaralaštvu, iz pomenute filozofske perspektive, posle isticanja faktora koji podstiču stvaranje oblika i uglavnom lepih oblika, od prelaska sa praktičnog i korisnog na lepo, poznati etnolog stvara teoretsku osnovu neophodnu za proučavanje jedne takve teme koja se oslanja na dve idejne sile, odnosno *unutrašnje poređenje* faktora koji stvaraju kulturna dela kao takva i *spoljno poređenje*, poređenje unutrašnjih kulturnih dela

³⁴ *Ibidem*, p. 62-64.

³⁴ *Isto*, str. 62-64.

lor care favorizează producerea formei și a formei frumoase în genere, prin trecerea de la practic și util la frumos, cunoscutul etnolog construiește eșafodajul teoretic necesar studierii unei asemenea teme axat pe două idei forță, respectiv *comparația internă* a factorilor generatori de acte culturale și a acestora în sine și *comparația externă*, compararea faptelor de cultură interni cu cele ale altor comunități tradiționale, în acest caz. Relevând caracterul pluri- și interdisciplinar al unui atare demers științific, se arată că punctul de pornire într-o asemenea cercetare este studierea *rădăcinilor social-istorice* ale creației populare și care ar trebui să fie baza oricărei hermeneutici aplicate unui asemenea domeniu. Cu referire la realitatea proprie artei populare românești, N. Dunăre sesizează atât un *fond principal* (de motive, simboluri etc.), cât și un *fond propriu*, care i-ar asigura originalitatea în concertul artei populare universale³⁵.

Premisa de la care se pleacă în sistematizarea științifică a ornamentelor tradiționale este aceea prin care trebuie evitată confuzia dintre forma stilistică și conținutul tematic, dintre tipul de stilizare (forma) și clasificarea semantică (tematica sau conținutul reprezentărilor), altfel spus o clasificare care să aibă la bază disjuncția dintre formă și idee.

Se avansează, în context, următoarele tipuri de clasificări: 1. clasificarea morfologică (formală)³⁶; 2. clasificarea structurală (sau compozițională, după elementele invariante, caracteristice sau tradiționale, structurate în interiorul unor câmpuri ornamentale)³⁷; 3. clasificare semantică (elementul decorativ ca semn și expresie a unei sintaxe bipolare, având drept constituenți semnificația și expresia acesteia) în care ornamentica devine un sistem de semne, expresive din punct de vedere estetic și acceptate ca atare de către o comunitate dată³⁸.

În interiorul fiecăreia dintre cele trei tipuri de clasificări de bază există mai multe categorii de ornamente, cu o denotație sugerată de tehnicile de redare ale acestora. Astfel, în cadrul *clasificării morfologice* se regăsesc: a) ornamentele geometrice; b) ornamentele liber desenate (redare naturalistă n.n.); c) compoziții ornamentale mixte. *Clasificarea structurală* înglobează următoarele clase de ornamente; a) ornamente omogene și

sa delima altor nacionalni zajednici, u ovom slučaju. Ističući više i međudisciplinski karakter jednog takvog naučnog pristupa, pokazuje se da je polazna tačka jednog takvog istraživanja proučavanje *socijalno-istorijskih korena* narodnog stvaralaštva koje bi trebalo da bude temelj svake hermeneutike primenjene jednoj takvoj oblasti. Osvrtom na sopstvenu stvarnost rumunske narodne umetnosti, N. Dunare primećuje kako *glavni fond* (motiva, simbola itd), tako i *sopstveni fond*, koji bi obezbedio originalnost univerzalne narodne umetnosti³⁵.

Pretpostavka od koje se polazi u naučnoj sistematizaciji tradicionalnih ukrasa je ona uz čiju se pomoć treba izbeći zabuna između stilističkog oblika i tematskog sadržaja, između načina stilizacije (oblika) i semantičke klasifikacije (tematika ili sadržaj predstavljanja), odnosno klasifikacija koja bi imala u osnovi razdvajanje oblika od ideje.

Napreduje se, u kontekstu, sledeće vrste klasifikacija: 1. morfološka klasifikacija (formalna)³⁶; 2. strukturalna klasifikacija (ili sadržajna, po nepromenljivim, karakterističnim ili tradicionalnim elementima, podeljenim u unutrašnjosti nekih ukrasnih polja)³⁷ 3. semantička klasifikacija (ukrasni element kao znak i izraz bipolarnе sintakse, koji se sastoji od njenih značenja i izraza) u kojoj ornamentika postaje sistem znakova, izražajnih sa estetske tačke gledišta i prihvaćenih kao takvih sa strane određene zajednice³⁸.

Unutar svake od ove tri vrste glavnih klasifikacija postoji više kategorija ukrasa, sa denominacijom predloženom sa strane njihovih tehnika izlaganja. Tako se, u okviru *morfološke klasifikacije* nalaze: a) geometrijski ukrasi; b) slobodno nacrtani ukrasi (prirodno prikazivanje); c) mešovite ukrašene kompozicije. *Strukturalna klasifikacija* obuhvata sledeće klase ukrasa: a) homogene i heterogene ukrase; b) jednostrane ukrase (ponavljajuće), bilateralne, naizmenične, guste, raširene; c) simetrične kompozicije; d) asimetrične kompozicije, acentrične; e) centralne ukrase, glavne, periferične, srednje, komplementarne. *Semantička klasifikacija* ima mnogo više ukrasnih klasa, kao: a) apstraktne i apstraktizovane ukrase;

³⁵ Dunăre, Nicolae, *Ornamentica tradițională comparată*, Editura Meridiane, București, 1979, p. 11-47.

³⁶ *Idem*, p. 48-56.

³⁷ *Ibidem*, p. 56-68.

³⁸ *Ibidem*, p. 74-101.

³⁵ Dunăre, Nicolae, *Ornamentica tradițională comparată*, Editura Meridiane, Bukurešt, 1979, str. 11-47.

³⁶ *Isto*, str. 48-56.

³⁷ *Isto*, str. 56-68.

³⁸ *Isto*, str. 74-101.

eterogene; b) ornamente unilaterale (repetitive), bilaterale, alternante, dense, dispersate; c) compoziții simetrice; d) compoziții asimetrice, acentrice; e) ornamente centrale, principale, periferice, secundare, complementare. *Clasificarea semantică* cuprinde mult mai multe clase de ornamente, precum: a) ornamente abstracte și abstractizante; b) ornamente cosmomorfe; c) ornamente geomorfe; d) ornamente fitomorfe geometrice; e) ornamente fitomorfe liber desenate și mixte; f) ornamente zoomorfe geometrice; g) ornamente zoomorfe liber desenate; h) ornamente antropomorfe; i) reprezentarea mâinii; j) reprezentarea călăreților traci, danubieni, carpatici, călărețul și calul etc.

Este sistematizat în lucrare un material impresionant, aproape de pe toate meridianele culturale ale planetei, fiind singura în care ornamentica românească este pusă într-un larg context comparativ și singura de care mulți specialiști în domeniu au ținut cont, fie chiar la simpla fișare analitică a unei piese de artă populară românească aflată în diversele colecții, muzeale sau private deopotrivă.

Monografia dedicată zonei etnografice Făget din județul Timiș învecinat, avându-le ca autoare pe Violeta Blaj și Elena Grigorescu, oferă, pe de o parte, posibilitatea unei comparații cu un areal etnocultural apropiat și, pe de alta, evidențierea acelei unități în diversitate atât de clamate de multe studii de etnologie de la noi.

Zona etnografică Făget corespunde, din punct de vedere geografic, depresiunii intracolinare a Făgetului, încadrată spre sud de Munții Poiana Ruscăi, la nord de cei ai Zarandului, la est de limita hidrografică a Mureșului și Begăi, iar la vest de Câmpia Lugojului, fiind situată la limita sud-estică a județului³⁹.

Capitolul care tratează portul popular începe prin a afirma faptul că portul popular este unul dintre factorii care contribuie la specificul unei comunități, atestând pe de altă parte conservatorismul ce se manifestase o lungă perioadă de timp în acest domeniu al artei populare. După un scurt preambul de factură istorică, în care se menționează atestarea portului popular al zonei în pictura bisericească din același areal, este lansată o remarcă referitoare la ceapsă și opreg, văzute ca piese specifice Banatului și unor zone ale Hunedoarei, iar portul femeiesc înscriindu-se în marea arie a celui cu catrință.

După descrierea tipurilor de aranjare a pieptănăturii femeiești și a acoperitorilor de cap

b) kosmomorfe ukrase; c) geomorfe ukrase; d) fitomorfe geometrice ukrase; e) fitomorfe slobodno nacrtane i mešane ukrase; f) zoomorfe geometrice ukrase; g) zoomorfe slobodno nacrtane ukrase; h) antropomorfe ukrase; i) predstavljanje ruke; j) predstavljanje tračkih konjanika, podunavskih, karpatskih, jahača i konja itd.

Sistematizarea este u radnji zadivljujući materijal, skoro sa svih kulturnih meridijana planete, pošto je jedini u kojem je rumunska ornamentika stavljena u širi uporedni kontekst, i jedini koji su mnogi specijalisti uzeli u obzir, čak i za jednostavno analitičko pojavljivanje jednog rumunskog narodnog umetničkog dela koje se nalazilo u raznim kolekcijama, muzejnim ili čak privatnim.

Monografija posvećena etnografskoj oblasti Fageta iz susedne županije Tamiš, imajući kao autore Violetu Blaž i Elenu Grigorescu, nudi, sa jedne strane, mogućnost upoređenja sa jednom približnom etno-kulturnom oblasti i, sa druge strane, isticanje jedinstva u raznolikosti toliko izjavljivane u mnogim našim etnološkim studijama.

Etnografska oblast Faget odgovara, sa geografske tačke gledišta, međubrdovitoj depresiji Fageta, ograničenoj na jugu Planinama Poljana Ruska, na severu Planinama Zaranda, na istoku hidrografskom granicom Mureša i Bege, a na zapadu Ravnicom Lugoža, nalazeći se na jugoistočnoj granici okruga³⁹.

Poglavlje koje se bavi narodnom nošnjom počinje tvrdnjom da je narodna nošnja jedan od faktora koji doprinosi specifičnosti jedne zajednice, potvrđujući sa druge strane konzervativizam koji je postojao duže vreme u ovom domenu narodne umetnosti. Nakon kraćeg istorijskog uvoda, u kojem se navodi dokazivanje narodne nošnje oblasti u crkvenom slikarstvu istog područja, data je primedba koja se odnosi na ceps i pregaču, posmatranih kao specifični delovi Banata i nekih oblasti Hunedoare, dok se ženska nošnja svrstava većim delom u nošnju sa pregačom.

Posle opisa vrsti češljanja ženske kose i pokrivača glave (šešir sa vrhom, duga marama), koje su slične onima koji su opisani sa strane drugih autora gore navedenih, pisci tvrde da je ženska narodna nošnja sastavljena od „pregače” (oplećak) i skuta, sačinjenih od tkanog platna na razboju, u dve niti, specifično za oblast budući tako zvano „ćinar”

³⁹ Blaj, Violeta; Grigorescu, Elena, *Zona etnografică Făget*, Editura Sport – Turism, seria *Zone etnografice*, București, 1985, p. 7.

³⁹ Blaj, Violeta; Grigorescu, Elena, *Zona etnografică Făget*, Editura Sport – Turism, seria *Zone etnografice*, Bukurešt, 1985, str. 7.

(ceapsa cu vârf, cârpa lungă), care sunt similare celor descrise de alți autori de mai sus, autoarele susțin că portul femeiesc tradițional era format din „spăcel” (ciupag) și poale, confecționate din pânză țesută la război, în două ite, specifică zonei fiind așa numita pânză de „cinar”, o pânză cu dungi verticale, menționată, de asemenea mai sus⁴⁰. Ornamentația spăcelului era amplasată pe mâneci, fie în tehnică numită „tablă” (decor compact pe fața exterioară a mânecii), fie prin cusături policrome, fie prin „ciur” (broderie perforată). De asemenea, specifică zonei a fost cămașa femeiască cu poalele prinse de ciupag (cămașă femeiască cu poale), care la data apariției lucrării era purtată numai de femeile în vârstă. De regulă, decorul de pe ciupag se regăsea și pe poale. Costumul femeiesc era completat de catrință, în față, și de „opregul cu ciucuri” (opregul cu franjuri) în spate. Catrințele erau ornamentate cu fir metalizat și de mătase, rombul fiind cel mai des întâlnit element decorativ. Ulterior catrințele au fost înlocuite de șorțuri făcute din materiale de proveniență industrială, cu broderii pline sau perforate. Uneori s-au purtat și două catrințe⁴¹. O anume evoluție a cunoscut și petecul opregului, care a devenit foarte îngust, circular, iar franjurile acopereau de jur împrejur poalele. Ansamblul era completat de brâu și brăciră, mai întâi țesute din lână, iar mai apoi din fir metalizat și mărgelă⁴².

În ceea ce privește costumul bărbătesc tradițional, acesta era format din cămașă, izmene și cioareci. Cămașa era ornamentată pe piept, la pumnari și la poale. Și la portul bărbătesc s-a folosit pânza de cinari. Cioarecii erau confecționați din stofă de lână țesută la război și dată prin vâltoare. Șuba și „chintușul” (a se vedea mai sus) completau ținuta bărbătească în perioadele reci ale anului⁴³.

Un studiu dedicat interpretării unor simboluri cosmice și vegetale în ornamentica băănățeană a fost publicat în cursul celui de-al nouălea deceniu de Aristida Turcuș, fapt notabil, cu atât mai mult cu cât materiale de natură hermeneutică sunt relativ rare în corpusul bibliografic de factură etnologică de la noi. Raritatea unor asemenea contribuții științifice ține probabil de dificultatea unor asemenea cercetări, care trebuie să se înscrie, indiscutabil, sub pecetea pluri- și interdisciplinarității, pe lângă necesitatea consultării unui mare

platno, platno sa uzdužnim prugama, koje je takođe gore navedeno⁴⁰. Ukrasi košulje bili su smešteni na rukavima, bilo tehnikom zvanom „tabla” (kompaktni dekor na spoljašnjem delu rukava), bilo šarenim porubima, ili „sitom” (perforisan vez). Takođe, specifična za oblast bila je ženska košulja sa skutima okačenim za oplećak (ženska košulja sa skutima), koju su u vreme izdavanja rada nosile samo starije žene. Obično se dekor sa oplećka pronalazio i na skutima. Ženska nošnja bila je dopunjena keceljom, napred, i „pregačom sa resama” pozadi. Pregače su bile ukrašene metalnim i svilenim koncem, gde je romb najčešće korišćen kao ukrasni element. Kasnije su pregače bile zamenjene keceljom od materijala industrijskog porekla, sa punim ili vezom na okca. Ponekad su se nosile i dve pregače⁴¹. Poseban razvoj ima i zakrpa pregače, koji je postao veoma uzak, kružni, a rese su pokrivale svud unaokolo skute. Ansambl su dopunjavali tkanica i pojas, najpre tkani od vune, a kasnije od metalne niti i perli⁴².

Što se tiče muške narodne nošnje, ona se sastojala od košulje, gaća i čakšira. Košulja je bila ukrašena na grudima, rukavima i skutima. I kod muške nošnje se koristilo činari platno. Čakširi su bili izrađeni od vunenog platna tkanog na razboju i pređenog kroz vrtlog. Kabanica i „kožuh” (videti gore) su popunjavali muško odelo u hladnoj sezoni godine⁴³. Studiju posvećenu tumačenju kosmičkih i biljnih simbola u banatskom ukrašavanju je objavila u toku devete decenije Aristida Turkuš, činjenica koju treba pomenuti, tim više što su materijali hermeneutične prirode relativno retki u bibliografskom delu etnološke prirode kod nas. Retkost ovakvih naučnih doprinosa zavisi verovatno od teškoće takvih istraživanja, koje, neosporno, treba upisati pod više i međudisciplinarnim pečatom, uz neophodnost konsultovanja velikog broja studija i radova iz raznih oblasti, kao komparativna mitologija, istorija religije, arheologija itd. Istraživanje jedne takve teme zahteva kako proučavanje dufuzije elemenata duhovne kulture, tako i postupaka enkulturacije koju jedan takav fenomen pretpostavlja. U njenom poduhvatu, autor polazi od pretpostavke individualnosti koju predstavlja banatska kultura, i koja je bila, primećena sa strane nekih istraživača tokom vremena, imajući

⁴⁰ *Idem*, p. 106-107.

⁴¹ *Ibidem*, p. 109.

⁴² *Ibidem*, p. 110.

⁴³ *Ibidem*, p. 111-112.

⁴⁰ *Isto*, str. 106-107.

⁴¹ *Isto*, str. 109.

⁴² *Isto*, str. 110.

⁴³ *Isto*, str. 111-112.

număr de studii și lucrări din varii domenii, precum mitologia comparată, istoria religiilor, arheologie ș.a.m.d. Cercetarea unei asemenea teme impune atât studierea difuziunii elementelor de cultură spirituală, a actelor de enculturație pe care un atare fenomen le presupune. În demersul ei, autoarea pornește de la premisa individualității pe care o prezintă cultura bănățeană, și care a fost, de altfel, sesizată de unii cercetători de-a lungul timpului, deținând o tradiție culturală proprie, cu rădăcini într-o anume moștenire traco-iliră, la rândul ei altoită pe cea daco-romană. O altă premisă inerentă acesteia este ceea ce s-a numit *geometrismul reprezentărilor*, o însușire proprie întregii ornamentici românești. Decorul geometric bănățean este considerat ca având origini străvechi, în zorii gândirii simbolice, la care se adaugă reprezentările naturaliste, cu sursa de inspirație în natură, ambele modalități creative fiind și acum respectate ca atare de creatorii de artă populară⁴⁴.

Procedând la o sumară clasificare a desenelor geometrice existente pe diversele piese din colecțiile muzeului timișorean, Aristida Gogolan stabilește următoarele categorii de ornamente geometrice, aflate însă pe acele piese în diverse formule combinatorii: 1. *ornamente liniare* (varga simplă, linia întreruptă, linia frântă, linia în zig-zag etc.); 2. *linii încrucișate* (cruce, cruce în X, ciutură); 3. *ornamente în formă de unghiuri* (simple, suprapuse, întretăiate, formând motivele coarnele berbecului, cârligul etc.); 4. *triunghiuri*; 5. *patrulaterul* (pătrat, dreptunghi etc.); 6. *rombul*, care este cel mai des întâlnit element geometric pe o mare categorie de piese; 7. *cercul* (tot într-o mare varietate de tratări și combinații). Compozițiile sunt cel mai adesea mixte conținând, alături de cele de mai sus și reprezentări figurative (concrete), precum: 1. *cosmomorfe* (soarele, luna, steaua etc.); 2. *geomorfe* (calea ocolită, valul); 3. *fitomorfe* (bradul, frunza de trifoi, floarea, trandafirul etc.); 4. *zoomorfe* (cerbul berbecul, calul, șarpele etc.); 5. *antropomorfe* (hora, păpușa, capul, mâna, calul și călărețul); 6. *skeomorfe* (cârligul, zaua, ciutura, funia etc.).

Cel mai des întâlnit element cosmomorf este *soarele*, reprezentat sub o multitudine de forme și figurat pe o largă categorie de obiecte, de la portul popular la mobilier, fiind expresia unui străvechi cult al soarelui, ce-și are rădăcinile în neolitic. Cultura și civilizația tradițională românească dispune de un bogat corpus mitologic legat de acest

sopstvenu kulturnu tradiciju, sa korenima u određenoj trako-lirskoj baštini, kalemljenoj na dačansko-rimskoj. Njen drugi preduslov je takozvano geometrijsko predstavljanje, sopstvene osobine cele rumunske ornamentike. Smatra se da Banatski ukrasni dekor ima drevne korene, u ranim simboličnim razmišljanima, na koja se dodaju prirodnjačka zastupanja, kao narodne umetnosti sa izvor inspiracije u prirodi, oba kreativna načina budući i sada uvažena kako treba sa strane stvaraoa narodne umetnosti⁴⁴.

Nastavljajući kraću klasifikaciju postojećih geometrijskih dizajna na raznim komadima temišovarskih muzejnih zbirki, Aristida Gogolan određuje sledeće kategorije geometrijskih ukrasa, koji se nalaze na dotičnim komadima u raznim kombinovanim formulama: 1. *linijski ukrasi* (jednostavan štap, isprekidana linija, prekinuta linija, linija u zig-zagu itd); 2. *unakrsne linije* (krst, krst u obliku X-a, ćutura); 3. *ukrasi u obliku uglova* (jednostavni, jedan na drugi, ispresecani, stvarajući motive rogovi ovna, kuke itd); 4. *trouglovi*; 5. *četvorougao* (kvadrat, pravougaonik itd.); 6. *romb*, geometrijski element koji se najčešće sreće na velikom broju predmeta; 7. *krug* (takođe u raznim raspravama i kombinacijama). Kompozicije su često mešovite i sadrže, pored gore navedenih, i figurativne predstave (konkrete), kao: 1. *kosmomorfne* (sunce, mesec, zvezde itd); 2. *geomorfne* (zaobilazni put, talas); 3. *fitomorfne* (jela, list deteline, cvet, ruža itd); 4. *zoomorfne* (jelen, ovan, konj, zmija itd.); 5. *antropomorfne* (kolo, lutka, glava, ruka, konj i jahač); 6. *skeomorfne* (kuka, karika, ćutura, konopac itd).

Najčešće sreten kosmomorfni element je *sunce*, zastupljeno u mnoštvu oblika i prikazano na širokom spektru predmeta, od narodne nošnje do nameštaja, budući izraz jednog drevnog kulta sunca, koji ima korene u neolitu. Rumunska kultura i civilizacija imaju bogato mitološko telo vezano za ovaj kult, specifičan poljoprivrednim civilizacijama, kao i telo jasnih običaja koji, mu se takođe dodaju. I ovde autor recenzira niz običaja vezanih za proslavu Božića, koji je prvobitno bio sunčani, stari Božić budući drevni sunčani idol, na koji se poklapalo ono što nam je donelo hrišćanstvo. Kolači koji su bili deljeni kao nagrada korindašima su simbol sunca, a takođe i

⁴⁴ Gogolan, Aristida, *Simboluri cosmice și vegetale în ornamentica bănățeană*, în *Analele Banatului – Etnografie*, volumul 4, Timișoara, 1998, p. 77-78.

⁴⁴ Gogolan, Aristida, *Simboluri cosmice și vegetale în ornamentica bănățeană*, în *Analele Banatului – Etnografie*, volumul 4, Temišvar, 1998, str. 77-78.

cult, specific civilizațiilor agrare, precum și de un corpus de obiceiuri care, de asemenea i se subsumează. Și aici autoarea recenzează o serie de cutume legate de sărbătoarea Crăciunului, care la origine a fost una a solarității, bătrânul Crăciun fiind o străveche divinitate solară, peste care s-a suprapus ceea ce a adus creștinismul. Colacii dați ca răsplată colindătorilor sunt un simbol solar, butucul aprins pe vatră de asemenea. Horele și, în genere, dansul în cerc reprezintă tot o evocare a soarelui, la fel și colindatul, ce implică ideea de rotire în cerc. În același context sunt explicate și alte credințe, legate de un cert simbolism solstițial, respectiv Sânzienele și Rusaliile, atunci când puterea astrului roditor este maximă, fiind vorba de un moment limită, când se deschide comunicarea mitică între lumea noastră și cea de dincolo. De unde și pletora de ritualuri propișătorii ce au loc la aceste sărbători. Autoarea studiului nu o spune, dar prezența unor elemente solare-lunare sau de fertilitate pe unele piese ale costumului popular probabil că jucau un rol analog, de apărare împotriva intruziunii și acțiunii unor forțe malefice⁴⁵.

Materialele referitoare la portul popular al altor etnii sunt destul de rare până în prezent. Totuși, în ultimul timp, dialogul intercultural și interconfesional de care se vorbește a prilejuit și unei asemenea teme. Este vorba de portul crașovenilor, etnie de origine slavă cu origini încă neelucidate pe deplin, stabilită în șapte sate din bazinul superior al Carașului, de interes pentru tematica prezentului volum. Deși nu de proporții foarte ample, studiul Milevei Vasinca Hadiji⁴⁶ punctează totuși ceea ce are caracteristic portul crașovenesc, îndeosebi în cazul celui femeiesc.

Costumul bărbătesc nu este considerat atât de spectaculos, în comparație cu cel femeiesc, remarcându-se similitudinea acestuia cu acela purtat de români, toate piesele ce îl compun purtând denumiri românești. Este compus din cămașa cu poale, numită *kosulia*. Decorul este amplasat pe guler, fiind brodat cu negru și roșu, și la mânșele mânecilor. Pantalonii, denumiți *gatie*, erau de culoare albă, lungi până la glezne și relativ largi. Picioarele erau protejate de *obieie*, care erau colorate, dar se mai purtau și ciorapii albi de lână, cu un decor specific la marginea superioară, în grai local *ciurata*, opincile cu *gurgani* la vârf comple-

zapați trupac na vatri. Kola i, ugalvnom, igra u kolu predstavljaju isto nekakvu vrstu oživljavanja sunca, kao i korindanje, što podrazumeva okretanje u krugu. U istom su kontekstu objašnjena i druga verovanja, vezana za određenu prekretnicu sunca, odnosno za Ivanjdan i Dove, tada kada je snaga plodnog nebeskog tela maksimalna, jer se radi o zadnjem roku, kada se otvara mitska komunikacija između našeg i onog sveta. Odakle potiče i mnoštvo povoljnih rituala koji se odvijaju za vreme ovih praznika. Autor ove studije ne ističe, ali prisustvo nekih sunčano-mesečnih elemenata ili plodnosti u nekim delovima narodne nošnje verovatno su igrali analognu ulogu, odbrane protiv invazije i dejstva nekih zlih sila⁴⁵.

Materijali koji se odnose na narodnu nošnju drugih etničkih grupa su prilično retki do sada. Međutim, u poslednje vreme, međukulturni i međuverški dijalog o kome se govori je pogodan i za takvu temu. Reč je o nošnji karaševaca, naroda slovenskog porekla sa, još uvek, nejasnim korenima, naseljenim u sedam sela gornjeg toka bazena Karaša, relevantnom za tematiku ove knjige. Iako nije obiman, rad Mileve Vasinca Hadiji⁴⁶ ipak označava ono što je karakteristično za karaševsku nošnju, posebno žensku.

Muškanošnjanijesmatranatoliko interesantnom, u poređenju sa ženskom, primećujući se njena sličnost sa rumunskom, svi njeni sastavni delovi imajući rumunske nazive. Sastoji se od košulje sa skutima, zvanom *kosulia*. Ukrašen se nalazi na kragni, budući izvezen sa crnim i crvenim, i na manšetnama rukava. Pantalone, zvane *gaće*, bile su bele boje, duge do članka i relativno široke. Noge su bile zaštićene *obojcima*, koji su bili obojeni, ali su se nosile i vunene čarape, sa specifičnim ukrasom na gornjem kraju, u lokanom dijalektu zvanim *ciurata*, opanci sa uzdignutim vrhom popunjavajući donji deo kostima. Pojas je bio opasan braćicom, ili *kanicom*, ili širokim pojasom, *pratika*. Prsluk od čoje, obično bele boje, ukrašen na kragni i ivicama, i kojih, nošen zimi, sa čakširima od čoje dopunjavali su mušku nošnju⁴⁷.

Ženska nošnja je bila mnogo složenija i imala je male razlike od jednog sela do drugog. Po jednom starijem opisu Trajana Sime, žene su nosile košulju

⁴⁵ Isto, str. 80-85.

⁴⁶ Vasinca, Maria Hadiji, *Portul popular la crașoveni. Trecut și prezent*, în *Memoria satului românesc. Anuarul Muzeului Satului Bănățean*, vol. 4., Editura Solness, Timișoara, 2006, str. 34.

⁴⁷ Isto, str. 35-36.

⁴⁵ Idem, p. 80-85.

⁴⁶ Vasinca, Mileva Hadiji, *Portul popular la crașoveni. Trecut și prezent*, în *Memoria satului românesc. Anuarul Muzeului Satului Bănățean*, vol. 4., Editura Solness, Timișoara, 2006, p. 34.

tând partea de jos a costumului. Brăul era încins cu brăcira, sau *kanice*, sau cu o curea lată, *pratika*. Pieptarul de dimie, de obicei de culoare albă, decorat la guler și pe margini și cojocul, purtat iarna, cu cioarecii de dimie completau costumul bărbătesc⁴⁷.

Costumul femeiesc era mult mai complex și prezenta unele mici diferențieri de la un sat în altul. După o descriere mai veche a lui Traian Simu femeile purtau o cămașă lungă până la glezne, brodată pe piept și pe mâneci. Peste cămașă se purta așa numita *keca* (cheța, fotă) de culoare neagră. Brăul era numit *kanica* (caniță). Pe piept se purtau salbe cu monede de aur și argint. Pe cap se purta *kopa* (conci).

Astăzi portul femeilor crașovence se compune din *poale* (pola), lungi până la glezne, puternic apretate și plisate mărunț, așa încât purtătoarele trebuie să facă pași foarte mărunți pentru a putea merge. Peste ele se pune *fota*, de trei ori mai lungă decât lățimea, care este tot de culoare neagră, cu o broderie foarte mărunță. *Cămașa* (koșulija) ajunge până la nivelul șoldurilor, fiind oarecum analoagă ciupagului românesc, fiind decorată cu elemente florale pe piept și pe mâneci. Miresele și fetele mari pot purta așa numitul *agrljak*, o salbă de monede din aur sau argint, cu mărgelile multicolore, toate dispuse pe o placă din pânză întărită.

Precum la români, și la această etnie găteala capului constituie o marcă socială, civilă și de prestigiu. Până la vârsta de 14 ani fetele își împletea părul foarte lung într-o singură coadă. Ceea ce este caracteristic gătelii capului aici este un frunțar, numit *parta*, piesă rară astăzi, confecționată dintr-o bentiță de catifea roșie sau albastră, lată 7-10 cm și montată pe un cerc de sârmă. Pe acest suport sunt cusute motive florale cu mărgeluțe colorate. La partea inferioară a piesei sunt cusute, uneori pe 2-3 rânduri, monede vechi de aur sau argint, care cad pe frunte și pe păr. Parta era purtată doar de fetele care urmau să se logodească sau erau logodite. Un element cu totul aparte apare la mirese care în primele trei zile ale nunții poartă un fel de coroniță cilindrică, împodobită cu mărgelile colorate și bucăți de oglindă, numită *venac* (pron. venăț), a cărei semnificație nu este clar definită încă, fiind pare-se venit lumea îndepărtată a Orientului. După un ritual de purificare – ieșitul mirilor la apă – coronițele și năframele erau înlocuite de *conci*, krpă în grai local, considerată cea mai veche formă de găteală a capului.

dugu do članaka, vezenu na grudima i rukavima. Preko košulje se nosila takozvana *keca* crne boje. Pojas je bio zvan *kanica*. Na grudima su se nosile ogrlice od zlatnog i srebrnog kovanog novca. Na glavi se nosila *kopa*.

Danas se nošnja karaševskih žena sastoji od *skuta* (pola), dugih do članaka, jako uštirkanih i sitno naboranih, tako da je trebalo da nosioci prave sitne korake da bi mogli da hodaju. Preko njih se stavljala *fota*, tri puta duža po širini, isto crne boje, sa sitnim vezom. *Košulja* je bila do kukova, budući donekle slična rumunskom oplečku, ukrašena cvetnim elementima na grudima i rukavima. Mlade i velike devojke mogu nositi takozvani *agrljak*, ogrlicu od zlatnih i srebrnih novčića, sa raznobojnim perlicama, raspoređenim na oblošku od ojačanog platna.

Isto kao i kod Rumuna, i kod ove manjine ukrašavanje glave predstavlja društveni, civilni i prestižni brend. Do 14 godina devojke su plele veoma dugu kosu u kiku. Ono što je karakteristično za ukrašavanje glave ovde je ukras za čelo, zvan *parta*, trenutno redak komad, napravljen od jedne crvene ili plave somotske trake, široke 7-10 cm i stavljene na krug od žice. Na ovu podlogu su šiveni cvetni motivi i šarene perlice. Na donjem delu primerka su šiveni, ponekad po 2-3 reda, stari zlatni i srebrni kovani novci, koji padaju na čelu i u kosi. Partu su nosile samo devojke koje je trebalo da se zaruče ili su bile zaručene. Sasvim poseban element koji se pojavljuje kod mladi koje u prva tri dana po venčanju nose neku vrstu cilindrične krune, ukrašenu obojenim perlicama i komadićima ogledala, zvanu *venac*, čije značenje još uvek nije jasno određeno, budući verovatno preuzeto od udaljenog Orijentalnog sveta. Nakon obreda pročišćavanja – izlazak mladenaca na vodu – venci i marame su bili zamenjeni *kopom*, krpom u lokalnom dijalektu, smatranom kao najstarijim oblikom ukrasa glave. Ako su nekoliko decenija unazad karaševanke sa strahopoštovanjem čuvalе svoju nošnju, dolazeći čak do Rešice oblačene u nošnju da bi prodavale svoje proizvode na tržištu, industrijalizacija (karaševska sela su potpuno dobro upoznala fenomen seoba u komunističkom periodu), kontakt sa urbanom sredinom i, novije, odlazak na rad u inostranstvo učinili su da žene i mlade devojke ostave svoju nošnju, korsteći je samo na svadbama i za praznike, ali ne svi. Istakla se čak i u ona koju autor naziva *obrnutom nošnjom*, odnosno odbija se narodna nošnja, i prisvaja se

⁴⁷ *Idem*, p. 35-36.

Dacă în urmă cu câteva decenii crașovencele își păstrau portul cu sfințenie, venind chiar la Reșița îmbrăcate în port pentru a-ți valorifica produsele la piață, industrializarea (satele crașovenești au cunoscut din plin fenomenul navetist în perioada comunistă), contactul cu mediul urban și, mai nou, plecarea la muncă în străinătate au făcut ca femeile și fetele tinere să îl părăsească în cotidian, doar la nunți și în zilele de sărbătoare fiind îmbrăcat, însă nu de toată lumea. S-a remarcat chiar și ceea ce autoarea numește *port inversat*, adică se spune nu costumului tradițional, și da imitării, între locuitori, a modelelor de îmbrăcăminte urbană⁴⁸.

Ultimul rapel bibliografic al prezentului capitol privește o lucrare de sinteză consistentă, având ca temă costumul popular de sărbătoare din România⁴⁹. Autorii, doi etnologi de marcă – Elena Secoșan și Paul Petrescu – și-au propus să o trateze de o manieră cât mai amplă, din multiple perspective științifice, apelând la ceea ce pot oferi diversele discipline științifice precum istoria, istoria artelor și civilizațiilor, antropologia culturală, etnologia, culturologia, estetica etc.

După o introducere axată pe problematici de natură istorică relevante la tema tratată și la o analiză din perspectivă pluridisciplinară a pieselor ce intră în componența costumului popular femeiesc și bărbătesc din marile vetre etnoculturale ale României (materiale, tehnici, comentarii etnolingvistice, circulație/difuziune, enculturație, ornamentică etc.), cu scopul vădit de a aduce la cunoștința unui public mai larg originile, semnificația culturală și socială a unor piese de port, valențele și semnificația lor estetică și ce a însemnat pentru locuitorii satului românesc tradiția portului popular, evoluții/involuții în domeniu, cea de-a doua parte sintetizează, de astă dată pe provincii istorice, datele expuse în largul preambul, riguros științific și bogat în informație, ale volumului.

Secțiunea alocată Banatului cuprinde cinci subcapitole care descriu sintetic costumul din zona de câmpie, costumul șvabilor (germani din Westfalia colonizați aici la începutul secolului al XVIII-lea), costumul zonei de munte, cel al sârbilor și cel din zona etnografică Oravița.

Costumul femeiesc din zona de câmpie este prezentat ca fiind compus din îmbrăcăminte capului, cămașă, poale, opreg cu franjuri, catrință, brâu, brăciră și încălțăminte. În ceea ce privește

imitația, među stanovnicima, gradskih modela odeće⁴⁸.

Poslednji bibliografski podsetnik ovog poglavlja odnosi se na obimni rad sinteze, koji ima za temu svečanu narodnu nošnju u Rumuniji⁴⁹. Autori, dva vodeća etnologa – Elena Sekošan i Paul Petrescu – predložili su da ga tretiraju što obimnije, iz više naučnih perspektiva, koristeći razne naučne discipline kao što su to istorija, istorija umetnosti i civilizacije, etnologija, kulturologija, estetika itd.

Nakon uvoda koji je usmeren prema problematikama istorijske prirode relevantnim za tretiranu temu i za analizu iz višedisciplinske perspektive primeraka koji ulaze u sastavni deo ženske i muške narodne nošnje većih etnokulturnih ognjišta Rumunije (materijali, tehnike, etnolingvistični komentari, promet/difuzija, enkultura, ukrasi itd), sa očiglednim ciljem da informiše širu publiku o poreklu, kulturnom i socijalnom značenju nekih delova nošnje, valencijama i njihovom estetskom značenju i onome što je za stanovnike rumunskog sela značila tradicija narodne nošnje, napredku/involuciji domena, drugi deo sintetizuje, ovog puta istorijske provincije, podaci predstavljeni u širem uvodu, naučno strogo i bogate informacije knjige.

Odeljak dodeljen Banatu sadrži pet pod poglavlja koja sintetički opisuju nošnju iz oblasti ravnice, nošnju švaba (nemaca iz Wesfalije naseljenih ovde početkom XVIII-og veka), nošnju planinske oblasti, Srba i one iz etnografske oblasti Oravice.

Ženska nošnja iz ravničarske oblasti se sastoji od odevnog predmeta za glavu, košulje, skuta, pregače sa resama, kecelje, tkanice, pojasa i obuće. Što se tiče ukrasa glave, opisan je način pletenja kose kod mladih devojaka i udatih žena, kod ovih zadnjih nastojava se na kopi i „krpi”, kao tradicionalnim priborima korišćenim za prekrivanje glave. Slično gore navedenim studijama, pokazuje se da je oplećak (košulja bez skuta) krojen od „cinari” platna, naboranog na vratu. Ukrašen, šiven belim, crnim i zlatnim koncem, je smešten na kragi, rukavima (sistemom „tabla”) u jednom kompaktnom pravougaoniku, sa preovlađujućim geometrijskim dekorom. Pregača je pre bila nošena i napred i nazad, u XIX-om veku prednji deo budući zamenjen keceljom. Zakrpa, kao što su i drugi etnografi izjavili, bila je tkana od vune i vezena

⁴⁸ Ibidem, p. 37-41.

⁴⁹ Secošan, Elena; Petrescu, Paul, *Portul popular de sărbătoare din România*, Editura Meridiane, București, 1984.

⁴⁸ Isto, str. 37-41.

⁴⁹ Secošan, Elena; Petrescu, Paul, *Portul popular de sărbătoare din România*, Editura Meridiane, Bukurešt, 1984.

găteala capului, este descrisă modalitatea de împletire a părului la fetele tinere și la femeile căsătorite, la acestea din urmă insistându-se asupra concifului și a „cârpei”, ca accesorii tradiționale utilizate la acoperirea capului. Analog studiilor de mai sus, se arată că ciupagul (cămașa fără poale) este croită din pânză de „cinari”, fiind încrețită la gât. Ornamentația, cusută cu alb, negru și fir auriu, este amplasată guler, pe mânecă (în sistemul „tablă”) într-un dreptunghi compact, cu un decor predominant geometrizat. Opregul era mai demult purtat față-spate, în secolul al XIX-lea cel din față fiind înlocuit de catrință. Petecul, după cum au relevat și alți etnografi, era țesut și lână și brodat cu fir metalizat auriu în întregime, prevalând decorul geometric (romburi), dar regăsindu-se și elemente florale tratate naturalist. Din punct de vedere tipologic catrința era cu „perți”, dungi verticale peste care se broda decorul cu motive geometrice⁵⁰.

Costumul bărbătesc nu a suscitat multe comentarii la acești autori, mențiunile descriptive fiind, în genere aceleași ca și la ceilalți autori recenzați în prezentul capitol. Căciula, pălăria, cămașa, izmenele, cioarecii, brâul, cureaua lată (prașchia), șuba sunt piesele ce îl compun și în legătură cu fiecare sunt avansate considerații privind tehnicile de croi și ornamentare⁵¹.

Costumul femeiesc al zonei de munte este considerat ca făcând parte din tipologia costumului cu opreg cu ciucuri (franjuri). După prezentarea îmbrăcăminții capului, unde piesa specifică este acum ceapsa, se arată că ciupagul, confecționat din pânză groasă, dispune de o ornamentație amplasată pe guler, la deschiderea pieptului și pe mânecă, aici fiind aranjat sub așa numita formă a „blanei”, un dreptunghi compact cu elemente geometrice dispuse pe fața exterioară. În legătură cu acest din urmă aspect se distinge, în ordine cronologică, mai multe forme de ornamentare a mânecii: 1. „blană” compactă, de culoare predominant neagră; 2. „blană cu tăietură”, cu motive perforate în alb, printre cusătura compactă neagră; 3. „ciurătura”, trei rânduri de cusătură perforată, realizată în alb; 4. „blană de rânduri”, compusă din trei rânduri verticale. Și aici se menționează că opregul este piesa specifică Banatului și că în trecut se purtau două oprege, ulterior apărând catrința din față⁵².

zlatnom žicom u celini, preovlađujući geometrijski dekor (romb), ali pronalazeći se i cvetni elementi prirodno tretirani. Sa tipološke tačke gledišta kecelja je imala „perti”, uzdužne pruge preko kojih su se vezli geometrijski motivi⁵⁰.

Muška nošnja nije probudila puno komentara kod ovih autora, opisne beleške budući, uglavom iste kao kod drugih autora nabrojanih u ovom poglavlju. Kapa, šešir, košulja, gaće, čakširi, tkanica, širok pojas (praškija), kabanica su njegovi sastavni delovi i u vezi svakog su istaknuta razmatranja tehnike kroja i ukrasa⁵¹.

Ženska nošnja planinske oblasti je posmatrana kao deo tipologije nošnje sa pregačom sa resama. Nakon predstavljanja odevnih predmeta glave, gde je cepsa specifični deo, pokazuje se da je oplećak, urađen od debelog platna, sa ukrasom na kragi, kod grudnog otvora i rukava, ovde budući raspoređeni po takozvanom obliku „krzna”, kompaktni pravougaonik sa geometrijskim elementima stavljenim na spoljnoj strani. Što se tiče zadnjeg aspekta razlikuju se, u hronološkom poretku, više ukrasnih formi rukava: 1. kompaktno „krzno”, preovlađujuće crne boje; 2. „krzno sa isečkom”, sa belim perforisanim motivima, između crnog kompaktnog veza; 3. „krzno”, tri reda perforisanog veza, u beloju boji; 4. „krzno na redove”, sastavljeno od tri uzdužna reda. I ovde se pominje da je pregača deo specifičan Banatu i da su se u prošlosti nosile dve pregače, kasnije pojavivši se prednja kecelja⁵².

Muška nošnja ima iste komentare kao i u predhodnom slučaju, ali se u ovom slučaju kabanica smatra kao specifični deo za planinsku oblast (Dolina Bistre, Almaža)⁵³.

Kostim iz etnografske oblasti Oravice je odvojeno tretiran jer po mišljenju autora on predstavlja pojedine lokalne karakteristike, kao što je „mununa” (pokrivač glave) od perlica i pregača sa širokom zakrpom.

Nakon pletenja kose u osam kika, stavlja se „kopa”, odnosno osnova od deblje žice, pa „cepsa”, odnosno ukrasna traka i *mununa*, koja se sastoji od *prednje zakrpe*, pokrivene sa četiri reda srebrnih novaca, *parta ispod kope*, traka od oko 5 cm ukrasna perlicama i vezena redom kovanog novca na prednjem delu i *parta od mununa*, ista

⁵⁰ *Idem*, p. 158.

⁵¹ *Ibidem*, p. 159.

⁵² *Ibidem*, p. 160.

⁵⁰ *Isto*, str. 158.

⁵¹ *Isto*, str. 159.

⁵² *Isto*, str. 160.

⁵³ *Isto*, str. 160-161.

Costumul bărbătesc comportă aceleași comentarii ca la cazul anterior, numai că în cazul de față șuba este considerată ca fiind piesa specifică pentru zona montană (Valea Bistrei, Almăj)⁵³.

Costumul din zona etnografică Oravița este tratat aparte deoarece după opinia autorilor el prezintă anumite particularități locale, precum „mununa” (acoperământ de cap) din mărgelile și opregul cu petecul lat.

După împletirea părului în opt cozi, se pune „conciul”, adică un suport de sârmă mai groasă, apoi „ceapsa”, respectiv o bentiță ornamentată și apoi mununa, care se compune din *petecul din spate*, acoperit cu patru rânduri de bani de argint, *parta de sub conci*, o bandă de circa 5 cm ornată cu mărgelile și bordată cu un rând de monede pe marginea din față și *parta de munună*, o aceeași bentiță de mărgelile în formă de cerc, ornată de asemenea cu monede. În privința opregului cu ciucuri (franjuri), purtat față-spate, ceea ce îl deosebește de piesa similară din alte zone este lățimea mare a petecului de opreg, fiind țesut din lână și brodat cu fir metalizat auriu, cu o ornamentică predominant geometrizată.

traka sa perlicama u obliku kruga, takode ukrašena kovanim novcem. U pogledu pregače sa resama, ona se nosila napred-nazad, to što je razlikuje od sličnih delova iz drugih oblasti je velika širina zakrpe pregače, budući tkana od vune i vezena zlatnom žicom, sa pretežno geometrijskom ornamentikom.

⁵³ *Ibidem*, p. 160-161.

CARACTERIZAREA PORTULUI POPULAR DE PE VĂILE NEREI ȘI CARAȘULUI / KARAKTERIZACIJA NARODNE NOŠNJE IZ DOLINE NERE I KARAŠA

Dat fiind faptul că în capitolul anterior s-au prezentat tehnicile de execuție a diverselor piese de port popular, atât pentru costumul femeiesc, cât și pentru cel bărbătesc, pentru a evita o anume redundanță în prezentul referințele vor avea drept țintă ornamentica existentă pe acestea, constituind un demers hermeneutic în care se va încerca degajarea, atât cât este posibil a unor semnificații culturale și spirituale ale diverselor simboluri reprezentate. Evident că avem aici o problemă ce ține de pluridisciplinaritate, dar va prevala punctul de vedere al disciplinei etnologice. De la început trebui spus că o atare abordare se lovește de un handicap serios, faptul că o asemenea temă este extrem de rară în bibliografia etnologică/etnografică românească, mulți specialiști de la noi mărginindu-se doar să semnaleze prezența unuia sau a altuia dintre engramele simbolice (rombul, de pildă), fără a se aventura în speculații științifice mai profunde în legătură cu ele, îndeosebi în cazul reprezentărilor geometrice sau geometrizzante.

Suportul comentariilor este constituit de piesele din fișierul de mai jos, aflate în patrimoniul Muzeului Banatului Monta din Reșița. Eșantionul de piese expus acoperă, în mare parte, cele două zone etnografice menționate, cea a Almăjului și zona etnografică Reșița – Oravița. Înainte de toate trebuie menționat faptul că, într-o anumită măsură, portul popular, în viața de zi cu zi a locuitorilor satelor bănățene, este o realitate oarecum revolută, doar la anumite sărbători sau cu ocazia performării unor obiceiuri portul tradițional este scos de la păstrare și adus la lumina zilei. În ceea ce privește activitatea unor formații de dansuri populare, în care costumul popular este o necesitate, membrii acestora nu poartă întotdeauna costumele din zonele sau satele pe care le reprezintă, mai mult, în unele cazuri ele sunt rodul fanteziei creatoare a unor producători privați, fiind executate la comanda respectivelor formații, fiind pliată pe gustul publicului, este adevărat, uneori reușite din punct de vedere estetic, dar fără nici o legătură cu realitatea din teren. Colecțiile muzeale sau cele private (aici în măsura în care colecționarii respectivi sunt buni cunoscători ai portului popular dintr-o parte sau alta a unei zone sau provincii

Imajući u vidu da su se u prethodnom poglavlju predstavile tehnike izrade raznih delova narodne nošnje, kako za žensku nošnju, tako i za onu mušku, da bi se izbegla određena redundantnost u ovome odnošenja će imati za cilj ornamente koji postoje na ovima, stvarajući hermeneutični poduhvat u kojem će se pokušati izvlačenje, koliko god moguće nekih kulturnih i duševnih značenja raznih predstavljenih simbola. Očigledno je da ovde imamo problematiku koja obuhvata više disciplina, ali će preovladati tačku gledišta etnološke discipline. Od početka treba reći da se takav pristup spotiče o jedan ozbiljan hendikep, činjenica da je jedna takva tema veoma retka u rumunskoj etnološkoj/etnografskoj bibliografiji, mnogi naši specijalisti ograničavajući se da samo naznače prisustvo jedne ili druge od simboličnih engrama (romb, na primer), ne upuštajući se u dublje naučne špekulacije u vezi sa njima, naročito u slučaju geometrijskih izlaganja.

Podrška komentara se sastoji od primeraka iz donje kartoteke, koje se nalaze u nasleđu Muzeja planinskog Banata iz Rešice. Uzorak izloženih primeraka pokriva, većim delom, ove dve pomenute etnografske oblasti, Almaža i etnografsku oblast Rešica – Oravica. Pre svega treba napomenuti činjenicu da je, u određenoj meri, narodna nošnja, u svakodnevnom životu stanovnika banatskih sela, stvarnost nekako priželjkivana, samo za vreme nekih praznika ili prilikom prikazivanja nekih običaja narodna nošnja se vadi iz ormara i donosi na svetlost dana. U onome što se tiče aktivnosti nekih društava narodnih igara, u kojima je narodna nošnja neophodna, njihovi članovi ne nose uvek kostime iz oblasti i sela koja predstavljaju, šta više, u nekim slučajevima one su rod stvaralačke fantazije nekih privatnih proizvođača, budući urađene po porudžbini dotičnih društava prilagođene ukusu publike, istina, ponekad uspele sa estetske tačke gledišta, ali bez ikakve veze sa stvarnošću sa terena. Muzejske kolekcije ili one privatne (ovde u meri u kojoj su dotični sakupljači dobri poznavaoi narodne nošnje sa jedne ili druge strane istorijske oblasti ili provincije) ostaju jedina

istorice) rămân singurele garante ale autenticității pieselor pe care le dețin. În contextul descris, lucrarea de față reprezintă, în egală măsură, o restituire către publicul iubitor de tradiții și un gest ce ține de așa numita „etnologie de salvare”, despre care s-a vorbit în deceniile trecute.

Zona etnografică Almăj. Relativ la zona etnografică Almăj, monografia Lidiei Gaga aduce câteva informații concise, dar importante în context, despre portul din acest areal etnocultural. Capitolul ce tratează despre el începe prin a arăta că specificitatea portului din zonă este asigurată de pieptenătura cu „pleteri” (femeile căsătorite purtau cozi împletite cu meșă) și ceapsa triunghiulară, țesută la război și brodată. Trecând la descrierea costumului femeiesc și referindu-se la cămașă autoarea arată că, din punct de vedere tipologic, era cu poale și încrețită în jurul gâtului, fiind decorată în tehnica broderiei pline, de preferință cu negru, elementele de decor înscriindu-se în categoria celor geometrice. Mai apoi, sub influența costumului vest – european, cămașa se desparte de poale, dar câmpurile ornamentale sunt păstrate, cu același geometrism al motivelor⁵⁴. Treptat, prin noi tehnici, ornamentația se diversifică prin folosirea aplicațiilor de dantelă și lărgirea registrului cromatic (albastru, maro, roșu, violet.). De asemenea, broderia plină este completată de cea „spartă” (broderie perforată), consecința directă în plan ornamental fiind apariția elementelor florale geometrizzate. Opregul cu franjuri s-a purtat mai demult, în secolul al XIX-lea fetele purtând opregul numai în față, iar femeile căsătorite le purtau față-spate, fiind diferențiate cromatic în funcție de vârstă.

Începutul secolului XX aduce o a doua mutație în portul de aici, opregul fiind înlocuit cu șorțul negru, confecționat din materiale de proveniență industrială, care era purtat în față, și de „targă” în partea din spate. Aceasta era o catrință îngustă, de aproximativ 25-40 cm, țesută la război, ornamentată cu vrâste (benzi) longitudinale. În fișierul de mai jos sunt prezentate câteva țargi, ce vor fi analizate ceva mai târziu. Analog și în ceea ce privește cămășile femeiești fără poale aflate în colecția muzeului reșițean. Brăcira, opregul din spate și ceapsa triunghiulară marcau trecerea fetelor în rândul femeilor căsătorite. Din păcate lipsește descrierea cepsei, iar muzeul reșițean nu posedă o asemenea piesă. Se mai fac mențiuni și la pieptare, care au fost de mai multe categorii, la început purtându-se pieptarul alb, brodat „în ocol” (pe

garancija autentičnosti primeraka koje poseduju. U opisanom kontekstu, ovaj rad predstavlja, u istoj meri, vraćanje publici koja voli običaje i postupak koji pripada tako zvanoj „etnologiji spasa”, o kojoj se govorilo prošlih decenija.

Etnografska oblast Almaža. Relativno u etnografskoj oblasti Almaža, monografija Lidije Gaga donosi nekoliko kratkih, ali u kontekstu važnih informacija, o nošnji ove etnokulturne oblasti. Poglavlje koje se bavi njime počinje prikazivanjem da je specifičnost narodne nošnje u oblasti osigurana sa strane češljanja sa „pleterima” (udate žene su nosile pletene kike sa mešom) i trouglastu kapu, tkanu na razboju i vezenu. Prešavši na opisivanje ženske nošnje i odnosivši se na košulju autor pokazuje da je, sa tipološke tačke gledišta, bila sa skutima i naborana oko vrata, budući ukrašena prema tehnici punog veza, radije crnog, ukrasni elementi pripadajući kategoriji onih geometrijskih. Kasnije, pod uticajem zapadno – evropske nošnje, košulja se odvaja od skuta, ali su sačuvana ukrasna polja, sa istim geometrismom motiva⁵⁴. Postepeno, uz pomoć novih tehnika, ukrasna tehnika se razlikuje korišćenjem ukrasa od čipke i proširivanjem registra boja (plavo, braon, crveno, ljubičasto). Takođe, puni vez je dopunjen onim „slomljenim” (vezom na okca), direktna posledica u ukrasnom planu budući pojava cvetnih geometrijskih elemenata. Pregača sa resama se nosila odavno, u XIX-om veku devojke su nosile pregaču samo napred, a udate žene su ih nosile i napred i nazad, budući hromatski različite u zavisnosti od godina.

Početak XX veka donosi drugu promenu u nošnji odavde, pregača budući zamenjena crnom košuljom, od materijala idustrijskog porekla, koji se nosio spreda, i od „tergala” od pozadi. Ovo je bila uska pregača, od približno 25-40 cm, tkana na razboju, ukrašena sa uzdužnim vrastama (trakama). U donjem katalogu je predstavljeno nekoliko pregača, koje će biti analizirane nešto kasnije. Slično je bilo i u onome što se tiče ženskih košulja bez skuta koje se nalaze u kolekciji rešičkog muzeja. Braćira, opreg od nazad i trouglasta kapa su označavale prelazak devojaka u red udatih žena. Na žalost izostaje opis kape, a rešički muzej nema takav primerak. Daju se napomene i kod grudnjaka, koji su bili od više kategorija, nosivši se na početku beli grudnjak, vezan „okolo” (na rubu) crvenim. Kasnije je bio zamenjen sa dubljim grudnjakom (sa otvorom sa strane) braon boje,

⁵⁴ Gaga, Lidia, *op. cit.*, p. 126-127.

⁵⁴ Gaga, Lidia, *cit. delo*, str. 126-127.

tivuri) cu roșu. Mai apoi a fost înlocuit cu pieptarul înfundat (cu deschidere laterală) maro, ornate cu aplicații de catifea, șiret și panglici, un al treilea tip fiind mai lung, vopsit maro, cu aplicații. În zilele de sărbătoare femeile purtau șuba albă de dimie (lână) dată la puiă, cu ornamente florale stilizate, care a fost înlocuită cu bunda (piesă similară laiberului) din blană de oaie, dublată cu imitație de astrahan, cu guler de blană de vulpe, dihor sau jder⁵⁵.

Costumul bărbătesc este încadrat de autoare, în consonanță cu alți etnografi, în categoria costumului carpatic. Cămașa nu depășea în lungime jumătatea coapsei. Cea de lucru era croită din pânză de fuior, iar cea de sărbătoare din in. Sub influența zonei Oravița, cămășile au început să fie croite din pânză de bumbac, cu broderie albă la guler, manșete, piept și poale. Cioarecii, pieptarul înfundat și șuba scurtă constituia ținuta tradițională pentru perioadele reci ale anului, la care se adaugă „căbănița”, o șubă mai lungă de dimie neagră, ce imitau modelul mantalelor militare. De asemenea obielele (îmbrăcământ ce învelea picioarele iarna, din lână vopsită) erau purtate deopotrivă de bărbați și de femei, fiind înlocuite ulterior cu ciorapi din lână⁵⁶.

După acest preambul bibliografic, comentariile ce urmează, aplicate la piesele din fișier, vor fi structurate pe categoriile de piese existente, respectiv brâiele, catrințele (tărgile), cămășile femeiești fără poale (ciupage), catrințele și costumul de Cărbunari avându-și locul aici ca o punte de trecere spre o altă zonă etnografică, respectiv cea a Văii Dunării, și care aparțin unei populații cu origini într-un alt areal cultural, locuitorii de azi fiind urmașii celor ce au fost colonizați aici în cea de-a doua parte a secolului al XIX-lea de către administrația imperială de atunci.

Brâul din zona etnografică Almăj este identic, atât din punctul de vedere al materialului utilizat, tehnicii de execuție și al decorului, cu acelea din celelalte zone etnografice din județ (și nu numai). Materialul folosit aproape în exclusivitate este lână, brâiele fiind țesute la război în patru ițe, în alesătură, sau năvădite din păr sau canură⁵⁷. Dar s-au folosit, mai rar, și alte materiale, chiar în fișier existând o piesă de acest fel țesută din in. În ceea ce privește ornamentica, predomină decorul

ukrașenim sa aplikacijama od somota, šnurom i trakama, treći tip budući duži, raon boje, sa ukasima. U svečanim danima žene su nosile bele kožuse od vune, sa stilizovanim cvetnim ukasima, koji su bili zamenjeni bundom (primerak sličan gunju) od ovnujske kože, udvostručena imitacijom od astrahana, sa kolirom od krzna lisice, tvora ili kune⁵⁵.

Mušku narodnu nošnju autor svrstava, isto kao i drugi etnografi, u kategoriji karpatske nošnje. Košulja nije prevazilazila u dužini polovinu bedra. Ona radna je bila skrojena od tkanine za kapute, dok je ona svečana bila od lana. Pod uticajem oblasti Oravice, košulje su počele da se kroje od pamučnog platna, sa belim vezom na okovratniku, rukavima, grudima i skutima. Čakširi, zadubljeni grudnjak i kratka bunda sačinjavali su tradicionalnu nošnju za hladan period godine, na koje se dodavala „kabanica”, duža bunda od crne čoje, koja je ličila na vojničke ogrtače. Takođe obojci (obuća koja je zimi obavijala noge, od fabane vune) nisili su ih istovremeno i muškarci i žene, oni su kasnije bili zamenjeni vunanim čarapama⁵⁶.

Nakon ovog bibliografskog obrazloženja, komentari koji slede, dodate primercima iz datoteke, biće podeljene na kategorije postojećih primeraka, odnosno tkanice, pregače, ženske košulje bez skuta (oplećci), pregače i kostim iz Karbunara koji postoje ovde kao prelazni most prema drugoj etnografskoj oblasti, odnosno onoj iz Dunavske doline, i koji pripadaju narodu sa korenima iz druge kulturne oblasti, današnji stanovnici budući naslednici onih koji su bili kolonizirani ovde u drugom delu XIX-og veka sa strane tadašnje imperijske administracije.

Tkanica u etnografskoj oblasti Almaža je identična, kako sa tačke gledišta korišćenog materijala, tehnike izrade i dekora, sa onima iz drugih etnografskih oblasti županije (i ne samo). Korišćeni materijal je isključivo vuna, tkanice budući tkane na razboju u četiri vlakna, u selekciji, ili navađenih iz kose ili raščešljane kose⁵⁷. Ali su se ređe koristili, i drugi materijali, i u datoteci pojavivši primerak ovog tipa tkan od lana. Što se tiče ukrasa, preovlađuje linijska pozadina koja se sastoji od višebojnih, vodoravnih traka, koje se protežu po celoj dužini objekta, tako zvane

⁵⁵ *Idem*, p. 129-130.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 131-133.

⁵⁷ Gaga, Lidia, *Contribuții la studiul portului popular din Almăj*, în *Tibiscus – Etnografie*, vol. III, Timișoara, 1978, p. 46.

⁵⁵ *Isto*, str. 129-130.

⁵⁶ *Isto*, str. 131-133.

⁵⁷ Gaga, Lidia, *Contribuții la studiul portului popular din Almăj*, în *Tibiscus – Etnografie*, vol. III, Timișvar, 1978, str. 46.

liniar constând din benzi orizontale policrome, ce se întind pe toată lungimea obiectului, așa numitele vrâste sau vergi, în graiul local. Cromatica este sobră, în tonuri mai închise, predominând nuanțele de roșu, maro, albastru închis, verde (piesele cu numerele de inventar 8084, 8085, 8089, 8090, 8091). Există și exemplare, ceva mai noi, la care decorul nu este liniar, ci se regăsesc fie elemente geometrice sau florale geometrizzate (sau stilizate). O asemenea piesă este cea sub numărul de inventar 8086, unde partea centrală este ocupată de un trandafir în redare geometrizzata, brodat cu ață de mătase galbenă, și dispus între două benzi oblice de culoare maro, cu două linii de pătrate încadrate de alte două linii marginale formate din mici triunghiuri. O altă piesă (număr inventar 8087) are decorul aranjat în casete transversale, în care se regăsesc în alternanță, pomul vieții, sugerat de mici aranjamente unghiulare de culoare verde încadrate stânga-dreapta de liniute oblice de aceeași nuanță, cu ceea ce ar putea fi interpretat drept un simbol acvatic, respectiv o înșiruire de trei linii verticale formate din liniute roșii. Casetele cu simbolurile menționate sunt separate de benzi verticale cu liniatură compactă policromă, de genul celei de la brăiele cu decor exclusiv liniar orizontal, în nuanțe de alb, maro și verde. În acest caz decorul este realizat în țesătura piesei, la război. În fine, un alt brâu, cu o estetică deosebită, este decorat prin broderie printre fire (număr inventar 8088) și unde elementul floral geometrizat este de fapt un simbol solar. Ca material s-a folosit ață de mătase roz și verde, elementul solar roz fiind realizat din dispunerea în jurul unui mic pătrat central, a unor linii în unghi, cel verde rezultând din linii oblice întretăiate, ce încadrează un mic pătrat alb. Cele două elemente simbolice sunt separate de linii verticale, formate din cruciulițe în X și mici pătrate, a căror cromatică este diferențiată, respectiv în maro și crem. Pătratele nu sunt figurate ca și cum s-ar sprijini pe una din laturi (considerând una dintre laturi orizontală), ci pe unul dintre colțuri. Asocierea dintre elementul solar, pătrat (sau romb), crucea în X există după cum se va vedea, și pe alte categorii de piese. Ca ipoteză se poate lansa ideea că avem de-a face cu un limbaj (mesaj) simbolic și la finalul prezentului capitol se va încerca un demers hermeneutic în ceea ce privește simbolurile prezente pe acești piese, ce vor fi descrise mai jos.

Catrința. Este vorba despre catrința spate (targa), care a înlocuit opregul cu franjuri la costumul din Almăj. Spre deosebire de brâu, în cazul său paleta de materiale utilizate la confecționare

vraste ili šipke, u lokalnom govoru. Hromatika je ozbiljna, u zatvorenijim tonovima, preovladavajući nijanse crvene, braon, zatvoreno plave, zelene boje (nabrojani delovi da brojevima inventara 8084, 8085, 8089, 8090, 8091). Postoje i primerci, nešto noviji, kod kojih dekor nije linijski, već se pronalaze bilo geometrijski ili cvetno geometrijski elementi (ili stilizovani). Jedan takav primerak je onaj pod brojem inventara 8086, gde centralni deo zauzima jedna ruža u geometrijskom obliku, vezen koncem žute svile, i postavljen između dve kose trake braon boje sa dve kvadratne linije opkoljene sa druge dve krajnje linije od manjih trouglova. Drugi primerak (broj inventara 8087) ima pozadinu raspoređenu u poprečnim kutijama, u kojima se pronalaze naizmenično, drvo života, predložen sa strane malih ugaonih aranžmana zelene boje okruženih levo-desno kosim linijama iste nijanse, sa onim što može biti shvaćeno kao vođeni simbol, odnosno niz od tri uspravne linije koje se sastoje od crvenih linijica. Kasete sa pomenutim simbolima su odvojene uspravnim trakama sa kompaktnim višebojnim linijama, slične onima sa tkanica ekskluzivnog vodoravnog linijskog, u nijansama bele, braon i zelene boje. U ovom slučaju dekor je ostvaren u platnu primerka, na razboju. Na kraju, druga tkanica, sa posebnom estetikom, je ukrašena putem veza između konca (broj inventara 8088) i gde je cvetni geometrijski element u stvari jedan sunčani simbol. Kao materijal je korišćen konac od svile roze i zelene boje, sunčani element roze boje budući ostvaren raspoređivanjem oko jednog malog centralnog kvadrata, nekih linija u uglu, onaj zeleni proizilazivši iz kosih ispresecanih linija, koje obuhvataju mali beo kvadrat. Ta dva simbolična elementa su odvojena uspravnim linijama, sačinjenih od krstića u X-u i malih kvadrata, čija je hromatika diferencirana, odnosno u braon i krem boji. Kvadrati nisu uobličeni kao kada bi se oslanjala na jednu od strana (smatrajući jednu od strana vodoravnom), već na jednu od čoškova. Asocijacija između sunčanog elementa, kvadrata (ili romba), krsta u obliku X postoji kao što će se videti, i na drugim kategorijama primeraka. Kao hipoteza se može pokrenuti ideja da imamo za posla sa simboličnim govorom (porukom) i na kraju ovog poglavlja će se isprobati hermeneutični pristup u pogledu prisutnih simbola kod ovih primeraka, koji će biti niže opisani.

Pregača. Reč je o zadnjoj pregači, koja je zamenila pregaču sa resama u nošnji iz Almaža. Za razliku od tkanice, u njenom slučaju izbor materijala

este mult mai largă, inul, catifeaua, bumbacul și pânza fiind folosite deopotrivă, constatându-se însă o anumită prevalență a inului și a catifelei. Din punctul de vedere al ornamenticii și al tehnicilor utilizate la realizarea ei, comentariul aplicat câtorva piese va detalia acest aspect.

Piesa înscrisă sub numărul 8092 are un decor geometric aranjat în două benzi verticale dispuse la margini, ce constă dintr-o înșiruire de pătrate legate la colțuri, rezultând coloana infinitului. Este realizat din broderie cu ață de mătase neagră. O altă piesă (număr inventar 8096) prezintă același motiv decorativ, dar cu o cromatică diferită, aici folosindu-se ață de mătase de culoare albastră. În fiecare dintre pătratele legate se găsește câte un element floral geometrizat, coloana fiind situată în centrul piesei. Un alt element simbolic este apa, figurată pe o altă catrință, la care decorul este dispus la baza ei și constă din patru benzi cu elemente geometrice diferențiate. În unele se regăsesc serii de câte trei aranjamente ce sugerează semnul infinitului, iar altele constau dintr-o înșiruire de unghiuri sugerând elementul acvatic. Decor brodat cu ață de mătase albastră pe fond negru (număr inventar 8097).

În aceeași categorie a decorului geometric se înscrie și catrința cu numărul de inventar 8099. Pe fondul galben, realizat tot cu ață de mătase, se înșiruie o serie de romburi pline negre ce au în interior câte un element solar. O aceeași combinație între romburi și crucile în X poate fi regăsită pe o altă piesă, și aici decorul fiind amplasat la baza piesei și aranjat într-o placă compactă. Interiorul ei este ocupat de romburi mari, ce au în interior alte romburi, așa numita aranjare romb în romb. Colțurile de sus și de jos sunt mai accentuate, rezultând cruci în X. S-a folosit aceeași tehnică a broderiei pline cu ață de mătase. Piesa cu numărul 8097 are un decor geometric dispus pe toată suprafața și constă din șiruri verticale de mici pătrate verzi, dar care la fel de bine ar putea fi interpretate ca elemente solare. Spre partea inferioară a obiectului mai multe linii ondulate paralele orizontale sugerează elementul apa.

Există și alte aranjamente decorative la această categorie de piese. Pe una dintre ele benzi orizontale maro înguste, cu mici cruci drepte în interior, încadrează câte două linii de romburi pline, tot verzi (nr. inv. 8093).

Catrințele cu elemente vegetale, florale și fructiforme sunt inegale din punctul de vedere al realizării estetice, fapt ce ține de gustul și de măiestria creatoarei. Statistic vorbind, catrințele cu decor geometric și cele cu elemente florale/

korișcenii u izradi je mnogo širi, lan, somot, pamuk i platno budući korišćene istovremeno, utvrdivši se ipak neko preovlađavanje lana i somota. Sa tačke gledišta ukrasa i tehnika korišćenih u njenoj izradi, komentar koji je dodan nekim primercima će pojasniti ovaj aspekt.

Primerak upisan pod brojem 8092 ima geometrijski dekor poredan u dve uspravne trake raspoređene na krajevima, koje se sastoje od niza kvadrata vezanih u uglu, koji stvaraju beskraju kolonu. Urađen je od veza sa crnim svilenim koncem. Drugi primerak (broj inventara 8096) predstavlja isti ukrasni motiv, ali sa različitim hromatikom, koristeći se svileni konac plave boje. U svakom vezanom kvadratu se nalazi po jedan cvetni, geometrijski element, kolona budući smeštena u samom centru primerka. Drugi simbolični element je voda, urađena na drugoj pregači, kod koje je dekor raspoređen u njenoj osnovi i sastoji se od četiri trake sa različitim geometrijskim elementima. U nekim se pronalazi niz od po tri aranžmana koji sugerišu znak beskraju, dok su se druge sastoje od jednog niza uglova koji predlažu vodeni element. Dekor vezan plavim svilenim koncem na crnoj pozadini (broj inventara 8097).

U istoj kategoriji geometrijske podloge se upisuje i pregača sa brojem inventara 8099. na žutoj podlozi, urađenoj isto sa svilenim koncem, se proteže niz punih crnih rombova koji imaju u unutrašnjosti po jedan sunčani element. Ista kombinacija između rombova i krstova u X-u se može naći i na drugom primerku, gde je dekor raspoređen u osnovi primerka i u kompaktnom delu materijala. Njegovu unutrašnjost zauzimaju veliki rombovi, koji imaju u unutrašnjosti druge rombove, tako zvano sređivanje romba u rombu. Gornji i donji ćoškovi su izraženiji, proizilazivši krstovi u obliku X-a. Korišćena je ista tehnika punog veza od svilenog konca. Primerak sa brojem 8097 ima geometrijski dekor raspoređen po celoj površini i sastoji se od uzdužnih nizova malih zelenih kvadrata, ali koji bi isto tako dobro mogli da budu prikazani kao sunčani elementi. Prema donjem delu objekta više krivudavih linija uspravno paralelnih sugerišu vodeni element.

Postoje i drugi ukrasni aranžmani u ovoj kategoriji primerka. Na jednoj od njih se nalaze uske vodoravne braon trake, sa malim pravim krstovima u unutrašnjosti, obuhvataju po dve linije punih rombova, isto zelenih (br. inv. 8093).

Pregače sa biljnim, cvetnim i voćnim elementima, su nejednaki sa tačke gledišta estetske

vegetale sunt într-un anume echilibru numeric în eșantionul prezentat (colecția de catrințe din zonă este mult mai mare, din motive de spațiu editorial operându-se o selecție).

O primă piesă din această categorie este interesantă ca execuție a decorului (nr. inv. 8095). Amplasat spre unul dintre colțurile de la bază conține elemente florale și vegetale (frunze). Printr-un decupaj de broderie perforată s-au desenat frunzele și parțial florile (maci), care au fost punctate cu paiete. Aranjamente circulare de paiete, sugerând tot niște elemente florale, bordează partea superioară a plăcii unde este înscris decorul. Maniera în care a fost realizat întregul aranjament decorativ dă o anume impresie de baroc, și probabil că este vorba de o influență alogenă (în Banat trăiesc germani, maghiari și sârbi). O aceeași impresie este generată și de catrințele cu numerele de inventar 8103, 8112, la prima elementul floral și vegetal stilizat (maci) fiind aranjat în trei buchete dispartate și brodat cu ață de mătase galbenă și maro, la cea de-a doua regăsindu-se dispus tot la baza piesei, execuția fiind similară. La 8112 frunzele și florile propriu-zise sunt umplute cu puncte albe de cusătură, contrastând cu fondul negru al catifelei. Și aici se poate vorbi fie de o influență alogenă, fie venită dinspre mediul urban. La un comentariu similar se pretează și cea cu numărul 8017, întreaga suprafață a acesteia fiind ocupată de elementele florale naturalist-stilizate (maci), de astă dată atât materialul de bază, cât și cel de la broderie fiind bumbacul. Desenul decorului de pe ele amintește de acoperitoarele de perete, brodate de gospodinele din mediul urban, cu o iconografie naivă în execuție, însoțite de texte în care este elogiată hărnicia femeii, sau este evocată protecția divină, și care de obicei se regăsesc în bucătărie.

Piese cu decor floral liber desenat sunt de efect prin cromatică și execuția mai îngrijită. La catrința cu numărul 8102 avem atât elemente florale liber desenate, cât și stilizate, așa policromă de mătase evidențiindu-se pe fondul negru al pânzei folosite ca material de bază. La o altă piesă s-a utilizat firul metalizat auriu, toată suprafața piesei prezentând o liniatură verticală discretă din elemente florale geometrizate în alternanță cu pătrate. Doar la bază, pe două benzi orizontale, sunt figurate cu fir auriu elementele florale stilizate (bujori), materialul de broderie dând o strălucire, tot discretă, obiectului. În aceeași tehnică a desenului liber cu broderie în punct de cusătură este realizat și decorul floral al piesei cu numărul 8111. Există și două piese cu decor fructi-

ostvarenosti, činjenica koja zavisi od ukusa i umeća stvaraoča. Statistički govoreći, pregače sa geometrijskim dekorom i one sa cvetnim/biljnim elementima su u naročitoj brojnoj ravnoteži u predstavljenom uzorku (kolekcija pregača iz oblasti je mnogo veća, zbog uredničkog prostora je izvršena selekcija).

Prvi primerak iz ove kategorije je interesantan po izradi dekora (br. inv. 8095). Smešten prema jednom od uglova osnove sadrži cvetne i biljne elemente (lišće). Isečkom veza na okca je nacrtano lišće i delimično cveće (makovi), koji su išarani šljokicama. Kružni aranžmani šljokica, pružajući neke cvetne elemente, oivičavaju gornji deo platna gde je upisan dekor. Način na koji je bio uražen ceo ukrasni aranžman daje posebni izgled baroka, i verovatno da je reč o alogenom uticaju (u Banatu žive Nemci, Mađari i Srbi). Isti utisak daju i pregače sa brojevima inventara 8103, 8112, kod prve cvetni i biljni stilizovani elementi (makovi) budući raspoređeni u tri neujednačena buketa i vezena žutim i braon svilenim koncem, kod druge budući raspoređeni isto u osnovi primerka, izrada budući slična. Kod broja 8112 lišće i tako zvano cveće je popunjeno belim tačkama šava, nasuprot crnom fondu somota. I ovde se može govoriti ili o alogenom uticaju, bilo sa strane gradske sredine. Na sličan komentar se podudara i ona sa brojem 8017, cela površina ove budući pokrivena cvetnim elementima prirodno-stilizovanim (makovi), ovog puta kako osnovni materijal, tako i onaj sa veza budući pamuc. Crtež dekora sa njih podseća na pokrivače zidova, koje su vezle domaćice u gradskoj sredini, sa naivnom ikonografijom u izradi, praćene tekstovima u kojima se veličala vrednost žene, ili se prikazivala nebeska zaštita, koji se obično nalaze u kuhinji.

Primerici sa cvetnim dekorom slobodno nacrtanim su efektni kroz očuvanu hromatiku i izradu. Kod pregače sa brojem 8102 imamo kako slobodno nacrtane cvetne elemente, kao i one stilizovane, višebojni svileni konac ističući se na crnoj pozadini platna korišćenog kao osnovni materijal. Kod drugog primerka je korišćen metalni zlatni konac, cela površina primerka predstavljajući diskretne uspravne linije od svetnih geometrijskih elemenata koji se smenjuju kvadratima. Samo u osnovi, na dve vodoravne trake su uobličeni zlatnom žicom cvetni stilizovani elementi (božuri), materijal veza dajući sjaj, isto diskretan, objektu. U istoj tehnici slobodnog crteža sa vezom u tačkama tiva je ostvaren i cvetni dekor primerka sa brojem 8111.

form (8100, 8108), cu struguri, la prima strugurii sunt stilizați și asociați cu secțiuni în care este un decor geometric, respectiv niște benzi mai late cu pătrățele negre în interior, la cealaltă ei sunt redați în aceeași manieră, dar aici fiind aranjați în două registre verticale.

Cele patru **șorțuri** dispun atât de decor floral cât și geometrizat. Cele cu decor geometrizat (8114) dispun de o parte și de alta de câte o bandă verticală cu pătrate „sparte” având câte un element solar în interior. Decorul floral de pe celelalte este aranjat pe laturi și realizat fie din broderie plină din ață de mătase albă și albastră, câte o linie florală pe fiecare latură (8113), fie din perforații cu legătură în acant pe toate cele trei laturi (8115). Cel cu numărul 8116 are un decor mai complicat, elementele florale regăsindu-se pe plinul a două registre ovale, dispuse stânga-dreapta. Speciile florale variate sunt fie liber desenate, fie stilizate, în același stil „baroc”, denotând influențele antementionate.

Cămașa femeiască fără poale. Două din cele patru ciupage din fișier (8118, 8119) prezintă un decor exclusiv geometric, celelalte având unul mixt, floral geometrizat și geometric (8117, 8120). Trebuie spus că și în cazul acestei categorii s-a operat o selecție. Ca materiale de bază prevalează pânza și inul și, trecând peste tehnicile de croi, care au fost expuse mai sus, la toate tehnicile de realizare a decorului este broderia plină, mono sau policromă. Însă aranjarea, motivele și simbolurile ornamentale prezintă interes, ridicând unele chestiuni de interpretare.

La toate decorul este amplasat pe guler, piept, fața exterioară a mânecilor și, în cazul piesei 8117, pe spate. Cea menționată acum are figurată pe guler, la tiv, o linie în zig-zag și o linie ondulată, între ale cărei volute se găsesc mici reprezentări florale. Nuanța monocromatică în care este lucrat tot aranjamentul decorativ este albastrul deschis. Pe piept se regăsește o placă dreptunghiulară umplută cu linii alternative orizontale, unele cu reprezentări florale geometrizate, dispuse în hexagoane și mici pătrate răsturnate (de parcă s-ar sprijini într-unul din colțuri) în care sunt mici reprezentări solare sub formă de ciutură. Pe fața exterioară a mânecilor, aproape de umăr, este o placă orizontală masivă, specifică cămășii cu altiță, așa cum s-a văzut mai sus, în care sunt dispuse aceleași elemente ornamentale și simbolice de la placa de pe piept, executate în aceeași manieră, de la care pleacă trei benzi sau coloane verticale, tot cu flori și ciuturi, ca la piept și placa superioară. Pe spate sunt trei șiruri verticale de

postoje i dva primerka sa vočnim dekorom (8100, 8108), sa groždem, kod prve je grožde stilizovano i upoređeno sa delovima gde je dekor geometrijski, odnosno neke šire trake sa crnim kvadratima u unutrašnjosti, kod druge oni su prikazani na isti način, ali su ovde sređeni u dva uspravna registra.

Ove četiri **kecelje** imaju kako cvetni dekor tako i geometrijski. Ona sa geometrijskim ekorom (8114) ima sa jedne i sa druge strane po jednu uspravnu traku sa „razbijenim” kvadratima imajući po jedan sunčani element u unutrašnjosti. Cvetni dekor sa ostalih je sređen na stranama i izrađen bilo od punog veza od belog i plavog svilenog konca, po jedna cvetna linija na svakoj strani (8113), bilo od povezanih okca u akantu na sve tri strane (8115). Ona sa brojem 8116 ima komplikovaniji dekor, cvetni elementi nalazivši se na punom delu ovalnih registara, raspoređenih levo-desno. Raznovrsne cvetne vrste su bilo nacrtane slobodno, bilo stilizovane, u istom stilu „baroknom”, izražavajući već pomenute uticaje.

Ženska košulja bez skuta. Dva od četiri oplećka iz datoteke (8118, 8119) predstavljaju ekskluzivno geometrijski dekor, ostale imajući mešoviti dekor, geometrijski cvetan i geometrijski (8117, 8120). Treba reći da se i u slučaju ove kategorije izvršila selekcija. Kao osnovni materijali ističe se platno i lan i, preskočivši tehnike krojenja, koje su bile izložene goriye, kod svih je tehnika izrade dekora puni vez, jednobojan ili višebojan. Ali sređivanje, motivi i ukrasni simboli predstavljanje interesa, podižu neke stvari u izvođenju.

Kod svih je pozadina smeštena na koliru, grudima, spoljnoj strani rukava i, u slučaju primerka 8117, na leđima. Ova sad pomenuta ima izrađenu na koliru, tivu, krivudavu i talasastu liniju, između čijih voluta se nalaze male cvetne predstave. Jednobojna nijansa u kojoj je rađen ceo ukrasni aranžman je otvoreno plava. Na grudima se nalazi pravougaoni materijal popunjen naizmeničnim vodoravnim linijama, nekim sa cvetnim geometrijskim predstavljanjima, raspoređenim u šestougaonike, i male prevrnute kvadrate (kao da se oslanjaju na jednu od strana) u kojima su mala sunčana predstavljanja u obliku ćuture. Na spoljnoj strani rukava, blizu ramena, je masivni vodoravni materijal, specifičan košulji sa alticom, kao što se moglo primetiti i goriye, u kojoj su raspoređeni isti ukrasni i simbolični elementi sa materijala na grudima, izrađenog na isti način, od kojeg polaze tri trake ili uspravne kolone, isto sa cvećem i ćuturama, kao i na grudima i gornjem materijalu.

„cheițe” pe liniile de croi ale foilor din care a fost executat ciupagul.

La piesa următoare (8118), cu un decor exclusiv geometric și monocromatic (negru), structura compozițională este mult mai complexă. Este dispus pe aceleași părți ca la cămașa anterioară, dar cu alte aranjamente de decor. Gulerul este ornăt cu niște mici „vârfuri de săgeată”, ce ar putea fi interpretate ca elemente vegetale (pomi). Pe piept sunt dispuse în oglindă, de o parte și de alta a deschiderii pieptului, cu o prelungire spre bază, câte cinci benzi oblice umplute diferențiat și alternativ cu următoarele elemente: în unele, de o parte și de alta a unei mici linii mediane punctate, câte două linii în unghi care compun romburi ce au un cerculeț în interior. Între romburi este figurat, tot dintr-o linie unghiulară cu o mică „codiță” în interior, simbolul pasărea. În celelalte, sunt dispuse elemente florale geometrize, care ar putea fi interpretate ca simboluri solare, și care sunt compuse, pe o linie imaginară orizontală de unghiuri, iar pe una verticală de „păsări”, dispuse astfel încât în spațiul alb dintre ele rezultă cruci în X. Pe fața exterioară a mânecilor, pe partea superioară, este iarăși placa de alțiță, umplută cu pătrate realizate tot din unghiuri, ca la primele linii oblice de pe piept. De la aceasta până la foderii mânecilor se regăsesc aceleași benzi oblice, având aceeași încărcătură decorativă ca la piept.

La piesa 8119 avem tot un tratament monocromatic, dar aici aranjamentul decorativ, regăsit pe aceleași părți, este altul. Pe piept sunt trei benzi mai înguste verticale umplute, cu fond negru brodat în plin pe plin, în spațiile albe lăsate fiind grupaje repetitive de câte două liniuțe oblice flancate de câte două pătrățele sus-jos, care împreună construiesc mici pătrate. Benzile pline negre sunt separate de liniuțe din broderie perforată în care este reprezentată coloana infinitului, din mici romburi pline legate.

Ultima cămașă (8120) are un decor bicrom, roșu și negru, dar în cazul de față reprezentările decorative sunt diferențiate pe piept, față de mâneci. De o parte și de alta a deschiderii pieptului sunt două benzi cu romburi în romb, cel exterior fiind trasat cu ață roșie, cu liniuțe perpendiculare pe laturi și care face o trimitere certă către o reprezentare solară. Rombul interior este plin și figurat cu ață neagră, prezentând un mic punct roșu central. Romburile sunt separate de câte două triunghiuri pline, negre, în opoziție. Pe mâneci se regăsește coloana infinitului, din romburi mai mari cu laturi roșii, în fiecare romb fiind dispus câte un element floral geometrizat, brodat cu ață

Na leđima su tri uspravna niza „ključeva” po iskrojenim linijama listova od kojih je bio izrađen oplećak.

Kod sledećeg primerka (8118), sa ekskluzivno geometrijskim i jednobojnim dekorom (crno), kompozicijska struktura je mnogo složenija. Raspoređen je na istim stranama kao i na prethodnoj košulji, ali sa drugim aranžmanima u dekoru. Kolir je ukrašen sa malim „vrhovima strele”, koje bi mogle biti objašnjene kao biljni elementi (drva). Na grudima su raspoređeni u ogledalu, sa jedne i sa druge strane otvora na grudima, sa produžetkom prema osnovi, po pet kosih traka različito i naizmenično popunjenih sledećim elementima: u nekima, sa jedne i sa druge strane jedne male medijanske linije od tačaka, po dve linije u uglu koje sačinjavaju rombove koji imaju jedan krugić u unutrašnjosti. Između rombova je oblikovan, isto od ugaone linije sa malim „repićem” u unutrašnjosti, simbol ptice. U ostalima, su raspoređeni cvetni geometrijski elementi, koji bi mogli biti prikazani kao sunčani simboli, i koji se sastoje, na zamišljenoj uspravnoj liniji uglova, a na jednoj uspravnoj od „ptica”, raspoređenih tako da na belom prostoru između njih proizilaze krstovi u obliku X-a. Na spoljnoj strani rukava, na gornjem delu, je isto platno od altice, popunjeno kvadratima izrađenim od uglova, kao kod prvih kosih linija sa grudi. Od ovoga do rukava se nalaze iste kose trake, koje imaju isti ukras kao i na grudima.

Kod primerka 8119 imamo isto jednobojni tretman, ali ovde ukrasni aranžman, kojeg možemo pronaći na istim stranama, je drugačiji. Na grudima su tri uže uspravne pune trake, sa crnim vezanim fondom puno na puno, na belim prostorima budući ostavljene grupe koje se ponavljaju od po dve kose linije okružene sa po dva kvadratića gore – dole, koji zajedno stvaraju male kvadrate. Crne pune trake su odvojene linijama od rupičastog veza na kojem je predstavljena beskrajna kolona, od povezanih malih punih rombova.

Poslednja košulja (8120) ima dvobojnu pozadinu, crvenu i crnu, ali u ovom slučaju ukrasi na grudima se razlikuju od onih sa rukava. Sa jedne i sa druge strane otvora grudi se nalaze dve trake sa rombovima u rombu, onaj spoljni budući od crvenog konca, sa linijicama uspravnim na stranama i koji nas jasno šalje ka sunčanom objašnjenju. Unutrašnji romb je pun i okružen crnim koncem, predstavljajući malu crvenu tačku u sredini. Rombovi su odvojeni sa po dva puna trougla, crna, u opoziciji. Na rukavima se pronalazi beskrajna

roșie și neagră. De o parte și de alta a acestui aranjament sunt jumătăți de flori, într-o execuție similară tehnic, formal și cromatic precum acelea din interiorul romburilor. Tot ansamblul formează o placă masivă, ce acoperă toată suprafața exterioară a mânecii.

Poalele. Fișierul conține o singură piesă din această categorie (nr. inv. 8122). Materialul de bază este inul. Decorul este brodat cu negru și dispus într-o bandă orizontală spre bază, cu elementul floral geometrizat „laleaua”, legat în acant. Dantela lucrată manual și aplicată la tivul poalelor conține un joc de elemente cu semnificație solară.

Cămașa bărbătească cu poale aleasă ca exemplificare are decorul amplasat pe piept și la mâneci. Pe piept este o placă mare cu decor din broderie plină și perforată, aranjat în benzi oblice. Alternează broderia perforată cu un element floral naturalist pe plin, cu benzi pline unde în pătrate se găsesc alternativ aranjamente de câte patru cruciulițe drepte, puse în colțurile pătratelor, cu altele unde este un element floral geometrizat central. La mâneci, în mici triunghiuri sunt aceleași gen de cruciulițe, precum la cele de pe piept.

Șubele bărbătești sunt croite din lână neagră. Cele din colecția muzeului sunt de iarnă, lungi și prezintă un decor discret și sobru, din aplicații. Cea având numărul de inventar 8125 are decorul dispus la guler, la buzunare și la manșete, vădind influențe urbane și având o anume tentă barocă, cu linii ondulate și puncte asociate. Cealaltă are un decor mai simplu, din linii de piele neagră ce marchează buzunarele și linii ondulate la manșete pe fondul catifelei negre aplicate.

Șuba femeiască este din lână albă, dar dispune de un decor mai bogat, ce se regăsește pe spate sau urmează linia tivurilor. Pe spate este figurat, sus-jos, pomul vieții, iar de-a lungul tivurilor un aranjament complex cu elemente astrale (stele) geometrizate și pomi ai vieții. Denotă aceeași influență urbană și generează o impresie similară de tratare barocă a decorului, în întregul său.

Laiberul are un decor oarecum similar șubelor bărbătești, dar aici este realizat din broderie cu ață maro. Este unul geometric, cu linii ondulate, curbe și volute, dispus pe guler, la buzunare și tivuri.

Catrințele și costumul de Cărbunari încheie prezentarea zonei etnografice Almăj. Chiar dacă din punct de vedere geografic și etnografic localitatea nu face parte din această zonă, după cum s-a menționat, este o punte între Almăj și zona învecinată a Văii Dunării. Ele sunt tratate aparte deoarece din punctul de vedere al ornamenticii repre-

kolona, od većih rombova sa crvenim stranama, u svakom rombu budući raspoređen po jedan cvetni geometrijski element, vezen crvenim i crnim koncem. Sa jedne i sa druge strane ovog aranžmana su polovine cvetova, u sličnoj tehničkoj, obličkoj i hromatičnoj izradi, kao one iz unutrašnjosti rombova. Ceo ansambl stvara masivnu ploču, koja pokriva celu spoljnu površinu rukava.

Skuti. Datoteka sadrži jedan jedini primerak iz ove kategorije (br. inv. 8122). Osnovni materijal je lan. Pozadina je vezena crnom bojom i raspoređena u vodoravnoj traci prema osnovi, sa cvetnim geometrijskim elementom „lale”, vezan u akantu. Ručno radena čipka i prišivena na obrub skuta sadrži igru elemenata sa sunčanim značenjem.

Muška košulja sa skutima izabrana kao primer ima dekor smešten na grudima i rukavima. Na grudima je velika ploča sa dekorom od punog i rupičastog veza, smeštenog u kose trake. Smenjuje se rupičasti vez sa prirodnim cvetnim elementom na punom, sa punim trakama gde se u kvadratima nalaze naizmenično aranžmani od po četiri prava krsta, stavljena u uglovima kvadrata, sa drugim gde je cvetni geometrijski element u sredini. Na rukavima, u malim trouglovima se nalazi isti tip krstova, sličnih onima sa grudi.

Muški ogrtači su krojene od crne vune. One iz kolekcije muzeja su zimske, duge i predstavljaju diskretan i trezveni dekor, od aplikacija. Onaj sa brojem inventara 8125 ima dekor raspoređen na koliru, džepovima i na manšetnama, manifestujući gradske uticaje i imajući posebnu baroknu nijansu, sa krivudavim linijama i udruženim tačkama. Ona druga ima jednostavniji dekor, od linija crne kože koje obeležavaju džepove i krivudave linije na manšetnama na pozadini od apliciranog crnog somota.

Ženski ogrtač je od bele vune, ali ima bogatiji dekor, koji se nalazi na leđima ili prati liniju poruba. Na leđima je sa figurama, gore-dole, drvo života, dok je duž poruba složeni aranžman sa astralnim geometrijskim elementima (zvezde) i drvećem života. Prikazuje isti uticaj gradske sredine i pobuđuje sličan utisak baroknog tretmana dekora, u njegovoj celini.

Gunj ima dekor nekako sličan muškim šubama, ali je ovde izrađen od veza braon boje. Dekor je geometričan, sa krivudavim, krivim i volutnim linijama, raspoređen na koliru, džepovima i porubu.

Pregače i kostim iz Karbunara zaključuju predstavljanje etnografske oblasti Almaža. Iako sa

zintă ceva deosebit, prin bogăția simbolurilor ce se regăsesc pe respectivele piese.

Ceea ce se remarcă la catrințele de Cărbunari este puternica geometrizare a elementului floral, același pe toate piesele, respectiv pupi (trandafiri), dispuși de regulă pe laturi, în aceeași alternanță cromatică de alb și roșu, putându-se vorbi aici de un simbolism cromatic, interpretat în diverse feluri de specialiști. Partea de mijloc a catrințelor este liberă de decor, fiind umplută cu vrăste, adică linii alternante negre și roșii. Ceea ce prezintă însă un deosebit interes din punct de vedere simbolic este banda de la baza fiecărei piese, unde există o multitudine de elemente simbolice: entrelacul și crucea în X (72.222), crucea în X și romb (72.223), entrelacul și coloana cerului (72.224), entrelacul și crucea dreaptă (72.226), dubla spirală și crucea în X (72.227), pomul vieții (72.228).

Se constată prezența constantă a entrelacului. Un celebru dicționar de simboluri îl consideră ca elementul de unitate totalizantă, cel ce invită la intrarea în unitatea firii, la unitatea spiritului cu lumea, fiind un element de legătură între planurile realității. De altfel, tot ceea ce există ca element decorativ pe aceste catrințe reprezintă o solaritate redundantă, pupii albi și roșii, crucile drepte sau în X trimițând spre o atare interpretare simbolică, iar prezența simbolurilor ascensionale (pomul vieții, coloana cerului) subsumându-se sau exprimând tendința spre suprafiresc⁵⁸. De asemenea una dintre semnificațiile simbolice ale trandafirului este aceea de regenerare spirituală, fiind în alte accepțiuni asimilat simbolismului roșii, cu tot ceea ce implică el⁵⁹.

Costumul femeiesc de Cărbunari este compus din laiber, ciupag, poale, catrințe față-spate, obiele. Laiberul este bogat ornat cu aplicații din piele colorată și arnici, elementul redundant de aici fiind pomul vieții. Este redat atât pe partea din față, cu ață albastră, cât și pe spate cu aplicații din piele colorată și ață albastră, sus-jos (arborele răsturnat) asociat cu discuri perforate, tot din piele, și care pot fi considerate elemente solare. Ciupagul are decor pe piept, unde constă din patru benzi verticale negre, câte două de fiecare parte a deschiderii pieptului, cu coloane ale infinitului realizate din paiete. Partea exterioară a mânecilor este ocupată de o placă mare formată din pătrate din broderie pe plin, cu paiete în interior. Poalele au benzi negre cu paiete albe în interior, ce urmează

geografice i etnografice tačke gledišta naselje ne pripada ovoj oblasti, kao što je navedeno ono predstavlja most između Almaža i susedne oblasti Dunavske doline. One su posebno tretirane zbog toga što sa ukrasne tačke gledišta predstavljaju nešto posebno, kroz bogatstvo simbola koji se nalaze na dotičnim primercima.

Ono što se može primetiti kod pregača u Karbunaru je jaka geometrizacija cvetnog elementa, istog kod svih primeraka, odnosno pupoljci (ruže), rasporedene obična na stranama, u istom hromatičnom smenjivanju bele i crvene boje, mogavši da govorimo ovde o hromatičnom simbolizmu, predstavljenog na različite načine sa strane specijalista. Srednji deo pregača nema dekor, budući popunjena vrastama, odnosno naizmeničnim crnim i crvenim linijama. Ono što predstavlja posebn interes sa simboličke tačke gledišta je traka u osnovi svakog primerka, gde postoji mnoštvo simboličnih elemenata: entrelac i krst u obliku X-a (72.222), krst u X-u i romb (72.223), entrelac i nebeska kolona (72.224), entrelac i pravi krst (72.226), dupla spirala i krst u X-u (72.227), drvo života (72.228).

Uočava se stalno prisustvo entrelca. Poznati rečnik simbola ga smatra elementom celokupnog jedinstva, onaj koji poziva na ulaz u jedinstvo misli, u duhovnom jedinstvu sa svetom, budući element veze između planova stvarnosti. Inače, sve ono što postoji kao ukrasni element na ovim pregačama predstavlja suvišnu sunčanost, beli i crveni pupoljci, pravi krstovi ili u X-u poslavši nas prema dotičnoj simboličnoj interpretaciji, a prisustvo rastućih simbola (drvo života, neveska kolona) podcenivši se ili izražavajući težnju ka nadčovečnim⁵⁸. Takođe jedno od simboličnih značenja ruže je ono o duševnoj regeneraciji, budući u drugim shvatanjima prihvaćen simbolizam točka, sa svim onim što on upliće⁵⁹.

Ženska nošnja iz Karbunara se sastoji od gunja, oplećka, skuta, prednje-zadnje pregače, obojaka. Jelek je bogato ukrašen aplikacijama od obojene kože i pamuka, suvišni element odavde budući drvo života. Dat je kako sa prednje strane, sa plavim koncem, tako i sa zadnje strane sa aplikacijama od obojene kože i plavog konca, gore-dole (prevrnuo drvo) povezana sa perforiranim pločama, isto od kože, i koje mogu biti smatrane sunčanim elementima. Oplećak ima dekor na grudima, koji e

⁵⁸ Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. 2, Editura Artemis, București, 1995, p. 20-21.

⁵⁹ *Idem*, vol. 3, p. 176-178.

⁵⁸ Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. 2, Editura Artemis, Bukurešt, 1995, str. 20-21.

⁵⁹ *Isto*, 3 tom, str. 176-178.

liniile de cusătură și tivul. Catrințele sunt similare celor anterior descrise, cu pupi geometrizați pe laturi, mai mari pe latura inferioară, doar că aceea din față are în banda de la bază romburi cu raze pe laturi, ca elemente solare, iar cea din spate entrelacul și crucea dreaptă, reprezentată de o manieră încât evocă crucea malteză. Obielele sunt cele uzuale, cu linii policrome pe toată suprafața.

Zona etnografică Reșița – Oravița. Relativ la această zonă, se vor comenta următoarele tipuri de piese: brâuri, ciupage, cămașa bărbătească cu poale, un costum femeiesc din Goruia, un altul, tot femeiesc, din zona etnografică Oravița, și costume crașovenesti, din localitățile Carașova și Lupac.

Brăurile din zona aceasta sunt similare din punct de vedere material, exclusiv folosită fiind lâna țesută la război, dispunând de același decor liniar policrom (8151), sau cu o liniatură mai simplă, dispusă sus-jos, încadrând un spațiu monocromatic central (albastru). Cele două benzi au în interior fie cerculețe mici albe (8152), fie romburi legate cu cerculețe interioare (8153).

Cămașa femeiască fără poale (ciupagul) ilustrează portul crașovenesc. Materialele de bază folosite la aceasta sunt pânza și inul. Primul exemplar aflat în fișier este deschis în față și dispune de un decor mai simplu: la guler se găsește o broderie lucrată manual, cu elementul floral gura leului, pe piept două linii semirotunde din aplicații, iar la mâneci este aplicată o broderie mai lată cu un complicat joc de triunghiuri (72.192). La următoarea decorul se regăsește pe guler (broderie manuală, cu elementul gura leului), pe piept și la manșete. Pe piept este aranjat în patru benzi verticale legate și este realizat din broderie perforată. Elementele ornamentale sunt diferite în cele două benzi laterale, unde avem elemente solare și entrelacuri în alternanță, și cele centrale, unde alternează crucile drepte cu mici casete dreptunghiulare oblice, formate din pătrățele. La mâneci este aplicată o broderie lucrată manual, cu romburi din perforații, separată de restul manșetei cu o line ondulată din ață albastră (72.195).

Ciupagul cu numărul 72.197 este similar ca dispunere a decorului ca la cel anterior. În acest caz, pe piept sunt două benzi mai late verticale, separate de o linie pe plin cu o linie în zig-zag în interior. Decorul din cele două benzi late se bazează pe un joc vizual, în care din perforații sunt realizate romburi, dar care luate separat câte două pot fi considerate cruci în X. Între ele sunt romburi pline cu laturile bordate de linii vegetale naturaliste și cheițe la colțurile de sus și de jos. Cu dantelă aplicată la guler, unde este bordată de

sastoji od četiri uspravne crne trake, po dve sa svake strane otvora grudi, sa beskrajnim kolonama izrađenim od šljokica. Spoljni deo rukava je zauzet većom pločom koja se sastoji od puno vezenih kvadrata, sa šljokicama u unutrašnjosti. Skuti imaju crne trake sa belim šljokicama u unutrašnjosti, koje prate linije poruba. Pregače su slične onima predašnje opisanim, sa geometrijskim pupoljcima na stranama, većim na donjoj strani, samo što ona prednja ima u traci rombove sa zracima na strani, kao sunčani elementi, a ona zadnja entrelac i pravi krst, predstavljen na takav način da prikazuje evocă malteški krst. Obojci su obični, sa višebojnim linijama na celoj površini.

Etnografska oblast Rešica – Oravica. Relativno kod ove oblasti, će se govoriti o sledećim tipovima primeraka: tkanicama, oplećcima, muškoj košulji sa skutima, ženskoj nošnji iz Goruje, drugoj, isto ženskoj, iz etnografske oblasti Oravice, i karaševskim nošnjama, iz naselja Karaševo i Lupak.

Tkanice iz ove oblasti su slične sa materijalne tačke gledišta, materijal ekskluzivno korišćen je vuna tkana na razboju, sa istim višebojnim linijskim dekorom (8151), ili sa jednostavnijim linijama, raspoređenih gore-dole, uključujući višebojni centralni prostor (plavi). Ove dve trake imaju u unutrašnjosti bilo male bele krugiće (8152), bilo vezane rombove sa unutrašnjim krugovima (8153).

Ženska košulja bez skuta (oplećak) prikazuje karaševsku nošnju. Osnovni korišćeni materijali u njoj su platno i lan. Prvi primerak koji se nalazi u kartoteci je otvoren spređa i ima jednostavniji dekor: na koliru se nalazi ručno rađeni vez, sa cvetnim elementom lavljih usta, na grudima dve polukružne linije od aplikacija, dok je na rukavima primenjen širi vez sa komplikovanom igrom trouglova (72.192). kod sledeće se dekor nalazi na koliru (ručni vez, sa elementom lavljih usta), na grudima i manšetnama. Na grudima je raspoređen u četiri vezane uspravne trake i izrađen od veza na okca. Ukasni elementi su različiti u ove dve trake sa strana, gde imamo sunčane elemente solare i entrelaci u naizmeničnosti, i oni centralni, gde se smenjuju pravi krstovi sa malim kosim pravougaonim kasetama, od kvadratića. Na rukavima se nalazi ručno rađeni vez, sa rombovima od perforacija, odvojena od ostatka manšetne krivudavom linijom od plavog konca (72.195).

Oplećak sa brojem 72.197 je sličan po rasporedu dekora kao kod prethodnog. U ovom slučaju, na

o linie din ață portocalie, și la mâneci, unde este aceeași bordură portocalie, având mici romburi din perforații.

Următoarea cămașă (72.280) are decorul așezat pe piept, și mâneci și cu aplicații de dantelă la guler și manșete. Pe piept sunt două casete mai late verticale, din broderie perforată, cu un ornament pe plin în forma literei S, mai mare, ce separă elemente florale geometrizeate tot pe plin (laleaua). De o parte și de alta a acestor benzi late sunt alte două benzi înguste, ce au în interior, succesiv, dubla spirală dreaptă și cruci în X. Pe mâneci, deasupra aplicației de dantelă de la manșete, este o bandă orizontală cu o friză de lalele geometrizeate, iar într-o linie îngustă verticală sunt spirale duble, separate de liniuțe oblice. Ultima piesă din această categorie are decorul tot pe piept și constă din două benzi verticale distanțate în care se regăsește, în fiecare dintre ele, o linie centrală din broderie perforată cu spirale simple, flancate de altele două cu elemente florale geometrizeate, interpretate ca simboluri solare.

Cămașa bărbătească cu poale. Prima are un decor policrom pe piept, pe umeri, la manșete și la bază. Este vorba de aranjamente de casete pătrate, dispuse liniar, de jur împrejurul deschiderii pieptului, pe umeri într-o linie orizontală, la manșete și la bază fiind mai mici. În toate se regăsește ca element decorativ laleaua, tratată în manieră naturalistă, și redată în două nuanțe cromatice, mov și cărămiziu (8147). Cealaltă este decorată la guler, pe piept, pe fața exterioară a mânecilor și la bază. Pe piept avem aceeași dispunere de o parte și de alta a deschiderii pieptului, cu benzi verticale, în care prin broderie plină cu ață albă de mătase sunt configurate elemente florale geometrizeate neprecizate, în alternanță cu triunghiuri. Pe mâneci, pe partea centrală a părții exterioare este o bandă mai îngustă cu elemente florale geometrizeate legate în acant, redată în aceeași tehnică. Același element floral este pe guler și la poale (8149).

Costumul bărbătesc crașovenesc. În fișier sunt prezente două costume bărbățești provenind de la etnia menționată. Primul provine din localitatea Crașova. Este compus din laiber, cămașă cu poale, brăciră și izmene. Materialele de bază sunt lână, catifeaua și inul. Decorul *laiberului* este axat pe un joc redundant având ca principal element simbolic pomul vieții, realizat din aplicații de arnici (cu albastru) și redat în manieră barocă. Se găsește atât pe spate, unde este reprezentat sus-jos în oglindă (arborele cosmic răsturnat), cât și de-a lungul reverelor asociat cu volute. Cu o broșă metalică ce are în centru o bijuterie de

grudima su dve šire uspravne trake, odvojene punom linijom u zig-zagu u unutrašnjosti. Dekor ove dve široke trake se oslanja na vizuelnu igru, kojoj su od perforacija izrađeni rombovi, ali koji uzeti odvojeno po dve mogu biti smatrane krstovima u X-u. Između njih su puni rombovi sa stranama porubljenim biljnim prirodnim linijama i petljama na gornjim i donjim čoškovima. Sa dodacima čipke na koliru, gde se nalazi linija narandžastog konca, i na rukavima, gde je isti narandžasti porub, sa malim perforisanim rombovima.

Sledeća košulja (72.280) ima dekor na grudima, i rukavima i aplikacije od čipke na koliru i manšetnama. Na grudima su dve šiire uspravne kasete, od rupičastog veza, sa ukrasom na punom u obliku, većeg, slova S, koje razdvaja cvetne geometrijske elemente isto na punom (lala). Sa jedne i sa druge strane ovih širokih traka se nalaze druge dve uske trake koje imaju u unutrašnjosti naizmenično, duplu pravu spiralu i krstove u X-u. Na rukavima, iznad aplikacije od čipke sa manšetni, to je vodoravna traka sa geometrijskim friz lalama, a na uspravnoj uskoj liniji su duple spirale, odvojene kosim linijama. Poslednji primerak iz ove kategorije ima dekor isto na grudima i sastoji se od dve uspravne udaljene trake na kojima pronalazi, u svakoj od njih, jedna centralna linie rupičastog veza sa jednostavnim spiralama, okružene sa druga dva cvetna geometrijska elementa, data kao sunčani simboli.

Muška košulja sa skutima. Prva ima višebojni dekor, na grudima, ramenima, manšetnama i u osnovi. Reč je o aranžmanima kvadratnih kaset, linijski smeštenih, svud okolo otvora grudi, na ramenima u vodoravnoj liniji, na manšetnama i u osnovi budući manje. U svima se kao ukrasni element javlja lala, tretirana na prirodan način, i data u dve hromatske nijanse, lila i boji cigle (8147). Druga je ukrašena na koliru, grudima, na spoljnoj strani rukava i u osnovi. Na grudima imamo isti raspored sa jedne i sa druge strane otvora grudi, sa uspravnim trakama u kojima kroz puni vez od belog svilenog konca su uobličeni neodređeni cvetni geometrijski elementi, u naizmeničnosti sa trouglovima. Na rukavima, na centralnom delu spoljne strane se nalazi uža traka sa cvetnim geometrijskim elementima vezanim u akantu, data u istoj tehnici. Isti cvetni element se nalazi i na koliru i na skutima (8149).

Karaševska muška nošnja. U kartoteci su prisutna dve muške nošnje koje potiču od pomenute manjine. Prvi potiče iz naselja Karaševo.

sticlă albastră de formă romboidală. Fond albastru. *Cămașa cu poale* este cu decor pe guler, la deschiderea pieptului, la manșete și la poale. Pe guler predomină decorul geometric policrom, cu unghiuri în opoziție (simbol pasărea). Deschiderea pieptului este marcată cu o linie de cheițe. La manșete avem un decor floral discret, în tratare mixtă, cu nuanțe predominant negre, nelipsind însă punctele colorate. La poalele piesei există o linie din perforații cu pătrate, duble spirale și linii oblice. Brăcira prezintă același decor liniar policrom longitudinal, ca la costumele românești (72.318).

Celălalt costum (76.329) provine din localitatea Lupac și are în plus față de primul o șubă scurtă. Materialele de bază sunt lână, inul și pânza. *Șuba*, de culoare neagră, este decorată pe guler, de-a lungul tivului, la buzunare, pe spate și la manșete. Pe guler, pe fondul verde al unei pânze aplicate, la rever, se găsește o reprezentare avimorfă (rândunică) și una florală (bujor) din piele colorată cu galben-cărămiziu. De-a lungul reverului, pe fond albastru sunt două liniaturi, una ondulată și o alta cu spirale duble legate, iar lângă ele, o linie în zig-zag. Pe tivul din față regăsim aceeași linie din duble spirale legate, flancată de două linii ondulate ce se întretaie formând o succesiune de ovale, pe albastru, și o alta în zig-zag. Pe buzunare, între două elemente florale stilizate policrome sunt înscrise monogramele P, pe unul din ele și B, pe celălalt. La mâneci este un aranjament decorativ identic. Pe spate, într-o bandă orizontală centrală, pe fondul verde al unui petec de pânză sunt reprezentate central două păsări (rândunele) în opoziție, flancate de volute, iar la partea de jos este figurat un pom al vieții din piele colorată. Tivul de jos este flancat de două linii cu volute și una cu forme ovoidale formate din linii ondulate întretăiate. *Laiberul* prezintă, în genere, același tip de decor liniar, în aceeași aranjare. Pe rever lipsesc reprezentările avimorfe, iar la buzunare avem acum monogramele F și M. Este interesant faptul că pe guler este marcat anul confecționării – 1968. Pe spate decorul este identic cu cel de pe șubă.

Cămașa cu poale este decorată discret la guler, la manșetele mânecilor și la poale. Pe guler și manșete este un decor floral stilizat, predominant negru, dar cu mici desene policrome în interiorul elementelor florale. La deschiderea pieptului sunt aceleași cheițe ca la costumul precedent. La poale este dispusă o bandă îngustă cu pătrățele pline și din perforații. Același aranjament și la manșetele izmenelor.

Sastoji se od gunja, košulje sa skutima, braćire i gaća. Osnovni materijali su vuna, somot i lan. Dekor *gunja* se oslanja na suvišnu igru imajući kao glavni simbolični element drvo života, izrađeno od aplikacija pamuka (sa plavim) i dato u baroknom stilu. Nalazi se kako na leđima, gde je predtsvaljeno gore-dole u ogledalu (prevrnutu kosmičko stablo), tako i duž revera poistovećen sa volutama. Sa metalnim brošem koja u sredini ima nakit od plavog stakla romboidnog oblika. Plava pozadina. *Košulja sa skutima* je sa dekorom na koliru, na otvoru sa grudi, manšetnama i skutima. Na koliru preovlađuje višebojni geometrijski dekor, sa suprotnim uglovima (simbol ptice). Otvor na grudima je naznačen linijom ključeva. Na manšetnama imamo diskretan cvetni dekor, u mešovitom tretmanu, sa preovlađujuće crnim nijansama, mada ne izostaju ni obojene tačke. Na skutima primerka postoji linija od kvadratnih perforacija, duplih spirala i kosih linija. Braćira predstavlja isti višebojni uzdužni linijski dekor, kao kod rumunskih nošnji (72.318).

Drugi kostim (76.329) potiče iz naselja Lupak i ima za više u upoređenju sa prvim kratku bundu. Osnovni materijali su vuna, lan i platno. *Bunda*, crne boje, je ukrašena na koliru, duž poruba, na džepovima, na leđima i na manšetnama. Na koliru, na zelenoj postavi umetnutog platna, na reveru, se nalazi jedna ptičija predstava (lasta) i jedna cvetna (božur) od kože obojene žutim-bojom cigle. Uzduž revera, na plavoj podlozi ima dve vrste linija, jedna krivudava i druga od duplih vezanih spirala, a pored njih, jedna linija u zig-zagu. Na prednjem porubu nalazimo iste linije od duplo vezanih spirala, okruženih sa dve krivudave linije koje se presecaju stvarajući ovalni niz, u plavom, i druga u zig-zagu. Na džepovima, između dva cvetno stilizovana višebojna elementa su upisani monogrami P, na jednom od njih i B, na drugom. Na rukavima je isti ukrasni aranžman. Na leđima, u vodoravnoj centralnoj traci, na zelenoj podlozi jednog komada tkanine su predstavljene u sredini dve ptice (laste) u suprotnosti, okružene volutama, a na donjoj strani se nalazi drvo života od obojene kože. Donji porub je okružen sa dve volutne linije i jednom u obliku jajeta koja se sastoji od krivudavih ispresecanih linija. *Gunj* predstavlja, uglavnom, isti tip linijskog dekora, u istom rasporedu. Na reveru fale avimorfne predstave, dok na džepovima imamo monograme F i M. Interesantna je činjenica da je na koliru zapisana godina izrade – 1968. na leđima je dekor identičan onome sa šube.

Brâul este similar celui antedescris și celor românești.

Costumul femeiesc crașovenesc. Cele două costume femeiești provin din aceleași localități, Carașova și Lupac. Cel din Carașova (72.324) este compus din acoperământul de cap (ciula), cămașa fără poale, poale, cheță (fotă), brăciră.

Primul obiect, acoperitoare de cap este o simplă bucată de pânză croită în așa fel încât să poată acoperi capul și are mici spații de dantelă aplicată, cu o linie marginală de perforații dreptunghiulare.

Cămașa fără poale (ciupagul) este brodată cu elemente florale stilizate pe aproape toată suprafața pieptului, principala specie florală prezentă fiind laleaua. Aici aranjamentele florale sunt ordonate pe patru coloane verticale, câte două la stânga și la dreapta, cu un element floral neprecizat, de dimensiuni mai mari, sub deschiderea pieptului. Același desen floral este și pe partea superioară a mânecilor, aflat într-o bandă orizontală, flancată de triunghiuri negre, în care sunt amplasate simboluri solare albe. Sub această bandă alternează lalele și crini(?). Din punct de vedere stilistic, se remarcă aceeași manieră barocă de tratare și aranjare. Tonul predominant negru al decorului, din broderie plină, este îndulcit de punctări policrome în interiorul elementelor florale existente.

Cheța (fota) este țesută din lână și este vopsită cu negru. Doar la poale sunt linieri policrome pe toată lungimea.

Poalele sunt confecționate din pânză albă, cu pliseuri strânse la spate, singurul element decorativ fiind o linie de broderie perforată.

Brăcira este cu obișnuitul decor liniar policrom orizontal, și nu poate suscita alte comentarii.

Costumul de la Lupac are în loc de ciulă batic procurat din comerț și, în plus față de precedentul, laiber și sandale, tot de proveniență comercială (76.330).

Laiberul este din piele, tivit cu pielicele negre de oaie, fiind decorat de-a lungul tivurilor și pe buzunare cu câte două benzi cu linii ondulate ce se întretaie în interior, în ovalele rezultate existând puncte roșii și albastre.

Cămașa fără poale este și mai mult ornamentată ca la precedentul, în special partea din față, cu o placă masivă și compactă de aranjamente florale, pe lângă cele patru coloane florale, câte două stânga dreapta. Laleaua, o cvasiprezență la costumul crașovenesc, aici este mai puțin reprezentată. De asemenea, negrul și policromia sunt într-un oarecare echilibru. Desenul floral stilizat este îngrijit executat, în broderie fină, așa cum este de altfel și la celelalte costume.

Košulja sa skutima je diskretno ukrašena na koliru, manšetnama rukava i skutima. Ka okovratniku i manšetnama postoji stilizovani cvetni dekor, pretežno crni, ali sa malim višebojnim crtežima u unutrašnjosti cvetnih elemenata. Kod otvora jeleka postoje isti ključevi kao i kod prethodne nošnje. Na skutima je stavljena uska traka sa punim i od perforacije. Ovaj aranžman i na manšetnama gaća.

Tkanica je slična onoj ranije opisanoj i onim rumunskim.

Ženski karaševski kostim. Ove dve ženske nošnje potiču iz istog naselja, Karaševa i Lupaka. Ona iz Karaševa (72.324) se sastoji od pokrivača glave (ćula), košulje bez skuta, skuta, fote, braćire.

Prvi objekat, pokrivač za glavu je jednostavno parče iskrojenog platna tako da može pokriti glavu, koje ima male prostore sa čipkom, sa jednom krajnjom linijom pravougaonih perforacija.

Košulja bez skuta (oplećak) je vezen stilizovanim cvetnim elementima na skoro celoj površini grudi, glavna prisutna cvetna vrsta jeste lala. Ovde su cvetni aranžmani poređani u četiri uspravne kolone, po dve na levoj i desnoj strani, sa jednim neodređenim cvetnim elementom, većih dimenzija, ispod otvora na grudima. Isti cvetni crtež se nalazi i na gornjoj strani rukava, postavljen na jednoj vodoravnoj traci, okružen crnim trouglovima, u kojima su smešteni beli sunčani simboli. Na ovoj traci se smenjuju lale i krinovi (?). sa stilističke tačke gledišta, primećuje se isti barokni način tretman i raspored. Crni preovlađujući ton dekora, od punog veza, je zaslađen višebojnim tačkama u unutrašnjosti postojećih cvetnih elemenata.

Fota je tkana od vune i farbana u crno. Ali na skutima ima višebojne linije na celoj dužini.

Skuti su izrađeni od belog platna, sa naborima stegnutim na leđima, jedini ukrasni element budući jedna linija rupičastog veza.

Braćira je sa običnim višebojnim linijskim uspravnim dekorom, i ne može podići druge komentare.

Kostim iz Lupaka ima umesto ćule kupljenu maramu i, dodatno prema prethodnom, gunj i sandale, isto tržišnog porekla (76.330).

Gunj je od kože, porubljen crnom ovnujskom kožicom, budući ukrašen dužinom poruba i na džepovima sa po dve trake sa krivudavim linijama koje se presecaju u unutrašnjosti, u stvorenim krugovima postojavši crvene i plave tačke.

Košulja bez skuta je još više ukrašena nego kod prethodne, naročito prednji deo, masivnom i kompaktnom pločom cvetnih aranžmana, pored

Cheța (fota) prezintă liniaturi policrome verticale și orizontale, cu o mică floare, tot stilizată, la unul din colțuri, probabil marca producătoarei. Trebuie spus că încă există la Lupac femei care execută la comandă costume tradiționale, menite special unor ocazii festive, respectiv nunți sau sărbători religioase.

Costumul bărbătesc de Goruia este compus din laiber, cămașă cu poale, brâu tricolor și izmene (72.337). Materialele de bază sunt lână, inul și pânza, iar ca tehnici de decorare s-au utilizat aplicațiile cu diverse materiale și broderia, pe plin sau spartă..

Laiberul are un fond albastru și este decorat cu aplicații din arnici. Partea din față este umplută cu motive tratate baroc, cu volute, duble spirale, elemente florale (lalele, trandafiri), denotând influențe alogene sau urbane, ca și în alte cazuri. Pe spate avem din nou cei doi arbori în oglindă, ce sunt încadrați de două linii semicurbate, bordate de un complicat joc al volutelor și de ceea ce pare a fi reprezentarea unui fluture.

Cămașa are decorul pe guler, piept și la mâneci. Este identic ca realizare pe toate părțile, fiind brodat pe plin cu ață albă de mătase, cu elemente florale geometrizzate, legate în acant. Pe piept este aranjat în trei coloane verticale, în cele laterale macii geometrizzați alternând cu aranjamente de linii oblice cu spirale simple pe și pătrate. Elementele florale sunt legate în acant. În cea centrală, mai îngustă, regăsim trifoiul cu patru foi, tot legat în acant.

Costumul femeiesc de Goruia. Este format din cămașă femeiască fără poale, poale, catrințe față și spate. Ca materiale de bază s-au folosit pânza topită, bumbacul și firul metalizat argintiu, la realizarea decorului utilizându-se tot broderia (72.320).

Ciupagul. Două elemente simbolice sunt prezente la costumul de față: coloana cerului și dubla spirală cu laturi drepte, în tratare monocromă. Primul este figurat pe partea din față a ciupagului, în patru coloane verticale și pe mâneci, în trei coloane verticale. Fiecare este formată dintr-o bandă centrală, unde în cartușe paralelipipedice sunt transpuse câte două duble spirale cu laturi drepte. De această bandă, la exterior sunt „atașate”, în poziție oblică, spirale simple cu laturi drepte, dându-se impresia unui arbore. De fapt, figura descrisă ar putea fi interpretată ca un arbore cosmic, dar mai adecvată pare aceea de coloană a cerului. Nu este exclus ca în cazul acestei piese să existe și un anumit simbolism numeric: dacă se consideră cele patru reprezentări de pe piept, cu

one četiri cvetne kolone, po dve levo - desno. Lala, neizdvojiva iz karaševske nošnje, ovde je manje zastupljena. Takođe, crno i višebojnost su u nekoj umerenosti. Cvetni stilizovan crtež je uredno izveden, u finom vezu, kao što je inače i u ostalim nošnjama.

Fota predstavlja višebojne uspravne i vodoravne linije, sa malim cvetom, isto stilizovanim, kod jednog od krajeva, verovatno proizvođačka marka. Treba reći da u Lupaku postoje žene koje izrađuju po porudžbini narodne nošnje, specijalno namenjene nekim svešanim prilikama, odnosno svadbe ili crkvene praznike.

Muški kostim iz Goruje se sastoji od gunja, košulje sa skutima, trobojne tkanice i gaća (72.337). osnovni materijali su vuna, lan i platno, a kao tehnike ukrasa su korišćene razne aplikacije sa različitim materijalima i vezom, punim ili razbijenim.

Gunj ima plavi fond i ukrašen je aplikacijama od pamučnog navoja. Prednji deo je popunjen motivima u baroknom stilu, sa volutama, duplim spiralama, cvetnim elementima (lale, ruže), predstavljajući alogeni uticaj ili gradski, kao i u drugim slučajevima. Na leđima ponovo imamo ona dva drveta u ogledalu, koje okružuju dve polukružne linije, oivičene komplikovanom igrom voluta i zbog toga liči na leptira.

Košulja ima ukras na koliru, grudima i rukavima. Identičan je po izradi na svim stranama, budući vezen na punom belim koncem od svile, sa cvetnim geometrijskim elementima, vezanim u akantu. Na grudima je smešten u tri uspravne kolone, sa strane su geometrijski makovi naizmenično sa ukrasima od kosih linija sa jednostavnim spiralama i kvadratima. Cvetni elementi su vezani u acant. U centralnom delu, užem, nalazimo detelinu s četiri lista, isto vezanu u akantu.

Ženski kostim iz Goruje. On se sastoji od ženske košulje bez skuta, skuta, prednje i zadnje pregače. Kao osnovni materijali su se koristili topljeno platno, pamuk i metalno srebrno vlakno, u izradi dekora koristeći se isto vez (72.320).

Oplećak. Dva simbolična elementa su prisutna u ovom kostimu: nebeska kolona i dupla spirala sa pravim stranama, u jednobojnoj izradi. Prvi je prikazan na prednjoj strani oplećka, u četiri uspravne kolone i na rukavima, u tri uspravne kolone. Svaka se sastoji od centralne trake, gde su u paralelipipednim kasetama prikazane po dve duple spirale sa pravim stranama. Za ovu traku, u spoljašnosti su „prikačene”, u kosom položaju, jednostavne spirale sa pravim stranama, dajući se utisak jednog drveta. U stvari, opisana figura bi

cele trei de pe o mânecă rezultă șapte, iar dacă se totalizează cu celelalte trei, de pe cealaltă mânecă rezultă cifra zece. Or, cifrele șapte și zece își au un loc aparte în numerologie, și fără a intra în detalii, sunt considerate ca numere ale totalității și perfecțiunii⁶⁰. De altfel pe mâneci se găsește și placa superioară, cu același desen simbolic dar transpus la orizontală, placă specifică cămășii cu altă țesătură.

Poalele prezintă la bază, într-o bandă neîntreruptă, același element morfo-simbolic, dar la orizontală.

Catrințele sunt identice din punct de vedere material, al tehnicii de execuție și al decorului. Diferă doar prin dimensiune, cea din spate fiind cea mai mică decât cea din față. La ele s-a utilizat firul metalizat argintiu în țesătură, alături de in, dându-le o strălucire discretă, chiar dacă ea s-a mai pălit în timp. Decorul este constituit dintr-o serie de cercuri realizate din țesătură, care se întrepătrund, fiecare având câte un punct central. Este evident că și la ele s-a transpus un simbol solar.

Costumul de Oravița. Este compus din cămașă femeiască fără poale, poale și două oprege cu franjuri (față – spate). Materialele de bază sunt pânza și inul iar ca tehnică de decorare s-a folosit broderia plină (72.328).

Ciupagul prezintă un decor geometric și solarizat pe piept și pe mâneci. Pe piept sunt dispuse un număr de 12 pătrate pline, cu fond roșu-carmin, fiecare conținând și câte un element solar, redat cu galben și albastru în interiorul unui alt pătrat dar răsturnat (punct de sprijin pe colț). Pe mâneci, pe parte superioară sunt trei benzi umplute cu mici romburi, unele galbene cu motivul calea ocolită în interior altele fiind albastre. Sub ele este dispusă o placă mare, ce coboară până la manșetă, umplută cu linii oblice alternativ galbene și albastre formate din mici pătrate cu aceleași culori.

Opregul cu franjuri are placa de dimensiuni mai mari decât la cele din Almăj, și faptul a fost semnalat în bibliografia de specialitate. Decorul umple toată suprafața acesteia și constă dintr-un desen relativ complicat în care sunt imbricate romburi (tehnica romb în romb) și alte elemente simbolice. Este realizat din broderie cu ață de mătase roșie. Cel mai mic romb, din centrul succesiunii de romburi, este simplu și are laturile redată prin liniuțe. Următorul are pe laturi mici liniuțe perpendiculare pe ele și trimite deja spre un simbol solar, iar cel mai mare este construit pe

mogla biti prikazana kao kosmičko drvo, ali malo prikladnije izgleda nebeska kolona. Nije isključeno da u slučaju ovog primerka postoji i pojedini brojevi simbolizam: ako se uzmu u obzir ova četiri modela sa grudi, sa ona tri sa jednog rukava proizilazi broj sedam, a ako se sabere sa ostale tri, sa drugog rukava proizilazi broj deset. A, cifre sedam i deset imaju posebno mesto u numerologiji, i ne zalazivši u detalje, smatraju se kao brojevi sveukupnosti i savršenstva⁶⁰. Inače na rukavima se nalazi i gornji deo, sa istim simboličnim crtežom ali prikazanim vodoravno, specifični deo košulje sa alticom.

Skuti imaju u osnovi, u neprekinutoj traci, isti morfološko-simbolični element, ali vodoravno.

Pregače su identične sa materijalne tačke gledišta, tehnike izrade i dekora. Razlikuju se po veličini, ona od pozadi budući manja od one prednje. Kod njih je korišćeno metalno srebrno platno u tkanju, uz lan, dajući im diskretan sjaj, i ako su one izbledele vremenom. Dekor se sastoji od niza krugova izrađenih od tkanja, koji se prepliću, svaki imajući po jednu centralnu tačku. Očigledno je da se i kod njih preneo sunčani simbol.

Kostim iz Oravice. Se sastoji od ženske košulje bez skuta, skuta i dve pregače sa resama (napred - nazad). Osnovni materijali su platno i lan a kao tehnika ukrašavanja je korišćen puni vez (72.328).

Oplećak predstavlja geometrijski i sunčani dekor na grudima i rukavima. Na grudima je raspoređen broj od 12 punih kvadrata, sa crvenom-karmin pozadinom, svaka sadržavši i po neki sunčani element, dat sa žutim i plavim u unutrašnjosti drugog kvadrata ali prevrnutog (tačka podrške na uglu). Na rukavima, sa gornje strane se nalaze tri trake napunjene malim rombovima, nekim žutim sa motivom zaobilaznim putem, druge sa plavim u unutrašnjosti. Ispod njih se nalazi veće platno, koje silazi do manšetni, popunjena kosim linijama naizmenično žutim i plavim od malih kvadrata iste boje.

Pregača sa resama ima površinu većih srazmera od onih iz Almaža, i ova činjenica je bila naznačena u stručnoj bibliografiji. Pozadina popunjava celu njenu površinu i sastoji se od jednog relativno komplikovanog crteža u koji su uključeni rombovi (tehnika romb u rombu) i drugi simbolični elementi. Izrađen je vez od crvenog svilenog konca. najmanji romb, iz sredine niza rombova, je jednostavan i ima strane od crtice. Sledeći ima na stranama male crtice uspravne po njima i već nas šalje prema sunčanom simbolu,

⁶⁰ Ibidem, vol. 3, p. 289 și 488.

⁶⁰ Isto, 3 tom, str. 289 i 488.

un joc vizual, adică poate fi privit ca având laturi mai late roșii cu o linie în interior intersectată de câte trei spirale duble (totul pe alb), fie se pot vedea „cârlige” simple pe fiecare latură a celui de-al doilea romb. Franjurile sunt monocrome, vopsite cu roșu.

Poalele au la bază o bandă orizontală cu același decor ca la benzile orizontale de pe placa de altită.

CONCLUZII

Din cele expuse mai sus este evident că portul popular din cele două areale vizate de volumul de față stă sub semnul solarității. De fapt, este o caracteristică a costumului tradițional din mai toate zonele etnografice din provincia istorică a Banatului. Elementele și simbolurile solare se regăsesc aproape obsesiv pe o multitudine de piese, uneori exprimate redundant, sub diverse forme, de la rozetele florale, geometrizate sau nu, la cercurile cu raze interioare, crucile în X, dacă este să fie luat în considerare faptul că ar fi înscrise într-un cerc care nu a mai fost figurat. Spre aceeași idee merge și coloristica roșie a unor elemente florale, fie ele reprezentate naturalist, geometrizat sau schematizat. Este și cazul pupilor de pe catrințele de Cărbunari. Și probabil că nu este întâmplătoare nici asocierea lor în multe cazuri cu simbolurile ascensionale, pomi ai vieții, arbori cosmici sau coloane ale cerului, sugerând parcă aspirația ființei spre vitalitate și viață. Că o asemenea viguroasă solaritate își are străvechi rădăcini istorice și spirituale este indubitabil, având la bază un străvechi cult al adorării astrului dător de viață. Iar o altă asociere, cea dintre focul solar și apă, prin reprezentarea în diverse modalități a elementului acvatic, trimite spre un joc al elementelor vitale, cele ce asigură viața omului. Dubla spirală este un simbol al devenirii și ciclicității și prezența ei pe piesele de port cărășene poate să mire pe cineva, mai ales dacă se ține cont de conținutul ei esoteric, dar probabil că departe, în negura timpurilor și-a avut rostul ei bine precizat.

Este, de asemenea, tot de ordinul evidenței că sătenii de astăzi le-au uitat rosturile și sensurile încă de multă vreme. Ele sunt preluate și transpuse în virtutea tradiției, li se dau denumiri în concordanță fie cu fantezia creatorului/creatoarei, sau au numiri dialectale moștenite din generație în generație. Ceea ce s-a scris aici despre asemenea simboluri urmează cu strictețe ceea ce ne spun

dok je najveći izgrađen na vizuelnoj igri, to jest može biti primećen sa širim stranama crvene boje sa linijom u unutrašnjosti ispresecanom sa po tri duple spirale (sve u belom), ili se mogu videti jednostavne „igle” na svakoj strani svakog drugog romba. Rese su jednobojne, obojene u crveno.

Skuti imaju u osnovi vodoravnu traku sa istom postavkom kao i vodoravne trake sa postavom od altice.

ZAKLJUČCI

Od svega gore izloženog očigledno je da narodna nošnja iz ove dve oblasti na koje se odnosi ova knjiga stoji pod znakom sunca. U stvari, to je jedna od osobina narodne nošnje iz više etnografskih oblasti istorijske provincije Banata. Sunčani elementi i simboli se nalaze skoro opsosivno na mnoštvo primeraka, ponekad redundantno izraženih, u raznim oblicima, od cvetnih, geometrijskih ili ne, rozete, do krugova sa unutrašnjim zracima, krstovi u obliku znaka X, ako je za uzeti u obzir činjenica da su upisane u krug koji do sad nije bio prikazan. Prema istoj ideji se okreće i crvena obojenost nekih cvetnih elemenata, bilo da su one predstavljene prirodno, geometrijski ili šematizovano. To je i slučaj pupoljaka sa pregača iz Karbunara. I verovatno da nije slučajna ni njihova asocijacija u više slučajeva sa rastućim simbolima, drveće života, cosmičko drveće ili nebeske kolone, kao da sugerise možda težnju bića prema vitalnosti i životu. Da takva energična sunčanost ima prastare istorijske i duhovne korene jeste nesumnjivo, imajući u osnovi prastari kult obožavanja astroloških znakova davaoca života. Druga asocijacija, ona između sunčane vatre i vode, putem predstavljanja na razne načine vodenog elementa, šalje prema igri vitalnih elemenata, oni koji osiguravaju život ljudi. Dupla spirala je simbol postajanja i cikličnosti i njeno prisustvo na primercima karaševske nošnje može da zadivi nekog, naročito ako se brine i o njenom ezodorskom sadržaju, ali verovatno ranije, u tami vekova ako je imala njenu dobro određenu namnu.

Takođe, isto su podataci krivi što su im današnji stanovnici zaboravili ciljeve i smisao već odavno. Oni su preuzeti i premešteni, na osnovu tradicije im se daju nazivi u skladu bilo sa fantazijom stvaraoča, ili imaju dijalektalne nazive nasleđene iz generacije u generaciju. Ono što se pisalo ovde o takvim simbolima oštro sledi ono što nam kazuju neki bibliografski izvori i ne predstavljaju pedantnu naučnu prevaru autora.

unele surse bibliografice și nu constituie o pedantă speculație științifică a autorului.

Care a fost atunci rostul lor în vechime? Dacă se dorește răspunsul la întrebarea aceasta se intră inevitabil pe tărâmul speculațiilor. Figurarea lor pe piesele de vestimentație au avut oare un rol mnemotehnic, așa încât un corpus al unor credințe acum părăsite să nu fie uitat? Sau poate că au avut rosturi apotropaice, de apărare împotriva intruziunii unor forțe răuvoitoare, sau au avut rostul de a genera și asigura fertilitate persoanei ce le purta? Sunt întrebări ce incită la reflecție și, cine știe, poate că într-o bună zi antropologia culturală, etnologia și alte științe ce studiază, printre altele și imaginarul colectiv, vor găsi răspunsurile. Nouă, celor de acum ne rămâne bucuria și plăcerea contemplării unor artefacte artistice, caracterizate prin echilibru, măiestrie a execuției, cromatică bine armonizată și cu gust utilizată acolo unde trebuie. Restul ține de fiorul și atracția pe care străvechi mistere nedezlegate ne cheamă să le redescoperim spre îmbogățirea propriei noastre ființe spirituale.

Fișa obiectelor

1.
Denumire: Brâu.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8084.
Dimensiuni: 155x8 cm.
Materiale și tehnici: Lână, țesut.
Descriere: Fond cărămiziu. Decor geometric. Linii simple, longitudinale, policrome.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.
2.
Denumire: Brâu.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8085.
Dimensiuni: 155x8 cm.
Materiale și tehnici: Lână, țesut.
Descriere: Fond cărămiziu. Decor geometric. Linii longitudinale simple, policrome.

Koja je bila njihova korist u starosti? Ako se želi odgovor na ovo pitanje neizbežno se prodire na tlo špekulacija. Dali je njihovo uobličavanje na odevnim predmetima imalo neku memotehničku ulogu, da telo nekih verovanja sad već napuštenih ne bude zaboravljeno? Ili je možda imalo vodenotropske koristi, zaštite protiv invazije nekih zlih sila, ili su imali za cilj da generišu i osiguravaju plodnost osobe koja ih je nosila? Ovo su pitanja koja teraju na razmišljanje i, ko zna, možda jednog dana kulturna antropologija, etnologija i druge nauke koje proučavaju, između ostalog i kolektivnu maštu, nađu odgovore. Nama, ovima od sad ostaje radost i zadovoljstvo posmatranja nekih umetničkih artefakata, karakterizovanih putem ravnoteže, znanja i izrade, dobro usklađene hromatike i sa ukusom korišćena tamo gde treba. Ostalo pripada uzbuđenju i privlačnosti kojima nas prastare nerešene misterije zovu da ih ponovo otkrijemo za bogaćenje našeg ličnog duhovnog bića.

Lista obiectelor (de tradus)

1.
Naziv: Pojas.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8084.
Dimenzije: 155x8 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: Pozadina boje cigle. Geometrijski ornamenti. Obične, uzdužne, mnogobojne prugaste šare.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiuciuc Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.
2.
Naziv: Pojas.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8085.
Dimenzije: 155x8 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: Pozadina boje cigle. Geometrijski ornamenti. Obične, uzdužne, mnogobojne prugaste šare.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiuciuc Trajana.

Stare de conservare: Bună.
 Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
 Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
 Categorie: Port popular.
 Număr piese componente: 1.

3.
 Denumire: Brâu.
 Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
 Autor: Necunoscut.
 Datare: Sec. XX.
 Număr inventar: 8086.
 Dimensiuni: 179x6,5 cm.
 Materiale și tehnici: Lână, țesut.
 Descriere: Decor floral și geometrizant. Decor floral geometrizat: pupi. Frize oblice din linii punctate în pătrat. Pe partea din spate – linii transversale verzi-albăstrii.
 Stare de conservare: Bună.
 Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
 Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
 Categorie: Port popular.
 Număr piese componente: 1.

4.
 Denumire: Brâu.
 Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu vechi.
 Autor: Necunoscut.
 Datare: Sec. XX.
 Număr inventar: 8087.
 Dimensiuni: 174x8 cm.
 Materiale și tehnici: Lână. Țesut.
 Descriere: Fond brun. Decor floral și geometric în casete alternante transversale. Elemente decorative: pomul vieții, linii punctate. Stare de conservare: bună.
 Stare de conservare: Bună.
 Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
 Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
 Categorie: Port popular.
 Număr piese componente: 1.

5.
 Denumire: Brâu.
 Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
 Autor: Necunoscut.
 Datare: Sec. XX.
 Număr inventar: 8088.
 Dimensiuni: 169x7 cm.
 Materiale și tehnici: Lână, țesut.
 Descriere: Decor floral și geometrizant, dispus

Fond (colecția): Etnografica colecția MPB.
 Categorie: Narodna nošnja.
 Broj komada: 1.

3.
 Naziv: Pojas.
 Poreklo: Etnografica oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
 Autor: nepoznat.
 Starost: XX vek.
 Inventarni broj: 8086.
 Dimenzije: 179x6,5 cm.
 Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
 Opis: Cvetni i geometrijski dekor. Cvetni i geometrijski dekor: ruže. Kosi okviri od linija sa tačkicama u obliku kvadrata. Prednji deo – zeleno-plave poprečne pruge.
 Stanje očuvanosti: dobro.
 Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
 Fond (colecția): Etnografica colecția MPB.
 Categorie: Narodna nošnja.
 Broj komada: 1.

4.
 Naziv: Pojas.
 Poreklo: Etnografica oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
 Autor: nepoznat.
 Starost: XX vek.
 Inventarni broj: 8087.
 Dimenzije: 174x8 cm.
 Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
 Opis: braon pozadina. Cvetni i geometrijski dekor u naizmenične poprečne pregrade. Ukrasni elementi: drvo života, linije obeležene tačkama. Pregrade su odvojene mnogobojnim uspravnim prugama.
 Stanje očuvanosti: dobro.
 Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
 Fond (colecția): Etnografica colecția MPB.
 Categorie: Narodna nošnja.
 Broj komada: 1.

5.
 Naziv: Pojas.
 Poreklo: Etnografica oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
 Autor: nepoznat.
 Starost: XX vek.
 Inventarni broj: 8088.
 Dimenzije: 169x7 cm.
 Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
 Opis: Cvetni i geometrijski dekor, uspravno raspoređen u vertikalnim pregradama odvojenim uspravnim linijama od geometrijskih elemenata

vertical în casete separate prin linii verticale din elemente geometrice (rombul, crucea în X). Decor floral geometrizat în tonuri alternante de roz, verde, ocru pe fond negru.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

6.

Denumire: Brăciră.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8089.

Dimensiuni: 188x4 cm.

Materiale și tehnici: Lână, țesut.

Descriere: Decor geometrizant policrom din linii drepte longitudinale, dispuse pe toată suprafața.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

7.

Denumire: Brăciră.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8090.

Dimensiuni: 162x4,5 cm.

Materiale și tehnici: Lână, țesut.

Descriere: Decor geometrizant policrom pe fond cărămiziu. Bandă centrală bicromă (negru și maro). Linii paralele longitudinale.

Stare de conservare: Mediocră.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

8.

Denumire: Brăciră.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8091.

Dimensiuni: 166x3,5 cm.

Materiale și tehnici: Lână, țesut.

(romb, krst u obliku X). cvetni geometrijski dekor u naizmeničnim nijansama roze, zelene, crvenkastožute boje na crnoj pozadini.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

6.

Naziv: Tkanica.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8089.

Dimenzije: 188x4 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: mnogobojni geometrijski dekor od pravih uzdužnih linija, raspoređenih na celoj površini.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

7.

Naziv: Tkanica.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8089.

Dimenzije: 188x4 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: mnogobojni geometrijski dekor od pravih uzdužnih linija, raspoređenih na celoj površini.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

8.

Naziv: Tkanica.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8091.

Dimenzije: 166x3,5 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: geometrijski ornamenti u obliku linija, na pozadini boje cigle. Prave uzdužne pruge, u

Descriere: Decor geometrizarant liniar, pe fond cărămiziu. Linii drepte longitudinale, în tonuri de albastru și verde.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

9.

Denumire: Catrință spate.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8092.

Dimensiuni: 78x15,5 cm.

Materiale și tehnici: In, țesut, brodat.

Descriere: Fond negru. Decor geometrizarant cu ață de mătase neagră. Două sectoare marginale longitudinale. Elemente ornamentale: rombul (romb în romb).

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1

10.

Denumire: Catrință spate.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8093.

Dimensiuni: 67,5x14 cm.

Materiale și tehnici: In, țesut, brodat, aplicații.

Descriere: Fond negru. Dantelă pe margini. Decor geometrizarant pe treimea inferioară: linii paralele transversale bicrome maro-verde.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

11.

Denumire: Catrință spate.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8094.

Dimensiuni: 74,5x14 cm.

Materiale și tehnici: In, țesut, brodat.

nijansama plave i zelene boje.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

9.

Naziv: zadnja pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8092.

Dimenzije: 78x15,5 cm.

Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.

Opis: crna pozadina. Geometrijski dekor od svilenog crnog konca. Dva uzdužna ivična dela.

Ukrasni elementi: romb (romb u rombu).

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

10.

Naziv: zadnja pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8093.

Dimenzije: 67,5x14 cm.

Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez, aplikacije.

Opis: Crna pozadina. Čipka na krajevima. Geometrijski dekor na donjoj trećini: paralelne poprečne pruge u dve boje braon-zelena.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

11.

Naziv: zadnja pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8094.

Dimenzije: 74,5x14 cm.

Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.

Opis: Crna pozadina. Geometrijski ornament raspoređeni po celoj površini. Raspoređen u

Descriere: Decor geometric amplasat pe toată suprafața. Câte 2 șiruri de pătrate flanchează placa centrală, cu o înșiruire de linii transversale zeburate. Element principal: pătratul.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

12.

Denumire: Catrință spate.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8095.

Dimensiuni: 90x16 cm.

Materiale și tehnici: Catifea brodată.

Descriere: Fond negru. Decor floral în tratare naturalistă, realizat din broderie perforată. Dispus în treimea inferioară.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

13.

Denumire: Catrință spate.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8096.

Dimensiuni: 86x13 cm.

Materiale și tehnici: Bumbac, țesut, brodat.

Descriere: Fond alb. Decor floral și geometric pe toată suprafața. Ordonat în linii paralele longitudinale. Element decorativ principal: romb (coloana infinitului), în care sunt înscrise elemente florale.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

14.

Denumire: Catrință spate.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

različite registre: po 2 reda kvadrata štite centralnu oblogu koja sadrži red poprečnih prugastih linija. Glavni ukrasni element: kocka.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

12.

Naziv: zadnja pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8095.

Dimenzije: 90x16 cm.

Materijali i tehnike: vezen somot.

Opis: Crna pozadina. Cvetni ornamenti u prirodnoj veličini, urađeni od probijenog veza. Smešteni u gornjoj trećini.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

13.

Naziv: zadnja pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8096.

Dimenzije: 86x13 cm.

Materijali i tehnike: pamuk, tkanje, vez.

Opis: Bela pozadina. Cvetni i geometrijski ornamenti na celokupnoj površini. Raspoređeni u paralelne uzdužne pruge. Glavni ukrasni element: romb (ulančen u beskraju kolonu), u koji su upisani cvetni elementi 8 sa koncem od svile). Cvetni elementi na ivicama.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

14.

Naziv: zadnja pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj 8097.

Număr inventar: 8097.
Dimensiuni: 75x16 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, brodat.
Descriere: Fond negru. Decor geometric pe treimea inferioară, în benzi paralele orizontale.
Elemente decorative: romb și râul.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

15.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8098.
Dimensiuni: 88x15 cm.
Materiale și tehnici: Catifea brodată.
Descriere: Fond negru. Decor geometric: linie ondulată bicromă maro-galben, bordând marginile.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

16.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8099.
Dimensiuni: 83,5x12 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, brodat.
Descriere: Fond negru. Decor geometric amplasat pe toată suprafața, realizat din ață de mătase galben-verzuie. Element geometric principal: romb în diverse tratări, din alegere din fond și în broderie (romb în romb).
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

17.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Dimenzije: 75x16 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.
Opis: Crna pozadina. Geometrijski ornamenti na donjoj trećini, u paralelnim horizontalnim trakama.
Ukrasni elementi: romb i reka.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiu Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

15.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8098.
Dimenzije: 88x15 cm.
Materijali i tehnike: vezeni somot.
Opis: Crna pozadina. Geometrijski ornamenti: krivudava višebojna braon-žuta, linija koja okružuje ivice.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiu Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

16.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8099.
Dimenzije: 83,5x12 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.
Opis: Crna pozadina. Geometrijski ornamenti raspoređeni po celoj površini, od svilenog konca žuto-zelene boje. Glavni geometrijski element: romb u raznovrsnim obradama, u izboru pozadine i veza (romb u rombu).
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiu Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

17.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8100.

Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8100.
Dimensiuni: 84x14 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, brodat.
Descriere: Decor geometric (pătrate) și fructiform (struguri), pe toată suprafața.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

18.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8101.
Dimensiuni: 82x16 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, brodat.
Descriere: Fond negru. Decor floral în tratate simbolică, dispus în 2 linii transversale, pe treimea inferioară. Decor bicrom verde-cărămiziu.
Stare de conservare: Bună
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

19.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8102.
Dimensiuni: 78x15 cm.
Materiale și tehnici: Pânză brodată.
Descriere: Fond maro. Decor floral în tratate naturalistă cu ață de mătase policromă, dispus în partea inferioară a piesei.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

20.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.

Dimenzije: 84x14 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.
Opis: Crna pozadina. Geometrijski i voćni ornamenti (grožđe), raspoređeni na celokupnoj površini. Geometrijski dekor se sastoji od niza pravougaonih ukrasa koji dele one sa biljnim elementima.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

18.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8101.
Dimenzije: 82x16 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.
Opis: Crna pozadina. Cvetni ornamenti simbolično korišćeni, podeljeni u 2 poprečne linije, na donjoj trećini. Dekor u dve boje zeleno-boja cigle.
Stanje očuvanosti:
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

19.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8102.
Dimenzije: 78x15 cm.
Materijali i tehnike: vezeno platno.
Opis: Braon pozadina. Cvetni ornamenti u prirodnoj veličini od višebojnog svilenog konca, postavljeni u donjem delu pregače.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

20.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.

Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8103.
Dimensiuni: 91x16 cm.
Materiale și tehnici: Pânză brodată.
Descriere: Decor floral în tratate naturalistă, aranjat în partea centrală, în 3 grupuri de aranjamente florale (maci).
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

21.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8104.
Dimensiuni: 74,5x15 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, brodat.
Descriere: Fond negru. Decor geometric brodat cu maro deschis și cărămiziu. Placă de culoare cărămizie dispusă în zona inferioară. Decorul geometric în frize alternative cu pătrate și linii ondulate.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

22.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8105.
Dimensiuni: 76x17 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut.
Descriere: Fond negru. Decor realizat cu fir metalic auriu și argintiu. În partea inferioară (cu fir auriu) decorul este constituit din 2 linii de elemente florale geometrizzate, încadrând o linie argintie punctată.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8103.
Dimenzije: 91x16 cm.
Materijali i tehnike: vezeno platno.
Opis: Cvetni ornamenti u prirodnoj veličini, postavljeni u sredini, u 3 grupe cvetnih buketa (makovi).
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiu Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
12. Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

21.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8104.
Dimenzije: 74,5x15 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.
Opis: Crna pozadina. Geometrijski ornamenti vezeni braon otvorene i boje cogle. Ploča boje cigle smeštena u donjem delu. Geometrijski dekor je raspoređen u naizmeničnim okvirima sa kockama i talasastim prugama.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiu Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

22.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8105.
Dimenzije: 76x17 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje.
Opis: Crna pozadina. Dekor ostvaren od zlatnog i srebrnog metalnog vlakna. U donjem delu (zlatnom žicom) dekor je sačinjen od 2 linije cvetnih geometrijskih elemenata, okružujući jednu zlatnu liniju od tačaka.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Stečeno dobro Ćiućiu Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

23.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8106.
Dimensiuni: 73x15 cm.
Materiale și tehnici: In, brodat.
Descriere: Decor geometric pe toată suprafața.
Elemente decorative: pătratul și linia ondulată.
Liniile ondulate longitudinale încadrează șiruri paralele transversale de pătrate.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

24.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8107.
Dimensiuni: 83x16 cm.
Materiale și tehnici: Bumbac mercerizat, țesut, brodat.
Descriere: Fond negru. Elemente florale în tratare naturalistă, dispus pe toată suprafața.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

25.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8108.
Dimensiuni: 82x16 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut.
Descriere: Fond negru. Decor floral geometrizat dispus pe toată suprafața. Aranjat în linii transversale bicrome alb și galben-verziu.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

23.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8106.
Dimenzije: 73x15 cm.
Materijali i tehnike: platno, vez.
Opis: geometrijski dekor raspoređen po celoj površini. Ukrasni elementi: kvadrat i talasasta linija, od svilenog konca zelene zatvorene i otvorene boje. Uzdužne talasaste pruge okružuju paralelne poprečne nizove kvadrata.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

24.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8107.
Dimenzije: 83x16 cm.
Materijali i tehnike: mercerizovani pamuk, tkanje, vez.
Opis: Crna pozadina. Cvetni elementi u prirodnoj veličini, raspoređeni na celoj površini.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

25.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8108.
Dimenzije: 82x16 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje.
Opis: Crna pozadina. Cvetni ornamenti geometrijski raspoređeni po celoj površini. Raspoređeni u poprečne pruge u dve boje belo i žuto-zeleno.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

26.
Denumire: Catrință spate.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8109.
Dimensiuni: 73x16 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut.
Descriere: Fond negru. Decor geometric dispus pe treimea inferioară. Elemente geometrice principale: romb, crucea în X.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

27.
Denumire: Catrință.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8110.
Dimensiuni: 70x15 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, brodat, aplicații.
Descriere: Decor floral și geometric dispus pe trei linii transversale paralele. Decor floral geometrizat (linii superioară și inferioară). Linia mediană este constituită dintr-un rând de romburi înlănțuite.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

28.
Denumire: Catrință.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8111.
Dimensiuni: 84x15 cm.
Materiale și tehnici: Catifea brodată.
Descriere: Catifea neagră brodată în partea inferioară cu elemente florale tratate naturalist.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

26.
Naziv: zadnja pregača.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8109.
Dimenzije: 73x16 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje.
Opis: Crna pozadina. Geometrijski dekor postavljen na donjoj trećini. Glavni geometrijski elementi: romb, krst u obliku X.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

27.
Naziv: Kecelja.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8110.
Dimenzije: 70x15 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez, aplikacije.
Opis: Crna pozadina. Čipka na ivicama. Vez na donjoj ivici od crne svile. Cvetni i geometrijski ornamenti raspoređeni na tri poprečne paralelne linije. Cvetni geometrijski dekor (gornja i donja linija). Medijana se sastoji od reda ulančenih rombova.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

28.
Naziv: Kecelja.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8111.
Dimenzije: 84x15 cm.
Materijali i tehnike: vezen somot.
Opis: Crni somot vezen na donjoj strani cvetnim elementima u prirodnoj veličini.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

29.
Denumire: Catrință.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8112.
Dimensiuni: 84x17 cm.
Materiale și tehnici: Catifea brodată.
Descriere: Fond negru. Decor floral stilizat amplasat în partea inferioară a obiectului.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

30.
Denumire: Șorț.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8113.
Dimensiuni: 80x62 cm.
Materiale și tehnici: Catifea brodată, aplicații.
Descriere: Catifea neagră, brodată cu mătase pe margini. Decor floral naturalist în manieră barocă.
Cu dantelă pe margini.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

31.
Denumire: Șorț.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8114.
Dimensiuni: 74x63 cm.
Materiale și tehnici: Pânză, brodat.
Descriere: Pânză neagră cu broderie perforată pe margini: câte 3 șiruri verticale de pătrate de o parte și de alta a obiectului.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

29.
Naziv: Kecelja.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8112.
Dimenzije: 84x17 cm.
Materijali i tehnike: vezen somot.
Opis: Crna pozadina. Cvetni stilizovani ornamenti smešteni u donjem delu objekta.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

30.
Naziv: Kecelja.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8113.
Dimenzije: 80x62 cm.
Materijali i tehnike: vezen somot, aplikacije.
Opis: Crni somot, vezen svilom na krajevima.
Cvetan prirodni dekor u baroknom stilu. Sa čipkom na ivicama.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

31.
Naziv: Kecelja.
Poreklo: Etnografska oblast Dunavske klisure
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8114.
Dimenzije: 74x63 cm.
Materijali i tehnike: platno, vez.
Opis: Crno platno sa rupičastim vezom na krajevima: po 3 uspravna niza kocki i na jednoj i na drugoj strani kecelje.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

32.
Denumire: Șorț.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8115.
Dimensiuni: 72x56 cm.
Materiale și tehnici: Catifea, brodat.
Descriere: Catifea neagră cu broderie perforată de jur-împrejur. Tivit cu dantelă. Între broderia perforată și tiv se găsește un șir de flori tratate naturalist și brodate pe plin (maci) de mici dimensiuni.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

33.
Denumire: Șorț.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8116.
Dimensiuni: 79x59 cm.
Materiale și tehnici: Catifea, brodat.
Descriere: Decor floral în tratate naturalistă amplasat în 2 registre prelungi semi-ovale, verticale.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

34.
Denumire: Ciupag.
Proveniență: Zona etnografică Almăj.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8117.
Dimensiuni: 50x39 cm.
Materiale și tehnici: Pânză, croit, brodat.
Descriere: Pe piept placă dreptunghiulară cu 3 benzi florale orizontale în interior (albastre), în alternanță cu romburi având elementul simbolic solar în interior.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

32.
Naziv: Kecelja.
Poreklo: Etnografska oblast Dunavske klisure
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8115.
Dimenzije: 72x56 cm.
Materijali i tehnike: somot, vez.
Opis: Crni somot sa vezom na rupice svud unaokolo na ivicama kecelje. Oivičena ručno rađenom čipkom. Između rupičastog veza i poruba nalazi se niz cvetova u prirodnoj veličini i vezenih na ispunjenom materijalu (makovi) malih srazmera. Strani uticaj u izradi (veza u akantu).
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

33.
Naziv: Kecelja.
Poreklo: Etnografska oblast Dunavske klisure.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8116.
Dimenzije: 79x59 cm.
Materijali i tehnike: somot, vez.
Opis: cvetni ornamenti u prirodnoj veličini raspoređeni u 2 nadugačka polu-ovalna, uspravna registra.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

34.
Naziv: Oplećak.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8117.
Dimenzije: 50x39 cm.
Materijali i tehnike: platno, kraj, vez.
Opis: Na grudima pravougaona ploča sa 3 cvetne unutar vodoravne trake (plave) u naizmeničnosti sa rombovima koji imaju unutar simbolični sunčani element.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

35.

Denumire: Ciupag.

Proveniență: Zona etnografică Almăj.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8118.

Dimensiuni: 58x38 cm.

Materiale și tehnici: In, țesut, croit, brodat.

Descriere: Decor pe piept, umeri și partea exterioară a mânecilor. Pe piept 2 coloane din benzi oblice cu romburi și flori geometrizzate. Pe umeri – placă mare compactă cu linii din mici pătrate. Pe mâneci decor identic cu cel de pe piept.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

36.

Denumire: Ciupag.

Proveniență: Zona etnografică Almăj.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8119.

Dimensiuni: 54x54 cm.

Materiale și tehnici: Pânză, croit.

Descriere: 3 benzi negre paralele separate de o broderie perforată cu linii oblice încadrate sus-jos de pătrățele.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

37.

Denumire: Ciupag.

Proveniență: Zona etnografică Almăj.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 8120.

Dimensiuni: 73x46 cm.

Materiale și tehnici: Pânză, țesut, croit, brodat.

Descriere: Pe piept: decor geometric în 2 benzi verticale cu succesiune de romburi roșii, separate de câte 2 triunghiuri negre. Pe mâneci coloana infinitului din romburi.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

35.

Naziv: Oplećak.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8118.

Dimenzije: 58x38 cm.

Materijali i tehnike: platno, tkanje, kroj, vez.

Opis: Ornamenti na grudima, ramenima i spoljnom delu rukava. Na grudima su simetrički raspoređene 2 kolone kosih traka sa rombovima i geometrijskim cvetovima. Na ramenima – velika kompaktna ploča sa linijama sastavljenim od malih kocki. Na rukavima su ornamenti isti onima sa grudi, ali su kose trake malo bliže.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: stečeno dobro Ćiuciuc Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

36.

Naziv: Oplećak.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8119.

Dimenzije: 54x54 cm.

Materijali i tehnike: platno, kroj.

Opis: 3 crne paralelne trake odvojene rupičastim vezom sa kosim linijama oivičenim gore-dole kvadratima.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: stečeno dobro Ćiuciuc Trajana.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

37.

Naziv: Oplećak.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 8120.

Dimenzije: 73x46 cm.

Materijali i tehnike: platno, tkanje, kroj, vez.

Opis: Na grudima: geometrijski ornamenti raspoređeni u 2 vertikalne trake sa nizom crvenih rombova (sa stranama u vidu zrakova kao sunčani element), odvojenih sa po 2 crna trougla spajajući vrh sa vrhom. Na rukavima beskrajna kolona od spojenih rombova, sa po jednim geometrijski cvetnim elementom.

Stanje očuvanosti: dobro.

Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

38.

Denumire: Poale femeiești.
Proveniență: Zona etnografică Almăj.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8122.
Dimensiuni: 85x72 cm.
Materiale și tehnici: In, dantelă, brodat.
Descriere: Decor vegetal geometrizat (frunze) amplasat în partea de jos a piesei și brodat cu negru legătură în acant.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

39.

Denumire: Cămașă bărbătească cu poale.
Proveniență: Zona etnografică Almăj.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8123.
Dimensiuni: 112x80 cm.
Materiale și tehnici: Bumbac, cusut, croit, brodat.
Descriere: Decor din broderie perforată și broderie plină. Pe piept registre oblice, din dantelă cu ochiuri și plin pe plin. Flori naturaliste și romburi.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

40.

Denumire: Șubă.
Proveniență: Zona etnografică Almăj.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8125.
Dimensiuni: 149x125 cm.
Materiale și tehnici: Lână, croit, țesut.
Descriere: Decor geometric dispus la marginile piesei, pe guler și la buzunare.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

38.

Naziv: Ženske skute.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8122.
Dimenzije: 85x72 cm.
Materijali i tehnike: platno, čipka, vez.
Opis: Biljni geometrijski ornamenti (listovi) smešteni na donjoj strani skuta vezeni crnim i brodat cu negru, svezom u akantu.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

39.

Naziv: Muška košulja sa skutima.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8123.
Dimenzije: 112x80 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, kraj, vez.
Opis: Ornamenti raspoređeni na grudima, rukavima i na ivicama. Izrađeni od veza na rupice i nabijenog veza svilenim koncem. Ukrasna ploča sa grudi je rađena u naizmeničnim registrima koso raspoređenim, različitim tehnikama: vez na okca i nabijen. One od čipke na okca sadrže prirodne cvetne elemente (karanfile). Ukrasi od nabijenog veza imaju geometrijske elemente: romb, prav upisan krst.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

40.

Naziv: Kabanica.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8125.
Dimenzije: 149x125 cm.
Materijali i tehnike: vuna, kraj, tkanje.
Opis: Geometrijski ornament (krivudava linija, krug) raspoređen na pozadini od somota pored ivica kabanice, na okovratniku i džepovima.
Stanje očuvanosti: dobro.

41.
Denumire: Șubă.
Proveniență: Zona etnografică Almăj.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8126.
Dimensiuni: 149x121 cm.
Materiale și tehnici: Pânză, brodată.
Descriere: Fără decor.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Rancu Gheorghe.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.
42.
Denumire: Laiber.
Proveniență: Zona etnografică Almăj.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8127.
Dimensiuni: 101x55 cm.
Materiale și tehnici: Lână, catifea, croit, brodat.
Descriere: Decor brodat cu ață maro, dispus lângă tivuri, buzunare și pe spate. Decor geometric liniar (linii curbe, volute, linii ondulate).
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Rancu Gheorghe.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.
43.
Denumire: Cămașă bărbătească.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8147.
Dimensiuni: 123x77 cm.
Materiale și tehnici: Bumbac, cusut, croit, brodat.
Descriere: Decor amplasat pe piept, pe partea superioară a mânecilor, la pumnare și la poale. Decor floral policrom (lalele) dispus în cartușe pătrate cu fond brun. În zona pieptului cartușele sunt marcate în interior de o linie punctată cu pupi.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Boja Aurica.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.
- Način ulaska: stečeno dobro Ćiućiuć Trajana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.
41.
Naziv: Kabanica.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8126.
Dimenzije: 149x121 cm.
Materijali i tehnike: platno, vez.
Opis: bez dekora.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ranku Gheorghea.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.
42.
Naziv: Gunj.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8127.
Dimenzije: 101x55 cm.
Materijali i tehnike: vuna, somot, kraj, vez.
Opis: Ukrasi vezeni braon koncem, na ivicama, džepovima i na leđima. Geometrijski linijski ukrasi (krivudave linije, spiralne, talasaste linije).
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Ranku Gheorghea.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.
43.
Naziv: Muška košulja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešice, selo Karaševo.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8147.
Dimenzije: 123x77 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, kraj, vez.
Opis: Ornamenti smešteni na grudima, na gornjem delu rukava, na šakama i skutima. Višebojni cvetni ornamenti (lale) smešteni u kvadratne ukrase sa braon pozadinom. U oblasti grudi ukrasi su označeni u unutrašnjosti jednom linijom prošaranom pupoljcima.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Boža Aurike.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

44.
Denumire: Cămașă bărbătească.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8149.
Dimensiuni: 104x81cm.
Materiale și tehnici: Bumbac, cusut, croit, brodat.
Descriere: Decor pe piept, pe guler, pe partea superioară a mânecilor, la pumnare și la poale. Decor din broderie albă și plină cu elemente florale stilizate.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Boja Aurica.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

45.
Denumire: Brăciră.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8151.
Dimensiuni: 261x5 cm.
Materiale și tehnici: Lână, țesut.
Descriere: Fond carmin. Decor liniar longitudinal policrom.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Boja Aurica.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

46.
Denumire: Brăciră.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8152.
Dimensiuni: 170x4,5 cm.
Materiale și tehnici: Lână, țesut.
Descriere: Fond albastru. Decor geometric liniar, dispus longitudinal pe margini, cu mici romburi albe.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Boja Aurica.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

44.
Naziv: Muška košulja sa skutima.
Poreklo: Etnografska oblast Rešice.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8149.
Dimenzije: 104x81cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, kroj, vez.
Opis: ornamenti smešteni na grudima, kragi, gornjem delu rukava, na šakama i skutima. Cvetni višebojni ornamenti u naizmeničnim nijansama lila boje i boje cigle (lale) raspoređeni u kvadratne ukrase sa braon pozadinom. U oblasti grudi ukrasi su naznačeni unutar jednom prošaranih pupoljaka. Na okovratniku je linijski ornament sa braon pupoljcima.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Boža Aurike.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

45.
Naziv: Tkanica.
Poreklo: Etnografska oblast Rešice.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8151.
Dimenzije: 261x5 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: Pozadina boje karmina. Linijski uzdužni višebojni ornamenti.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Boža Aurike.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

46.
Naziv: Tkanica.
Poreklo: Etnografska oblast Rešice.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8152.
Dimenzije: 170x4,5 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: Plava pozadina. Linijski geometrijski ornamenti, raspoređeni uzdužno na ivicama, sa malim belim rombovima.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Boža Aurike.

47.
Denumire: Brăciră.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8153.
Dimensiuni: 143x5 cm.
Materiale și tehnici: Lână, țesut.
Descriere: Decor liniar geometric dispus pe tot obiectul. Benzi marginale liniare longitudinale bicrome (galben și indigo-violet) din romburi. Bandă centrală albastră compusă tot din romburi.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Boja Aurica.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

48.
Denumire: Brâu.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 8156.
Dimensiuni: 184x6,5 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut.
Descriere: Fond verde-mov. Decor geometric liniar în tonuri de galben-auriu, verde, mov. Cu franjuri.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Ciuciuc Traian..
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

49.
Denumire: Cojoc.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Șopotu Vechi.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 19.272.
Dimensiuni: 272x106 cm.
Materiale și tehnici: Lână, țesut, cusut, croit, aplicații.
Descriere: Decor din aplicații cu arnici colorați. Pe spate este pomul vieții (sus-jos în oglindă). În față sunt elemente florale și astrale (stele) dispuse de-a lungul tivului.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Rancu Dalina.

Fond (colecție): Etnografica colecție MPB.
Categorie: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

47.
Naziv: Tkanica.
Poreklo: Etnografica oblast Rešice.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8153.
Dimenzije: 143x5 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: Linijski geometrijski ukrasi raspoređeni preko cele tkanice. Uzdužne višebojne pruge na ivicama (žuto i indigo-ljubičasto) od rombova. Centralna plava traka isto od rombova.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Boža Aurike.
Fond (colecție): Etnografica colecție MPB.
Categorie: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

48.
Naziv: Pojas.
Poreklo: Etnografica oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 8156.
Dimenzije: 184x6,5 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje.
Opis: Pozadina zeleno-ljubičasta. Linijski geometrijski ornament u nijansama žuto-zlatne, zelene, lila boje. Sa resama.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: stečeno dobro Čiućiu Trajana.
Fond (colecție): Etnografica colecție MPB.
Categorie: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

49.
Naziv: Kojuh.
Poreklo: Etnografica oblast Almaž, selo Šopotu Veki.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 19.272.
Dimenzije: 272x106 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje, šivenje, krojenje, aplikacije.
Opis: Ornamenti od aplikacija sa obojenim koncem. Na legima je drvo života (gore-dole u ogledalu). Spređa su cvetni i astralni elementi (zvezde) raspoređene duž poruba.
Stanje očuvanosti: dobro.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

50.

Denumire: Cămașă femeiască.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.192.
Dimensiuni: 46x96 cm.
Materiale și tehnici: Pânză, dantelă, cusut, croit.
Descriere: Decor din aplicații pe piept: 2 linii semicirculare din mici romburi brodate. La guler este o broderie înflorată (gura leului) și la mâneci broderie perforată lată, având ca principal element decorativ triunghiul.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

51.

Denumire: Cămașă femeiască fără poale (ciupag).
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.195.
Dimensiuni: 39x63 cm.
Materiale și tehnici: Pânză, țesut, brodat.
Descriere: Decor din broderie perforată pe piept. Patru benzi verticale. Cele laterale conțin cruci în X, iar cele centrale crucea dreaptă ortodoxă.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

52.

Denumire: Cămașă femeiască fără poale (ciupag).
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.197.
Dimensiuni: 37x56 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, cusut, croit, brodat.
Descriere: Decor în broderie perforată dispus în 2 plăci verticale pe piept, având ca principale

Način ulaska: stečeno dobro Ranku Daline.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

50.

Naziv: Ženska košulja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešice, selo Karaševo.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.192.
Dimenzije: 46x96 cm.
Materijali i tehnike: platno, čipka, šivenje, kraj.
Opis: Ornamenti od aplikacija na grudima: 2 polukružne linije od malih vezenih rombova. Na okovratniku se nalazi vez u obliku cvetova (lavovska usta) i na rukavima široki vez na okca, imajući kao glavni ukrasni element trougao.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

51.

Naziv: Ženska košulja bez skuta (oplećak).
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Karaševo.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.195.
Dimenzije: 39x63 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, vez.
Opis: Ornamenti od veza na okca raspoređeni na grudima. Četiri različite uspravne trake. One sa strana sadrže sunčane elemente (krst u X), dok one na sredini pravoslavni krst.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

52.

Naziv: Ženska košulja bez skuta (oplećak).
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Karaševo.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.197.
Dimenzije: 37x56 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, kraj, vez.
Opis: Ornamenti od veza na okca raspoređeni u 2 uspravne ploče na grudima, imajući kao glavne

elemente decorative crucea în X și rombul (romburi dispuse între brațele crucilor). Dantelă lucrată manual la mâneci.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

53.

Denumire: Opreg.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Cărbunari.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 72.222.

Dimensiuni: 80x21,5 cm.

Materiale și tehnici: Lână, țesut, brodat.

Descriere: Decor pe toată suprafața (linii alb-roșii în benzi paralele). Brodat pe margini cu elemente florale albe și roșii alternante. La bază se regăsește elementul Σ.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

54.

Denumire: Opreg.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Cărbunari.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 72.223.

Dimensiuni: 85x22 cm.

Materiale și tehnici: Lână, țesut, brodat.

Descriere: Pe margini: pupi albi și roșii brodați. La bază: cruci în X verzi pe fond alb.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

55.

Denumire: Opreg.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Cărbunari.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 72.224.

Dimensiuni: 85x22 cm.

Materiale și tehnici: Lână, paiete, țesut, brodat.

ukrasne elemente krst u X i romb (rombovi raspoređeni između krakova krstova). Ručno rađena čipka na rukavima.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

53.

Naziv: pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Karbunari.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 72.222.

Dimenzije: 80x21,5 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje, vez.

Opis: Ornamenti na celoj površini (belo-crvene pruge u paralelnim trakama). Ezeno na krajevima naizmeničnim belim i crvenim cvetnim elementima.

U osnovi se pronalazi element Σ.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

54.

Naziv: pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Karbunari.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 72.223.

Dimenzije: 85x22 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje, vez.

Opis: Na ivicama: beli i crveni vezeni pupoljci. U osnovi: zeleni krstovi u obliku slova X na beloj pozadini.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

55.

Naziv: pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 72.224.

Dimenzije: 85x22 cm.

Materijali i tehnike: vuna, paiete, tkanje, vez.

Descriere: Pe margini: pupi albi și roșii. La bază este figurat simbolul Σ , în alternanță cu coloana cerului. Centrul piesei este ocupat de benzi cu linii galbene pe fond negru.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

56.

Denumire: Opreg.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Cărbunari.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 72.226.

Dimensiuni: 90x22,5 cm.

Materiale și tehnici: Lână, paiete, țesut, brodat.

Descriere: Pe toată suprafața sunt benzi paralele cu liniuțe roșu-argintii. Pe margini sunt pupi albi și roșii, brodați cu fir de lână. La bază pătrate pline albe și roșii și sub acestea epsilon roșu, care alternează cu cruci drepte albe.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

57.

Denumire: Opreg.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Cărbunari.

Autor: Necunoscut.

Datare: Sec. XX.

Număr inventar: 72.227.

Dimensiuni: 76x27 cm.

Materiale și tehnici: Lână, țesut, brodat.

Descriere: Brodat pe margini cu pupi albi și roșii. La bază cruci în X verzi alternează cu S-uri meandrice roșii pe fond alb

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.

Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.

Categorie: Port popular.

Număr piese componente: 1.

58.

Denumire: Opreg.

Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Cărbunari.

Autor: Necunoscut.

Opis: Na ivicama: beli i crveni pupoljci, naizmenično. U osnovi je figurisan simbol Σ , naizmenično sa nebeskom kolonom. Centar ovog dela sadrži trake sa žutim prugama na crnoj osnovi.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

56.

Naziv: pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Karbunari.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 72.226.

Dimenzije: 90x22,5 cm.

Materijali i tehnike: vuna, paiete, tkanje, vez.

Opis: na celoj površini su paralelne trake od crveno-srebrnih linija. Na ivicama su beli i crveni pupoljci, vezeni vlaknom od vune. U osnovi su puni beli i crveni kvadrati a ispod njih je crveni epsilon, koji se smenjuje sa belim pravim krstovima.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

57.

Naziv: pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Karbunari.

Autor: nepoznat.

Starost: XX vek.

Inventarni broj: 72.227.

Dimenzije: 76x27 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje, vez.

Opis: Vezan na krajevima belim i crvenim pupoljcima. U osnovi zeleni krstovi u X se smenjuju sa crvenim krivudavim S-ovima na beloju pozadini.

Stanje očuvanosti: dobro.

Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.

Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.

Kategorija: Narodna nošnja.

Broj komada: 1.

58.

Naziv: pregača.

Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Karbunari.

Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.228.
Dimensiuni: 84x19,5 cm.
Materiale și tehnici: Lână, țesut, brodat.
Descriere: Pe margini sunt pupi maro și albi. La bază pomi ai vieții (brad schematizat) roșu-bruni în casete paralelipipedice albe. În centru – benzi subțiri cu fire roșu-argintii pe fond negru.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

59.

Denumire: Cămașă femeiască fără poale (ciupag).
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.280.
Dimensiuni: 46x38 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, croit, brodat.
Descriere: Decor din broderie perforată dispus pe piept. 4 registre liniare verticale: cele laterale, prezintă în alternanță S-uri și cruci în X. Celelalte cu elemente florale geometrizeate.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1

60.

Denumire: Cămașă femeiască fără poale (ciupag).
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.313.
Dimensiuni: 81x40 cm.
Materiale și tehnici: In, țesut, croit, brodat.
Descriere: Decor brodat amplasat pe piept. În broderie plină – rozeta solară cu crucea dreaptă circumscrisă, în alternanță cu cruci în X. În broderie perforată – fragmente spiralice drepte succesive (pe banda din mijloc).
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 1.

Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.228.
Dimenzije: 84x19,5 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje, vez.
Opis: Na ivicama su braon i beli pupoljci. U osnovi je drveće života (shematizovana jela) crveno-braon u belim pravougaonim kasetama. U sredini – tanke trake sa crveno-srebrnim nitima na crnoj pozadini.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

59.

Naziv: Ženska košulja bez skuta (oplećak).
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Karaševo.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.280.
Dimenzije: 46x38 cm.
Materijali i tehnike: lan, tkanje, kraj, vez.
Opis: Ornamenti od veza na okca izrađenog na grudima. 4 uspravna linijska registra: oni sa strane, predstavljaju naizmenično S-ove i krstove u X. Ostali imaju cvetne geometrijske elemente.
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

60.

Naziv: Ženska košulja bez skuta (oplećak).
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Karaševo.
Autor: nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.313.
Dimenzije: 81x40 cm.
Materijali i tehnike: lan, tkanje, kraj, vez.
Opis: Vezan dekor na grudi. U punom vezu – sunčana rozeta okružena pravim krstom, naizmenično sa krstovima u X. U vezu na rupice – pravi naizmenični spiralni fragmenti (na traci sa sredine).
Stanje očuvanosti: dobro.
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 1.

61.
Denumire: Costum bărbătesc.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.318
Dimensiuni: 100x67 cm; 113x84 cm; 400x4 cm; 90x44 cm.
Materiale și tehnici: Lână, catifea, in,
Descriere: Laiber: elemente fitomorfe geome-tri-zate cu o broșă albastră, la tiv și pe spate (pomul vieții) realizat din aplicații; cămașă elemente florale policrome geometrizate.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 3.

62.
Denumire: Costum femeiesc.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Goruia.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.320
Dimensiuni: 40x66 cm; 69x113 cm; 69,5x41 cm, 69,5x41 cm.
Materiale și tehnici: Pânză, bumbac, fir argintiu, bumbac, țesut, cusut, croit, brodat.
Descriere: Decor fitomorf geometrizat (pomul vieții), amplasat pe piept (câte 2 coloane de o parte și de alta a deschiderii pieptului), mâneci (3 coloane verticale) și la poale. Catrință cu cercuri solare.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 4.

63.
Denumire: Costum femeiesc.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Carașova.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.324.
Dimensiuni: 113x82 cm.
Materiale și tehnici: Lână, in, pânză, țesut, cusut, croit, brodat.
Descriere: Cămașă: decor floral naturalist pe piept și mâneci, aranjat în coloane verticale (piept) și orizontale (mâneci).

61.
Naziv: Muška nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Karaševo.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.318
Dimenzije: 100x67 cm; 113x84 cm; 400x4 cm; 90x44 cm.
Materijali i tehnike: vuna, somot, pamuk.
Opis: Gunj: biljni geometrijski elementi sa plavim brošem, na šavu i na leđima (drvo života) ulepšan ukasima; košulja sa višebojnim, geometrijskim cvetnim elementima.
Stanje očuvanosti: Dobro
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 3.

62.
Naziv: Ženska nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Goruia.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.320
Dimenzije: 40x66 cm; 69x113 cm; 69,5x41 cm, 69,5x41 cm.
Materijali i tehnike: Platno, pamuk, srebrna žica, tkanje, šivenje, krojenje, vez.
Opis: Biljni geometrijski elementi (drvo života), na grudima (po 2 kolone sa jedne i sa druge strane otvora na grudima), rukavi (3 uspravne kolone) i na suknji. Pregača sa suncanim krugovima.
Stanje očuvanosti: Dobro
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 4

63.
Naziv: Ženska nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Karaševo.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.324.
Dimenzije: 113x82 cm.
Materijali i tehnike: vuna, pamuk, platno, tkanje, šivenje, krojenje, vez.
Opis: Košulja: prirodni cvetni ornamenti na grudima i rukavima, smešten u kolonama uspravnim (grudi) i vodoravnim (rukavi). Sa malom vodoravnom linijom veza na okca na suknji.
Stanje očuvanosti: Dobro

Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 5.

64.

Denumire: Costum femeiesc.
Proveniență: Zona etnografică Oravița.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.328.
Dimensiuni: 43x50 cm; 76x69 cm.
Materiale și tehnici: Pânză, in, țesut, cusut, croit, brodat.
Descriere: Ciupag: decor geometric (pătrate) cu elemente astrale în interior (soare) pe piept, pe mâneci bandă cu linii oblice galbene și albastre.
Opre: romburi cu coarnele berbecului.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 4.

65.

Denumire: Costum bărbătesc.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Goruia.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.337.
Dimensiuni: 121x83 cm.
Materiale și tehnici: Țesut, cusut, croit, brodat.
Descriere: Laiber: decor vegetal baroc (pomul vieții) din aplicații. Cămașa: decor floral geometrizat amplasat pe piept și la pumnare.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM
Categorie:
Număr piese componente: 4.

66.

Denumire: Costum femeiesc.
Proveniență: Zona etnografică Almăj, sat Cărbunari.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 72.374.
Dimensiuni: 116x120 cm.
Materiale și tehnici: Piele, lână, in, țesut, cusut, croit, brodat.
Descriere: Laiber: decor vegetal baroc; cămașa: decor geometric (coloana infinitului); catrințe:

Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 5.

64.

Naziv: Ženska nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Oravica.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.328.
Dimenzije: 43x50 cm; 76x69 cm.
Materijali i tehnike: Platno, pamuk, tkanje, šivenje, krojenje, vez.
Opis: Oplećak: geometrijski ornamenti (kvadrati) sa zvezdanim elementima u unutrašnjosti (sunce) na grudima, na rukavima traka sa žutim i plavim kosim linijama i vodoravnim trakama sa rombovima (isti ornamenti i na donjoj strani suknje. Pregača: rombovi sa ovnujskim rogovima i pravim polu - spiralama.
Stanje očuvanosti: Dobro
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 4.

65.

Naziv: Muška nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Goruja.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.337.
Dimenzije: 121x83 cm.
Materijali i tehnike: Tkanje, šivenje, krojenje, vez.
Opis: Gunj: biljni barokni ornamenti (drvo života) od ukrasa. Košulja: cvetni geometrijski ornamenti na grudima i rukavima.
Stanje očuvanosti: Dobro
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 4.

66.

Naziv: Ženska nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Almaž, selo Karbunar.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 72.374.
Dimenzije: 116x120 cm.
Materijali i tehnike: Koža, vuna, pamuk, tkanje, šivenje, krojenje, vez.

decor floral geometrizat (pupi).
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Transfer Moldova Nouă.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 6.

67.
Denumire: Costum bărbătesc.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Lupac.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 76.329.
Dimensiuni: 115x66,5 cm; 115x66,5 cm; 121x92 cm; 300x5 cm; 104x28 cm.
Materiale și tehnici: Lână, in, pânză, țesut, cusut, croit, aplicații, brodat.
Descriere: Laiber: decor floral și vegetal naturalist policrom, la rever și pe spate; cămașă: pe guler decor floral naturalist; poale: broderie perforată.
Stare de conservare: Foarte bună
Modalitate de intrare: Achiziție Tincul Marian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 5

68.
Denumire: Costum femeiesc.
Proveniență: Zona etnografică Reșița, sat Lupac.
Autor: Necunoscut.
Datare: Sec. XX.
Număr inventar: 76.330.
Dimensiuni: 78x78 cm; 176x56 cm; 176x56 cm; 155x54,5 cm; 196x4 cm; 96x53 cm; 24x9x8 cm.
Materiale și tehnici: piele, lână, in, pânză, țesut, cusut, croit, brodat, aplicații.
Descriere: Laiber: decor geometric la tiv și buzunare; cămașă: decor floral naturalist pe piept și pe mâneci.
Stare de conservare: Foarte bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Tincul Marian.
Fond (colecție): Colecția de etnografie a MBM.
Categorie: Port popular.
Număr piese componente: 7.

Opis: Opis: Gunj: biljni barokni ornamenti.
Koșulja: geometrijski ornamenti (beskrajna kolona); pregača: cvetni geometrijski ornamenti (pupoljci).
Stanje očuvanosti: Dobro
Način ulaska: Premeštajem iz Nove Moldave.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 6.

67.
Naziv: Muška nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Lupak.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 76.329.
Dimenzije: 115x66,5 cm; 115x66,5 cm; 121x92 cm; 300x5 cm; 104x28 cm.
Materijali i tehnike: Vuna, pamuk, platno, tkanje, šivenje, krojenje, vez.
Opis: Gunj: višebojni cvetni i biljni ornamenti, na reveru i leđima; košulja: na koliru prirodni cvetni dekor; suknja: vez na okca.
Stanje očuvanosti: Vrlo dobro.
Način ulaska: Kupovinom od Tinkul Marijana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 5.

68.
Naziv: Ženska nošnja.
Poreklo: Etnografska oblast Rešica, selo Lupak.
Autor: Nepoznat.
Starost: XX vek.
Inventarni broj: 76.330.
Dimenzije: 78x78 cm; 176x56 cm; 176x56 cm; 155x54,5 cm; 196x4 cm; 96x53 cm; 24x9x8 cm.
Materijali i tehnike: Koža, vuna, pamuk, platno, tkanje, šivenje, krojenje, vez, ukrasi.
Opis: Gunj: geometrijski ornamenti na porubu i džepovima; košulja: prirodni cvetni ornamenti na grudima i rukavima.
Stanje očuvanosti: Vrlo dobro.
Način ulaska: Kupovinom od Tinkul Marijana.
Fond (kolekcija): Etnografska kolekcija MPB.
Kategorija: Narodna nošnja.
Broj komada: 7.

CONDIȚII ANTROPOLOGIC-GEOGRAFICE. STRUCTURA CELOR DOUĂ BAZINE HIDROGRAFICE / ANTROPOLOŠKO-GEOGRAFSKI USLOVI. GEOGRAFSKA STRUKTURA DVE OBLASTI

1. Valea Carașului

Valea Carașului, după așezarea sa, reprezintă o zonă naturală prielnică de legătură între zona muntoasă sud-estică a Banatului și șesul Pano-nic⁶¹. Aceasta unește două sectoare economice diferite: bazinul minier și zonele de păstorit ale Banatului montan, în partea de est, cu depresiunea bogată în cereale din vest.

Râul Caraș izvorăște în munții Banatului, la nord-est de orașul Anina în România, și se varsă în canalul Dunăre–Tisa–Dunăre în Serbia în apropiere de Bela Crkva, între Dupljaja și Grebenac. În timpul Imperiului Roman, acest râu a fost cunoscut sub numele tracic de Apo (apă). Izvorul Carașului se află în apropiere de obârșia râurilor Nera și Bârzava. Cursul râului Caraș prin România, are o lungime de 50 km. El curge de la izvor spre nord, și de la localitatea Carașova își schimbă cursul spre sud-vest unde primește mulți afluenți. Cel mai cunoscut dintre afluenții săi pe această porțiune este Lișava. Imediat după intrarea în Serbia în Caraș se varsă râul Buruga din partea dreapta și din stânga Ilidia. Râul Caraș curge pe lângă satele Kuštilj, Vojvodinci, Dobričevo, Straža și Jasenovo, unde atinge părțile de est ale Carierei Deliblato, lângă dealul Dumača.

Din acest punct Carașul devine parte a Canalului Dunăre–Tisa–Dunăre și trece lângă localitățile Dupljaja, Grebenac, Kajtasovo și Banatska Palanka, înainte de a termina drumul său cu lungimea de 60 de km prin Serbia și de a se vărsa în Dunăre, lângă localitatea Stara Palanka. În ciuda zonei mari de drenaj de 1400 km², Carașul nu este navigabil în nici o parte a cursului său⁶².

Condițiile climatice în valea Carașului sunt condiționate de poziția pe care acesta o ocupă fie în zona de munte, fie în cea de câmpie a Banatului, având în vedere că aceste zone au caracteris-

1. Dolina Karaša

Dolina Karaša po svom položaju predstavlja pogodnu prirodnu vezu planinskog područja jugoistočnog Banata sa Panonskom nizijom.⁶¹ Ona spaja dve različite privredne oblasti: rudarski basen i stočarske predele planinskog Banata na istoku sa žitorodnom nizijom na zapadu.

Reka Karaš izvire u Banatskim planinama, severoistočno od grada Anina u Rumuniji, a uliva se u kanal Dunav–Tisa–Dunav u Srbiji blizu Bele Crkve, između Dupljaje i Grebenca. Za vreme rimskog carstva ova reka je bila poznata pod tračkim imenom Apo (voda). Izvor Karaša nalazi se u blizini izvorišta reka Nere i Brzave. Tok Karaša kroz Rumuniju ima dužinu od 50 km. On od izvora ide ka severu, pa kod grada Karašova skreće na jugozapad gde prima veliki broj pritoka. Najpoznatija njegova pritoka u ovom delu je Lisava. Odmah posle ulaska u Srbiju u Karaš se ulivaju Buruga sa desne strane i Ilidija sa leve. Karaš protiče pored sela Kuštilj, Vojvodinci, Dobričevo, Straža i Jasenovo, kada dodiruje istočne delove Deliblatske peščare kod brda Dumača.

Od ove tačke Karaš postaje deo kanala Dunav–Tisa–Dunav i prolazi pored mesta Dupljaja, Grebenac, Kajtasovo i Banatska Palanka pre nego što završi svoj 60 km dug put kroz Srbiju u ulije se u Dunav kod mesta Stara Palanka. I pored velike drenažne površine od 1400 km², Karaš ni u jednom delu svoga toka nije plovao.⁶²

Klimatske prilike u dolini Karaša uslovljene su položajem koji on zauzima u planinskom i nizijском području Banata. Kako su to predeli različitih osobina, tako su i klimatske i hidrografske prilike različite. U čitavoj Panonskoj niziji vlada umereno kontinentalna klima. Leta su topla i kratka, kao i zime koje su takođe kratke, ali na momente oštre

⁶¹ T. Milovan, *Valea Carașului "Dolina Karaša", aspect regional-geografic*, Zbornik za prirodne nauke 14, Matica srpska, Novi Sad, 1958, 13.

⁶² Agenda regională verde "Regionalna zelena agenda": Vrșac, Plandiște, Bela Crkva, Vrșac, 2010, 52.

⁶¹ Т. Милован, *Долина Караша, регионално-географски приказ*, Зборник за природне науке 14, Матица српска, Нови Сад, 1958, 13.

⁶² Регионална зелена агенда: Вршац, Планиште, Бела Црква, Вршац, 2010, 52.

tici diferite, iar condițiile climatice și hidrografice sunt variate. În întreaga Câmpie Panonică domină climatul continental. Verile sunt calde și scurte, ca și iernile care sunt de asemenea scurte, dar uneori aspre și reci, în timp ce primăvara și toamna sunt mai lungi. Există o mulțime de zile însorite, cu vânt și ploaie.

Asupra văii râului Caraș o influență puternică o are vântul, și anume coșava. Aceasta influențează scăderea temperaturii în timpul iernii, generând apariția gerurilor puternice, chiar și primăvara târziu. Coșava este importantă și prin faptul că bățând în mod regulat se reduce cantitatea de precipitații, accelerând evaporarea. Spre deosebire de coșava, vânturile de vest aduc precipitații. Dar, în general vorbind, valea Carașului primește o cantitate mică de precipitații.

Consiliul Național pentru patrimoniul geologic al Serbiei și Institutul pentru Ocrotirea Naturii din Serbia, în anul 2005, au emis inventarul patrimoniului geologic al Serbiei, în care au fost alocate 650 de obiective. Toate aceste obiective au statutul de resurse naturale înregistrate. Valea Carașului a intrat în acest inventar ca un obiect al activității neotectonice (mișcări epirogene) din Vojvodina.

2. Valea Nerei

Nera este afluentul din stânga al Dunării și curge prin România și Serbia (Banat). Are lungimea de 124 km. Izvorul acestui râu se află pe versanții sudici ai Semeniciului⁶³, în Banatul românesc, în apropierea orașului Reșița, la o altitudine de 1.400 m. În prima parte a fluxului curge spre sud, ca apoi să-și schimbe direcția spre sud-vest, formând o falie între Munții Banatului și Semenici. Aici, Nera primește afluentul său principal Rudăria, iar apoi își schimbă cursul spre nord-vest până la Naidăș și Kusić, unde devine un râu de frontieră între Serbia și România⁶⁴. Astfel curge pe următorii 14 km până la vărsarea în Dunăre la Banatska Palanka. În această parte a cursului, râul Nera, în general, curge spre vest, trecând prin valea orașului Bela Crkva, la sârbii locali din România fiind cunoscut sub denumirea de Poliadia. Datorită frumuseții sale naturale unice, grație creațiilor carstice spectaculoase, râul Nera curge

i hladne, dok su proleća i jeseni duže. Ima dosta sunčanih, vetrovitih i kišnih dana.

Na dolinu reke Karaša jak uticaj ima vetar, i to košava. Ona utiče na sniženje temperature u toku zime, i uslovljava pojavu jakih mrazeva čak i u kasno proleće. Košava je značajna i po tome što se njenom pojavom redovno smanjuju količine padavina i što ubrzava isparavanje. Nasuprot košavi, zapadni vetrovi donose padavine. Ali, uopšteno uzeto, dolina Karaša dobija neznatnu količinu padavina.

Nacionalni savet za geonasleđe Srbije i Zavod za zaštitu prirode Srbije su 2005. godine izdali Inventar objekata geonasleđa Srbije u kome je izdvojeno 650 objekata. Svi ovi objekti imaju status evidentiranih prirodnih dobara. Dolina Karaša ušla je u ovaj Inventar kao objekat neotektonske aktivnosti (epirogeni pokreti) u Vojvodini.

2. Dolina Nere

Nera je leva pritoka Dunava i teče kroz Rumuniju i Srbiju (Banat). Duga je 124 km. Izvor ove reke je na južnim padinama Semenika⁶³, u rumunskom Banatu, blizu grada Rešice, na nadmorskoj visini od 1.400 m. Prvim delom toka teče južno, da bi zatim skrenula ka jugozapadu praveći klisuru između Banatskih planina i Semenika. Ovde Nera prima glavnu pritoku Ruderiju, a zatim menja pravac ka severozapadu do Najdaša i Kusića gde postaje granična reka između Srbije i Rumunije⁶⁴. Tako teče narednih 14 km do ušća u Dunav kod Banatske Palanke. Ovim delom toka Nera uglavnom teče ka zapadu, prolazeći kroz Belocrkvansku polukotlinu, kod lokalnih Srba u Rumuniji poznatiju kao Poljadija. Zahvaljujući svojoj jedinstvenoj prirodnoj lepoti, zbog spektakularnih karstičnih tvorevina, reka Nera teče između strmih zidova, koje smenjuju široke poljane.

Nera je reka bujičnog karaktera i nekada je bila regulisana kanalom Jaruga. Postoji nekoliko potoka koji se u nju ulivaju (Kusički, Bukanov, Leskovački)⁶⁵. Pri ušću Nera je široka između 20 i 40 metara. Korito je šljunkovito i većim delom godine je veoma bistra i hladna. Poslednjih godina primećen je rast temperature vode i opadanja nivoa dotoka. Obala je većim delom obrasla autohtonim

⁶³ P. Tomić, J. Romelić, J. Plavša, *Probleme geomorfologice in partea extinsă a văii Nerei de jos*, Zbornik radova Prirodno-matematičkog fakulteta 29, Novi Sad, 1993, 5.

⁶⁴ Agenda regională verde, Vrșac, 53.

⁶³ P. Tomić, J. Romelić, J. Plavša, *Geomorfološki problemi u proširenom delu doline donje Nere*, Zbornik radova Prirodno-matematičkog fakulteta 29, Novi Sad, 1993, 5.

⁶⁴ Регионална зелена агенда Вршац, 53.

⁶⁵ Isto.

între pereții abrupti ai cheilor, care sunt înlocuiți apoi de câmpiile întinse.

Nera este un râu cu un debit mare și cândva a fost reglementat de canalul Jaruga. Există câteva pârâuri care se varsă în acesta (Kusički, Bukanov, Lescovița)⁶⁵. La gura de vărsare Nera este lată între 20 și 40 de metri. Albia sa este din pietriș, și într-o mare parte a anului este foarte limpede și rece. În ultimii ani s-a observat creșterea temperaturii apei și scăderea debitului. Malul este în cea mai mare parte acoperit cu plop albi autohtoni și sălcii. În ceea ce privește peștele, în cursul acesteia putem găsi suficiente iazuri cu sco-bari, mreană, iar din răpitoare știucă, biban, obleț, somn, iar la gură se poate prinde șalău și crap.

Clima este continentală. Acest tip este caracterizat de anotimpurile clar exprimate. Iernile sunt reci, iar verile sunt uscate și calde.

belim topolama i vrbama. Od ribe u njenom toku može se naći dosta jaza, skobalja, mreane, a od grablivica štuke, bandara, bucova, soma, dok se na samom ušću može loviti smuđ i šaran.

Klima je umereno kontinentalna. Ovaj tip karakteriše jasno izražena godišnja doba. Zime su umereno hladne, a leta suva i topla.

⁶⁵ *Idem.*

CARACTERIZARE ETNOGRAFICĂ / ETNOGRAFSKA KARAKTERIZACIJA

Valea Carașului – Localitățile

Kuštilj

Kuštilj-ul se amintește în izvoarele istorice din secolul al XVIII-lea. În anul 1713 a avut 113 case, iar în anul 1749, 300 de case. În a doua jumătate a secolului menționat, această așezare apare ca localitate românească. Până la Primul Război Mondial a avut între 2.000 și 2.500 de locuitori, iar în anul 2002 doar 806 locuitori. Cei mai numeroși sunt români.

Aceasta este o localitate tipic periferică. Mai mult de 90 % din populația activă se ocupă cu activități agricole.

După calitățile lingvistice aparține așezărilor vechi din Banat. Portul popular este din Banat⁶⁶.

Vojvodinci

Izvoarele istorice amintesc prima oară localitatea Vojvodinci în anul 1447. Pe parcursul domniei turcilor aici locuiau sârbii. La jumătatea secolului al XVIII-lea satul avea 140 de case. Deja din anul 1753, majoritatea populației era formată din români. Nu după mult timp locuitorii din Vojvodinci au fost mutați și în anul 1761 localitatea a fost marcată drept pustie. În anul 1783 satul a fost populat din nou. Conform recensământului din anul 1836 acesta avea 1.838 de locuitori, iar în anul 2002 doar 417. Cei mai numeroși erau români.

Aceasta este o localitate tipic agricolă. În agricultură lucrează peste 95 % din populația activă.

După caracteristicile lingvistice aparține localităților vechi din Banat. Portul populației este bănățean⁶⁷.

Straža

Prima dată este amintită abia în anul 1717. Atunci avea doar 20 de case. Probabil a fost pustie. După izgonirea turcilor aici se stabilesc ger-

Dolina Karaša – Naselja

Kuštilj

Kuštilj se pominje u istorijskim izvorima iz XVIII veka. Godine 1713. imao je 113 domova, a 1749. godine 300. U drugoj polovini XVIII veka se pominje kao rumunsko naselje. Do Prvog svetskog rata imao je između 2.000 i 2.500 stanovnika, a 2002. godine samo 806 stanovnika. Najbrojniji su Rumuni.

On je tipično periferno naselje. Više od 90 % aktivnog stanovništva se bavi agrarnim zanimanjima.

Po jezičkim osobinama svrstava se u stara banatska naselja. Nošnja je banatska.⁶⁶

Vojvodinci

Istorijski izvor prvi put pominje Vojvodince 1447. godine. Tokom vladavine Turaka tu su živeli Srbi. Polovinom XVIII veka selo ima 140 domova. Već 1753. godine većinu stanovništva čine Rumuni. Ubrzo su Vojvodinci raseljeni i 1761. godine su označeni kao pustara. Ponovo su naseljeni 1783. godine. Po popisu iz 1836. godine imali su 1.838 stanovnika, a 2002. samo 417. Najbrojniji su Rumuni.

Ovo je tipično poljoprivredno naselje. U poljoprivredi radi preko 95 % aktivnog stanovništva.

Po jezičkim osobinama pripada starim banatskim naseljima. Nošnja stanovništva je banatska.⁶⁷

Straža

Prvi put se pominje tek 1717. godine. Tada je imalo samo 20 kuća. Verovatno je opustelo. Nakon proterivanja Turaka naseljavaju se Nemci. Vojska je prvo naselila islužene vojnike, vojne zanatlije, činovnike i torbare. Prvo ime sela bilo je Lagersdorf. Ne zna se pouzdano koliko su se

⁶⁶ S. Ćurčić, *Localități din Banat, Matica srpska*, Novi Sad, 2004, p. 262; M. Maluckov, *Costumul popular al Românilor în Banatul iugoslav*, Vojvodanski muzej, Novi Sad, 1973, 19.

⁶⁷ S. Ćurčić, *idem*, p. 263, 264; M. Maluckov, *idem* p. 19.

⁶⁶ С. Ћурчић, *Насеља Баната, Матица српска*, Нови Сад, 2004, 262; М. Малучков, *Народна ношња Румуна у југословенском Банату*, Вовођански музеј, Нови Сад, 1973, 19.

⁶⁷ С. Ћурчић, н.д., 263, 264. М. Малучков, н.д., 19.

mani. Armata a așezat aici în prima fază militară eliberați, meseriași armatei, funcționari și cărauși. Prima denumire a satului a fost Lagersdorf. Nu se știe cu exactitate cât au stat aici acești coloniști. În curând aici se mută și localnicii satelor – românii din Mala Vlașka. Satul se dezvoltă rapid și în anul 1836 are 1.413 de locuitori. După recensământul din anul 2002, aici locuiesc doar 693 de locuitori. Cei mai numeroși sunt românii.

Straža este centrul local gravitațional pentru câteva sate mici. Peste 75 % din locuitori sunt angajați în agricultură.

După caracteristicile lingvistice și portul popular, Straža este o localitate tipic oltenească⁶⁸.

Orešac

Încă din preistorie în apropiere de localitatea Orešac de astăzi se afla o așezare care aparținea culturii Latene. Este cunoscută și sub denumirea de Orešac, și a fost înființată de Celții Scordisci.

Prima denumire a satului actual provine încă din Evul Mediu. Mai exact, din anul 1462, când este menționat cu numele de Orosija. În timpul stăpânirii turcilor, localitatea a fost amintită în anul 1690 sub denumirea de Orešić⁶⁹. După recensământul din anul 1717 a avut 30 de case. Pe harta lui Mercy este notată ca Oreschetz. La începutul secolului al XVIII-lea era o localitate mică, dar mai târziu se extinde. În acest secol aici se mută românii și cu timpul devin o grupă etnică dominantă. Și sârbii și românii au la Orešac o tradiție care vorbește despre mutarea lor aici în jurul anului 1750.

Orešac a fost sat de frontieră în care, în anul 1782, locuiau 536 de locuitori. În anul 1953 a avut 840, iar după recensământul din anul 2002 doar 420 de locuitori. Cei mai numeroși sunt românii, dar este semnificativ și numărul sârbilor.

Cu agricultura se ocupă aproximativ 80 % din populația activă⁷⁰.

La Orešac au fost încheiate destule căsătorii mixte, astfel încât majoritatea populației este bilingvă (vorbește sârbește și românește).

Jasenovo

Prima menționare a localității Jasenovo provine din anul 1660. Ehrler o notează în 1774 ca localitate sârbo-română. La începutul secolului al

XVI ovi kolonisti zadržali. Ubrzo se doseljava i seosko stanovništvo – Rumuni iz Male Vlaške. Selo se brzo razvija i 1836. godine ima 1.413 stanovnika. Po popisu iz 2002. godine u njemu živi samo 693 meštana. Najbrojniji su Rumuni.

Straža je lokalni gravitacioni centar sa nekoliko malih sela. Preko 75 % stanovnika je zaposleno u poljoprivredi.

Po jezičkim osobinama i po nošnji Straža je tipično oltensko mesto.⁶⁸

Orešac

Još u preisorijsko doba, u blizini današnjeg Orešca nalazilo se naselje koje je pripadalo kulturi Laten. Ovaj lokalitet je poznat pod imenom Orešac, a osnovali su ga Kelti Skordisci.

Prvi pomen današnjeg sela potiče iz srednjeg veka. Tačnije, 1462. godine spominje se pod imenom Orosija. Za vreme turske vladavine mesto je spomenuto 1690. godine pod imenom Orešić.⁶⁹ Po popisu iz 1717. godine imalo je 30 kuća. Na Mersijevoj karti naznačeno je kao Oreschetz. Početkom XVIII veka to je malo mesto, ali ono kasnije raste. Tokom tog veka doseljavaju se Rumuni i vremenom postaju dominantna etnička grupa. I Srbi i Rumuni u Orešcu imaju predanje koje govori njihovom naseljavanju u mesto oko 1750. godine.

Orešac je bio graničarsko selo u kojem je 1782. godine živelo 536 stanovnika. Godine 1953. imao je 840, a po popisu iz 2002. godine samo 420 stanovnika. Najbrojniji su Rumuni, a značajan je i udeo Srba.

Poljoprivredom se bavi oko 80 % radno aktivnog stanovništva.⁷⁰

U Orešcu je sklopljeno dosta mešovitih brakova, pa je većina stanovništva bilingvalna (govori i srpski i rumunski).

Jasenovo

Prvi pomen Jasenova potiče iz 1660. godine. Erler ga 1774. beleži kao srpsko-rumunsko naselje. Početkom XVIII veka ima 82 doma, a od 1733. godine je u sastavu Vojne granice. Bio je četno mesto kojem su pripadali Banatska

⁶⁸ S. Ćurčić, *ibidem*, p. 266, 267; M. Maluckov, *ibidem*, p. 23.

⁶⁹ M. Maran, *idem*, p. 99.

⁷⁰ S. Ćurčić, *ibidem*, p. 267, 268; M. Maluckov, *Românii din Banat*, Novi Sad, 1987, 41.

⁶⁸ С. Ћурчић, н.д., 266, 267. М. Малуков, н.д. 23.

⁶⁹ М. Маран, н.д., 99.

⁷⁰ С. Ћурчић, н.д., 267, 268. М. Малуков, *Румуни у Банату*, Нови Сад, 1987, 41.

XVIII-lea are 82 de case, iar din anul 1733 intră în componența frontierei de stat. A fost o localitate militară căreia îi aparțineau Banatska Palanka, Crvena Crkva, Dupljaja, Straža, Vračev Gaj și Socolul (acum în România). La sfârșitul secolului al XVIII-lea avea două școli (sârbească populară și militar – trivială). În anul 1802 avea 1.339 de locuitori, dar cel mai mare număr l-a avut în anul 1961 – 2.333 de locuitori. Conform recensământului din anul 2002 acest număr s-a diminuat la 1.446.

Jasenovo a fost, din trecut și până în zilele noastre, cea mai mare și cea mai importantă intersecție de drumuri de pe valea râului Caraș (Serbia).

Majoritatea populației active se ocupă cu munci agricole, chiar dacă aici existau cuptoare pentru țigla, o moară, și o întreprindere farmaceutică⁷¹.

Banatska Subotica

Izvoarele istorice pomenesc acest sat încă din anul 1427, dar el a existat și la sfârșitul perioadei stăpânirii turcești, precum și la începutul secolului al XVIII-lea. Este un sat mic, care la jumătatea secolului amintit avea doar cincizeci de case. În anul 1910 avea 611 de locuitori, iar după această perioadă apare o regresie. În anul 1991 avea 280, iar în 2002 doar 200 de locuitori. Este vorba de o localitate tipic agrară. Cu activități agricole se ocupă peste 80 % din populația activă⁷².

Dobričevo

Dobričevo este localitate recentă, care a apărut în anul 1825 prin colonizarea populației catolice pe proprietatea contelui Bisingen. După doi ani coloniștii au părăsit satul, dar acesta nu a rămas complet pustiu. Mai târziu se amintesc aici sârbii și slovaci. O nouă populație a fost efectuată în anul 1838. Aici s-au mutat 360 de maghiari și ei au rămas nucleul populației de bază. Numărul locuitorilor a variat în general între 400 și 500 de persoane. Conform datelor recensământului din anul 2002 aici locuiau 226 de locuitori.

Peste 90 % din populația activă se ocupă cu agricultura⁷³.

⁷¹ M. Maran, *Românii din Vojvodina*, Zavod za kulturu vojvodanskih Rumuna, Zrenjanin, 2011, p. 207; S. Ćurčić, *ibidem*, p. 291, 292; B. Stanojev, *Jasenovo sat în Banat*, Beograd, 1997, p. 15.

⁷² S. Ćurčić, *ibidem*, p. 293.

⁷³ *Idem*, p. 293, 294.

Palanka, Crvena Crkva, Dupljaja, Straža, Vračev Gaj i Sokolovac (sada u Rumuniji). Već krajem XVIII veka imao je dve škole (srpska narodna i četno – trivialna). Godine 1802. imao je 1.339 stanovnika, a najveći je bio 1961. godine – 2.333 stanovnika. Po popisu iz 2002. godine taj broj je smanjen na 1.446.

Jasenovo je od davnina pa do današnjih dana najveća i najvažnija raskrsnica puteva u dolini reke Karaša (Srbija).

Najveći deo aktivnog stanovništva bavi se agrarnim zanimanjima, mada u njemu rade ciglana i mlin, i jedan pogon fabrike lekova.⁷¹

Banatska Subotica

Istorijski izvori pominju ovo selo već 1427. godine, a postojalo je i krajem turskog perioda, kao i početkom XVIII veka. To je malo selo koje polovinom XVIII veka ima samo pedestak kuća. Godine 1910. imalo je 611 stanovnika, a posle toga dolazi do regresije. Godine 1991. imalo je 280, a 2002. samo 200. stanovnika. Ovo je tipično agrarno naselje. Poljoprivrednim zanimanjima se bavi preko 80 % aktivnog stanovništva.⁷²

Dobričevo

Dobričevo je mlado naselje nastalo 1825. godine kolonizacijom katoličkog stanovništva na imanju grofova Bisingen. Nakon dve godine kolonisti su napustili selo, ali ono nije potpuno opustelo. Kasnije se u njemu pominju Srbi i Slovaci. Novo naseljavanje izvršeno je 1838. godine. Doseljeno je 360 Mađara i oni su ostali osnovno populaciono jezgro. Broj stanovnika je uglavnom varirao između 400 i 500 osoba. Po podacima popisa 2002. godine je ovde živelo 226 stanovnika.

Poljoprivrednim zanimanjima se bavi preko 90 % aktivnog stanovništva.⁷³

Češko Selo (Fabijan)

Na ovom mestu su i ranije postojala naselja. Savremeno selo je izgrađeno tek 1833. godine.

⁷¹ M. Maran, *Rumuni u Vojvodini*, Zavod za kulturu vojvodanskih Rumuna, Zrenjanin, 2011, 207; С. Ћурчић, н.д., 291, 292. Б. Станојев, *Јасеново село у Банату*, Београд, 1997, 15.

⁷² С. Ћурчић, н.д. 293.

⁷³ *Isto*, 293, 294.

Češko Selo (Fabijan)

În acest loc și înainte au existat așezări. Localitatea contemporană a fost înființată abia în anul 1833. Atunci s-au mutat 24 de familii de coloniști cehi. Satul a fost atașat foarte repede frontierei de stat. Numărul locuitorilor varia între 150 și 200, iar cel mai mare a fost în anul 1910, când au fost înscrși 216 locuitori. În anul 1991 numărul locuitorilor a scăzut la 58. Momentan acesta este unul din cele mai mici sate în Vojvodina. După recensământul din anul 2002 avea doar 46 de locuitori. Cei mai numeroși sunt cehii (39).

Întreaga populație activă se ocupă cu agricultura⁷⁴.

La Češko Selo, pe 26 mai a anului 2011, a fost deschisă oficial o expoziție permanentă a muzeului cu denumirea Muzej Češko Selo⁷⁵.

Dupljaja

Satul este amintit prima oară în anul 1421, și a existat și în anul 1660, și aici a trăit dintotdeauna populație sârbească. La începutul secolului al XVIII-lea în acesta trăiesc 429 de locuitori ortodocși. La jumătatea secolului amintit în acesta existau câteva familii de grăniceri, iar în anul 1773 satul întreg a fost inclus în frontiera de stat. Zece ani mai târziu aici migrează sârbii din Omora (România). Populația a atins maximum între cele două războaie mondiale (în anul 1931 avea 1.202 de locuitori). După aceasta apare o regresie. Populația a scăzut până în anul 2002 la 854 de persoane.

Majoritatea populației active se ocupă cu activități agricole⁷⁶.

Grebenac

Grebenac este o localitate foarte veche, în a cărei apropiere s-au găsit resturile așezării preistorice. În Evul Mediu această așezare se amintește în anul 1341 sub denumirea Grebenec, iar în 1713 acesta era un sat mic cu 25 de case. Mai târziu, aici s-au mutat românii, astfel încât în anul 1749 avea deja 203 de case. În anul 1773 Grebenac face parte din frontiera de stat. Numărul locuitorilor a stagnat foarte mult timp. A atins maximum în anul 1910 – 2.439 de locuitori. După recensământul

Tada su doseljene 24 porodice čeških kolonista. Selo je ubrzo pripojeno Vojnoj granici. Broj stanovnika je varirao između 150 i 200, a najveći je bio 1910. godine, kada je popisano 216 žitelja. Godine 1991. broj stanovnika je smanjen na 58. Sada je jedno od najmanjih sela u Vojvodini. Po popisu iz 2002. godine imalo je samo 46 stanovnika. Najbrojniji su Česi (39).

Svo aktivno stanovništvo bavi se poljoprivredom.⁷⁴

U Češkom Selu je 26. maja 2011. godine svečano otvorena stalna muzejska postavka pod nazivom Muzej Češko Selo.⁷⁵

Dupljaja

Selo se prvi put pominje 1421. godine, a postojalo je i 1660. godine, i u njemu je uvek živelo srpsko stanovništvo. Početkom XVIII veka u njemu živi 429 pravoslavnih stanovnika. Sredinom tog veka u njemu je bilo nekoliko graničarskih porodica, a 1773. godine čitavo selo je uključeno u Vojnu granicu. Deset godina kasnije doseljavaju se Srbi iz Omora (Rumunija). Populacija je dostigla maksimum između dva svetska rata (1931. godine 1.202 stanovnika). Posle toga dolazi do regresije. Populacija se do 2002. godine smanjila na 854 osobe.

Najveći deo aktivnog stanovništva bavi se agrarnim zanimanjima.⁷⁶

Grebenac

Grebenac je veoma staro mesto, u čijoj blizini su pronađeni ostaci praistorijskog naselja. U srednjem veku ovo mesto se pominje 1341. godine pod imenom Grebenec, a 1713. je malo selo sa 25 kuća. Kasnije su se doselili Rumuni, pa je 1749. godine već imalo 203 kuće. Godine 1773. Grebenac ulazi u sastav Vojne granice. Broj stanovnika je dugo stagnirao. Maksimum je dostigao 1910. godine – 2.439 stanovnika. Po popisu iz 2002. godine imao je 1.017 stanovnika. Najbrojniji su Rumuni.

U Grebencu je rođen Vasilije (Vasko) Popa (1922–1991), jedan od najpoznatijih srpskih i jugoslovenskih pisaca i član Srpske akademije nauka i umetnosti.

⁷⁴ *Idem*, p. 295.

⁷⁵ Obiektiile autorului.

⁷⁶ *Idem*, p. 295, 296.

⁷⁴ *Isto*, 295.

⁷⁵ Primedba autora.

⁷⁶ *Isto*, 295, 296.

tul din anul 2002 avea 1.017 de locuitori. Cei mai numeroși sunt românii.

La Grebenac s-a născut Vasilije (Vasko) Popa (1922–1991), unul dintre cei mai cunoscuți scriitori ai Iugoslaviei și membru al Academiei Sârbești de știință și artă.

Cu agricultura se ocupă aproximativ 90 % din populația activă.

Grebenac este o localitate veche din Banat⁷⁷.

Kajtasovo

Prima atestare a satului provine din perioada Marii Migrații a sârbilor sub conducerea lui Arsenije Čarnojević (anul 1690). La începutul secolului al XVIII-lea acesta era un sat mic. La jumătatea secolului respectiv aici locuiesc sârbi și români, iar în anul 1773 intră în componența frontierei de stat. În anul 1782 avea 460 de locuitori. Între cele două războaie mondiale (1931) erau 547 de locuitori, iar apoi numărul lor scade. În anul 1991 acesta avea 350, iar în 2002 doar 287 de locuitori.

Cu agricultura se ocupă peste 80 % din populația activă⁷⁸.

Valea Nerei – Localitățile de pe malul drept al Nerei

Kaluđerovo

Sub denumirea de Kaluđer satul este amintit în anul 1481. Localitatea a fost distrusă într-un atac al turcilor. În acest loc, în anul 1723, coloniști germani au înființat localitatea Rebenberg. Probabil din cauza confruntărilor permanente cu turcii, germanii au plecat, iar în anul 1740 în sat s-au mutat sârbii. Kaluđerovo avea atunci 70 de case și în curând a fost inclus în frontiera de stat. În secolul al XVIII-lea numărul locuitorilor oscila din cauza atacurilor turcilor și a migrațiilor. Populația a atins numărul maxim de 718 de locuitori înainte de Primul Război Mondial, iar de atunci scade constant. Conform datelor din anul 2002 în sat trăiau doar 132 de persoane.

Peste 90 % din populația activă se ocupă cu agricultura⁷⁹.

Poljoprivredom se bavi oko 90 % aktivnog stanovništva.

Grebenac je staro banatsko mesto.⁷⁷

Kajtasovo

Prvi pomen o selu je iz vremena Velike seobe Srba pod Arsenijem Čarnojevićem (1690. godine). Početkom XVIII veka to je bilo malo selo. Polovinom tog veka u njemu žive Srbi i Rumuni, a 1773. godine ono ulazi u sastav Vojne granice. Godine 1782. u njemu je bilo 460 stanovnika. Između dva svetska rata (1931.) imalo je 547 žitelja, a zatim dolazi do opadanja. Godine 1991. imalo je 350, a 2002. samo 287

stanovnika.

Poljoprivredom se bavi preko 80 % aktivnog stanovništva.⁷⁸

Dolina Nere – Naselja na desnoj obali Nere

Kaluđerovo

Pod imenom Kaluđer selo se pominje 1481. godine. Naselje je uništeno u turskom napadu. Na tom mestu 1723. godine nemački kolonisti osnovali su naselje Rebenberg. Verovatno zbog stalnih sukoba sa Turcima, Nemci su se iselili, a 1740. godine u selo su se doselili Srbi. Kaluđerovo je tada imalo 70 domova i ubrzo je uključeno u Vojnu granicu. Tokom XVIII veka broj stanovnika je oscilirao zbog turskih upada i iseljavanja. Populacija je dostigla maksimum sa 718 meštana pred Prvi svetski rat, a od tada se konstantno smanjuje. Po podacima popisa u selu su 2002. godine živele samo 132 osobe.

Preko 90 % aktivnog stanovništva se bavi poljoprivredom.⁷⁹

Kruščica (Kručica)

Kruščica se pominje tek 1690–1700. godine. Početkom XVIII veka to je malo mesto sa svega dvadesetak stanovnika. Do polovine veka taj broj se udvostručio. Godine 1776. Kruščica je

⁷⁷ M. Maran, *ibidem*, p. 49, 52; S. Čurčić, *ibidem*, p. 297; M. Maluckov, *ibidem*, p. 20.

⁷⁸ S. Čurčić, *ibidem*, p. 298.

⁷⁹ F. Mileker, *Croniclele comunelor din Banatul de sud*, Vršac, 2005, p. 77; S. Čurčić, *ibidem*, p. 285.

⁷⁷ M. Maran, n.d., 49, 52. С. Ћурчић, н.д., 297. М. Малучков, н.д., 20.

⁷⁸ С. Ћурчић, н.д., 298.

⁷⁹ Ф. Милекер, *Летописи општина у јужном Банату*, Вршац, 2005, 77. С. Ћурчић, н.д., 285.

Kruščica (Kručica)

Kruščica se amintește abia în anii 1690–1700. La începutul secolului al XVIII-lea aceasta este o așezare mică, cu un total de douăzeci de locuitori. Până la jumătatea secolului acest număr s-a dublat. În anul 1776 Kruščica a fost distribuită Regimentului Valaho-Ilir. La chemarea conducătorului răscoalei conduse de Karađorđe Petrović, pe 11 iunie a anului 1808, locuitori din Kruščica sub conducerea căpitanului pensionat Marjan Jovanović și a preotului Mita Đorđević s-au alăturat revoltei. Aceasta nu a reușit, a fost înfrântă de armata care a venit din Bela Crkva (Biserica Albă). În anul 1838 Kruščica a fost repartizată unui batalion sârbesc, iar în 1845 unui regiment sârbesc. Numărul locuitorilor a crescut până la Primul Război Mondial, iar apoi urmează o depopulare constantă. În anul 1991 la Kruščica erau 1.185, iar în 2002 doar 989 de locuitori.

Astăzi cea mai mare parte a populației active se ocupă cu activități agricole⁸⁰.

Kusić

Kusić este localitate veche, care este amintită pentru prima oară în anul 1383. A existat și în perioada ocupației turcilor, iar la începutul secolului al XVIII-lea, în anul 1770, a fost inclusă în frontiera de stat și a fost o localitate militară. În anul 1788 satul a avut două școli (sârbească și germană). Pe Nera funcționau patru mori, iar peste acestea treceau două poduri din lemn. În anul 1910 la Kusić trăiau 2.502 locuitori, iar după aceea urmează o depopulare constantă. După recensământ, în anul 2002 satul avea 1.361 de locuitori.

Cea mai mare parte a populației active se ocupă cu agricultura⁸¹.

Vračev Gaj

Prima pomenire a satului datează din anul 1713, când avea 58 de case. Acesta era sat sârbesc, care în anul 1773 a fost atașat frontierei militare. Școala a fost construită în anul 1772, iar satul a fost organizat conform planului încă din anul 1764. Până în anul 1910 numărul locuitorilor a crescut constant, iar apoi acesta începe să scadă. În anul 1991 Vračev Gaj avea 1.870, iar în anul 2002 – 1.568 de locuitori.

dodeljena Vlačko-ilirskoj regimenti. Na poziv vožda Karađorđa Petrovića, 11. juna 1808. godine Kruščićani su pod vođstvom penzionisanog kapetana Marjana Jovanovića i sveštenika Mite Đorđevića podigli ustanak. On nije uspeo, ugušila ga je regularna vojska koja je došla iz Bele Crkve. Godine 1838. Kruščica je dodeljena srpskom bataljonu, a 1845. srpskoj regimenti. Broj stanovnika je rastao sve do Prvog svetskog rata, a zatim sledi konstantna depopulacija. Godine 1991. u Kruščici je bilo 1.185, a 2002. samo 989 stanovnika.

Danas se najveći deo aktivnog stanovništva bavi agrarnim zanimanjima.⁸⁰

Kusić

Kusić je staro naselje koje se prvi put pominje 1383. godine. Postojao je i u vreme turske vladavine, a i početkom XVIII veka. Godine 1770. uključen je u Vojnu granicu i bio je četno mesto. Selo je 1788. godine imalo dve škole (srpska i nemačka). Na Neri su radile četiri vodenice, a preko nje su prelazila dva drvena mosta. Godine 1910. u Kusiću je živelo 2.502 stanovnika, a posle sledi konstantna depopulacija. Po popisu, 2002. godine selo je imalo 1.361 stanovnika.

Najveći deo aktivnog stanovništva bavi se poljoprivredom.⁸¹

Vračev Gaj

Prvi pomen sela je iz 1713. godine, kada je imalo 58 domova. To je bilo srpsko selo koje je 1773. godine pripojeno Vojnoj granici. Škola je podignuta 1772. godine, a selo je regulisano po planu još 1764. godine. Do 1910. godine broj stanovnika je stalno rasato, a zatim počinje da opada. Godine 1991. Vračev Gaj je imao 1.870, a 2002. godine 1.568 stanovnika.

Dominantne su agrarne funkcije – najveći deo aktivnog stanovništva bavi se poljoprivredom.⁸²

Crvena Crkva

Prva svedočanstva o naselju su iz 1660. godine. Tada su ovde živeli Srbi. Od 1773. godine je u sastavu Vojne granice, mada je i ranije u selu bilo graničarskih kuća. Godine 1882. imalo je 696

⁸⁰ Ф. Милекер, н.д., 79. С. Ћурчић, н.д., 284.

⁸¹ С. Ћурчић, н.д., 286.

⁸² Isto, 287, 288.

⁸⁰ F. Mileker, *idem*, 79; S. Ćurčić, *ibidem*, p. 284.

⁸¹ S. Ćurčić, *ibidem*, p. 286.

Dominantă este funcția agrară – cea mai mare parte a populației active se ocupă cu agricultura⁸².

Crvena Crkva

Primele mărturii despre localitate datează din anul 1660. Atunci aici locuiau sârbii. Din anul 1773 aparține frontierei de stat, chiar dacă și înainte în sat erau case de grăniceri. În anul 1882 avea 696 de locuitori ortodocși. Numărul locuitorilor creștea încet. În anul 1910 avea 1.097 de locuitori, după care urmează depopularea. Conform datelor recensământului din anul 2002 Crvena Crkva avea doar 729 de locuitori.

În sat domină funcția agrară. Cea mai mare parte a populației active se ocupă cu agricultura⁸³.

Banatska Palanka

Localitate veche, care era situată lângă fortăreața de pe malul Dunării, pe terenurile joase, expuse la inundații. De aceea s-a mutat puțin spre nord, pe teren nisipos. Această mutare a avut loc cel mai probabil în anul 1784. De atunci există două localități. Satul contemporan este Banatska Palanka (numit anterior Nova Palanka), iar satul vechi este Stara Palanka. Noul sat se extinde, iar cel vechi rămâne în urmă. Astfel în anul 1948 la Banatska Palanka trăiau 1.292, iar în Stara Palanka doar 31 de locuitori.

Cu agricultura se ocupă mai mult de 60 % din populația activă⁸⁴.

pravoslavni stanovnika. Broj stanovnika je sporo rastao. Godine 1910. imalo je 1.097 stanovnika, posle čega sledi depopulacija. Po podacima popisa iz 2002. godine Crvena Crkva imala je samo 729 stanovnika.

U selu je dominantna agrarna funkcija. Najveći broj aktivnog stanovništva bavi se poljoprivredom.⁸³

Banatska Palanka

Staro naselje bilo je uz tvrđavu na obali Dunava, na niskim terenima, izloženo poplavama. Zbog toga se preselilo nešto severnije, na peskovitiye zemljište. To premeštanje dogodilo se verovatno 1784. godine. Od tada postoje dva naselja. Savremeno selo je Banatska Palanka (ranije nazivana Nova Palanka), a staro selo je Stara Palanka. Novo selo napreduje, a staro zaostaje. Tako je 1948. godine u Bantskoj Palanci živelo 1.292, a u Staroj Palanci samo 31 stanovnik.

Poljoprivredom se bavi više od 60 % aktivnog stanovništva.⁸⁴

⁸² *Idem*, p. 287, 288.

⁸³ *Idem*, p. 290.

⁸⁴ *Idem*, p. 289.

⁸³ *Isto*, 290.

⁸⁴ *Isto*, 289.

CERCETĂRI ANTERIOARE / RANIJA ISTRAŽIVANJA

Despre costumele de tip panonic din Vojvodina au scris cunoscuții etnologi sârbi Vera Milutinović, Jasna Bjeladinović-Jergić⁸⁵, Mirjana Maluckov, Mila Bosić, Petar Vlahović, Vera Šarac-Momčilović, și Borislav Lungin-Maksimović (profesorul din Vršac), iar materialul de teren extins a fost adunat de Milenko Filipović și Milan Milošev. Sima Trojanović, autorul unității enciclopedice despre costumul popular în „Enciklopedija Srba, Hrvata i Slovenaca“ („Enciklopedija Sârbilor, Croaților și Slovenilor“), a descris încălțăminte sârbilor din Banat (obiecte colorate, opinci)⁸⁶. Materialul lui Milenko Filipović despre portul popular din Banat, Srem și Bačka a fost prelucrat și publicat cu titlul „Različita etnološka građa iz Vojvodine“ (Materialul etnologic divers din Vojvodina). Filipović a fost și editorul culegerii de lucrări „Narodne nošnje u Vojvodini“ (Costumele populare din Vojvodina). Materialul etnologic de teren, pe care l-a adunat Milan Milošev în Banatul de Sud, se păstrează în Muzeul orașenesc din Vršac și acesta conține destule date despre costumele populare ale sârbilor, românilor și maghiarilor din Banatul de Sud-Est.

Vera Milutinović (1953) a scris despre costumele populare sârbești din împrejurimile orașului Vršac, Bora Lungin-Maksimović (1958) în culegerea „Banatske Here“ (Herele Bănățene) a descris portul popular al locuitorilor satelor sârbești de pe cursul inferior al râului Nera. Mirjana Maluckov (1973, 1985) a studiat românii din Banat și a scris două monografii: „Rumuni u Banatu“ (Românii în Banat) și „Narodna nošnja Rumuna u Banatu“ (Costumul popular al românilor din Banat). Lucrările ei sunt cele mai ample și cele mai importante monografii etnologice în limba sârbă despre românii din Banat și costumele lor populare, care au fost publicate până acum în

O nošnjama panonskog tipa u Vojvodini pisali su poznati srpski etnolozi Vera Milutinović, Jasna Bjeladinović-Jergić⁸⁵, Mirjana Maluckov, Mila Bosić, Petar Vlahović, Vera Šarac-Momčilović, i Borislav Lungin-Maksimović (profesor iz Vršca), a obimnu terensku građu prikupili su Milenko Filipović i Milan Milošev. Sima Trojanović, autor enciklopedijske jedinice o narodnoj nošnji u „Enciklopediji Srba, Hrvata i Slovenaca“, opisao je obuću Srba u Banatu (šareni obojci, opanci).⁸⁶ Građa Milenka Filipovića o nošnji u Banatu, Sremu i Bačkoj obrađena je i objavljena pod naslovom „Različita etnološka građa iz Vojvodine“. Filipović je bio i urednik zbornika radova „Narodne nošnje u Vojvodini“. Terenska etnološka građa koju je u južnom Banatu prikupio Milan Milošev čuva se u Gradskom muzeju u Vršcu i sadrži dosta podataka o nošnjama Srba, Rumuna i Mađara u jugoistočnom Banatu.

Vera Milutinović (1953) je pisala o srpskoj narodnoj nošnji u okolini Vršca, Bora Lungin-Maksimović (1958) je u zborniku „Banatske Here“ opisao nošnju stanovnika srpskih sela oko donjeg toka reke Nere. Mirjana Maluckov (1973, 1985) proučavala je Rumune u Banatu i napisala je dve monografije: „Rumuni u Banatu“ i „Narodna nošnja Rumuna u Banatu“. Njeni radovi su najobimniji i najznačajniji etnološke monografije na srpskom jeziku o Rumunima Banata i njihovim nošnjama koje su do sada objavljene u Srbiji.⁸⁷ Mila Bosić je u svom radu „Zbirka krznene odeće u Vojvođanskom muzeju“ (1969/70) opisala krznenu odeću Srba, Rumuna, Mađara i Slovaka u Banatu, a Vilma Niškanović je priredila izložbu i napisala katalog „Kožusi u Srbiji“. Kada su u pitanju banatska ženska

⁸⁵ J. Bjeladinović a descris și costumele populare ale sârbilor și a făcut clasificarea tipologică a portului țărănesc în Serbia. Vezi: J. Bjeladinović-Jergić, *Costumele populare ale Sârbilor în secolul XIX și XX*, Muzeul Etnografic din Beograd, Beograd, 2011; J. Bjeladinović, *Porturi țărănești și clasificarea lor tipologică*, Buletinul Muzeului Etnografic din Beograd 44, Beograd, 1980.

⁸⁶ S. Trojanović, *Costum popular*, Enciclopedia SCS, volumul III, Beograd, 1928., p. 146.

⁸⁵ J. Bjeladinović je opisala narodne nošnje Srba i uradila tipološku klasifikaciju seoske nošnje u Srbiji. Vidi: J. Bjeladinović-Jergić, *Narodne nošnje Srba u XIX i XX veku*, Etnografski muzej u Beogradu, Beograd, 2011; J. Bjeladinović, *Seoske nošnje i njihova tipološka klasifikacija*, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu 44, Beograd, 1980.

⁸⁶ С. Тројановић, *Народна ношња*, Енциклопедија СХС, књ. III, Београд, 1928, 146.

⁸⁷ O Rumunima u Temišvarskom Banatu i o njihovoj nošnji u XVIII veku vidi: Frančesko Grizelini, *Pokušaj proučavanja političke i istorije prirode Temišvarskog Banata u pismima upućenim nekim viđenijim osobama i naučnicima*, Istorijski arhiv, Pančevo, 2008, 181, 183-184.

Serbia⁸⁷. Mila Bosić în lucrarea sa „Zbirka krznene odece u Vojvodanskom muzeju“ (Colecția hainelor din blană la Muzeul din Vojvodina) (1969/70) a descris hainele din blană ale sârbilor, românilor, maghiarilor și slovacilor din Banat, iar Vilma Niškanović a pregătit o expoziție și a scris un catalog „Kožusi u Srbiji“ (Blănurile în Serbia). Când vine vorba despre podoabele de cap ale femeilor din Banat, importante sunt studiile și lucrările lui Vera Šarac–Momčilović (1995, 2006, 2009) și Katarina Novaković (2005).

Despre costumele populare în Banatul sârbesc, în cadrul monografiilor satelor bănățene, au scris și etnologul dr. Nikola Pavković (2009) și Bogdan Stanojev (1997), profesor.

Cele mai importante studii despre țesut și broderie (aplicații, broderii din aur, broderie albă, broderie cu perle) au fost publicate de dr. Đurđica Petrović⁸⁸. Katarina Novaković a descris caracteristicile broderiei populare în Vojvodina, iar broderia din aur de pe costumele populare și influența barocului asupra creației populare din Banatul Central a fost publicată de Rajka Grubić⁸⁹.

Etnologul Ljubomir Andrejić este autorul bibliografiei unice, vaste despre costumul popular al popoarelor Iugoslave publicate în 1976 și completate în anul 1994⁹⁰.

oglavlja značajna su proučavanja i radovi Vere Šarac–Momčilović (1995, 2006, 2009) i Katarine Novaković (2005).

O nošnjama u srpskom delu Banata, u okviru monografija banatskih sela, pisali su i etnolog dr Nikola Pavković (2009) i Bogdan Stanojev (1997), nastavnik.

Najznačajnije studije o tkanjima i vezu (aplikacije, zlatovez, beli vez, vez perlicama) objavila je dr Đurđica Petrović⁸⁸. Katarina Novaković je opisala odlike narodnog veza u Vojvodini, a zlatovez na narodnim nošnjama i uticaj baroka na narodno stvaralaštvo srednjeg Banata obradila je Rajka Grubić.⁸⁹

Etnolog Ljubomir Andrejić autor je jedinstvene, opsežne bibliografije o nošnji jugoslovenskih naroda objavljene 1976. i dopunjene 1994. godine.⁹⁰

⁸⁷ Despre Români din Banatul Timișorean și costumul popular al acestora în secolul XVIII vezi: Francesko Grisellini, *Încercarea studierii naturii politice și istorice a Banatului Timișorean în scrisorile trimise anumitor persoane importante și oamenilor de știință*, Istorijski arhiv, Pančevo, 2008, p. 181, 183-184.

⁸⁸ Đ. Petrović, *Din pâslă până la broderia din aur*, Srpski genealoški centar, Beograd, 2003.

⁸⁹ K. Novaković, *Caracteristicile broderiei populare din Vojvodina*, Activitatea Muzeului din Vojvodina 46, Novi Sad, 2004, p. 151-171; R. Grubić, *Broderie din aur pe costumele populare din Banatul Central*, Svrlijig, 1999, p. 215-219; *Influența barocului asupra creației populare a Banatului Central*, Novi Sad, 2009, p. 209-222.

⁹⁰ Lj. Andrejić, *Bibliografia despre costumul popular al popoarelor iugoslave*, Ediții speciale EM 8, Beograd, 1976; *Bibliografia despre costumul popular al popoarelor iugoslave*, Ediții speciale EM 9, Beograd, 1994.

⁸⁸ Ђ. Петровић, *Од пуста до златовеца*, Српски генеалошки центар, Београд, 2003.

⁸⁹ К. Новаковић, *Одlike народног веза у Војводини*, Рад музеја Војводине 46, Нови Сад, 2004, 151-171. Р. Грубић, *Златовез на народним ношјама средњег Баната*, Сврљиг, 1999, 215-219; *Утицај барока на народно стваралаштво средњег Баната*, Нови Сад, 2009, 209-222.

⁹⁰ Љ. Андрејић, *Библиографија о народној ношњи југословенских народа*, Посебна издања ЕМ 8, Београд, 1976; *Библиографија о народној ношњи југословенских народа*, Посебна издања ЕМ 9, Београд, 1994.

CARACTERISTICILE ETNO-ESTETICE ALE COSTUMULUI POPULAR DIN BANAT / ETNO-ESTETSKE KARAKTERISTIKE NARODNE NOŠNJE U BANATU

Costumele populare din Serbia pot fi grupate în patru unități natural-geografice și culturale. Acestea sunt: ținutul dinaric, panonic, central-balcanic și șopic. Fiecare din aceste ținuturi cuprinde mai multe grupe etnice și naționale și, în conformitate cu acestea, costumele lor populare poate fi clasificate în specii și subspecii corespunzătoare.

Costumele populare țărănești din zona Panoniei sunt răspândite în Banat, Bačka, Srem, Baranja, Slavonia, Bela Krajina și Bosanska Posavina. În zona frontierei de sud aceste costume se întrepătrund cu elementele vestimentare central-balcanice și dinarice. Este foarte importantă expunerea la influențele și stilurile central-europene, în special la cel al barocului de la sfârșitul secolului al XIX-lea, și modei civile de pe frontiera de vest și cea central-europeană. Pentru tipul costumului popular din Panonia sunt foarte importante și elementele slave vechi, care au fost păstrate aici cel mai bine, decât în întregul teritoriu sârbesc și sud-slavon⁹¹.

Dintre tradițiile vechi există urme caracteristice ale nomazilor din perioada migrației popoarelor, relativ nouă fiind influența hainelor militare din perioada existenței frontierei de stat⁹².

Costumele populare din Banat aparțin costumelor de tip panonic („costumul alb“), prezentând o combinație sincronizată de elemente vestimentare care provin din culturi diferite și din perioade diferite. Pentru îmbrăcămintea panonică este caracteristică unirea materialului din pânză dreaptă, care apoi se pliază. Așa erau cusute pantalonii și cămașa la costumele bărbătești, precum și cămașa și poalele la costumele populare femeiești⁹³.

Plisată bogat, împodobită cu broderie, îmbrăcămintea albă din pânză se purta și vara și iarna. Motivele sunt vegetale, deseori făcute cu firul alb (broderie albă) sau cu ață din aur (broderie din aur), iar culorile sunt în mare parte deschise.

Narodne nošnje Srbije mogu se grupisati u četiri prirodno-geografske i kulturne celine. To su: dinarsko, panonsko, centralno-balkansko i šopsko područje. Svako od ovih područja obuhvata po više etničkih i nacionalnih grupa, pa se prema njima nošnja može svrstati u odgovarajuće vrste i podvrste.

Seoske narodne nošnje panonske zone rasprostiru se u Banatu, Bačkoj, Sremu, Baranji, Slavoniji, Beloj krajini i Bosanskoj Posavini. U južnom graničnom pojasu ove nošnje se prožimaju sa centralnobalkanskim i dinarskim odevnim sadržajima. Veoma je značajna izloženost srednjoevropskim uticajima i stilovima, posebno baroku, a od kraja XIX veka i građanskoj modi zapadnog i srednjoevropskog pojasa. Za panonski tip nošnje posebno su važni i staroslovenski elementi koji su ovde najbolje očuvani na čitavom srpskom i južnoslovenskom prostoru.⁹¹

Od starih tradicija ima tragova nomadskih obeležja iz vremena seobe naroda, a relativno noviji su uticaji vojnog odela iz perioda postojanja Vojne granice.⁹²

Banatske narodne nošnje pripadaju nošnjama panonskog tipa („bela nošnja“) i predstavljaju sinhronizovan spoj odevnih elemenata koji potiču iz različitih kultura i iz različitih perioda. Za panonsku odeću karakteristično je sastavljanje ravnih pola platna koje se potom nabiraju. Tako su šivene gaće i košulja u muškoj, kao i oplećak i skuti u ženskoj narodnoj nošnji.⁹³

Bogato nabrana, vezom ukrašena bela platnena odeća nosila se i leti i zimi. Motivi su vegetabilni, često izvedeni belim nitima (beli vez) ili zlatnom žicom (zlatovez), a boje su većinom svetle.

U ženskim nošnjama zastupljena je platnena nabrana jednodielna košulja sa utkanim ili izvezenim ukrasom u jednoj ili više boja. Na

⁹¹ J. Bjeladinović-Jerđić, *Haine sârbești tradiționale*, Beograd, 2003, p. 43.

⁹² D. Nikolić, *Îmbrăcămintea grănicerilor de la Frontieră în secolul XVIII și XIX*, Beograd, 1978.

⁹³ P. Vlahović, *Serbia, țară, popor, viață, obiceiuri*, Beograd, 1999, p. 201, 202.

⁹¹ J. Бјеладиновић-Јерђић, *Српска традиционална одећа*, Београд, 2003, 43.

⁹² Д. Николић, *Одевање граничара Војне крајине у XVIII и XIX столећу*, Београд, 1978.

⁹³ П. Влаховић, *Србија, земља, народ, живот, обичаји*, Београд, 1999, 201, 202.

În costumele populare ale femeilor este prezentă cămașa plisată dintr-o bucată de material, cu podoabe brodate sau țesute într-o culoare sau mai multe. În același mod a fost împodobită și cămașa din două bucăți de material, a cărei parte de jos era compusă din mai multe straturi. Peste hainele din pânză a fost legat brâul și șorțul, iar în anumite zone se purta opregul în față și în spate. Pentru împodobire erau folosite ornamentele florale, iar la țesut ornamentele geometrice. Podoabele de cap sunt specifice – pânză și baticuri aranjate sub formă de căciuli. Miresele și femeile mai tinere purtau coronițe din flori și căciuli brodate cu aur („zlate“)⁹⁴.

Hainele bărbătești din pânză erau compuse din cămașă și pantaloni. Cămașa se purta obligatoriu „în modul panonic” – peste pantaloni - și era împodobită bogat. Între diversele motive vegetale, brodate cu aur, era evidențiat în special motivul spicelor de grâu ca simbol al fertilității.

Iarna costumul era completat cu haine din țesătură și blană. Veșmintele de culoare albă, maro și neagră erau împodobite cu aplicații din țesătură și postav. Obiectele vestimentare din blană erau împodobite cu aplicații din blană. Podoabele cusute, în combinație cu broderia în culori vii, contribuiau la crearea unei imagini pitorești a șubelor, vestelor și cojoacelor⁹⁵.

Sârboaicele din Banat au lăsat devreme, la mijlocul secolului XIX, costumul popular, pe care l-au înlocuit cu costumele de oraș. În costumul bărbătesc sârbesc din Banat au fost păstrate o perioadă mai îndelungată elementele tradiționale ale portului, astfel încât în secolul XX la acestea se pot observa și elementele ale portului de la sat și influența citadină. La sârbii din Banatul de Sud, până în anii treizeci ai secolului trecut, ca ultime rămășițe ale costumului popular sârbesc, se puteau vedea cojoacele albe, precum și căciuli brodate cu aur la femeile tinere⁹⁶.

Căciulile pentru mirese (cule, zlate) reprezintă cele mai costisitoare părți ale costumului popular femeiesc din Banat. Acestea sunt de mai multe feluri, mai ales la români. Acestea sunt confecționate din catifea sau mătase și sunt împodobite cu broderie din aur.

Portul popular al Românilor din Banat aparține tipului de costume cu piese din pânză, țesute din

sličan način ukrašavana je i dvodelna košulja čiji se donji deo sastojao iz više slojeva. Preko platnene odeće opasivani su pojas i kecelja, a ponegde su nošene i prednja i zadnja pregača. Za ukrašavanje su korišćeni floralni, a u tkanju i geometrijski ornamenti. Oglavlja su specifična – peškir s podloškom i marama presložene u kape. Neveste i mlade žene nosile su cvetne krune i zlatom vezene kape („zlate“).⁹⁴

Mušku platnenu odeću sačinjavale su košulja i gaće. Košulja se obavezno oblačila „na panonski način” – preko gaća i bila je bogato ukrašena. Među raznim biljnim ornamentima, izvedenim u zlatovezu, posebno se isticao motiv žitnog klasja kao simbola plodnosti.

Zimi je nošnja dopunjavana suknenim i krznenim haljecima. Sukno bele, smeđe i crne boje ukrašavano je aplikacijama od sukna i čoje. Kožni odevni predmeti ukrašavani su kožnim aplikacijama. Našiveni ukrasi u kombinaciji sa vezom živih boja doprinosili su veoma živopisnom izgledu kabanica, prsluka i kožuha.⁹⁵

Srpkinja u Banatu su rano, sredinom XIX veka, napustile narodnu nošnju i zamenile je građanskom nošnjom. U muškoj srpskoj banatskoj nošnji duže su sačuvani tradicionalni elementi odevanja, pa u njoj tokom XX veka mogu da se uoče elementi seoske i građanske nošnje. Kod Srba u južnom Banatu do tridesetih godina prošlog veka, kao poslednji ostaci stare srpske nošnje, mogli su se videti beli kožusi, kao i kape zlatare kod mladih žena.⁹⁶

Mladine kape (cule, zlate) spadaju u najraskošnije delove stare ženske banatske nošnje. Ima ih više vrsta, naročito kod Rumuna. Pravljene su od somota ili svile i ukrašene su zlatovezom.

Nošnja Rumuna Banačana pripada tipu nošnji čiju osnovu čini platno, vuneno tkanje – kecelje, pojasevi i sukna nošnja, kao i razni tipovi krznene odeće. To je tipično banatska nošnja. Drugu grupu čine nošnje Rumuna doseljenih iz Erdelja i Oltenije. Njihova nošnja pripada tipu srednjoevropske seljačke nošnje („vojvođanska” ili „mađarska”).

Osnovni delovi ove odeće izrađeni su od fabričkog materijala. Žene umesto skuta nose nabrane suknje, a muškarci su rano gaće zamenili

⁹⁴ J. Bjeladinović-Jergić, *Costume populare*, Beograd, 1994, p. 172-173.

⁹⁵ *Idem*.

⁹⁶ M. Milošev, *Din colecția Secției de etnologie*, Vršac, 1967, p. 13.

⁹⁴ J. Бјеладиновић-Јергић, *Народне ношње*, Београд, 1994, 172-173.

⁹⁵ *Isto*.

⁹⁶ M. Milošev, *Iz zbirke Etnološkog odeljenja*, Vršac, 1967, 13.

lână – șorțul, brâul și fustele, ca și diferite tipuri de îmbrăcăminte din blană. Acesta este costumul popular tipic bănățean. Altă categorie de costume este a costumelor populare ale românilor veniți din Ardeal și Oltenia. Costumul lor aparține tipului de costum popular țărănesc central-european („vojvođanska“ sau „mađarska“).

Părțile esențiale ale acestui costum sunt confecționate din material fabricat. Femeile, în loc de poale, purtau fuste plisate, iar bărbați au înlocuit devreme ȋtarii cu ciacșirii. Aceste două tipuri de costume s-au păstrat mult timp în acest mediu⁹⁷.

Românii și slovaci ȋși păstrează costumul popular până la mijlocul secolului XX, doar că slovaci folosesc ȋesături din fabrică, iar la români, mai ales la costumele femeiești, în mare parte se păstrează materialele țesute manual⁹⁸.

čakširama. Ova dva tipa nošnje dugo su se održala u ovoj sredini.⁹⁷

Rumuni i Slovaci zadržavaju narodnu nošnju sve do sredine XX veka, s tim što Slovaci upotrebljavaju tkanine fabričke proizvodnje, a Rumuni, naročito u ženskoj nošnji, u velikoj meri zadržavaju domaće tkanje.⁹⁸

⁹⁷ M. Maluckov, *Românii în Banat*, Novi Sad, 1985, p. 178-179, 181.

⁹⁸ M. Maluckov, *Costumul popular al Românilor*, p. 132.

⁹⁷ M. Maluckov, *Rumuni u Banatu*, Novi Sad, 1985, 178-179, 181.

⁹⁸ M. Maluckov, *Narodna nošnja Rumuna*, 132.

COSTUMUL POPULAR AL VĂII CARAȘULUI / NARODNA NOȘNJA DOLINE KARAŠA

În acest capitol va fi prezentat costumul popular din cinci sate de pe valea Carașului, și anume: costumul popular românesc de la Kuštilj, Vojvodinci, Grebenac și Straža și costumul popular sârbesc de la Jasenovu. Costumul popular de la Kuštilj, Vojvodinci și Grebenac este bănățean. Straža este populată de locuitori din Oltenia și are costum specific.

Costumul popular al localităților de după dealurile orașului Vrșac – Kuštilj, Vojvodinci și a localității separate Grebenac, diferă destul de mult de costumul popular al satelor de câmpie. Caracteristica acestui costum este simplitatea. În locul țesutului manual, în mare parte este prezent materialul fabricat. Nu avem șorțuri țesute colorat, nici o mulțime de legături (aplicații) pe cămăși și poale, nici podoabe artificiale din păr. La costumele mai vechi, ca și în cele din primele decenii ale secolului al XX-lea, ca podoabă pe anumite părți ale costumului apare broderia din aur⁹⁹.

În funcție de destinație, materiale, tehnici de confecționare și modul de împodobire se diferențiază costumele populare de lucru (zilnice), de costumele pentru ocazii de sărbătoare (formale).

1. Costumul popular femeiesc

ROMÂNII

Portul (formal) de sărbătoare

Costumele populare de sărbătoare mai vechi erau compuse din poale albe și cămașă, din pânză cu sau fără tiv. Cămașa obișnuită era înlocuită de cămașa cu umerii largi. Deasupra acestora se purtau bluze din material fabricat.

Poalele erau largi, de la patru la cinci măsurii, lungi până la jumătatea pulpei. Pentru poalele de sărbătoare este caracteristică broderia albă fină și mărunță, cu lărgimea până la zece centimetri. La tipul mai vechi de costum popular (1880 – 1920), poalele erau mai lungi și împodobite cu broderia albă cumpărată. Șorțul din față era din material de fabrică și se numea *șorț*. Șorțurile mai noi din față

U ovom poglavlju biće prikazana narodna nošnja iz pet sela doline Karaša, i to: rumunska narodna nošnja u Kuštilju, Vojvodincima, Grebencu i Straži i srpska narodna nošnja u Jasenovu. Nošnja u Kuštilju, Vojvodincima i Grebencu je banatska. Straža je naseljena stanovništvom iz Oltenije i ima specifičnu nošnju.

Narodna nošnja naselja u brdovitom zaleđu Vršca – Kuštilj, Vojvodincima i izdvojenom Grebencu dosta se razlikuje od nošnje u ravničarskim selima. Karakteristika ove nošnje je jednostavnost. Umesto domaćih tkanina u velikoj meri je zastupljen fabrički materijal. Nema ni šarenih tkanih kecelja, obilja veza na oplećcima i skutima, niti šarenih veštačkih ukrasa u kosi. Kako u starijoj, tako i u nošnji u prvim decenijama XX veka, kao ukras na pojedinim delovima javlja se zlatovez.⁹⁹

Prema nameni, i materijalima, po tehnikama izrade i načinu ukrašavanja razlikuje se radna (svakodnevna) nošnja i nošnja za praznične (svečane) prilike.

1. Ženska narodna nošnja

RUMUNI

Praznična (svečana) nošnja

Stariju svečanu žensku nošnju činile su bele skute i oplećak od domaćeg platna sa ili bez usnovica. Oplećak je zamenjen košuljom sa širokim naramenicama. Povrh nje nosile su se bluze od fabričkog materijala.

Skute su bile široke četiri do pet pola, duge do polovine listova. Za svečane skute karakterističan je fini sitan beli vez širine do desetak centimetara. U starijem tipu nošnje (1880 – 1920) skute su bile znatno duže i ukrašene kupovnim belim vezom. Prednja kecelja je od fabričkog materijala i naziva se šorț. Novije prednje kecelje su šire, obavijaju telo i susreću se sa zadnjom keceljom.

⁹⁹ *Idem*, p. 46, 47.

⁹⁹ *Isto*, 46, 47.

sunt mai largi, înfășoară corpul și se unesc cu șorțul din spate.

Șorțul din spate este din lână și mai îngust decât în alte părți ale Banatului. Șorțurile la Vojvodinci și Kuštilj au lărgimea de douăzeci de centimetri. Șorțurile de sărbătoare de tip mai vechi sunt țesute din material mai fin și au culorile mai vii. Modelul este din dungi longitudinale, împodobite cu ornamente florale. Unele șorțuri aveau tivul mai larg de catifea, care era împodobit cu ornamente florale brodate.

Șorțurile din material confecționat la fabrică erau împodobite cu ornamente florale brodate cu beteală, perle sau aur. Cămășile care erau purtate ca parte de sus a costumului, erau împodobite cu broderie de mai multe culori.

Șorțurile (opregele) din spate cu ciucuri (chitele cu ciucuri) erau parte componentă a celui mai bun costum de sărbătoare al femeilor tinere, până la sfârșitul secolului XIX. La Grebenac se purta și șorțul (opregul) din față și cel din spate cu ciucuri. Partea esențială a șorțului avea forma dreptunghiulară. Ciucurii erau din lână pieptănată, toarsă mărunț, de culoare roșie. În portul de sărbătoare se foloseau atât șorțuri din catifea, cât și cele din mătase, împodobite cu broderie aurie¹⁰⁰. În volumul etnologic al Muzeului Orășenesc din Vrșac se găsește șorțul din spate din Vojvodinci (nr. E 4071). Este confecționat din pliu albastru, împodobit cu broderie din aur și perle mărunte, și are ciucurii din lână toarsă. Aceștia sunt scurți la capete, iar la tivul de jos au lungimea de aproximativ 60 de cm. Ciucurii sunt roșii, dar printre ei sunt introduși și câțiva ciucuri de culoare galbenă și albastră.

Iarna peste costumul obișnuit erau adăugate obiecte vestimentare din blană: pieptar, mincie, șubă sau blăniță.

Pieptarul de sărbătoare al femeilor și fetelor tinere se încheia pe piept și era împodobit luxos. După stil corespundea întotdeauna cojoacelor care erau purtate în acea vreme într-o anumită localitate. În secolul al XIX-lea pieptarele femeiești și cojoacele erau de culoare albă, iar în primele decenii ale secolului XX apar și cele de culoare închisă¹⁰¹.

Fetele purtau pieptar, iar cojocul de sărbătoare îl primeau după căsătorie, de la socru. Cojocul de sărbătoare și pieptarul erau bogat împodobite, acestea reprezentau bogăția și de aceea le aveau doar cei bogați¹⁰².

¹⁰⁰ *Idem*.

¹⁰¹ *Idem*, p. 106, 107.

¹⁰² *Idem*, p. 103.

Zadnje kecelje su vunene i znatno uže no u ostalim mestima u Banatu. Kecalje u Vojvodincima i Kuštilju široke su svega dvadesetak cm. Svečane kecelje starijeg tipa tkane su od finijeg materijala i živih su boja. Šare su uzdužne pruge ukrašene cvetnim ornamentima. Neke kecelje su imale širi obrub od somota koji je ukrašavan vezom cvetnim ornamentima.

Kecalje od materijala fabričke izrade ukrašavane su floralnim ornamentima izvedenim vezom, šljokicama, perlicama ili zlatovezom. Oplećci koji su nošeni kao gornja odeća ukrašeni su višebojnim vezom.

Zadnje kecelje sa resama (chitale cu ciucuri) bile su sastavni deo najsvečanije nošnje mladih žena do kraja XIX veka. U Grebencu su nošene i prednja i zadnja kecelja sa resama. Osnovni deo kecelje je pravougaonog oblika. Rese su od tanko upredene češljane vune crvene boje. U svečanoj nošnji bilo je i somotskih i svilenih kecelja ukrašenih zlatovezom.¹⁰⁰ U Etnološkoj zbirci Gradskog muzeja u Vršču nalazi se zadnja kecelja iz Vojvodinaca (inv. br E 4071). Načinjena je od plavog pliša, ukrašena je zlatovezom i sitnim perlama, i ima rese od upredene vune. One su sa strane kratke, a uz donju ivicu duge oko 60 cm. Rese su crvene, ali je među njih ubačeno i nekoliko resa žute i plave boje.

Zimi su preko uobičajene nošnje dodavani krznjeni delovi odeće: grudnjak, minćija, bunda ili ćurče.

Svečani grudnjak devojaka i mladih žena zatvarao se na grudima i bio je raskošno ukrašen. Po stilu je uvek odgovarao kožusima koji su nošeni u to vreme u određenom naselju. U XIX veku su ženski grudnjaci i kožusi bili bele boje, a u prvim decenijama XX javljaju se i oni mrke boje.¹⁰¹

Devojke su nosile grudnjak, a svečani kožuh su dobijale posle udaje, od svekra. Svečani kožuh i grudnjak su bili bogato ukrašeni, predstavljali su dragocenost i zato su ih posedovali samo bogati.¹⁰²

Najsvečaniji deo starinske zimske nošnje bio je crni ili tamnoplavi haljetak načinjen od čoje - mincie (minćija). Ona je do početka XX veka bila rasprostranjena u većini naselja sa banatskim stanovništvom. Starija minćija je svojim krojem i rasporedom ornamenata nalikovala svečanom ženskom kožuhu. Već u prvim decenijama prošlog

¹⁰⁰ *Isto*.

¹⁰¹ *Isto*, 106, 107.

¹⁰² *Isto*, 103.

Obiectul cel mai festiv al costumului popular vechi de iarnă era haina neagră sau albastru închis confecționată din postav - mincie (minćija). Aceasta era răspândită, până la începutul secolului XX, în majoritatea localităților unde locuiau bănațenii. Mincia mai veche, prin croială și aranjamentul ornamentelor, seamăna cu cojocul de sărbătoare pentru femei. Deja în primele decenii ale secolului trecut aceasta a ieșit din tradiție în această regiune¹⁰³. În Muzeul orașenesc din Vrșac există o parte din mincia de la Grebenac (E 3.504) din catifea neagră, cusută în anul 1902.

Șuba de sărbătoare pentru femei a fost adoptată înainte de anul 1920 în satele din Vojvodina. La Kuštilj se purta o șubă mai scurtă – blană sau blăniță (ćurče)¹⁰⁴.

Portul popular (zilnic) de lucru

Poalele uzuale și cele pentru femeile în vârstă erau confecționate din bumbac sau din amestec de bumbac și cânepă, fără niciun fel de podoabe. Poalele femeilor mai tinere aveau deseori ca podoabă o fâșie îngustă de broderie monocromă, lângă tivul de jos.

Deja în jurul anului 1930 și în costumul popular femeiesc de la sat intră anumite piese din portul orașenesc. Întâi a fost acceptată sucna, ȋtoalele (haine) și sucna fustă (fustă strămtă). Fusta, în spate pe mijloc, era crăpată vreo douăzeci de centimetri deasupra de tivul de jos, astfel încât prin deschizătură se vedea șortul din spate¹⁰⁵.

Iarna femeile în vârstă purtau peste ciupag sau cămașă haljetak – cojocul de lucru, din blană. Acesta era fără mâneci, și se încheia pe umăr sau la subsuoară. La Vojvodinci îl numeau pieptar.

Costumul femeiesc din Straža

La începutul secolului XX, portul popular al femeilor din Straža conține câteva elemente care îl fac deosebit pe acest teritoriu. La fel se poate vorbi și despre frumusețea broderiei de pe cămași și poale.

Părțile esențiale ale costumului popular sunt ciupagul cu mânecile lungi și poalele din pânză de bumbac sau bumbac-cânepă. Ciupagul este larg de două poale și jumătate, iar poalele se acoperă cu fusta largă plisată sau încrețită¹⁰⁶. Poalele

veca izobičajena je u ovoj oblasti.¹⁰³ U Gradskom muzeju u Vrșcu nalazi se deo minćije iz Grebenca (E 3.504) od crnog somota sašivene 1902. godine.

Svećana ženska bunda je pre 1920. godine odomaćena u vojvođanskim selima. U Kuštilju je nošena kraća bunda – ciurc ili ciurce (ćurče).¹⁰⁴

Radna (svakodnevna) nošnja

Svakodnevne i skute za starije žene su izrađivane od pamuka ili mešavine pamuka i kudeljke, bez ikakvih ukrasa. Skute mlađih žena su kao ukras najčešće imale usku prugu jednobojnog veza uz donju ivicu.

Već oko 1930. godine i u žensku seosku nošnju ulaze neki delovi građanske nošnje. Prvo su prihvaćene sucna, ȋtoale (haljina) i sucna fustă (uska suknja). Suknja je u sredini zadnjeg dela bila prorezana dvadesetak centimetara iznad donje ivice tako da se kroz otvor videla zadnja kecelja.¹⁰⁵

Zimi su starije žene preko oplećka ili košulje nosile radni, krzneni haljetak – grudnjak. On je bio bez rukava, a zakopćavao se na ramenu ili pod pazuhom. U Vojvodincima su ga zvali peiptar.

Ženska nošnja iz Straže

Početakom XX veka ženska nošnja u Straži sadrži nekoliko elemenata koji je čine izuzetnom na ovoj teritoriji. Isto se može reći i za lepotu veza na oplećcima i skutima.

Osnovni delovi nošnje su oplećak (ciupag) dugih rukava i skute (poale) od domaćeg pamučnog ili pamučno-kudelnog platna. Oplećak je širok dve i po pole, a skute se pokrivaju širokom nabranom ili naboranom suknjom (sucna).¹⁰⁶ Svećane skute su uz donju ivicu ukrašene belim ažurom (šābacu), oivičene kukićanom čipkom (cipćă) ili opšivom. Skute se nose uz telo, a preko njih pojas. Preko skuta dolazi suknja koja se napred diže i zadene u struku. Ovaj deo skuta se pokriva keceljom (șort), ali jedan deo skuta ostaje vidljiv. Suknje su ovako zadizale samo mlade žene, samo u toku nekoliko godina po udaji.

Suknje su prvo bile nabrane, a zatim sitno naborane. Svećane suknje mlađih žena šivene su

¹⁰³ *Idem*, p. 48.

¹⁰⁴ *Idem*, p. 49.

¹⁰⁵ *Idem*, p. 47.

¹⁰⁶ M. Maluckov, *Romānii în Banat*, p. 190.

¹⁰³ *Isto*, 48.

¹⁰⁴ *Isto*, 49.

¹⁰⁵ *Isto*, 47.

¹⁰⁶ M. Maluckov, *Rumuni u Banatu*, 190.

de sărbătoare sunt împodobite pe tivul de jos cu ajurul alb (șăbac), tivite sau cusute cu dantela croșetată (cipcă). Poalele se poartă pe corp, iar peste acestea se pune brâul. Peste poale vine fusta, care se ridică în față și se leagă pe talie. Această parte a poalelor se acoperă cu șorț, dar o parte din poale rămâne la vedere. Fustele erau ridicate astfel doar de femeile tinere, doar câțiva ani după căsătorie.

Fustele erau mai întâi plisate, iar apoi încrețite mărunț. Fustele de sărbătoare ale femeilor tinere erau cusute din pânză subțire de culoare indigo, iar șorțul din material mai subțire cu model.

Pentru costumul de zi cu zi al femeilor mai în vârstă erau caracteristice fustele din lână, țesute cu patru fire (în patru ițe). Femeile bătrâne purtau deseori fuste negre, iar fetele verzi și bordo din material de fabrică¹⁰⁷.

Iarna femeile din Straža purtau și cojoace scurte – scuraică. Cojoacele erau de culoare închisă, iar podoabele de pe acestea erau din șnururi negre și albastru închis¹⁰⁸.

SÂRBII

Costumul popular (formal) de sărbătoare

Costumul de sărbătoare era numit de cei din Jasenovu „stajaća nošnja“ (costumul pentru stat).

Vara, în zile de sărbătoare, femeile din Jasenovu purtau ciupag, poale, pieptar și șorț. Ciupagul era împodobit cu broderie colorată pe mâneci și pe piept. Pe lângă gât și pe marginea mânecilor era dantelă mare. Peste ciupag se purta un pieptar negru din catifea mătăsoasă. Poalele erau de obicei de culoare albă, iar sub acestea se purta juponul „untrok“ din pânză. Peste fustă se lega șorțul negru, tivit cu dantelă neagră. Erau și șorturi albe tivite cu ață colorată.

La sfârșitul secolului XIX la Jasenovu se purtau „dušanke“. Acestea erau confecționate din țesătură din bumbac subțire, aveau mâneci, guler împodobit cu tivulețe, veneau până sub talie și erau purtate ca parte vestimentară de sus.

Pentru horă fetele aveau „igrač“. Acesta este un șiret din lână multicoloră, lung aproximativ 2 m, care avea la capete câte trei ciucuri. Igrač-ul (dansatorul) – era confecționat și din pânză cu lățime aproximativă de 8 cm, care se împodobeau cu broderie, lână sau bumbac în diverse culori. Era utilizat la horă. Dansatorul era legat de fete în jurul taliei, iar în timpul dansului băiatul îl prindea cu degetele.

¹⁰⁷ M. Maluckov, *Costumul popular*, p. 80, 82.

¹⁰⁸ *Idem*, p. 83, 106.

od modroplave, tanke čojice, a kecelja od tanjeg, dezeniranog materijala.

Za svakodnevnu nošnju starijih žena bile su karakteristične vunene suknje tkane sa četiri niti. Stare žene su najčešće nosile crne suknje, a devojke zelene i bordo suknje od fabričkog materijala.¹⁰⁷

Zimi su žene u Straži nosile kratke kožuhe – scuraică. Kožusi su bili mrke boje, a ukras na njima bio je izveden crnim ili tamnoplavim gajtanima.¹⁰⁸

SRBI

Praznična (svečana) narodna nošnja

Svečanu odeću su Jasenovčani zvali „stajaća nošnja“.

Leti, u praznične dane, žene u Jasenovu nosile su oplećak, skute, prsluk i kecelju. Oplećak je bio ukrašen raznobojnim vezom na rukavima i na grudima. Uz vrat i na ivici rukava bila je velika čipka. Preko oplećka nošen je crni prsluk od svilenog somota. Skute su bile najčešće bele boje, a ispod njih se nosio „untrok“ od narodnog platna. Preko suknje se vezivala crna kecelja oivičena crnom čipkom. Bilo je i belih kecelja izvezenih raznobojnim koncem.

Krajem XIX veka u Jasenovu su nošene rekle zvane „dušanke“. One su izrađivane od tanke pamučne tkanine, imale su rukave, kragu ukrašenu porupčićima, dopirale su do ispod struka i nošene su kao gornji deo odeće.

Za igranje su devojke imale „igrač“. To je vrpca ispletana od raznobojne vune, duga oko 2 m koja je na krajevima imala po tri kićanke. Igrač je pravljen i od platna širine oko 8 cm koje je ukrašavano vezom vunom ili pamukom u raznim bojama. Korišćen je u kolu pri igri. Igrač su devojke vezivale oko struka, a prilikom igre momak se prstima hvatao za njega.

Kao svečana obuća nošene su papuče od kože ili somota, ukrašene „zlatnim“ ili „srebrnim“ koncem ili našivenim šljokicama. Kožne papuče su bile crne ili tamnožute boje, a somotske su ponekad imale štikle. Devojke u Jasenovu su „na izlaz“ išle u žutim papučama ukrašenim „karnerom“ u tri reda.¹⁰⁹

¹⁰⁷ M. Maluckov, *Narodna nošnja*, 80, 82.

¹⁰⁸ *Isto*, 83, 106.

¹⁰⁹ Вера Милутиновић, *Српска народна ношња у околини Вршица*, Нови Сад, 1953, 121.

Ca încălțăminte de sărbătoare se purtau papucii din piele sau catifea, împodobiți cu ață „din aur“ sau „din argint“ sau cu paiete cusute. Papucii din piele erau de culoare neagră sau galben închis, iar cele din catifea aveau câteodată tocure. Fetele din Jasenovo mergeau la întâlnire în papucii galbeni, împodobiți cu „volane“ în trei rânduri¹⁰⁹.

Parte componentă a costumului popular, pentru sărbători și petrecere, utilizată în comunicarea nonverbală era batista („șnuftikla“). Ea avea „graiul său specific“. Era folosită de băieți și de fete, pentru a-și comunica sentimentele tandre și tainele cele mai ascunse prin diverse mișcări. Batista avea și un rol stabilit în obiceiurile de înmormântare¹¹⁰.

Deja la sfârșitul secolului al XIX-lea, femeile din Jasenovo au schimbat portul popular cu cel de oraș. În acea vreme părțile obligatorii ale costumului de sărbătoare au devenit fusta lungă, bluza de mătase și pantofii. Fustele erau cusute din diverse materiale cumpărate. Bluzele aveau mânecile lungi și erau împodobite cu diferite volane.

Miresele, după căsătorie, purtau „cule“. Acestea erau căciuli din catifea brodate cu ață „din aur“ sau „din argint“ și cu paiete. Căciulile erau cumpărate în satul Melenci, în Banatul de Nord. Se purtau și „zlatare“, care erau confecționate din dantelă „aurită“.

Fetele își împleteau părul în cozi, iar femeile măritate își făceau coc. Între cele două războaie se schimbă modul de pieptănare. Fetele și unele din fetele tinere își scurtează părul și își fac coafuri moderne. Încep să se poarte și pălăriile din paie sau catifea. Acestea erau purtate în locul căciulii din aur, și erau cumpărate la Vrșac¹¹¹.

„Ca parte componentă a costumului popular se poate lua în considerare și cunoscuta traistă bănățeană, fără care rareori se pleca de acasă“¹¹². Aceasta se purta atunci când se invita la nuntă, când se mergea în oraș, în vizită la rude, la parastas, când fratele ducea prăjituri surorii măritate de Crăciun, precum și în alte ocazii. Traistele erau țesute din lână în diverse culori. Fiecare parte a traistei era în altă culoare și avea alt ornament. Înainte ornamentele erau geometrice, cu plante și animale, foarte stilizate, iar mai târziu cu plante – trandafiri mari. Fiecare mireasă ducea ca zestre câteva traiste diferite. În timpurile vechi traistele

Sastavni deo narodne nošnje u svečanim i zabavnim prilikama, korišćen u neverbalnoj komunikaciji bila je maramica („šnuftikla“). Ona je imala „svoj osoben govor“. Koristili su je mladići i devojke da raznim pokretima saopšte svoja nežna osećanja i najskivenije tajne.

Maramica je imala i određenu ulogu u pogrebnim običajima.¹¹⁰

Već krajem XIX veka žene u Jasenovu su narodnu nošnju zamenile građanskom. U to vreme obavezni delovi svečane nošnje postali su duga suknja, svilena bluza i cipele. Suknje su šivene od različitih kupovnih materijala. Bluze su imale dugačke rukave i bile su ukrašene raznovrsnim karnerima.

Mlade su posle venčanja nosile „cule“. To su bile kape od somota izvezene „zlatnim“ ili „srebrnim“ koncem i šljokicama. Čule su kupovane u selu Melenci u severnom Banatu. Nošene su i „zlatare“ koje su pravljene od „zlatne“ čipke.

Devojke su plele kike, a udate žene su pravile punde. Između dva rata menja se način češljanja. Devojke i neke mlade žene skraćuju kosu i brenšerom prave moderne frizure. Počinju da se nose i šeširi od slame ili somota. Oni su bili zamena za zlatnu kapu, a kupovani su u Vršču.¹¹¹

„Kao sastavni deo narodne nošnje može se donekle smatrati i poznata banatska torba, bez koje se retko udaljavalo od kuće.“¹¹² Ona se nosila pri pozivanju na svadbu, kad se ide u grad, u posetu rodbini, na podušje, kad brat udatoj sestri nosi kolače za Božić i u nekim drugim prilikama. Torbe su tkane od vune u raznim bojama. Svaka strana torbe bila je u drugoj boji i imala je drugi ornament. Ornamenti su ranije bili geometrijski, biljni i životinjski, veoma stilizovani, a kasnije biljni – krupne ruže. Svaka mlada je donosila u miraz nekoliko različitih torbi. U staro vreme su torbe izrađivane prema njihovoj nameni. Tako je postojala torba za „legije“, torba za nošenje božićnih kolača, torba za nošenje koljiva i kolača za podušje i torba za nošenje hrane u polje. Torbe koje su nošene u svečanim prilikama bile su klečane.¹¹³

¹⁰⁹ Vera Milutinović, *Costumul popular sârbesc în apropiere de Vrșac*, Novi Sad, 1953, p. 121.

¹¹⁰ B. Stanojev, *idem*, p. 643.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 661, 667; V. Milutinović, *idem*, p. 121.

¹¹² V. Milutinović, *ibidem*, p. 122.

¹¹⁰ Б. Станојев, н. д., 643.

¹¹¹ Isto, 661, 667; В. Милутиновић, н. д., 121.

¹¹² В. Милутиновић, н. д., 122.

¹¹³ Isto, 123.

erau făcute după scopul lor. Astfel exista traistă pentru „legiune“, traistă pentru prăjituri de Crăciun, traistă pentru colivă și prăjituri pentru pomană și traistă pentru a duce mâncare pe câmp. Traistele care se purtau în zilele de sărbătoare erau țesute¹¹³.

Portul popular (zilnic) de lucru

Hainele de lucru erau compuse din fuste și bluze cusute, din stambă. Femeile purtau pe cap basmale cumpărate, cele tinere purtau basmale de culoare deschisă, iar cele în vârstă de culoare închisă. În picioare se purtau șosete împletite din lână, tivite cu piele sau gumă, sau papuci.

Iarna se purtau și obiecte vestimentare din blană – pieptare și cojoace, iar în picioare obiele și opinci. Obligatoriu iarna se foloseau puloverele tricotate numite „ștrikanice“ care se încheiau în față¹¹⁴.

Ca parte a costumului zilnic pentru lucru era și traista bănățeană. Pentru a duce mâncarea pe câmp și alte ocazii similare, traistele nu erau țesute ci lucrate doar la suveică, și de aceea erau cunoscute sub denumirea de „suveici“. Aceste traiste erau țesute în două sau trei culori, iar modelul era doar din dungi verticale¹¹⁵.

2. Costumul popular bărbătesc

ROMÂNII

Costumul popular (formal) de sărbătoare

Ca și în alte locuri locuite de bănățeni și aici, după anul 1920, începe procesul de părăsire a portului popular. Costumul popular bărbătesc lasă loc costumației de la oraș. Mai mult timp s-au păstrat doar anumite elemente ale costumului popular. Astfel, pieptarele și cojoacele treptat încetează să mai fie purtate în perioada de după anul 1940. Mai mult timp în folosință rămâne costumul uzual de vară. Mirjana Maluckov a notat că oamenii de vârstă mijlocie și cei mai în vârstă îl foloseau și în anii șaptezeci ai secolului trecut.

Cămașa (chimeată) este largă de trei sau patru măsurii, lungă până la genunchi, iar mânecile erau deseori dintr-o lărgime de material. Gulerul este întors, drept sau așezat. Era confecționată din bumbac, mai subțire sau mai gros. În satele de

Radna (svakodnevna) nošnja

Radna odeća sastojava se od suknji i bluza šivenih od cica. Žene su na glavi nosile kupovne marama, one mlađe su nosile marama svetlih, a starije tamnijih boja. Na nogama su se nosile natikače ispletene od vune, opšivene kožom ili gumom ili papuče.

Zimi su nošeni i krznjeni delovi odeće – grudnjaci i kožusi, a na nogama obojci i opanci.

Obovezan dodatak za zimu bili su pleteni džemperi zvani „štrikanice“ koji su se zakopčavali na prednjem delu.¹¹⁴

Deo radne nošnje bila je i bantska torba. Za nošenje hrane u polje i druge slične prilike torbe nisu klečane već su rađene samo čunkom, pa su zbog toga bile poznate pod imenom „čunkare. Ove torbe su tkane u dve ili tri boje, a šare su bile samo poprečne pruge.¹¹⁵

2. Muška narodna nošnja

RUMUNI

Praznična (svečana) narodna nošnja

Kao i u ostalim mestima naseljenim pretežno banatskim stanovništvom i ovde posle 1920. godine počinje proces napuštanja narodne nošnje. Muška narodna nošnja ustupa mesto građanskoj nošnji. Duže su sačuvani samo neki elementi narodne nošnje. Tako, grudnjaci i kožusi postepeno prestaju da se nose u periodu posle 1940. godine. Najduže u upotrebi ostaje letnja radna nošnja. Mirjana Maluckov zabeležila je da su je sredovečni i stariji ljudi koristili i sedamdestih godina prošlog veka.

Košulja (chimeată) je široka tri ili četiri pole, duga do kolena, a rukav je najčešće iz jedne širine platna. Okovratnik je previjen, uspravan ili položen. Izrađuje se od domaćeg pamučnog, tanjeg ili debljeg sadi platna. U selima doline Karaša svečane košulje šivene su i od kupovnog materijala – bele svile. U ukrašavanju je bio zastupljen zlatovez i vez u boji.¹¹⁶

Svečane gaće (izmene) sastavljene su iz četiri pole. Donja ivica nije naročito ukrašena, jer su često stavljane u čarape duge do kolena. U svečanoj nošnji bili su zastupljeni pojasevi

¹¹³ *Ibidem*, p. 123.

¹¹⁴ B. Stanojev, *ibidem*, p. 668, 667.

¹¹⁵ V. Milutinović, *ibidem*, p. 123.

¹¹⁴ Б. Станојев, н.д., 668, 667.

¹¹⁵ В. Милутиновић, н.д., 123.

¹¹⁶ М. Малучков, *Narodna nošnja*, 64.

pe valea Carașului cămășile de sărbătoare erau cusute și din material cumpărat – mătase albă. La împodobire era utilizată broderia aurie sau cea colorată¹¹⁶.

Îțarii de sărbătoare erau cusuți din patru lărgimi de material. Tivul de jos nu era foarte împodobit, deoarece deseori se purtau și ciorapii lungi până la genunchi. La costumul de sărbătoare erau utilizate brâuri făcute din mătase sau catifea – brâu. Până în anul 1920, brăurile din catifea la Kuștilj și Vojvodinci erau împodobite cu broderii aurii și perle în diverse culori. După anul 1920 în valea Carașului se fac brâuri din mătase cu broderii aurii, care se poartă împreună cu pieptarul din mătase. În această perioadă anumite brâuri erau împodobite și cu ață colorată.

La Vojvodinci și Kuștilj, până în primele decenii ale secolului XX, se purta pieptarul – contuș din pânză de culoare indigo sau verde închis, împodobit cu șnururi în culori corespunzătoare. Un astfel de pieptar la Grebenac era denumit prăsluc.

În perioada din jurul anului 1910 se făceau pieptare din catifea, care pe piept erau împodobite cu broderii reliefat aurite, cu ornamente florale. După croială semănau cu pieptarele care se încheiau pe umăr sau la subsuoară.

În jurul anului 1930 în costumul de sărbătoare al persoanelor tinere erau preferate pieptarele și brăurile confecționate din rips sau material asemănător. Erau de culoare verde închis, mov sau galben, împodobite cu broderie din ață aurie sau colorată.

Portul popular (zilnic) de lucru

Cămașa avea aceeași croială ca și cea de sărbătoare. La Grebenac cămașa de lucru era confecționată din cânepă. Îțarii erau din trei lărgimi de material, și se purta și brăul îngust țesut (bracira)¹¹⁷.

Portul popular bărbătesc din Straža

Costumul popular femeiesc, dar și cel bărbătesc vechi (până în anul 1930), la Straža era diferit de costumul din alte localități din Banatul sârbesc. Unele detalii s-au păstrat doar la costumul bărbătesc din această localitate.

Cămașa (chimeasă) și ițarii (izmene) sunt mai rare decât în localitățile Banatului românesc. Cămașa este lungă până la genunchi. Pentru con-

izrazeni od svile ili somota – brâu. Do 1920. godine pojaseve od somota u Kuštilju i Vojvodincima ukrašavali su zlatovezom i raznobojnim perlicama. Posle 1920. godine u dolini Karaša izrađuju svilene pojaseve sa zlatovezom koji se nose u kompletu sa svilenim prslukom. U ovom periodu neki pojaseve ukrašavaju i raznobojnim koncem.

U Vojvodincima i Kuštilju, do prvih decenija XX veka, nošen je prsluk – contuș od modroplave ili modrozeleno čoje, ukrašen gajtanima u odgovarajućoj boji. Takav prsluk u Grebencu su nazivali prăsluc.

U periodu oko 1910. pravljene su prsluci od somota, koji su na grudima bili ukrašeni reljefnim zlatovezom cvetnog ornamenta. Oni su po kroju nalikovali grudnjacima koji se zakopčavaju na ramenu i pod rukom.

Oko 1930. godine u svečanoj nošnji mladih ljudi bili su omiljeni prsluci i pojasevi izrađeni od ripsa ili sličnog materijala. Bili su tamnozeleni, ljubičaste ili žute boje, ukrašeni vezom zlatnom žicom ili raznobojnim koncem.

Radna (svakodnevna) narodna nošnja

Košulja je istog kroja kao i svečana. U Grebencu je košulja za rad izrađivana od kudelje. Gaće su bile iz tri pole, a nošen je i uski tkani pojas (bracira).¹¹⁷

Muška nošnja iz Straže

Kao ženska, i stara muška nošnja (do 1930. godine) u Straži razlikovala se od nošnje u ostalim naseljima u srpskom delu Banata. Neki detalji sačuvani su samo u muškoj nošnji u ovom lokalitetu.

Košulja (chimeasă) i gaće (izmene) uže su no u mestima Rumuna Banaćana. Košulja je duga do kolena. Za izradu svečane košulja korišćeno je belo domaće sadi (sada) platno ili platno sa usnovicama (cu biece). Otvor na grudima košulje ukrašavan je belim cvetnim ornamentima izvedenim punjenim vezom. Donja ivica košulja i gaća ukrašena je ažurom, a u šavovima gaća pojavljuje se vez čvorićima (cu noduri). Koriste se ornamenti koji su u ovim krajevima karakteristični samo za Stražu. Oko 1900. godine i kasnije okovratnik košulje i zaponci izrađuju se od belog fabričkog platna.

¹¹⁶ M. Maluckov, *Costumul popular*, p. 64.

¹¹⁷ *Idem*, 66.

¹¹⁷ *Isto*, 66.

fecționarea cămășii de sărbătoare se utiliza pânză de casă albă sau pânză cu „biece”. Deschizătura de la pieptul cămășii era împodobită cu ornamente albe florale, făcute prin umplerea cu broderie. Tivul de jos al cămășii și ȋțarilor era împodobit cu ajur, iar pe cusătura ȋțarilor apare broderia cu noduri. Sunt folosite ornamentele caracteristice ȋn aceste părȋi doar pentru Straža. Ƞn jurul anului 1900 și mai târziu, gulerul și manșeta cămășii se fac doar din material alb fabricat.

Cămașa era strânsă prima dată cu brâul. Acesta era de culoare neagră, cu dungi orizontale de culoare albă și roșie. Peste acesta se lega brâul strâmt țesut (brăciră), cu dungi verticale negru-galben-roșu¹¹⁸.

Peste cămașă se purta pieptarul negru (laibăr), făcut din material mai gros fabricat.

Se purtau și nădragi albi din postav, care se diferențiau după modul de împodobire de ciacșirii din alte localități. Pensele din față erau împodobite cu șnururi de lână, panglici negre de lână și postav de culoare neagră și roșie.

Culorile și ornamentele obielelor, modul de ornamentare al cojoacelor sunt caracteristicile după care costumul bărbătesc de la Straža diferă de costumele populare ale altor grupuri de români din Banat¹¹⁹. Bufenii de la Straža aveau obiele albe cu ornamente ȋn carouri negru-roșu. Doar trei familii purtau obiele albe cu negru-gri¹²⁰.

Cojocul bărbătesc din Straža este asemănător cojoacelor pe care le poartă și bufenii din România. Este de culoare ȋnchisă, tivit cu panglici late de zece centimetri care imită blana neagră. Este lung – acoperă genunchii, are de la două la patru pense pe spate și este împodobit cu o mulțime de șnururi negre de lână. Un detaliu excepȋional era ornamentul floral nestilizat, făcut din lăniță din diferite culori, aplicat ȋn colțuri și pe alte suprafețe obișnuite. Ca elemente ȋmprumutate sunt folosite aplicaȋiile din piele și broderia din ață colorată¹²¹.

Bărbații din Straža purtau și șorț (catrință, șorț), chiar dacă acesta nu era parte obligatorie a costumului bărbătesc, ca și ȋn satele de bănățeni. Șorțurile mai vechi erau lungi, din talie până sub genunchi, iar deseori acopereau și pieptul. Șorțurile erau albe, țesute ȋn carouri, iar mai târziu se foloseau ȋn mare parte cele de culoare albastru ȋnchis. Șorțurile vechi erau țesute din cânepă, lână, iar cele noi erau făcute din țesături fabricate¹²².

Koșulju su opasivali prvo tkanieom (brȋu). Ona je bila crne boje, sa uskim poprečnim prugama bele i crvene boje. Preko nje se opasivao uski tkani pojas (braciră) na crno-žuto-crvene uzdužne pruge.¹¹⁸

Povrh košulje nosio se crni prsluk (laibăr) načinjen od debljeg fabričkog materijala.

Nošene su i bele suknene čakšire (nădragi) koje su se po načinu ukrašavanja razlikovale od čakšira u ostalim mestima. Prednji izrezi su ukrašavani vunanim gajtanima, crnim vunanim trakama i čojom crne i crvene boje.

Boje i ornamentika obojaka, kao i način ornamentisanja kožuha su karakteristike po kojima se muška nošnja u Straži razlikuje od nošnji ostalih grupa Rumuna u Banatu.¹¹⁹

Bufeni u Straži imali su beli obojak sa crno-crvenim karo ornamentima. Samo tri familije nosile su crno-sive obojke sa belim.¹²⁰

Muški kožuh iz Straže sličan je kožusima kakve nose i ostali Bufeni u Rumuniji. Mrke je boje, oivičen prugama širokim desetak centimetara koje imitiraju crno krzno. Dug je – pokriva kolena, ima dva do četiri klina na leđima i ukrašen je mnoštvom, crnih vunelih gajtana. Izuzetan detalj bio je nestilizovani cvetni ornament izveden raznobojnom vunicom u uglovima peševa i na ostalim uobičajenim površinama. Kao ukrani elementi korišćeni su kožne aplikacije i vez koncem u boji.¹²¹

Muškarci u Straži nosili su i kecelju (cotrință, șorț), mada ona nije bila obavezan deo muške nošnje, kao u naseljima Banačana. Starije kecelje su bile duge od struka do ispod kolena, a često su pokrivala i grudi. Bilo je belih kecelja, tkanih na kvadratiće, a kasnije su većinom korišćene tamnoplave. Starije kecelje tkane su od kudelje, vune, a novije su izrađivane od fabričkih tkanina.¹²²

3. Kecalja u muškoj nošnji

Zanimljiv deo muške nošnje Rumuna u Banatu je kecelja. Ona ima različite nazive u raznim naseljima. U Vojvodincima i Kuštilju zovu je pișcimală.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 93.

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 95.

¹²⁰ *Ibidem*, p. 113.

¹²¹ *Ibidem*, p. 106.

¹²² *Ibidem*, p. 95.

¹¹⁸ *Isto*, 93.

¹¹⁹ *Isto*, 95.

¹²⁰ *Isto*, 113.

¹²¹ *Isto*, 106.

¹²² *Isto*, 95.

3. Șorțul în costumul popular bărbătesc

Partea interesantă a costumului popular bărbătesc al Românilor din Banat este șorțul. Acesta are diverse denumiri în localități diferite. La Vojvodinci și Kuštilj este numită pișcimală.

În localitățile în care era răspândit costumul de tip bănățean se purtau șorțuri care acopereau corpul din talie până la jumătatea gambei. Acestea acopereau partea din față a corpului până la solduri. Existau și șorțuri mai largi. Aceste șorțuri erau de obicei din două măsuri, din material mai subțire sau mai gros de bumbac, cânepă și lână. Erau împodobite cu broderie din ață colorată de bumbac. La începutul secolului XX se purtau șorțuri din pânză de culoare albastru închis, cu modele albe tipărite, care erau făcute de artiști populari. La mijlocul secolului XX se făceau astfel de șorțuri din material fabricat¹²³.

Șorțurile erau purtate peste ȋtării din pânză și peste ciacșirii din postav. Erau parte componentă a costumului de zi cu zi, și au fost purtate și la costumele de sărbătoare. Băiatul începea să poarte un astfel de șorț atunci când devenea bărbat.¹²⁴ Fetele aveau în zestrea lor și câteva șorțuri bărbătești, iar câteodată mama fetei îl dăruia pe ginere cu cămașă și șorț.

Șorțurile lungi de culoare albastru închis erau răspândite și la celelalte grupe de români din Banat. Acestea făceau parte din costumul de lucru și erau purtate de bătrâni, dar și de persoanele tinere pentru a-și proteja hainele de murdărire în timpul lucrului¹²⁵.

SÂRBII

Costumul popular (formal) de sărbătoare

Partea importantă a costumului bărbătesc de sărbătoare, în satul Jasenovo, în secolul al XIX-lea, era sumanul. Acesta era o piesă de calitate din material gri sau negru, tivit cu postav din diverse culori în jurul buzunarelor, mânecilor sau gulerului. Până la începutul secolului XX bărbații purtau iarna ciacșiri din material alb, tivit cu șnur negru

U naseljima u kojima je bila rasprostranjena nošnja banatskog tipa nošene su kecelje koje su pokrivalo deo tela od struka do polovine listova. One su prekrivale prednji deo tela do bokova. Bilo je i širih kecelja. Ove kecelje su obično bile iz dve pole, od domaćeg tanjeg i debljeg pamučnog platna, od kudelje i vune. Ukrašavane su vezom pamučnim koncem u boji.

Početkom XX veka nošene su tamnoplave kecelje od domaćeg platna, sa štampanim belim šarama koje su izrađivali majstori. Od sredine XX veka izrađivane su ovakve kecelje od fabričkog platna.¹²³

Kecelje su nošene preko platnenih gaća i preko suknenih čakšira. Bile su deo svakodnevne nošnje, a nošene su i uz svečanju nošnju. Dečak je počinjao da nosi ovakvu kecelju kad se zamomči.¹²⁴ Devojke su u svojoj spremi imale i po nekoliko muških kecelja, a ponekad je devojčina majka darovala zeta košuljom i keceljom.

Tamnoplave duge kecelje bile su rasprostranjene i kod ostalih grupa Rumuna u Bantu. Bile su deo radne odeće i nosili su ih stari, ali i mlađi ljudi da bi zaštitili odeću od prljanja prilikom rada.¹²⁵

SRBI

Praznična (svečana) narodna nošnja

Važan deo svečane muške odeće u selu Jasenovo u XIX veku bio je gunjac. To je bio gornji haljetak izrađen od sivog ili crnog sukna, opšiven raznobojnom čojom oko džepova, rukava ili kragne. Sve do početka XX veka muškarci su zimi nosili bele suknene čakšire oivičene crnim gajtanim oko prosečenih otvora i nogavica. Čakšire nisu imale džepove, već su napred imale dva koso presečena otvora koji su se zvali „rkmače”. Iznad njih su se nalazila dva zaliska koja su preklapala ove otvore. Ispod rkmača bile su pantljike prišivene u vidu osmice sa više navoja. Čakšire su u doba Vojne granice bile deo uniforme graničara.¹²⁶

¹²³ Isto, 66.

¹²⁴ Opasivanje keceljom je čin inicijacije – uvođenje dečaka u svet odraslih muškaraca (primedba autora).

¹²⁵ Isto, 67. V. S. (autor) se seća da su Rumuni iz planinskih sela u okolini Vršca nosili ovakve kecelje kada su dolazili u Vršac šezdesetih godina prošlog veka, a videla je starca sa takvom keceljom na vršačkoj pijaci i u dva navrata u ovom (XXI) veku.

¹²⁶ Б. Станојев, н-д., 664, 661, 662.

¹²³ Ibidem, p. 66.

¹²⁴ Punerea șorțului este un act de inițiere – introducerea băiatului în lumea bărbaților adulți (remarca autoarea).

¹²⁵ Ibidem, p. 67. V. S. (autorul) își aduce aminte că românii din satele de munte, în apropiere de Vršac, purtau astfel de șorțuri când veneau la Vršac prin anii șaizeci ai secolului trecut. A văzut un bătrân cu un astfel de șorț, în piața din Vršac, de două ori și în secolul acesta (XXI).

în jurul deschiderilor și al cracilor de la pantaloni. Ciacșiri nu aveau buzunare, ci aveau în față două deschizături tăiate oblic care se numeau „rkmače”. Deasupra acestora se aflau două clape, care acopeau aceste deschizături. Sub aceste deschizături erau benzi cusute în formă de opt, în mai multe straturi. Ciacșirii, în timpul frontierei militare, făceau parte din uniforma grănicerilor¹²⁶.

În anii optzeci ai secolului al XIX-lea costumul bărbătesc de sărbătoare, de vară, era compus din cămașă, ȋtari și pieptar. Cămașa era din pânză de casă sau pânză subțire de bumbac în dungi, în față fiind țesută cu bumbac alb sau ață aurie, iar unele erau împodobite cu paiete aurii cusute.

La sfârșitul secolului al XIX-lea era confecționat specialul „piept brodat”. Acesta se lega cu sfori în jurul gâtului și în jurul taliei, iar în față se încheia pe cămașă. Se numea „formet” sau „portikla”. Acest piept era din material alb și semăna cu cămașa. Broderia de pe acesta era lucrată cu ață aurie, iar ornamentele erau cu motive vegetale. Pieptul brodat era practic, deoarece nu trebuia spălat atât de des ca și cămașa.

La ocazii de sărbătoare bărbații purtau, peste manșetele de la cămașă (lângă palmă), „brățări” sau „ștucne” largi de zece centimetri. La Jasenovo acestea erau împletite din lână și erau împodobite cu perle.

Peste cămașă se purta pieptarul din stofă sau pluș negru, tivit cu șnur sau bandă neagră. Acesta se încheia în față cu nasturii din metal, care erau de mai multe feluri. Avea găurelele deschise pe ambele părți, astfel încât nasturii, pentru un aspect mai atractiv, se încheiau pe rând, doi pe o parte, doi pe alta. La Jasenovo acești nasturi erau numiți „pakonska” (făcuți din aliaje pakfong) și se spunea că au fost aduși din Ilandža.

Pe cap se purta pălăria de lână cu borul mare și capul mic, lucrată din material foarte tare¹²⁷.

ȋtarii erau cusuți din șase măsurii (lărgimi) de material, și se purtau încrețiți. Anumiți ȋtari, după tivitura cracilor la pantalon erau împodobiți cu „ciucuri”. În picioare se purtau obiele și opinci. Obielele sunt țesute din patru ațe roșii și două negre de lână. Aveau forma dreptunghiulară și cu ele se înfășurau picioarele. La sfârșitul secolului al XIX-lea se purtau cizme lăcuite, iar câteodată și papuci negri. În jurul taliei se purta brăul sau cureaua din piele numită „ćemer”. Aceasta era lată, „țesută” din piele de diverse culori, cu găurele și avea compartimente pentru bani.

Osamdesetih godina XIX veka letnja svečana muška odeća sastojala se od košulje, gaća i prsluka. Košulja je bila od sadi ili ćenar platna na pruge, spreada izvezena belim pamukom ili zlatnom žicom, a poneka je bila ukrašena prišivenim zlatnim šljokicama.

Pred kraj XIX veka izrađivale su se posebne „vezene grudi”. One su se vrpčama privezivale oko vrata i oko struka, a spreada prikopčavale na košulju. Nazivale su se „formet” ili „portikla”. Ovakve grudi su bile od belog platna i izgledale su kao košulja. Vez na njima je rađen zlatnom žicom, a ornamenti su bili biljni. Vezene grudi su bile praktične, jer nisu morale da se peru tako često kao košulja.

U svečanim prilikama muškarci su preko manžetni na košulji (uz šaku) nosili „narukvice” ili „štucne” široke desetak centimetara. U Jasenovu su one pletene od vune i ukrašavane perlama.

Preko košulje je nošen prsluk od crnog štofa ili pliša, oivičen crnim šnurom ili pantljikom. On se spreada zakopčavao metalnim dugmadima kojih je bilo više vrsta. Imao je otvorene rupice na obe strane, pa su dugmad, radi atraktivnog izgleda, zakopčavana naizmenično, dva sa jedne, dva sa druge strane. U Jasenovu su ovu dugmad zvali „pakonska” (izrađena od pakfong legure) i govorili su da su doneta iz Ilandže.

Na glavi je nošen šešir guberaš sa velikim obodom i niskom glavom, izrađen od veoma tvrdog materijala.¹²⁷

Gaće su bile sašivene od šest pola (širina) platna, a nošene su naborane. Poneke gaće su po obodu nogavica bile ukrašene „rojtama” (rese). Na nogama su nošeni obojci i opanci. Obojci su tkani od četiri žice crvene i dve žice crne vune. Bili su pravougaonog oblika i njima su se obavijale noge. Pred kraj XIX veka nose se lakovane čizme, a ponekad i crne papuče. Oko pasa su se nosile tkanice ili kožni opsač zvani „ćemer”. Ćemer je bio širok, „izvezen” raznobojnom kožom, sa izbušenim rupicama i imao je pregrade za novac.

Početkom XX veka muškarci su u svečanim prilikama nosili somotska odela. Sako i odela su bili ukrašeni vezom „srebrnim” ili „zlatnim” koncem. Odelo su izrađivana u Uljmi. Nosili su ih samo bogati za vreme momkovanja i prvih godina posle ženidbe. Uz odelo, pušaći su oko vrata nosili „duvankesu” – kesu sa duvanom. U ovo doba počinju da se nose i čarape pletene od vune.

¹²⁶ B. Stanojev, *ibidem*, p. 664, 661, 662.

¹²⁷ V. Milutinović, *ibidem*, p. 107, 108, 109; B. Stanojev, *ibidem*, p. 664.

¹²⁷ В. Милутиновић, н.д., 107, 108, 109. Б. Станојев, н.д., 664.

La începutul secolului XX bărbații purtau, în zile de sărbătoare, costume de catifea. Sacoul și costumele erau împodobite cu broderie din ață „argintie” sau „aurie”. Costumele erau confecționate la Uljma. Aceste costume erau purtate doar de oamenii bogați înainte de căsătorie și în primii ani de căsnicie. Împreună cu costumul, fumătorii purtau la gât „duvankesa” – săculeț pentru tutun. În această perioadă încep să fie purtați și ciorapii de lână. Costumul de oraș apare în sat și locuitorii îl acceptă bucuroși¹²⁸.

Portul popular (zilnic) de lucru

După Primul Război Mondial, la lucru se purtau ciacșiri gri din postav. Aceștia aveau același croi ca și cei albi, dar mai practici. Ciacșiri s-au purtat până în anul 1941. De la începutul anului 1910, în picioare se poartă „opinci haiducești” confecționate de meseriași sau la fabrică, și apare încălțăminte industrială. În continuare se poartă haine din blană. În timpul războiului, din cauza lipsei opincilor și a încălțăminte de iarnă, se purtau „drvenjače” – papuci din lemn acoperiți cu pânză.

După Primul Război Mondial costumul popular dispare. Este înlocuit de costumul mai ieftin de oraș. Cel mai mult s-a păstrat șuba. Aceasta era purtată până în anii cinzeci ai secolului trecut, și era purtată de ciobani.

Anumite părți ale costumului vechi în această perioadă au început să fie purtate de țigani (romii) din sat. Ei purtau pieptare din catifea și ȋțari largi din pânză¹²⁹.

4. Materialele și tehnica confecționării

Părțile esențiale ale costumului „alb” femeiesc și bărbătesc erau din pânză. Acestea la început erau confecționate din pânză de casă, iar mai târziu din pânza produsă industrial. Ciupagul, poalele, ȋțarii și cămașa lungă erau cusute din pânză de casă sau pânză naturală. În funcție de întrebuințare, materialul era mai fin sau mai simplu, mai ușor pentru zilele calde (costum de vară) și mai plin pentru zilele reci (costum de iarnă).

Femeile țesau pânza și coseau cămăși și ciupage, mai întâi manual – cu un ac obișnuit, iar mai târziu la mașină. Mașinile de cusut apar în casele sătenilor la sfârșitul secolului al XIX-lea

Građanska nošnja prodire u selo i meštani je rado prihvataju.¹²⁸

Radna (svakodnevna) narodna nošnja

Posle Prvog svetskog rata za rad se nose sive suknene čakšire. One su bile istog kroj kao i bele, ali praktičnije. Čakšire su se nosile sve do 1941. godine. Od početka 1910. godine na nogama se nose „hajdučki opanci” zanatske ili fabričke izrade, a počinje i upotreba industrijske obuće. I dalje se nosi krznena odeća. U toku rata zbog nedostatka opanaka i zimske obuće, nošene su „drvenjače” – papuče od drveta prekrivene suknom odozgo.

Posle Prvog svetskog rata narodna nošnja nestaje. Zamenjuje je jeftinija građanska nošnja. Najduže se zadržala kabanica. Ona je nošena do pedesetih godina prošlog veka, a koristili su je čuvari stoke.

Pojedine delove stare nošnje u ovom periodu počeli su da nose seoski Cigani (Romi). Oni su nosili somotske prsluke i široke platnene gaće.¹²⁹

4. Materijali i tehnike izrade

Osnovni delovi „bele” ženske i muške nošnje bili su platneni. Oni su ranije izrađivani od domaćeg, a kasnije od industrijski proizvedenog platna. Oplećak, skute, gaće i duga košulja šiveni su od domaćeg sadi ili usnovanog platna. Zavisno od namene, materijal je bio finiji ili jednostavniji, lakši za tople dane (letnja nošnja) i puniji za hladne dane (zimski nošnja).

Žene su tkale platno i šile košulje i oplećke, prvo ručno – običnom iglom, a kasnije mašinom. Mašine za šivenje ulaze u seoske kuće krajem XIX i početkom XX veka.¹³⁰ Materijal za tkanje bio je pamuk. On se kupovao u omotima (paklama). Za tkanje košulja i rublja za svakodnevnu upotrebu kupovan je deblji pamuk zvani „mul”. U obično platno od koga su šivene košulje za rad, mešala se i kudeljna pređa, a nekad se tkalo platno od čiste kudelje. Za izradu rublja za svečene prilike tkala su se tanja platna koje su zvali „sadi” i „svilenac”. Sadi je tanko platno kod koga su osnova i potka jednake. Svilenac se tkao od najtanjeg pamuka i

¹²⁸ Isto, 665, 661.

¹²⁹ Isto.

¹³⁰ Б. Лунгин – Максимовић, *Народна ношња банатских Хера*, Нови Сад, 1958, 199.

¹²⁸ Ibidem, p. 665, 661.

¹²⁹ Ibidem.

și la începutul secolului XX¹³⁰. Materialul pentru țesut era bumbacul. Acesta se cumpăra ambalat (în pachete). Pentru țesutul cămășilor și a Țoalelor pentru uzul zilnic, se cumpăra bumbacul mai gros numit „mul”. În pânza obișnuită, din care se coseau cămășile pentru muncă, se amesteca și ața de cânepă, iar câteodată se țesea și pânză din cânepă curată. Pentru confecționarea lenjeriei pentru ocazii de sărbătoare se țeseau pânze mai subțiri, care se numeau „sada” și „svilenac”. Sada era pânză subțire, la care baza și băteală sunt egale. Svilenac se țesea din cel mai subțire bumbac și era mai subțire decât pânza din sadă. Și pânza „ćenar” se țesea, aceasta era un fel de țesătură de casă cu urzeală de mătase, în care se amestecau și fire mai groase și fire mai subțiri.

În Banat (și în toată Voivodina) se foloseau toate cele trei tipuri de broderie: albă, colorată și aurie. Predomină broderia albă pe care o găsim la toate grupurile etnice. „Broderia în culori pe care astăzi o găsim în satele din Voivodina este o apariție mai nouă, care intră în folosință abia la sfârșitul secolului XIX, dar nu atât de uniform ca broderia albă”¹³¹. Broderia aurie a fost o activitate foarte prețuită, care aproape în întregime intra în domeniul broderiei semiprofesionale.

La sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX broderia cu ață aurie reprezenta modul preferat de împodobire a costumelor populare sârbești și românești în Banatul sârbesc. Cu ață aurie și argintie (sârmă) se țesea pe pânză de casă din bumbac, mătase, brocart și pluș. Barocul central-european ornamental a găsit teren roditor în broderia aurie din Voivodina, care dădea un aspect luxos costumelor populare de sărbătoare. Sub influența bidermaierelor, ca podoabe suplimentare, pe lângă broderia aurie, se întâlneau și paiele, perlele și sticlulele colorate aplicate.

Cu broderia aurie se ocupau femeile pricepute, care cu timpul au devenit adevărate maestre – profesioniste. Aceste artiste cu ac erau numite țesătoare „aurite”. Pe teritoriul Banatului s-au format astfel centre de broderie (cu fir metalizat aurit), în care lucrau renumitele țesătoare în aur. Din cauza costului ridicat, broderia din aur era accesibilă doar bogaților și era indicatorul stării averii acestora. De aceea niciodată nu a devenit un mod general de împodobire și foarte repede a lăsat loc broderiei colorate.

¹³⁰ B. Lungin – Maksimović, *Costumul popular al Herelor bănațene*, Novi Sad, 1958, p. 199.

¹³¹ K. Novaković, *Caracteristicile broderiei populare din Voivodina*, Activitatea Muzeului din Voivodina 46, Novi Sad, 2004, p. 153.

bio je tanji od sadi platna. Tkan je i „ćenar”, vrsta svilenca u koji su ubacivane i deblje tkane niti.

U Banatu (i Voivodini u celini) zastupljena su sva tri tipa veza: beli vez, vez u boji i zlatovez. Preovlađuje beli vez koji nalazimo kod svih etničkih grupa. „Vez u boji kakav danas srećemo na vojvođanskom selu je novija pojava, koja ulazi u upotrebu tek od kraja XIX veka, ali ne toliko ujednačeno kao beli vez.”¹³¹ Zlatovez je bio veoma cenjen rad koji je gotovo u celosti spadao u domen poluprofesionalnog vezilačkog zanata.

Krajem XIX i početkom XX veka vez zlatnom žicom predstavljao je omiljeni način ukrašavanja srpskih i rumunskih narodnih nošnji u srpskom delu Banata. Zlatnom i srebrnom žicom (srma) vezlo se na domaćem pamučnom platnu, svili, brokату i plišu. Ornamentalni srednjoevropski barok našao je plodno tlo u vojvođanskom zlatovezu dajući raskošan izgled svečanoj narodnoj nošnji. Pod uticajem bidermajera kao dodatni ukrasi uz zlatovez sreću se aplicirane šljokice, perle i raznobojni staklići.

Zlatovezom su se bavile vešte vezilje, koje su vremenom postale pravi majstori – profesionalci. Ove umetnice sa iglom nazivali su vezilje „zlatarke”. Na području Banata su se tako formirali centri zlatoveza u kojima su radile poznate vezilje zlatom. Zbog skupoće izrade zlatovez je bio dostupan samo bogatima i bio je pokazatelj njihovog imovinskog stanja. Zato nikada nije postao opšti način ukrašavanja i vrlo brzo je ustupio mesto šarenom vezu.

Zlatovez je svoj procvat doživeo u drugoj polovini XIX i u prvim decenijama XX veka. U ovom periodu se na području Banata pojavljuju centri zlatoveza u kojima rade poznate vezilje zlatom. Najistaknutiji centar srpskog zlatoveza krajem XIX i početkom XX veka bili su Melenci u Banatu. U ovom mestu je radilo više vezilja. Najmarkantnija je bila Kata Lončarski, poznatija kao Kata Zlatarka u čijoj radionici je izrađivan zlatovez za veći deo Banata i pojedine delove Bačke i Srema. U južnom Banatu centar zlatoveza bio je selo Sakule. Početkom XX veka u Malom Žamu u blizini Vršca radila je jedna poznata vezilja zlatom – Kristina Foalje, koja je izrađivala kape „ćule” za Srkinje i Rumunke. U isto vreme (oko 1910. godine) u Uzdinu je zlatovez na takozvanim keceljama sa resama radila Sofija Vjan. Međutim, neki primerci rumunskih odevnih

¹³¹ К. Новаковић, *Одлике народног веза у Војводини*, Рад музеја Војводине 46, Нови Сад, 2004, 153.

Broderia din aur a înflorit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului XX. În această perioadă pe teritoriul Banatului apar primele centre de broderie în aur, în care lucrează faimoasele țesătoare în aur. Cel mai bun centru al broderiei sârbești în aur, la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, era Melenci din Banat. În această localitate lucrau mai multe țesătoare. Cea mai renumită era Kata Lončarski, cunoscută ca și Kata Zlatarka, în a cărei atelier era confecționată broderia aurie pentru o mare parte a Banatului și pentru anumite părți din Bačka și Srem. În Banatul de sud, centrul broderiei din aur era satul Sakule. La începutul secolului al XX-lea, la Mali Žam, în apropiere de Vrșac, lucra o renumită țesătoare în aur – Kristina Foaļe, care făcea căciuli „cule“ pentru sârboaise și române. În același timp (în jurul anului 1910), la Uzdin, broderia aurie de pe așa numitele șorțuri cu ciucuri era lucrată de Sofija Vjan. Dar, anumite exemplare ale obiectelor vestimentare românești, împodobite cu broderie aurie, deseori erau cumpărate de la Ciacova din România. Femeile care se ocupau cu brodatul în aur încercau, uitându-se pe exemplarele aduse, să imite broderia aurie tipică localității Ciacova. Dar nu prea reușeau acest lucru¹³².

Pentru broderia aurie se folosea așa numită sârmă aurie sau argintie. Sârma aurie era cumpărată la târgurile din marile orașe, iar prin sate aceasta era cumpărată de la vânzătorii ambulanți. Aceasta nu se fabrica la noi, ci era adusă din Turcia, Italia și Austro-Ungaria. Suporturile din carton erau desenate după șabloanele și desenele din Viena și Budapesta, iar unele din ele erau desenate și de maiștri locali. La Vrșac, în anul 1880, a fost deschis Primul atelier de desen și broderie a lui Milan Petka – Pavlović¹³³. Acesta desena foarte bine șabloanele pentru broderii, fiind inventatorul mașinii pentru copierea acestora. Se consideră că a avut o influență decisivă asupra țesătoarelor din Vojvodina. De aceea era numit „rege neîncoronat al broderiei sârbești“. În Culegerea de Etnologie a Muzeului orașenesc din Vrșac se păstrează 111 machete pentru broderia făcută în atelierul amintit. Între acestea se află și câteva exemplare pentru broderia din aur și cea albă.

¹³² P. Nikolić, *Costum popular Šajkaška, Costumele populare sârbești în Vojvodina I*, Novi Sad 1953, p. 72; M. Maluckov, *Colecția podoabelor de cap femeiești la Muzeul din Vojvodina*, Activitatea Muzeelor din Vojvodina 30, Novi Sad, 1987, p. 238; R. Grubić, *Broderie din aur în volumul Muzeului popular din Zrenjanin*, Buletinul Muzeului Banatului 8, Pančevo, 1998, p. 103.

¹³³ *Wegweiser Gewerbe und landwirtschaftliche Ausstellung*, Werschetz, 1902.

predmeta, ukrašenih zlatovezom, najčešće su nabavljani iz Čakova u Rumuniji. Žene koje su se bavile zlatovezom pokušavale su da, pregledajući donete primerke, preslikaju tipičan čakovski zlatovez. U tome nisu baš uvek uspevale.¹³²

Za zlatovez je upotrebljavana takozvana zlatna ili srebrna žica. Zlatna žica je kupovana u trgovinama u većim gradovima, a po selima su je prodavali putujući trgovci. Ona nije izrađivana kod nas, već je donošena iz Turske, Italije i Austrougarske. Podloge od kartona su crtane prema šablonima i crtežima iz Beča i Budimpešte, a neke su crtali i domaći majstori. U Vrșcu je 1880. godine otvorena Prva crtačko veziljačka radionica Milana Petka – Pavlovića.¹³³ On je vrlo vešto crtao šablone za vez, a izmislio je i mașinu za njihovo umnožavanje. Smatra se da je imao presudan uticaj na vezilje iz Vojvodine. Zato je nazivan „nekrunisanim kraljem srpskog veza“. U Etnološkoj zbirci Gradskog muzeja u Vrșcu čuva se 111 preglednica za vez izrađenih u pomenutoj radionici. Među njima se nalazi i nekoliko uzoraka za zlatovez i beli vez.

¹³² P. Николић, *Шајкашка народна ношња, Српске народне ношње у Војводини I*, Нови Сад 1953, 72. М. Малуцков, *Збирка женских оглава у Војвођанском музеју*, Рад војвођанских музеја 30, Нови Сад, 1987, 238. Р. Грубић, *Златовез у збирци Народног музеја у Зрењанину*, Гласник музеја Баната 8, Панчево, 1998, 103.

¹³³ *Wegweiser Gewerbe und landwirtschaftliche Ausstellung*, Werschetz, 1902.

COSTUMUL POPULAR AL VĂII NEREI / NARODNA NOŠNJA DOLINE NERE

În acest capitol va fi prezentat costumele populare ale locuitorilor satelor de pe partea dreaptă a râului Nera, din comuna Bela Crkva. Aceste sate sunt: Kaluđerovo, Kruščica (Kručica), Kusić, Crvena Crkva, Vračev Gaj și Banatska Palanka. În Banat (Serbia) locuitorii acestor sate sunt numiți Here, iar ei însuși se consideră Here.

Aici nu va fi descris portul de astăzi al Herelor bănățene, ci portul popular vechi, care a apărut la începutul secolului al XIX-lea și a dispărut în timpul Primului Război Mondial.

1. Costumele populare ale Nerei Bănățene

Herele bănățene (Ere) sunt locuitorii satelor sârbești din jurul văii inferioare a râului Nera din Serbia și România. Herele au apărut în împrejurimile orașului Bela Crkva de astăzi în prima jumătate a secolului XVIII, și poate și ceva mai devreme. În Serbia, herele trăiesc în 6 sate în comuna Bela Crkva. Acestea sunt: Kaluđerovo, Kruščica (Kručica), Kusić, Crvena Crkva, Vračev Gaj și Banatska Palanka. Aceste sate se află pe partea dreaptă a Nerei.

În România Herele locuiesc în 4 sate pe partea stângă a malului Nerei. Acestea sunt: Lescovița, Câmpia, Zlatița și Socol. Hera este o denumire generală și denumirea pentru bărbat, iar erciuga este denumirea pentru femeie. Herele știu că sunt parte a unei unități populare mai mari pe care aceștia o numesc Srblji (Sârbii). Se folosesc și formele de Srbini pentru bărbat, și Srpka pentru femeie.

Locuitorii anumitor sate de pe Nera au denumirile lor batjocoritoare care le-au fost „acordate” de vecini. Pe cei de la Kusić, ceilalți îi numesc Burazi, cei de la Kaluđerovo sunt Mačkovi, iar locuitorii de la Kruščica sunt Žujke, iar cei de la Vračev Gaj sunt Divljozajci¹³⁴.

Kaluđerovo, localitate estică, se află la altitudine maritimă de 146 m. Banatska Palanka este localitate vestică și se află la o altitudine maritimă de 75 m. Satele estice erau expuse influenței maselor etnice românești. Contrar lor, satele

U ovom poglavlju biće prikazana narodna nošnja stanovnika sela na desnoj obali Nere u belocrkvanskoj opštini. Ta sela su: Kaluđerovo, Kruščica (Kručica), Kusić, Crvena Crkva, Vračev Gaj i Banatska Palanka. U Banatu (Srbija) stanovnike ovih sela zovu Here, a i oni sami sebe smatraju Herama.

Ovde neće biti opisana današnja nošnja banatskih Hera, već stara narodna nošnja, koja je nastala početkom XIX veka, a nestala u toku Prvog svetskog rata.

1. Narodna nošnja banatskih Hera

Banatske Here (Ere) su stanovnici srpskih sela oko donjeg toka reke Nere u Srbiji i Rumuniji. Here su se pojavile u okolini današnje Bele Crkve u prvoj polovini XVIII veka, a možda i nešto ranije.

U Srbiji Here žive u 6 sela u opštini Bela Crkva. To su: Kaluđerovo, Kruščica (Kručica), Kusić, Crvena Crkva, Vračev Gaj i Banatska Palanka. Ova sela se nalaze na desnoj strani Nere.

U Rumuniji Here žive u 4 sela na levoj obali Nere. To su: Leskovica, Lugovet (Langovet), Zlatica i Sokolovac (Sakalovac).

Hera je opšti naziv i naziv za muškarca, a Erčuga je žensko ime.

Here znaju da su deo veće narodne celine koju oni zovu Srblji (Srbi). Upotrebljavaju se i oblici Srbini za muškarca, a Srpka za ženu.

Stanovnici pojedinih herskih sela imaju svoje podrugljive nazive koje su im „nadenuli” susedi. Kusićane ostali zovu Burazima, Kaluđerovčani su Mačkovi, stanovnici Kruščice su Žujke, a Vračevgajci su Divljozajci.¹³⁴

Kaluđerovo, krajnje istočno naselje, nalazi se na nadmorskoj visini od 146 m. Banatska Palanka je krajnje zapadno naselje i nalazi se na 75 m nadmorske visine. Istočna sela su bila izložena uticaju rumunske etničke mase. Nasuprot njima, zapadna sela su bila opkoljena srpskom etničkom masom. Geografski, istorijski i ekonomski uslovi

¹³⁴ M. Filipović, *Cine sunt Herele Banatului*, Novi Sad, 1958, p. 13, 14.

¹³⁴ M. Филиповић, *Ко су банатске Хере*, Нови Сад, 1958, 13, 14.

vestice erau înconjurate de masa etnică sârbească. Condițiile geografice, istorice și economice au creat în ambele grupe de localități centre speciale. Pentru satele estice acesta era satul Kusić. Centrul satelor vestice a fost prima dată Banatska Palanka, iar apoi Vračev Gaj.

Costumul popular în cele șase sate amintite în Banatul sârbesc este destul de echilibrat. Există doar diferențe la anumite părți ale costumului popular și al hainelor. O influență importantă asupra vieții locuitorilor acestor sate iar, până într-un anumit punct, și asupra costumelor acestora, a avut-o instituția frontierei militare. Această influență se vede în costumul bărbătesc. Velură albastră, folosită la confecționarea uniformelor grănicerilor, deseori apare și în costumul popular bărbătesc. Autoritățile grănicerilor au influențat și direct vestimentația herelor bănățene – grănicerilor. Astfel, din anul 1854 s-a dat ordin ca grănicerii să poarte ȋtari din pânză. Până atunci nu se purtau ȋtarii din pânză¹³⁵. Herele au rămas fidele mult timp artizanatului propriu, care era o sursă de inspirație nesecată pentru portului lor popular.

După închiderea frontierei militare prin anii optzeci ai secolului al XIX-lea, costumul herelor bănățene începe să se schimbe. Costumul popular dispare, iar sub influența orașului se acceptă costumul orășenesc. La costum orășenesc au trecut mai întâi femeile, iar la câteva decenii după ele și bărbații¹³⁶.

Costum popular femeiesc

Costumul popular (formal) de sărbătoare

Fetele deseori mergeau cu capul gol. Purtau două cozi împletite, cu cărare pe mijloc. La Crvena Crkva fetele purtau „žive kike“ (cozile vii). Ele nu-și împleteau părul, ci doar îl suceau și îl prindeau în jurul capului. Se purta și cocul. Persoanele care aveau părul subțire își puneau și meșe din părul altor persoane, numite „falš“ sau „foliš“. Ca podoabe erau purtate benzi din diverse culori, care picau pe spate, sau agrafe care fluturau („cinternodle“). Vara fetele își puneau în păr flori naturale, iar iarna se împodobeau cu cele artificiale. După modul de împodobire li se putea stabili starea civilă. Fetele se împodobeau pe partea stângă, iar femeile măritate pe partea dreaptă.

În zilele reci se legau cu basmale. Fetele și femeile mai tinere purtau basmale în culori mai vii, iar femeile mai în vârstă de culoare închisă

stvorili su u obe grupe naselja posebne centre. Za istočna sela je to bio Kusić. Centar zapadnih sela bila je najpre Banatska Palanka, a kasnije Vračev Gaj.

Narodna nošnja u pomenutih šest sela u srpskom delu Banata dosta je ujednačena. Postoje samo razlike kod pojedinih delova nošnje i haljetaka.

Značajan uticaj na život stanovnika ovih sela, a donekle i na njihovu nošnju imala je ustanova Vojne granice. Taj uticaj se vidi u muškoj nošnji. Plava čoja, korišćena za izradu uniformi graničara, često se javlja i u muškoj narodnoj nošnji. Graničarske vlasti su i direktno uticale na odevanje banatskih Hera – graničara. Tako su još 1854. godine izdale naređenje da graničari moraju nositi donje platnene gaće. Do tada nisu nošene platnene gaće.¹³⁵

Here su dugo ostale verne svojoj domaćoj radinosti, koja je bila nepresušan izvor njihove narodne nošnje.

Posle ukidanja Vojne granice osamdesetih godina XIX veka nošnja banatskih Hera počinje da se menja. Narodna nošnja nestaje, a pod uticajem grada prima se građanska nošnja. Na građansku nošnju najpre su prešle žene, a nekoliko decenija posle njih i muškarci.¹³⁶

Ženska narodna nošnja

Praznična (svečana) narodna nošnja

Devojke su najčešće išle gologlave. Nosile su dve pletenice sa razdeljkom u sredini. U Crvenoj Crkvi devojke su nosile „žive kike“. One nisu plele kosu, već su je samo uvijale i pričvršćivale oko glave. Nosila se i punda.

Osobe koje su imale tanku kosu uplitale su u nju i tuđu kosu zvanu „falš“ ili „foliš“. Kao ukras nosile su se raznobojne pantljike koje su padale na leđa ili igle drhtalice („cinternodle“). Leti su devojke stavljale u kosu prirodno cveće, a zimi su se kitile veštačkim. Po načinu kićenja mogao se odrediti bračni status. Devojke su se kitile sa leve, a udate žene sa desne strane.

U hladne dane povezivale su marame. Devojke i mlađe žene nosile su marame svetlijih boja, a starije žene tamnije ili crne.

Posle udaje menjao se način češljanja i dobijalo se novo ogjavlje. Mlade žene nosile su „ćule“.

¹³⁵ *Idem*, p. 379.

¹³⁶ B. Lungin-Maksimović, *idem*, p. 196, 197.

¹³⁵ *Isto*, 379.

¹³⁶ Б. Лунгин-Максимовић, н.д., 196, 197.

sau neagră. După căsătorie se schimba modul de pieptănare și se primeau podoabe noi pentru cap. Femeile tinere purtau „cule“. Acestea erau căciuli care se făceau din basmale și călți, peste care se legau basmale. Până în ultimele decenii ale secolului XIX, femeile mai în vârstă, de sărbătoare, coseau pe *ciule*, pe o parte, „coarne din coceni“ (cocean de porumb) învelite în pânză neagră.

De asemenea, cu ocazia primei ieșiri de după căsătorie, mireasa, peste căciula care avea forma coșului împletit, purta „burundžuk“ – vâl din pânză sau mătase foarte subțire¹³⁷. Femeile mai tinere purtau la ocazii de sărbătoare căciuli făcute manual din satin de culoare deschisă, tivite cu dantelă, cu șpițuri care picau pe gât. Astfel de căciuli erau făcute de croitoresele din sat sau erau cumpărate din oraș, de la Bela Crkva. Femeile mai bogate purtau „căciuli aurii“ de catifea neagră brodate cu aur. Se purta și „dantelă aurie“. În comparație cu Vrșac, unde dantela se înfășura în jurul căciulii, aici căciula era făcută din dantelă, care avea forma trunchiului de cupă și era împodobită cu flori artificiale. La Vračev Gaj, la începutul secolului trecut, se purtau „kapuške“. Acestea erau căciuli din material mătăsos, care erau împodobite deasupra cu perle mărunte sau erau brodate cu mătase. Modelul, de obicei, era sub forma diferitelor crenguțe¹³⁸.

Fetele și femeile mai tinere purtau, ca bijuterii în jurul gâtului, perle din boabe de diferite culori și mărimi, așezate într-unul sau două coliere. Cele bogate purtau în jurul gâtului salbă de galbeni din aur, a căror mărime depindea de starea materială a familiei. Ducații (cei mai mari galbeni) erau purtați de cele mai bogate fete¹³⁹.

În zilele de sărbătoare fetele purtau ciupagul din pânză sârbească subțire. Acesta era până în talie, se putea băga în poale și avea mânecile scurte, legându-se în jurul gâtului cu șnur din ață împletită, sau se încheia pe piept. Ciupagele erau împodobite cu dantelă sau broderie. Pentru broderie era folosită ață aurie sau bumbacul alb. Sub ciupag se purta pieptar sau corset din pânză cumpărată sau mai tare, al cărui rol era să strângă sau să susțină pieptul.

Peste ciupag se purta pieptarul din balestină neagră¹⁴⁰. Erau și pieptare făcute din catifea de

To su bile kape koje su se pravile od marama i kućine i preko kojih su se povezivale marama. Do poslednjih decenija XIX veka, starije žene su za praznik na ćulu sa strane prišivale „rogove od tutuluške“ (šapurina od kukuruza) umotane u crno platno.

Posle venčanja, prilikom prvog izlaska, mlada je preko kape, koja je imala oblik košnice pletare, nosila „burundžuk“ – veo od vrlo tankog prozirnog platna ili svile.¹³⁷

Mlađe žene su u svečanim prilikama nosile kape zanatske izrade od satena svetle boje, po rubu opšivene čipkom, sa špicevima koji su padali na vrat. Ovakve kape izrađivale su seoske krojačice ili su kupovane u gradu, Beloj Crkvi.

Imućnije žene su nosile „zlatne kape“ od crnog somota izvezene zlatom. Nosila se i „zlatna čipka“. Za razliku od Vršca, gde se čipka obmotavala oko ćule, ovde je od čipke pravljena kapa koja je imala oblik zarubljene kupe i bila je ukrašena veštačkim cvećem.

U Vračev Gaju su početkom prošlog veka nošene „kapuške“. To su bile kape od svilenkastog materijala koje su odozgo bile išarane sitnim granatima ili izvezene svilom. Šara je obično bila u obliku raznih grančica.¹³⁸

Devojke i mlađe žene su kao nakit oko vrata nosile granate (perle) od zrna raznih boja i različite veličine, nanizane u jednu ili dve niske. Bogatije su oko vrata na pozlaćenom lancu nosile dukate čija je veličina zavisila od imovnog stanja porodice. Seferine (najveće dukate) su nosile najbogatije devojke.¹³⁹

U svečanim prilikama devojke su nosile oplećak od tankog srpskog platna. On je bio do struka, mogao se uvući u skute i imao kratke rukave, a vezivao se oko vrata vrpcom od pletenog konca ili se zakopčavao na grudima. Oplećci su bili ukrašeni čipkom ili vezom. Za vez je korišćena zlatna žica ili beli pamuk. Ispod oplećka se nosio prslučić ili mider od kupovnog ili jačeg platna čija je uloga bila da steže ili pridržava grudi.

Preko oplećka se nosio prsluk od crnog balestina.¹⁴⁰ Bilo je i prsluka izrađenih od somota crne, crvene ili plave boje koji su imali dugmad bele ili boje prsluka.

¹³⁷ *Ibidem*, p. 206.

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ *Ibidem*, p. 207.

¹⁴⁰ Balestină este tipul de țesătură din material lucios din semilână. Este țesut în Anglia, iar mai târziu și în Germania.

¹³⁷ *Isto*, 206.

¹³⁸ *Isto*.

¹³⁹ *Isto*, 207.

¹⁴⁰ Balestin je vrsta tkanine od poluvunenog sjajnog materijala. Tkan je u Engleskoj, a kasnije i u Nemačkoj.

culoare neagră, roșie sau albastră, care aveau nasturi de culoare albă sau culoarea pieptarului.

La Kruščica, la sfârșitul secolului al XIX-lea, se purtau pieptarele din catifea, cusute cu ață aurită și cu nasturii auriți. Pieptarele se șnuruiau (legau) cu ață împletită sau lâniță de culoare roșie, albastră sau verde, și deseori colțurile le erau cusute cu ață colorată. La Crvena Crkva, mai de mult, se purtau pieptarele din mătase albastră, țesute cu ață aurie. Modelul era făcut sub formă de crengi sau trandafiri.

Poalele erau lungi, din talie până la glezne, și se purtau sub fustă. Erau făcute din pânză plină de casă sau cumpărată, de trei poale, care se uneau cu țesătura sau cu împletitura. Țesătura era făcută cu acul, iar împletitura cu cârligul.

Fusta era din lână, țesută din două sau trei fire amestecate, din lână toarsă colorată. Erau și fuste de culoare gri, maro și bordo. Acestea erau croite din patru sau șase lărgimi, cu multe încrețituri, cu lungimea puțin peste glezne. Fustele se terminau cu un tiv obișnuit, iar mai târziu deasupra de tiv se împodobeau cu panglici de catifea.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, fustele de lână au fost înlocuite cu fuste puțin mai lungi din material cumpărat. Fetele și femeile mai tinere purtau fuste din satin sau mătase, croite în clin, care se terminau cu două sau trei cariere. Sub o astfel de fustă se purta corset, pentru ca talia să fie cât mai subțire¹⁴¹.

Înainte de Primul război Mondial în modă intra cămașa.

Șorturile erau țesute din lână, și se legau cu șnur împletit, care deseori la capete avea ciucuri. Unele șorturi pe partea de jos aveau ciucuri. Deasupra de ciucuri era broderia din lână albă sau colorată. Ornamentele erau geometrice sau vegetale (crengi, flori).

Femeile se legau în jurul taliei cu brâuri colorate, care la capete aveau ciucuri. În portul femeilor mai în vârstă erau și brâuri albe¹⁴².

În picioare purtau obiele și opinci. Obielele erau de culoare roșie și se terminau cu trei dungi negre în partea de sus.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea încep să se poarte ciorapii. La început femeile îi împleteau din lână sau ață de bumbac, iar mai târziu îi cumpărau. Fetele și femeile mai tinere purtau ciorapi mai deschiși și colorați, iar femeile în vârstă mai închiși sau negri. La Kruščica, Vračev Gaj și Banatska Palanka ciorapii au fost purtați la început de fetele mai sărace.

U Kruščici su krajem XIX veka nošeni prsluci od somota opšiveni pozlaćenim koncem i sa pozlaćenom dugmadi. Prsluci su se šnirali (uvezivali) ispletanim koncem ili vunicom crvene, plave i zelene boje, a često su im ivice bile opšivene raznobojnim koncem.

U Crvenoj Crkvi su se nekada nosili prsluci od plave svile izvezeni šikom (pozlaćen konac). Šara je bila izvedena u obliku grana ili ruža.

Skute su bile duge od struka pa skoro do članaka i oblačile su se ispod suknje. Izrađivane su od punijeg domačeg ili kupovnog platna, od tri pole koje su sastavljane prepletom ili virošem. Preplet je rađen iglom, a viroš kukicom.

Suknja je bila od vune, tkana u dve ili četiri niti od pomešane raznobojne predene vune. Bilo je i jednobojnih sivih, mrkih i bordo sukanja. One su krojene od četiri ili šest pola sa mnogo nabora, duge nešto iznad članaka. Suknje su se završavale običnim porubom, a kasnije su se iznad poruba ukrašavale pantljikama od somota.

Krajem XIX veka vunene suknje su zamenjene nešto dužim suknjama od kupovnog materijala. Devojke i mlade žene nosile su suknje od satena ili svile, krojene u klin, koje su se završavale sa dva ili tri karnera. Ispod ovakve suknje nosio se veliki mider, da bi struk bio što tanji.¹⁴¹

Uoči Prvog svetskog rata u modu ulazi košulja.

Kecelje su tkane od vune, a vezivale su se pletenom uzicom koja se često završavala kićankom. Neke kecelje su na donjem delu imale rese. Nad resama je bio vez izveden belom ili obojenom vunom. Ornamenti su bili geometrijski ili biljni (grane, cvetovi).

Žene su se opasivale oko struka šarenim tkanicama koje su na kraju imale rese. U nošnji starijih žena bilo je i belih tkanica.¹⁴²

Na nogama su nosile obojke i opanke. Obojci su bili crvene boje i završavali su se sa tri crne pruge gore.

Poslednjih decenija XIX veka počinju da se nose čarape. U početku su ih žene plele od vune ili pamučnog konca, a kasnije su ih kupovale. Devojke i mlade žene nosile su svetle i šarene, a starije žene tamnije ili crne čarape. U Kruščici, Vračev Gaju i Banatskoj Palanci su čarape prve počele da nose siromašnije devojke.

Istovremeno sa čarpama žene su počele da nose i cipele. Kupovale su ih od obučara u selu ili gradu ili u trgovini obuće.

¹⁴¹ B. Lungin-Maksimović, *ibidem*, p. 208, 210.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴¹ Б. Лунгин-Максимовић, н.д. 208, 210.

¹⁴² *Isto*.

În același timp cu ciorapii femeile au început să poarte și pantofi. Îi cumpărau de la pantofarul din sat sau de la oraș, sau de la magazinul de încălțăminte.

Fiecare fată pentru „trusoul” său își pregătea singură și își cosea lenjeria (ciupage, poale). În funcție de starea materială aveau de la 20 la 30, sau chiar și mai multe perechi ale anumitor obiecte vestimentare¹⁴³.

Iarna femeile își legau capul cu basmale mai groase. La începutul secolului XIX în portul femeilor mai în vârstă predomina culoarea albă. Ele purtau basma albă, șorțuri albe și pieptare mai lungi din velură albă.

Tot iarna, femeile purtau pieptare și cojoace, care erau destul de scurte față de cele ale bărbatilor. Pieptarele mai vechi erau de culoare roșie, iar mai târziu se purtau cele galbene. Acestea erau pe talie și mai puțin împodobite decât cele ale bărbatilor. Cojocul femeiesc era cu mai puține podoabe și nu avea clini. Cele vechi erau albe, iar mai târziu au fost la modă cojoacele galbene. Se purtau paltoane scurte din piele de culoare maro și cojoace din velură sau stofă¹⁴⁴.

În a doua jumătate a secolului XIX femeile părăsesc costumul popular. Mai întâi au înlocuit țesăturile făcute în casă cu produse de atelier și fabrică, iar apoi au început să schimbe și anumite componente vestimentare. Pieptarele confecționate manual au fost înlocuite cu vestele scurte din catifea de culoare neagră, care erau împodobite cu șnururi. Au început să se poarte și blănurile din pluș sau velură neagră care erau făcute de maeștri din Bela Crkva și Vrșac. Blănurile pentru femeile în vârstă erau tivite cu blană de vulpe. Ca și la Jasenovu și aici se poartă bluze cu croi simplu – „dușanke“. Ele se făceau din barchet, stambă, stofă sau catifea.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului trecut, femeile din satele herelor purtau și haina numită „laibl“. Aceasta era croită astfel încât era lipită de corp și scotea în evidență linia și suplețea corpului¹⁴⁵.

Portul popular (zilnic) de lucru

„Portul popular zilnic” era făcut din material mai gros și mai tare. Ciupagul pentru muncă era deseori cusut din bumbac-câneapă sau din material de câneapă, iar femeile în vârstă foloseau pentru muncă ciupagul cu mâneci lungi și manșete¹⁴⁶.

Svaka devojka je za svoj „štafir“ (devojačka sprema) sama spremala i šila svoje rublje (oplečke, skute). Zavisno od imovnog stanja imale su 20 do 30, pa i više komada pojedinih delova odeće.¹⁴³

Zimi su žene povezivale glavu debljom maramom. Početkom XIX veka u nošnji starijih žena preovlađivala je bele boja. One su povezivale belu maramu, a nosile su i bele kecelje i duže prsluke od bele čoje.

Žene su zimi nosile i grudnjake i kožuhe, koji su bili dosta kraći od muških. Stariji grudnjaci su bili bele boje, a kasnije su nošeni žuti. Bili su strukirani i manje ukrašeni od muških.

Ženski kožuh je bio sa manje ukrasa i nije imao klinove. Stariji su bili bele, a kasnije su ušli u modu žuti kožusi.

Nošeni su i kratki kožni kaputi mrke boje i ćurče od čoje ili štofa.¹⁴⁴

U drugoj polovini XIX veka žene napuštaju narodnu nošnju. Najpre su tkanine domaće izrade zamenjivale zanatskim i fabričkim proizvodima, a zatim su počele zamenjivati i pojedine delove odela.

Prsluke domaće izrade zamenile su kratkim prslucima od somota crne boje koji su bili ukrašeni gajtanima.

Počele su da nose i bunde od pliša ili crne čoje koje su izrađivali majstori u Beloj Crkvi i Vršču. Bunde za starije žene su bile opšivene lisičinom.

Kao i u Jasenovu i ovde se nose rekle (bluze) jednostavnog kroja – „dušanke“. One su izrađivane od porheta, cica, štofa ili somota.

Poslednjih decenija XIX i u prvim decenijama prošlog veka žene u herskim selima nosile su i haljetak zvani „lajbl“. On je krojen tako da je bio jako pripijen uz telo i isticao je liniju i gipkost tela.¹⁴⁵

Radna (svakodnevna) narodna nošnja

„Svakidašnja nošnja” pravljena je od debljeg i grubljeg platna. Oplećak za rad često je šiven od pamučno-kudeljnog ili kudelnog platna, a starije žene su za rad koristile oplećak sa dugim rukavima i manžetnama.¹⁴⁶

¹⁴³ *Ibidem*, p. 209, 208, 200.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 209.

¹⁴⁵ *Ibidem*, p. 210, 380.

¹⁴⁶ *Ibidem*, p. 207.

¹⁴³ *Isto*, 209, 208, 200.

¹⁴⁴ *Isto*, 209.

¹⁴⁵ *Isto*, 210, 380.

¹⁴⁶ *Isto*, 207.

Costumul popular (formal) de sărbătoare

Din poveștile oamenilor bătrâni, bărbații din satele herice purtau părul lung până în jurul anului 1880. Grănicerii purtau barbă lungă și mustață. Barba era rasă pe mijloc, astfel încât părea că au două bărbii. Aceasta era așa numita „franc jozef bart“. Pe obraji purtau perciuni lungi numiți „bakenbart“.

Vara, de sărbători, se purta „pălăria de stat“ din pâslă neagră lucioasă, cu fontă neagră mai lată, borul îngust și adâncă.

Pe corp se purta cămașă lungă din pânză de casă. Cămașile de sărbători erau mai lungi cu 2-3 degete decât cele obișnuite. Cămașa avea gulerul întărit, care se încheia în față cu unul sau doi nasturi. Umerașele erau unite de guler, întărite pe partea interioară cu așa numită „potplata“ (bucăți din pânză mai groasă). Mânecele erau lungi cu manșete și se încheiau cu unul sau doi nasturi albi. Pieptul era, de asemenea, întărit și se încheia de obicei cu trei nasturi de culoare albă. Cămașile mirilor și a bărbaților tineri erau țesute din bumbac alb sau ață aurită (beteală). Această împodobire cu broderie în formă de crengi a ajuns să fie la modă de la jumătatea secolului al XIX-lea. Peste cămașile albe se purta „pieptul“ special țesut din bumbac sau beteala, numit „formet“. Unii purtau „poșă“ (un fel de cravată), țesută din aur, dar erau și cravate de culoare roșie și albastră, chiar și colorate.

Peste cămașă se purta pieptar. În secolul al XIX-lea se purtau pieptare din velură albastră, iar mai târziu din velură neagră, pluș sau stofă. Pieptarele se încheiau cu nasturi cumpărați, albi sau negri. Erau, ca și la Jasenovo, și pieptare cu nasturi metalici, rotunzi sau ascuțiți. Modul de încheiere era asemănător cu acela de la Jasenovo. Pieptarele erau deseori colorate cu ață de mai multe culori sau șnururi.

De sărbătoare, sau la ocazii speciale, se purtau ȋtari din pânză mai subțire, mult mai largi decât cei de lucru. Cum erau subțiri, sub aceștia se purtau izmene mai scurte din pânză mai groasă de casă sau cumpărată. Pentru un crac al acestor izmene largi era nevoie de 3-5, iar câteodată chiar și 6, „măsuri“ de pânză. Izmenele se coseau acasă, mai întâi la mână, iar mai târziu cu mașina de cusut.

Pentru legarea izmenelor, sub genunchi se foloseau „ciucurii“. Aceștia erau făcuți din șnur de lână roșie, lat de două degete, care se termina cu

Praznična (svečana) narodna nošnja

Po pričanju starih ljudi, muškarci u herskim selima su do oko 1880. godine nosili dugu kosu. Graničari su nosili dugu bradu i brkove. Bradu su na sredini brijali, tako da je izgledalo kao da imaju dve brade. To je bila takozvana „francjozefbart“. Na obrazima su nosili duge zulufe zvane „bakenbart“.

Leti, za praznike, nošen je „stajaći šešir“ od crnog sjajnog filca, sa crnom širom mašnom, uskim obodom i višom glavom.

Do tela se nosila duga košulja od domaćeg platna. Košulje za svečane prilike bile su za 2-3 prsta duže od običnih. Košulja je imala okovratnik (kolir) ojačan pargarom koji se zakopčavao napred sa jednim ili dva dugmeta. Naramenice su bile spojene sa kolirom, pojačane sa unutrašnje strane takozvanom „potplatom“ (komadi debljeg platna). Rukavi su bili dugi sa manžetnama (zaponci) i zakopčavali su se sa jednim ili dva bela dugmeta. Grudi su takode bile pojačane i zakopčavale su se obično sa tri dugmeta bele boje. Momačke i košulje mladih ljudi bile su izvezene belim pamukom ili pozlaćenim koncem (šik). Ovo ukrašavanje vezom u obliku grana ušlo je u modu polovinom XIX veka. Preko belih košulja nošene su posebne „grudi“ izvezene pamukom ili šikom, zvane „formet“. Neki su nosili „pošu“ (vrsta kravate) vezenu zlatom., a bilo je i poša u crvenoj i plavoj boji, pa čak i šarenih.

Preko košulje nosio se prsluk. U XIX veku nošeni su prsluci od plave čoje, a zatim od crne čoje, pliša ili štofa. Prsluci su se zakopčavali belim ili crnim kupovnim dugmadima. Bilo je, kao i u Jasenovu, i prsluka sa metalnim, okruglim ili šiljatim dugmetima. Način zakopčavanja bio je isti kao u Jasenovu. Prsluke su često šarali raznobojnim koncem ili gajtanima.

Praznikom i u svečanim prilikama nošene su gaće od tanjeg platna, mnogo šire od onih za rad. Kako su bile tanke, ispod njih su oblačili jedne kraće gaće od debljeg domaćeg ili kupovnog platna. Za jednu nogavicu ovuh širokih gaća bilo je potrebno 3-5, a ponekad čak i 6 „pola“ platna. Gaće su šivene u domaćinstvu, prvo rukom, a kasnije mašinom za šivenje.

Za podvezivanje gaća ispod kolena koristili su „kićanice“. One su pravljene od crvenog vunenog gajtana širokog do dva prsta i završavale su se

ciucuri. Erau purtați și ciucurii de culoare albastră, galbenă, verde sau panglici amestecate.

În zilele de sărbătoare nu se purtau brăiele, ci se legau cu o curea lată din piele numită „cemer“. Atunci se purtau cel mai mult cingătorile galbene. Aceste brăie erau făcute de șelari din pielea din care se făcea echipamentul pentru cai. Toate cingătorile aveau câteva compartimente și erau modelate (tivite) cu găurele. Găurelele de pe cingătorile galbene erau împodobite cu metal galben. Cingătorile înlocuiau buzunarele, portofelul și săculețul pentru tutun. Herele bănățene purtau cingători largi de 5-6 degete, pe când vecini lor, românii foloseau cingători mult mai late.

Ca și sârbii din Jasenov, și herele bănățene purtau „brățări“ din panglici peste manșetele de la cămăși. Bărbații mai tineri purtau și brățări de culoare roșie, albastră și verde, modelate cu „perle“ albe, iar cei în vârstă brățări simple.

În picioare purtau obiele roșii cu câteva dungii de culoare neagră și opinci. Astfel de obiele în Banatul de Sud erau numite „srpski oboiți“ (obielle sârbești), iar crașovenii le numeau „srpska obiala“. Obielele erau țesute din patru fire și de aceea erau mai tari, mai rezistente și mai calde. Erau lungi de unul și largi de jumătate de metru¹⁴⁷.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea intră în folosință ciorapii, împlețiți din lână de casă sau din bumbac cumpărat. Ciorapii au înlocuit obielele, deoarece erau mai ieftini și din lipsa lânii, deoarece în această perioadă de la creșterea vitelor se trece tot mai mult la agricultură.

De la opincari erau cumpărate opincile „haiducești“ – cusute. În Banatska Palanka, la începutul secolului trecut, se purta încălțăminte împletită din „araz“ colorat (ață și lână colorată). Talpa pentru această încălțăminte era făcută de pantofar, iar partea de sus era împletită de femei.

Cizmele erau parte a costumului popular bărbătesc al tuturor sârbilor din Banat. La here, acestea au devenit parte componentă a portului popular după anul 1872, când s-a desființat frontiera militară. Până la această perioadă costumele majorității bărbaților era uniforma militară a grănicerilor. Cu utilizarea ciorapilor ajung la modă și cizmele. Ele deseori erau de culoare neagră. Bărbații în vârstă purtau cizmele simple, fără toc. Băieții și bărbații mai tineri purtau cizmele cu câteva pliuri între carâmb și talpă. Astfel de cizme erau numite „sabrance“ sau „nabrance“. Erau cumpărate de la cizmarii din Vrșac. În satele herice se

kićankama. Noșene su i kićanice od plave, žute, zelene ili mešane streke.

U svečanim prilikama nisu nosili tkanice, već su se opasivali širokim opasačem od kože zvanim „ćemer“. Tada su najčešće korišćeni žuti ćemeri. Ove opasače izrađivali su sarači od kože od koje se pravila oprema za konje. Svi ćemeri su imali nekoliko pregrada i bili su išarani (oivičeni) izbušenim rupicama. Rupice žutih ćemera bile su ukrašene žutim metalom. Ćemeri su zamenjivali džepove, novčanik i duvankesu. Banatske Here su nosile ćemere široke 5-6 prstiju, dok su njihovi susedi Rumuni koristili mnogo šire ćemere.

Kao i Srbi u Jasenovu, i banatske Here su preko manžetni na košuljama nosile „narukvice“ od streke. Mlađi muškarci nosili su narukvice crvene, plave i zelene boje išarane belim „perlama“, a stariji jednostavne narukvice.

Na nogama su nosili crvene obojke sa nekoliko pruga crne boje i opanke. Takve obojke u južnom Banatu zvali su „srpski obojci“, a Krašovani su ih nazivali „srpska objala“. Obojci su tkani od četiri žice i zato su bili čvršći, trajniji i topliji. Bili su dugi oko jednog, a široki oko pola metra.¹⁴⁷

Poslednjih decenija XIX veka ulaze u upotrebu čarape, pletene od domaće vune ili od kupovnog pamuka. Čarape su zamenile obojke, jer su bile jeftinije, ali i zbog nedostatka vune, jer se u ovom periodu sa stočarstva sve više prelazi na zemljoradnju.

Od opančara su kupovani šiveni – „hajdučki“ opanci. U Banatskoj Palanci početkom prošlog veka nošena je obuća pletena od raznobojnog „araza“ (bojeni konac i vuna). Don za ovu obuću izrađivao je obuçar, a gornji deo su žene same plele.

Čizme su bile deo muške narodne nošnje svih Srba u Banatu. Kod Hera su one postale sastavni deo nošnje posle 1872. godine, kada se razvojačila Vojna granica. Do tog vremena nošnja većine odraslih muškraca bila je graničarska vojna uniforma. Sa upotrebom čarapa ulaze u modu i čizme. One su najčešće bile crne boje. Stariji muškarci nosili su jednostavne, ravne čizme. Momci i mlađi ljudi nosili su čizme sa nekoliko nabora između sara i stopala. Takve čizme su nazivali „sabrance“ ili „nabrance“. Kupovali su ih od vršačkih čizmara. U zapadnim herskim selima nošene su lakovane nabrance. U Vračev Gaju su početkom prošlog veka nošene „vezene

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 197, 198, 199.

¹⁴⁷ *Isto*, 197, 198, 199.

purtau cizme lăcuite. La Vračev Gaj, la începutul secolului trecut, se purtau „cizme țesute“. Acestea erau cizme din lac, colorate cu ață de mătase de diverse culori¹⁴⁸.

Anumite părți vestimentare erau purtate ca și completare la hainele din pânză în anotimpurile de tranziție, și erau lucrate din lână și țesături de lână. Herele bănațene purtau în timpul zilelor reci pieptare de lână, paltoane de lână, ciacșiri, cojoc, mănuși, doroc și șubă.

Ciacșiri erau lucrați din postav de calitate, și erau croiți de cojocarii de la Vrșac, Bela Crkva și anumite sate. Ciacșirii mai vechi erau de culoare albă, împodobiți cu postav negru și ață neagră. Astfel de ciacșiri se purtau la Vračev Gaj și Banatska Palanka. Maeștrii cumpărau postav în Ardeal, cel mai des de la sașii din Brașov, dar și din alte localități. Ciacșiri albi erau strâmți și lipiți de corp. Pe părți, pe cusătura cracilor de pantalon, aveau șnur negru și erau împodobiți cu broderie din șnururi mai mărunte și mai subțiri sau cu ață de mătase colorată. În loc de buzunare, în partea din față, aveau două deschizături tăiate oblic, care erau numite „rastris“ sau „rkmače“. Deschizăturile erau împodobite cu broderie și modele, identice celor de pe tiv. Pe deschizături erau clape (asemenea capacelor). Pe partea de sus acestea erau schimbate cu postav negru împodobit cu broderie colorată. Ciacșirii care nu aveau broderie pe cusături, aveau cusute „opturi“ din postav negru.

Acești ciacșiri erau înlocuiți cu ciacșiri din postav subțire, de calitate, de culoare neagră, maro sau gri, care pe partea din față aveau buzunarele drepte, și erau confecționați de cojocari și croitori. Croiul respectivilor ciacșiri era identic celui al pantalonilor care erau cusuți de croitorii „unguri“ (de la piață).

După Primul Război Mondial herele încep să poarte ciacșiri „bričes“, sau așa numiți „ciacșiri-șuncă“ din stofă. Ciacșiri albi erau purtați atunci doar de bătrâni.

Înainte de Al doilea Război Mondial costumul de la oraș înlocuiește portul popular. Croitorii civili – „croitorii moderni“ îi înlocuiesc pe croitorii de șube și pe cei de la piață. Prima dată hainele de deasupra erau lucrate din postav de casă, dar foarte repede acesta este înlocuit de țesături cumpărate.

Femeile confecționau mănuși cu cinci, trei sau două degete. Le împleteau din lână, și le croiau din postav subțire¹⁴⁹.

čizme“. To su bile lakovane čizme nabrance jako išarane svilenim raznobojnim koncem.¹⁴⁸

Pojedini delovi odeće nošeni su kao dodatak platnenoj odeći u prelaznim godišnjim dobima, a izrađivani su od vune i vunelih tkanina. Bantske Here su za vreme hladnijih dana nosile vunene prsluke, vunene kapute, čakšire, gunjac, rukavice, doroc i kabanicu.

Čakšire su izrađivane od valjanog sukna, a krojili su ih kabaničari u Vršcu, Beloj Crkvi i u nekim selima. Starije čakšire su bile bele boje, ukrašene crnom čojom i crnim koncem. Ovakve čakšire nosile su se u Vračev Gaju i Banatskoj Palanci. Zanatlije su sukno kupovale u Erdelju, najčešće od Sasa u Brašovi, ali i u drugim mestima. Bele čakšire su bile uske i pripijene uz telo. Sa strane, po šavu nogavica, imale su crn gajtan i bile su ukrašene vezom od sitnih i tanjih gajtana ili raznobojnog svilenog konca. Umesto džepova, na prednjem delu, imale su dva koso isečena otvora, koje su nazivali „rastris“ ili „rkmače“. Oko otvora su bile ukrašene vezom i šarama, kao na šavu. Nad rkmačama su se nalazili zalisci (kao poklopci). Oni su sa gornje strane bili presvučeni crnom čojicom ukrašenom šarenim vezom. Čakšire koje nisu imale vez na ivicama rkmača imale su prišivene „osmice“ od crne čojice.

Ove čakšire zamenjene su čakširama od tankog, valjanog sukna crne, mrke ili sive boje, koje su na prednjem delu imale ravne džepove, a izrađivali su ih kabaničari i krojači. Kroj ovih čakšira bio je sličan kroju pantalona koje su šili „mađžarski“ (pijačni) krojači.

Posle Prvog svetskog rata Here počinju da nose „bričes“ čakšire ili takozvane „šunka-čakšire“ od štofa. Bele čakšire nosili su tada samo još starci.

Pred Drugi svetski rat građanska nošnja zamenila je narodnu nošnju. Civilni – „pomodni krojači“ zamenili su kabničare i pijalne krojače. U prvo vreme gornji haljeci se prave od domaćeg sukna, ali ga ubrzo zamenjuju kupovne tkanine.

Žene su izrađivale rukavice sa pet, tri ili dva prsta. Plele su ih od vune, a krojile su ih i od tankog sukna.¹⁴⁹

Muškraci su nosili i gunj koji su Here zvale „ženski gunjac“, jer su tkaninu potrebnu za njegovu izradu pripremali njihove žene. Kabaničar ga je samo krojio i šio. Po ukrasu i kroju gunjca moglo se tačno utvrditi iz kog sela

¹⁴⁸ *Ibidem*, p. 200, 201.

¹⁴⁹ *Ibidem*, p. 202.

¹⁴⁸ *Isto*, 200, 201.

¹⁴⁹ *Isto*, 202.

Bărbații purtau și cojocul, care era numit de here „cojoc femeiesc“, deoarece țesătura necesară pentru confecționarea acestuia era pregătită de soțiile acestora. Blănarul doar îl croia și îl cosea. După podoabele și croiul cojocului se putea stabili cu exactitate din ce sat este hera care îl poartă. Cojocul din satele estice era ceva mai îngust și mai scurt decât cel din satele vestice. Cojocul purtat la Vračev Gaj semăna cu șuba sau dorocul. Acesta avea gulerul ridicat, împodobit cu pătrățele de postav de culoare galbenă, verde, maro sau albastră, și se încheia pe gât cu o agrafă din ață împletită. Deschizăturile buzunarelor erau pe o parte tăiate oblic, iar capetele erau tivite cu postav albastru. În jurul gulerului și capetele de pe partea interioară, cojocul era tivit cu postav albastru. Chiar pe guler, în față, sub gât se afla o podoabă de postav albastru, cunoscută sub denumirea de „parola“. Pe partea exterioară, în jurul gulerului, pe tiv și la capătul de jos cojocul era împodobit cu șnur albastru, iar pe partea interioară, ca și pe tiv, era un șnur verde, lat de un deget sau două. La Vračev Gaj deseori „parola“ era de culoare roșie, iar capătul interior era tivit cu postav roșu. Persoanele în vârstă purtau mai degrabă cojocul cu ecuson și postav albastru. Cojocul era haină de sărbătoare și se purta pe parcursul tuturor celor patru anotimpuri.

Herele purtau și doroce din postav alb și blănuri. Le cumpărau gata făcute sau le comandau la maiștri blănari de la Bela Crkva, Vršac și Oravița (România)¹⁵⁰. Adevăratele haine de iarnă le făceau din piele de miel sau oaie. Herele se protejau iarna de vântul puternic și rece (coșava) cu pieptare, cojoace, șube, păclii și căciuli de blană.

Herele bănățene purtau căciuli negre, albe și colorate, din blană. Acestea aveau forma ascuțită și erau mai mici decât cele purtate de vecinii noștri români. Iarna erau purtate de toți bărbații. În satele vestice (Banatska Palanka) vârful căciulii de blană era puțin întors. Cei bogați aveau mai multe căciuli de blană, una din ele fiind din astrahan, și era denumită „perzijanerka“ (blană persană)¹⁵¹.

Pieptarul era numit „grunjik“. Acesta era destul de lung și avea „dantelă“ în față și în spate, și era băgat în ciacșiri, iar bărbații tineri îl purtau peste ciacșiri. Cei vechi erau de culoare albă, iar mai târziu băieții și bărbații tineri au introdus pieptarele galbene. Acestea erau împodobite mai mult cu ață colorată în formă de creangă. Ca și

je Hera koji ga nosi. Gunjac u istočnim selima bio je nešto už i kraći od onog u zapadnim selima. Gunjac nošen u Vračev Gaju nalikovao je kabanici ili dorocu. On je imao uspravan okovratnik ukrašen kvadratičima čojice u žutoj, zelenoj, mrkoj ili plavoj boji, a zakopčavao se ispod grla kopčom od ispletanog konca. Otвори džepova bili su sa strane koso izrezani, a ivice su im bile opšivene plavom čojicom. Oko kolira i ivicom s unutrašnje strane gunjac je bio opšiven plavom čojom. Na samom koliru, napred ispod grla nalazio se ukras od plave čoje poznat pod nazivom „parola“. Sa spoljne strane oko kolira ivicom gunjca i na donjem rubu bio je ukrašen plavim gajtanom, a sa unutrašnje strane, kao i na rubu, nalazila se zelena vrpca široka jedan do dva prsta. U Vračev Gaju je često „parola“ bila crvene boje, a ivica je iznutra bila opšivena crvenom čojom. Stariji ljudi su radije nosili gunjce sa plavom parolom i plavom čojicom. Gunjac je bio svečani haljetak i nošen je u sva četiri godišnja doba.

Here su nosile i doroce od belog sukna i kabanice. Kupovali su ih gotove ili poručivali kod majstora kabaničara u Beloj Crkvi, Vršcu i Oravici (Rumunija).¹⁵⁰

Prave zimske haljetke pravili su od jagnječih i ovčijih koža. Here su se zimi od snažnog i hladnog vetra (košava) štitili grudnjacima, kožusima, bundašima, opaklijama i šubarama.

Banatske Here su nosile crne, bele i šarene šubare. One su bile šiljatog oblika i nešto niže od šubara koje su nosili susedni Rumuni. Zimi su ih nosili svi muškarci. U zapadnim selima (Banatska Palanka) vrh šubare bio je malo zavrnut. Imućniji su imali više šubara, od kojih je jedna bila od astragana, a zvali su je „perzijanerka“.¹⁵¹

Grudnjak su zvali „grunjik“. On je bio dosta dugačak i imao je „špiceve“ spreda i pozadi, koje su stavljali u čakšire, a mlađi preko čakšira. Stariji su bili bele boje, a kasnije su momci i mlađi muškarci uveli žute grudnjake. Oni su bili više ukrašeni („iscifrani“) raznobojnim koncem u vidu grana. Kao ukras korišćene su i raznobojne kožice od „ire“ i „pervaz“ od astragana.¹⁵² Momcu su često nosili grudnjake sa svojim inicijalim, ukrašene ogledalcima. Nošeni su i ravni grudnjaci – bez špiceva. Početkom prošlog veka

¹⁵⁰ Isto, 203.

¹⁵¹ Isto, 204.

¹⁵² Ira je ušavljena i obojena jagnjeća koža. Pervaz je opšivanje ivice oko vrata i ostalog dela grudnjaka.

¹⁵⁰ Ibidem, p. 203.

¹⁵¹ Ibidem, p. 204.

podoabă erau utilizate și piei colorate din „iră“ și „tivul“ din astrahan¹⁵². Băieții deseori purtau pieptare cu inițialele proprii, împodobite cu oglinzi. Se purtau și pieptarele drepte – fără spițuri. La începutul secolului trecut, la Banatska Palanka erau purtate pieptare din catifea, care în jurul gâtului și pe piept aveau model din paiete de staniol alb. În acea perioadă noul model de pieptar („novi grunjik“) era introdus la Nova Palanka de țăranul Milorad Đurđev Perkin. Acesta a adus din Pančevo pieptarul cu multe podoabe din ațe colorate și piei, pe piept. În curând, urmându-i exemplul, mulți au început să poarte astfel de pieptare¹⁵³.

Cojoacele vechi erau albe, iar mai târziu se purtau cele galbene. Celelalte erau mai împodobite și mai scumpe decât cele albe. Aveau gulerul ridicat sau culcat, din piele neagră obișnuită de miel sau de astrahan. Cojoacele persoanelor tinere erau împodobite cu berliner sau aras. Pe spate aveau „creanga mirelui“ – podoabă țesută cu ață de mătase colorată. Câteodată această creangă era descusută după căsătorie, ceea ce reprezenta intrarea în rândul oamenilor căsătoriți. Dacă cojocul era făcut la comandă, pentru un bărbat însurat sau mai în vârstă pe spate, în loc de creanga mirelui, era făcută podoaba din „stopleder“ (piele tăbăcită)¹⁵⁴. Pe cojoacele albe se puneau nasturi de metal, iar pe cele galbene nasturii în formă de con. Cojoacele pentru stat aveau unsprezece, doisprezece, iar unele și douăzeci și unu de „clinuri“ (încrețitură pe spate sub talie). Unele erau împodobite cu oglinzi, dar erau și cojoace împodobite cu șnururi-biciuri din iră amestecată cu fir auriu.

Cojocul era considerat ca parte a demnității omenești și era purtat în ocazii de sărbătoare tot anul. Acesta reprezenta și averea familială, astfel încât era lăsat moștenitorului prin testament¹⁵⁵.

Portul popular (zilnic) de lucru

Până la Primul Război Mondial, vara se purta pălărie „guberaș“. Cămașa pentru muncă era din pânză sârbească de casă, ceva mai scurtă decât cămașa de stat. Peste aceasta se purta pieptarul din pânză albă sau colorată. Lungimea pieptarului era medie.

Pentru uzul zilnic și muncă se utilizau izmenele mai groase din bumbac sau cânepă, sau din

¹⁵² Ira este piele de miel tăbăcită și vopsită. Pervazul este cusătura marginii în jurul gâtului și a părții rămase a vestei.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 205.

¹⁵⁴ Stopleder este piele de vițel tăbăcită și vopsită.

¹⁵⁵ V. Milutinović, *ibidem*, p. 112.

u Banatskoj Palanci noșeni su somotski grudnjaci koji su oko vrata i na grudima imali šaru izvedenu limenim belim šljokicama. U to vreme je novu vrstu grudnjaka („novi grunjik“) u Novoj Palanci uveo u modu seljak Milorad Đurđev Perkin. On je iz Pančeva doneo grudnjak sa puno ukrasa od raznobojnih konaca i kožica na grudima. Uskoro su po ugledu na njega mnogi počeli nositi takve grudnjake.¹⁵³

Najstariji kožusi bili su beli, a kasnije su nošeni žuti. Ovi drugi su bili više ukrašeni i skuplji od belih. Imali su uspravne ili položene okovratnike od obične crne jagnjeće ili od astarganske kože. Kožusi mlađih ljudi bili su ukrašeni berlinerom ili arasom. Na leđima su imali „momačku granu“ – ukras izvezen svilenim koncem u boji. Ponekad su ovu granu parali posle ženidbe što je označavalo stupanje u red oženjenih ljudi. Ako je kožuh pravljen po porudžbini, za oženjenog ili starijeg muškarca, na leđima je umesto momačke grane izvođen ukras od „štopledera“.¹⁵⁴ Na bele kožuhe stavljali su belu metalnu dugmad, a na žute žutu dugmad u obliku žira. Stajaci kožusi imali su jedanaest, devetnaest, a poneki i dvadesetjedan „klin“ (nabor na leđima ispod struka). Neki su bili ukrašeni ogledalcima, a bilo je i kožuha ukrašenih gajtanim-bičevima od ire pomešane sa šikom.

Kožuh je smatran delom ljudskog dostojanstva i nošen je u svečanim prilikama preko cele godine. On je predstavljao i porodičnu vrednost, pa je testamentom ostavljan nasledniku.¹⁵⁵

Radna (svakodnevna) nošnja

Sve do Prvog svetskog rata, leti je nošen šešir „guberaš“. Košulja za rad bila je od domaćeg, srpskog platna, nešto kraća od stajaće košulje. Preko nje je nošen beli ili obojeni sukneni prsluk. Dužina prsluka bila je srednja.

Za svakodnevnu upotrebu i rad korišćene su deblje gaće od pamuka ili kudelje, ili od materijala dobijenog mešanjem kudelje i pamuka. Dužina im je bila do članaka.

Oko struka su se opasivali „tkanicama“. Tkane su na „brdo“ od odabrane vune („vlas“) ili na razboju. Ranije su stariji ljudi nosili bele tkanice. Kasnije se više koriste šarene izrađene od „streke“ (predena i bojena vuna) crvene, zelene, žute, mrke i crne boje.

¹⁵³ *Isto*, 205.

¹⁵⁴ Štopleder je uštavljena i bojena teleća koža.

¹⁵⁵ В. Милутиновић, н.д., 112.

material rezultat din amestec de cânepă și bum-bac. Lungimea lor era până la gleznă.

În jurul taliei se legau cu „brâuri“. Erau țesute pe „deal“ din lână aleasă („vlas“) sau la război. Înainte, persoanele mai în vârstă purtau brâuri albe. Mai târziu se purtau mai mult cele colorate, lucrate din „panglici“ (lână țesută și colorată) de culoare roșie, verde, galbenă maro și neagră. Pe brăurile colorate predomina una din aceste culori. Unele din acestea aveau la capete ciucuri. Asemenea brâuri erau pentru uzul zilnic.

În zilele de lucru se purtau și cingători lucrate din piele neagră¹⁵⁶.

În picioare purtau obiele și opinci cu curele. Curelele („opute“) de pe opincile de muncă erau împletite jos. Opincile se terminau cu un vârful, dar erau și opinci cu două sau trei vârfuluri. Țărani cumpărau piele tăbăcită de la opincari și din aceasta își făceau singuri opinci. Opincile gata făcute și curelele erau unse cu cremă neagră de pantofi¹⁵⁷.

Cojoacele pentru uzul zilnic aveau pe spate doar două pense. Iarna se purta șuba. Acesta, asemenea cojocului, era albă mai înainte, iar mai târziu era folosită cea galbenă. Șuba avea gulerul culcat, mânecile lungi și era împodobită simplu. La Crvena Crkva se foloseau șube ceva mai scurte și mai colorate decât cele obișnuite. Acestora li se spunea șube din „clisură“.

Pentru călătoriile mai lungi, și când erau temperaturi foarte scăzute, peste haine se înfășura „păclia“. Aceasta nu avea mâneci și era mult mai lată și mai lungă decât șuba, astfel încât aproape că se trăgea pe pământ. Era de culoare galbenă sau maro, dar se făcea și cojoc din piele de oaie.

Din același material erau făcute și mănușile de culoare albă sau galbenă. Mănușile din piele erau cu două degete și lână pe dinăuntru, și se purtau pe timp de iarnă gree.

În crearea costumului heric, în special la începuturile acestuia, un rol foarte important l-a avut Ardealul. Din Ardeal se aducea materialul (țesătura), dar și podoabele și croiala¹⁵⁸.

2. Materiale și tehnici de confecționare

În satele de pe Valea Nerei, în Banatul sârbesc, se folosea „costumul alb“. Părțile esențiale ale acestui costum erau din pânză. Ele erau confecționate din așa numită „pânză sârbească“ de casă, iar

Na șarenim tkanicama preovlađivala je jedna od ovih boja. Poneke su na krajevima imale rese. Tkanice su bile za svakodnevnu upotrebu.

Radnim danima nošeni su i ćemer izrađeni od crne kože.¹⁵⁶

Na nogama su nosili obojke i opanke na remenje. Remenje („oput“) na opancima za rad bilo je nisko opleteno. Opanci su se završavali sa jednim vrškom, a bilo je i opanaka sa dva ili tri vrška. Seljaci su kupovali uštavljenu kožu od opačara i od nje su sami pravili opanke. Gotove opanke i remenje premazivali su crnom mašču za obuću.¹⁵⁷

Kožusi za svakodnevnu upotrebu imali su na leđima samo dva klina.

Zimi je nošen bundaš. On je, kao i kožuh, ranije bio beo, a kasnije je korišćen žuti. Bundaš je imao položen okovratnik, duge rukave i bio je skromno ukrašen. U Crvenoj Crkvi su u upotrebi bili bundaši nešto kraći i šareniji od običnih. Zvali su ih „klisurski“ bundaši.

Za duža putovanja, i kad su bile izizetno niske temperature, preko odela se ogrtala „opaklija“. Ona nije imala rukave i bila je mnogo šira i duža od bundaša, tako da se skoro vukla po zemlji. Bila je žute ili mrke boje, a izrađivale su je ćurčije od ovčije kože.

Od istog materijala pravljene su i rukavice bele ili žute boje. Kožne rukavice su bile sa dva prsta i vunom iznutra, i nošene su po jakoj zimi.

U stvaranju herske nošnje, naročito u njenim počecima, veoma važnu ulogu imao je Erdelj. Iz Erdelja je donošen materijal (sukno), ali i ukrasi i kroj.¹⁵⁸

Materijali i tehnike izrade

U herskim selima u dolini Nere u srpskom delu Banata u upotebi je bila „bela nošnja“. Osnovni delovi ove nošnje bili su platneni. Oni su izrađivani od domaćeg, takozvanog „srpskog platna“, a kasnije i od platna fabričke izrade. Žene su same izrađivale platno i šile oplečke, skute, gaće i košulje ručno – običnom iglom, a kasnije (kraj XIX i početak XX veka) mašinom za šivenje. Materijal za tkanje platna bio je pamuk. On se kupovao u omotima. Za izradu rublja za svečane prilike tkala su se tanja platna koje su nazivali „sadi“ i „svilenac“. Za tkanje košulja i

¹⁵⁶ B. Lungin, *ibidem*, p. 197, 198, 199.

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 197, 198, 200.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 205, 201.

¹⁵⁶ Б. Лунгин, н.д., 197, 198, 199.

¹⁵⁷ *Isto*, 197, 198, 200.

¹⁵⁸ *Isto*, 205, 201.

mai târziu și din pânză fabricată. Femeile înseși confecționau manual pânza și coseau ciupage, poale, ȋtari și cămăși – cu acul obișnuit, iar mai târziu (sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX) cu mașina de cusut. Materialul pentru țeserea pânzei era bumbacul. Acesta se cumpăra ambalat. Pentru confecționarea lenjeriei pentru ocaziile de sărbătoare erau țesute pânze mai subțiri, care erau numite „sada” și „svilenac”. Pentru confecționarea cămășilor și a lenjeriei pentru uzul zilnic se folosea bumbacul mai gros numit „mul”. În pânza din care se coseau cămășile pentru muncă se amestecau și firele de cânepă, iar cândva se țesea pânză din cânepă curată.

Pentru anotimpurile tranzitorii (primăvara și toamna) erau confecționate haine din lână. Firele de lână pieptănată pentru țesături au fost făcute din lâna ovinelor crescute pe lângă gospodărie.

Hainele erau împodobite cu broderie albă, colorată și aurie. Predomina broderia albă. Cămășile bărbaților tineri erau țesute cu ață de bumbac alb sau auriu. O apariție mai nouă este broderia colorată. Aceasta intră în folosință abia la sfârșitul secolului al XIX-lea. Broderia aurie era unul din modurile apreciate și preferate de împodobire a costumelor populare. Cu ață aurie și argintie se țesea pe pânză de bumbac, mătase, brocart și pluș de casă. Din cauza prețului era accesibilă doar celor bogați. De aceea niciodată nu a devenit un mod general de împodobire și foarte repede a lăsat loc broderiei colorate.

CONCLUZIE

Banatul de Sud-Est (Vojvodina) are astăzi o populație eterogenă. Aici, alături de sârbi locuiesc români, maghiari, germani, cehi, slovaci, romi și mulți alți. Sârbii sunt cea mai numeroasă și cea mai veche grupă populară. Ei trăiau în Banat, în număr mare, încă din Evul Mediu, din secolul al XV-lea până în prima jumătate a secolului XVIII fiind dese migrațiile sârbilor din zonele de la sud de Sava și de Dunăre. În timp, populația sârbească din această parte a Banatului s-a echivalat reciproc după modul de viață și costumele populare, astfel încât de demult nu se pot diferenția grupele de proveniență diferită. Cea mai mare influență asupra modului de viață și a vestimentației sârbilor au avut-o vecinii lor, germanii și maghiarii. Asupra portului popular al Nerei bănățene, mai ales asupra începuturilor acestuia, o influență importantă a avut-o Ardealul, dar și autoritățile de la frontiera militară.

rublja za svakodnevnu upotrebu korišćen je deblji pamuk zvani „mul”. U platno od koga su šivene košulje za rad mešala se i kudeljna pređa, a nekad se tkalo platno od čiste kudelje.

Za prelazna godišnja doba (proleće i jesen) izrađivana je odeća od vune. Vuneno predivo za tkanine izrađivalo se od vune domaćih ovaca.

Odeća je ukrašavana belim, vezom u boji i zlatovezom. Preovlađivao je beli vez. Momačke košulje vezene su belim pamukom ili pozlaćenim koncem („šik”). Novija pojava je vez u boji. On ulazi u upotrebu tek krajem XIX veka. Zlatovez je bio cenjen i omiljen način ukrašavanja narodnih nošnji. Zlatnom i srebrnom žicom vezlo se na domaćem pamučnom platnu, svili, brokату i plišu. Zbog skupoće bio je dostupan samo bogatima. Zato nikada nije postao opšti način ukrašavanja i vrlo brzo je ustupio mesto šarenom vezu.

ZAKLJUČAK

Jugoistočni Banat (Vojvodina) danas ima heterogeno stanovništvo. Ovde, pored Srba žive Rumuni, Mađari, Nemci, Česi, Slovaci, Romi i mnogi drugi. Srbi su najbrojnija i najstarija narodna grupa. Oni su živeli u Banatu u velikom broju još u srednjem veku, a od XV do prve polovine XVIII veka česta su preseljenja Srba iz krajeva južno od Save i Dunava. Vremenom, srpsko stanovništvo ovog dela Banata međusobno se izjednačilo po načinu života i u nošnji, pa se odavno ne mogu razlikovati grupe različitog porekla. Najviše uticaja na način života i odevanja Srba imali su njihovi susedi, Nemci i Mađari. Na nošnju bantskih Hera, naročito na njene početke, važan uticaj izvršili su Erdelj, ali i vlasti Vojne granice.

Značajan je bio i uticaj Vršca, kao važnog ekonomskog i zanatskog centra. Moda je iz većih ekonomskih centara sa izvesnim zakašnjenjem stizala i u manja mesta. Vršac je za okolinu bio neka vrsta ovakvog modnog centra. Iz njega je moda prvo prelazila u obližnja veća sela, Uljmu i Izbište, zatim u Jasenovu, pa u druga manja mesta. Herska sela primala su modne „novotarije” sa malim zakašnjenjem, pa su se u njima narodna radinost i narodna nošnja najduže održale.

Za srpsku narodnu nošnju u ovom delu Banatu (i Banatu u celini) karakteristično je da je ženska nošnja zamenjena građanskom još sredinom XIX veka. U muškoj nošnji tokom svih osam decenija

Importantă a fost și influența orașului Vrșac, ca important centru economic și profesional. Din centrele economice mai mari moda ajungea, cu o oarecare întârziere, și în localități mai mici. Vrșac era pentru localitățile vecine un astfel de centru de modă. Din acesta moda, mai întâi, trecea în satele vecine mai mari, Uljma și Izbiște, apoi la Jasenovo, și în alte localități mai mici. Satele Nerei primeau „noutățile” modei cu o mică întârziere, astfel încât aici artizanatul și portul popular s-au păstrat cel mai mult.

Pentru costumele populare sârbesc, precum și pentru această parte a Banatului (și Banatul în întregime), este caracteristic faptul că portul popular femeiesc a fost înlocuit cu cel de oraș încă de la jumătatea secolului al XIX-lea. În portul bărbătesc, pe parcursul celor opt decenii ale secolului al XX-lea, se pot diferenția elementele portului popular bărbătesc de la țară și de la oraș.

O poveste complet diferită ne-o spune costumele populare ale românilor din Banat. Români așezați pe teritoriul Banatului sârbesc nu sunt unici din punct de vedere al provenienței. Se pot diferenția trei grupe expresive: bănățenii, ardelenii din Crișana și oltenii. Aceste diferențe sunt vizibile mai ales în costumele lor populare. Legați de tradiție și efortul de a-și păstra identitatea culturală, la două secole după așezarea în aceste părți, au păstrat două tipuri de costume românești. Românii bănățeni au costumele bănățene, pe când ardelenii din Crișana și oltenii au un costum țărănesc central-european. Românii din Kuštilj, Vojvodinci și Grebenac (sate de pe valea Carașului) purtau costumele bănățene, care se diferențiază de costumele satelor de câmpie prin simplitatea sa. Românii așezați la Straža sunt de origine oltenească, astfel încât și costumele lor sunt oltenești. Spre deosebire de vecinii lor sârbi, românii și slovacii și-au păstrat cel mai mult costumele lor populare. L-au purtat până la jumătatea secolului al XX-lea. Slovaci au trecut la utilizarea țesăturilor produse la fabrică, iar românii au păstrat, în special în costumele femeiești, în mare măsură țesutul de casă.

Fișa obiectelor

1.
Denumire: Cîrpă – basma de pus pe cap.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, satul Vojvodinci.
Autor: produs de fabrică.
Data: 1920.
Număr inventar: E 395.
Dimensiuni: 85x80 cm.

XX veacul poate da seama de diferențele seculare și de diferențele populare.

Potpuno altfel de lucru ne prezintă costumele populare Rumuni în Banat. Rumuni locuitori în teritoriul sârbesc Banat nu sunt unici din punct de vedere al provenienței. Se pot diferenția trei grupe expresive: Banașii, Krișani-Erdelji și Oltenci. Aceste diferențe sunt vizibile mai ales în costumele lor populare. Rumuni locuitori în teritoriul sârbesc Banat nu sunt unici din punct de vedere al provenienței. Se pot diferenția trei grupe expresive: Banașii, Krișani-Erdelji și Oltenci. Aceste diferențe sunt vizibile mai ales în costumele lor populare. Rumuni locuitori în teritoriul sârbesc Banat nu sunt unici din punct de vedere al provenienței. Se pot diferenția trei grupe expresive: Banașii, Krișani-Erdelji și Oltenci. Aceste diferențe sunt vizibile mai ales în costumele lor populare.

Lima delovi

1.
Naziv: Cîrpă – marama za povezivanje glave.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: fabrički proizvod.
Starost: 1920.
Inventarni broj: E 395.
Dimenzije: 85x80 cm.
Materijali i tehnike: svila, tkanje.
Opis: pozadina smeđe boje. Biljni ornament, cvetovi u više boja.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: poklon Gordane Cera.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

2.
Naziv: Brâciră – tkanica (pojas).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: svekrva Gordane Cera.
Starost: 1890.
Inventarni broj: E 397.
Dimenzije: 144x7,5 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: pozadina crvene boje.

Materiale și tehnici: mătase, țesut.
Descriere: fond de culoare închisă. Ornamente vegetale, flori multicolore.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: donație Gordana Cera.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

2.
Denumire: Brăciră – brâu
Proveniență: Banatul de Sud-Est, satul Vojvodinci.
Autor: soacra lui Gordana Cera.
Datare: 1890.
Număr inventar: E 397.
Dimensiuni: 144x7,5 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: fundal de culoare roșie. Ornamente multicolore geometrice, vegetale stilizate.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: donație Gordana Cera.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

3.
Denumire: Catrință – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Lukrecija Mata.
Datare: 1900.
Număr inventar: E 509.
Dimensiuni: 78x44 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, țesut.
Descriere: fundal de culoare roșie. Ornamente geometrice. Dungii în mai multe culori.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: donație UCR Kuštilj.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

4.
Denumire: brâu (obiect bărbătesc).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Lena Jorga.
Datare: 1880.
Număr inventar: E 513.
Dimensiuni: 49x9 cm.
Materiale și tehnici: catifea, lână, cusut, broderie.
Descriere: fundal de culoare neagră. Ornamente vegetale multicolore. Goblen pe puncte.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: donație Katica Rabor.

Geometrijski, stilizovani biljni ornamenti u više boja.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: pokon Gordane Cera.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

3.
Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Lukrecija Mata.
Starost: 1900.
Inventarni broj: E 509.
Dimenzije: 78x44 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, tkanje.
Opis: pozadina crvene boje. Geometrijski ornamenti. Pruge u više boja.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: pokon SRZ Kuštilj.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

4.
Naziv: pojas (deo, muški).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Lena Jorga.
Starost: 1880.
Inventarni broj: E 513.
Dimenzije: 49x9 cm.
Materijali i tehnike: somot, vuna, šivenje, vez.
Opis: pozadina crne boje. Biljni ornamenti u više boja. Goblen bod.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: poklon Katica Rabor.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

5.
Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat.
Starost: oko 1900.
Inventarni broj: E 622.
Dimenzije: 42x40 cm.
Materijali i tehnike: kudelj, srebrna žica, vuna, tkanje, vez.
Opis: osnova žućkasto-bela. Biljni ornamenti. Vez vunom.
Stanje, očuvanost: loše.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

5.

Denumire: Catrință – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut.
Data: în jurul anului 1900.
Număr inventar: E 622.
Dimensiuni: 42x40 cm.
Materiale și tehnici: cânepă, fir argintiu, lână, țesut, broderie.
Descriere: baza alb-gălbuie. Ornamente vegetale.
Broderie din lână.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: donație UCR
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

6.

Denumire: Catrința – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut.
Data: în jurul anului 1900.
Număr inventar: E 623.
Dimensiuni: 38x33 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut, broderie.
Descriere: baza roșie. Țesută cu fir argintiu. Broderie din lână, ornamente vegetale.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: donație UCR
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

7.

Denumire: Catrință – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut.
Data: în jurul anului 1900.
Număr inventar: E 624.
Dimensiuni: 44x39 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir auriu, țesătură, broderie.
Descriere: Baza aurie. Broderie, ornamente vegetale – trandafir. Ciucuri din lână.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: donație Uniunea Culturală Română.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

Način ulaska: poklon Rumunskog kulturnog saveza.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

6.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat.
Starost: oko 1900.
Inventarni broj: E 623.
Dimenzije: 38x33 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje, vez.
Opis: osnova crvena. Protkana srebrnom žicom.
Vez vunom, biljni ornament.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: poklon Rumunskog kulturnog saveza.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

7.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat.
Starost: oko 1900.
Inventarni broj: E 624.
Dimenzije: 44x39 cm.
Materijali i tehnike: vuna, zlatna žica, tkanje, vez.
Opis: Osnova zlatna. Vez, biljni ornament – ruža.
Vunene rese.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: poklon Rumunskog kulturnog saveza.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

8.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 635.
Dimenzije: 41x29 cm.
Materijali i tehnike: vuna, zlatna žica, tkanje, vez.
Opis: Osnovna boja zelena, utkani geometrijski ornament srebrnom i zlatnom žicom. Vez vunom.
Sa tri strane uokvirena resama.

8.
Denumire: Catrința – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut.
Data: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 635.
Dimensiuni: 41x29 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir auriu, țesut, broderie.
Descriere: Fond verde, cu ornamente geometrice țesute cu fir argintiu și auriu. Broderie din lână.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

9.
Denumire: Catrința – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut.
Data: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 636.
Dimensiuni: 42x33 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir auriu și argintiu, țesut, broderie.
Descriere: Fond roșu cu dungi verticale multicolore. Ornamente geometrice țesute cu fir argintiu și auriu. Broderie din lână, ornamente vegetale. Mărginită de franjuri.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

10.
Denumire: Catrința –șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut.
Data: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 637.
Dimensiuni: 44x34 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu și auriu, țesut, broderie.
Descriere: Pe fond sunt țesute cu fir argintiu și auriu ornamente geometrice – romb. Broderie din lână, ornamente vegetale. Mărginită de franjuri din trei părți. Pe margine împodobită cu bandă de catifea.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

Stanje, ocuvnost: dobro.
Način ulaska: otkup od SNO, otsek za poljoprivredu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

9.
Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistoči Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 636.
Dimenzije: 42x33 cm.
Materijali i tehnike: vuna, zlatna i srebrna žica, tkanje, vez.
Opis: Osnova crvena sa uzdužnim raznobojnim prugama. Srebrnom i zlatnom žicom utkani geometrijski ornamenti. Vez vunom, biljni ornamenti. Oivičena resama.
Stanje, ocuvnost: dobro.
Način ulaska: otkup od SNO, otsek za poljoprivredu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

10.
Naziv: Cotrința - kecelja.
Poreklo: jugoistoči Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 637.
Dimenzije: 44x34 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna i zlatna žica, tkanje, vez.
Opis: Preko osnove srebrnom i zlatnom žicom utkani geometrijski ornamenti – romb. Vez vunom, biljni ornamenti. Uokvirena resama sa tri strane. Uz ivicu prišivena somotska traka.
Stanje, ocuvnost: dobro.
Način ulaska: otkup od SNO, otsek za poljoprivredu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

11.
Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Rakila Vuja
Starost: oko 1925.

11.
Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Rakila Vuja
Data: în jurul anului 1925.
Număr inventar: E 3965.
Dimensiuni: 110x80 cm.
Materiale și tehnici: material, țesut, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească, lungă până la genunchi, din pânză mai groasă, parte a portului de sărbătoare, cu broderie colorată pe piept, guler și manșete, ornamente vegetale.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Rakila Vuja.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
12.
Denumire: șorț (bărbătesc).
Data: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Rakila Vuja.
Data: în jurul anului 1925.
Număr inventar: E 3966.
Dimensiuni: 84x77 cm.
Materiale și tehnici: material, țesut, cusut, broderie.
Descriere: șorț din material popular, două lărgimi de material, broderie – ornamente vegetale.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Rakila Vuja.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
13.
Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Data: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 3967.
Dimensiuni: 102x88 cm.
Materiale și tehnici: material, țesut, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească lungă din material mai gros. Broderie din ață aurită pe piept și guler, ornamente vegetale stilizate, parte a portului de sărbătoare.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Kristina Žurka.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
- Inventarni broj: E 3965.
Dimenzije: 110x80 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.
Opis: muška košulja, duga do kolena, od debljeg platna, deo svečane nošnje, vez u boji na grudima, kragi i oko krajeva rukava, biljni ornament.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Rakile Vuja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
12.
Naziv: kecelja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Rakila Vuja.
Starost: oko 1925.
Inventarni broj: E 3966.
Dimenzije: 84x77 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.
Opis: kecelja od narodnog platna, dve pole, vez – biljni ornament.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Rakile Vuja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
13.
Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 3967.
Dimenzije: 102x88 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.
Opis: duga muška košulja od debljeg platna. Vez svilenim koncem na grudima i kragi, stilizovani biljni ornament, deo praznične nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Kristine Žurka.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
14.
Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 3968.
Dimenzije: 110x102 cm.

14.
Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 3968.
Dimensiuni: 110x102 cm.
Materiale și tehnici: material, țesut, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească lungă din material popular mai gros, obiect al portului de lucru, cu două pliuri cusute pe piept, broderie din ață albă pe piept, ornamente vegetale.
Stare de conservare: Bună.
Proveniență: Achiziție Kristina Žurka.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

15.
Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 3969.
Dimensiuni: 105x95 cm.
Materiale și tehnici: pânză, țesut, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească lungă din material mai gros, brodată cu ață aurie pe piept și mâneci – ornamente geometrice.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Kristina Žurka.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

16.
Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 3970.
Dimensiuni: 105x96 cm.
Materiale și tehnici: pânză, țesut, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească lungă din material mai gros, brodată cu ață de mătase pe piept, guler și mâneci - ornamente vegetale stilizate.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Kristine Žurka.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.
Opis: duga muška košulja od debljeg narodnog platna, deo radne nošnje, dva prošivena nabora na grudima, vez belim koncem na grudima, biljni ornamenti.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Kristine Žurka.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

15.
Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 3970.
Dimenzije: 105x96 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.
Opis: duga muška košulja od debljrg platna, vez svilenim koncem na grudima, kragi i rukavima - stilizovani biljni ornamenti.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Kristine Žurka.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

16.
Naziv: Poale – skute.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 3971.
Dimenzije: 102x84 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.
Opis: skute od debelog platna, vez belim koncem – geometrijski ornamenti.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: Otkup od Kristine Žurka.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska nardona nošnja.
Broj komada: 1.

17.
Naziv: gaće (muške).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 3972.
Dimenzije: 94x84 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.

17.
Denumire: Poale – skute.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 3971.
Dimensiuni: 102x84 cm.
Materiale și tehnici: material, țesut, cusut, broderie.
Descriere: poale din material gros, brodate cu ață albă – ornamente geometrice.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Kristina Žurka.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

18.
Denumire: izmene (bărbățești).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 3972.
Dimensiuni: 94x84 cm.
Materiale și tehnici: material, țesut, cusut, broderie.
Descriere: izmene bărbățești din material gros, parte a îmbrăcăminții zilnice, purtate ca obiect vestimentar purtat dedesubt pe corp.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Kristina Žurka.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr bucăți: 1.

19.
Denumire: izmene (bărbățești).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 3973.
Dimensiuni: 95x85 cm.
Materiale și tehnici: material, țesut, cusut.
Descriere: izmene bărbățești din material mai gros purtate ca obiect vestimentar purtat dedesubt pe corp.
Stare, calitate: bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Kristina Žurka.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

Opis: muške gaće od debelog belog platna, deo svakodnevnog odeva, nošene kao donji haljetak do samog tela.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Kristine Žurka.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

18.
Naziv: gaće (muške).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 3973.
Dimenzije: 95x85 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje.
Opis: muške gaće od debljeg belog platna nošene kao donji haljetak do samog tela.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Kristine Žurka.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1

19.
Naziv: gaće (muške).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Kristina Žurka.
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 3974.
Dimenzije: 92x78 cm.
Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje.
Opis: muške gaće od debljeg belog platna nošene kao donji haljetak do samog tela.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Kristine Žurka.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

20.
Naziv: torba.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat.
Starost: prva polovina XX veka.
Inventarni broj: E 4062.
Dimenzije: 41x40 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: torba, jedna strana crne boje, druga strana plava, cvetni ornamenti, nošena u svečanim prilikama.

20.
Denumire: traistă.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut.
Datare: prima jumătate a sec. XX.
Număr inventar: E 4062.
Dimensiuni: 41x40 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: traistă, o parte era de culoare neagră, cealaltă parte era albastră, avea ornamente florale, se purta în ocazii festive.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Aurelia Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
21.
Denumire: basma.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: produs fabricat.
Datare: în jurul anului 1918.
Număr inventar: E 4063.
Dimensiuni: 78x76 cm.
Materiale și tehnici: mătase, țesut.
Descriere: basma din mătase de culoare aurie cu ornamente vegetale țesute, purtată cu ocazia sărbătorilor.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Aurelia Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
22.
Denumire: șorț (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Vechime: în jurul anului 1918.
Număr inventar: E 4064.
Dimensiuni: 82x31.
Materiale și tehnici: țesut.
Descriere: șorțul din spate făcut din fire argintii și aurii la bază, purtat de sărbători.
Stare de conservare: mediocră.
Proveniență: răscumpărat de la Aurelia Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr bucăți: 1.
23.
Denumire: șorț (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Stanje, ocuvnost: dobro.
Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
21.
Naziv: marama.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: fabrički proizvod.
Starost: oko 1918.
Inventarni broj: E 4063.
Dimenzije: 78x76 cm.
Materijali i tehnike: svila, tkanje.
O8. pis: svilena marama boje zlata sa utkanim biljnim ornamentima, nošena u svečanim prilikama.
Stanje, ocuvnost: dobro.
Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
22.
Naziv: kecelja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1918.
Inventarni broj: E 4064.
Dimenzije: 82x31.
Materijali i tehnike: tkanje.
Opis: zadnja kecelja načinjena od srebrnih i zlatnih žica u potki, nošena u svečanim prilikama.
Stanje, ocuvnost: loše.
Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
23.
Naziv: kecelja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: nedatirana.
Inventarni broj: E 4065.
Dimenzije: 85x108 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje.
Opis: prednja ženska kecelja od svile crvene boje; nošena u svečanim prilikama.
Stanje, ocuvnost: dobro.
Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Datare: nedatat.
Număr inventar: E 4065.
Dimensiuni: 85x108 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut.
Descriere: șorțul feminin din față, din mătase roșie; purtat la ocazii de sărbătoare.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Aurelia Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

24.
Denumire: șorț (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: nedatat.
Număr inventar: E 4066.
Dimensiuni: 93x20 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut, broderie.
Descriere: șorțul feminin din spate, din mătase roșie; broderie cu ață aurie - ornamente vegetale; purtat de sărbători.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Achiziție Aurelia Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

25.
Denumire: șorț (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: a doua jumătate a sec. XIX.
Număr inventar: E 4070.
Dimensiuni: 83x76 cm.
Materiale și tehnici: catifea, cusut, broderie.
Descriere: șorțul feminin din față, din catifea albastră, căptușit cu pânză albă; broderie aurie - ornamente vegetale stilizate; tivit cu broderie și pliuri; purtat de sărbători.
Stare de conservare: deteriorată.
Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

26.
Denumire: șorț (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: a doua jumătate a sec. XIX.
Număr inventar: E 4071.
Dimensiuni: 100x46 cm.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

24.
Naziv: kecelja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: nedatirana.
Inventarni broj: E 4066.
Dimenzije: 93x20 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje, vez.
Opis: zadnja ženska kecelja od svile crvene boje; vez zlatnim koncem - biljni ornamenti; nošena u svečanim prilikama.
Stanje, očuvanost: loše.
10. Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

25.
Naziv: kecelja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: druga polovina XIX veka.
Inventarni broj: E 4070.
Dimenzije: 83x76 cm.
Materijali i tehnike: somot, šivenje, vez.
Opis: prednja ženska kecelja od plavog somota, postavljena belim platnom; zlatovez - stilizovani biljni ornamenti; opšivena čipkom i bortnama; nošena u svečanim prilikama.
Stanje, očuvanost: oštećena..
Način ulaska: otkup od Sime Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

26.
Naziv: kecelja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: druga polovina XIX veka.
Inventarni broj: E 4071.
Dimenzije: 100x46 cm.
Materijali i tehnike: somot, vuna, šivenje, vez.
Opis: zadnja kecelja od plavog somota; zlatovez, perlice i vunene rese; nošena u svečanim prilikama.
9. Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Sime Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Materiale și tehnici: catifea, lână, cusut, broderie.
Descriere: șorțul din spate, din catifea albastră; broderie aurie, perle și franjuri de lână; purtat cu ocazia sărbătorilor.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

27.

Denumire: basma.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).

Datare: nedată.

Număr inventar: E 4072.

Dimensiuni: 66x58 cm.

Materiale și tehnici: bumbac, cusut, broderie.

Descriere: basma din material alb cumpărat, brodată cu ață albastră - ornamente vegetale.

Stare de conservare: mediocră.

Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

28.

Denumire: basma.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodici.

Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).

Datare: nedată.

Număr inventar: E 4073.

Dimensiuni: 66x62 cm.

Materiale și tehnici: bumbac, cusut, broderie.

Descriere: basma din material gri cumpărat; broderie cu ață albă – ornamente vegetale.

Stare de conservare: proastă.

Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

29.

Denumire: brâu (feminin).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodici.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: nedat.

Număr inventar: E 4074.

Dimensiuni: 94x6,5 cm.

Materiale și tehnici: mătase, cusut, broderie.

Descriere: brâu feminin din mătase de culoarea roșie; broderie cu ață albă de mătase – ornamente vegetale.

Stare, calitate: bună.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

27.

Naziv: marama.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

Autor: nepoznat (domaći ručni rad).

Starost: nedatirana.

Inventarni broj: E 4072.

Dimenzije: 66x58 cm.

Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, vez.

Opis: marama od belog kupovnog platna, vez plavim koncem - biljni ornament.

Stanje, očuvanost: loše.

Način ulaska: otkup od Sime Albu.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

28.

Naziv: marama.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodici.

Autor: nepoznat (domaći ručni rad).

Starost: nedatirana.

Inventarni broj: E 4073.

Dimenzije: 66x62 cm.

Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, vez.

Opis: marama od sivog kupovnog platna; vez belim koncem - biljni ornament.

Stanje, očuvanost: loše.

Način ulaska: otkup od Sime Albu.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

29.

Naziv: pojas (ženski).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodici.

Autor: nepoznat (zantski rad).

Starost: nedatirana.

Inventarni broj: E 4074.

Dimenzije: 94x6,5 cm.

Materijali i tehnike: svila, šivenje, vez.

Opis: ženski pojas od svile ružičaste boje; vez belim svilenim koncem - biljni ornament.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Sime Albu.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunski narodna nošnja.

Broj komada: 1.

Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

30.

Denumire: brâu (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: nedatat.
Număr inventar: E 4075.
Dimensiuni: 93x8 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut, împodobire.
Descriere: brâu feminin din mătase de culoare galben deschisă cu ornamente vegetale colorate cu bronz galben, verde și de culoare închisă.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

31.

Denumire: brâu (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: nedatat.
Număr inventar: E 4076.
Dimensiuni: 90x7 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut, broderie.
Descriere: brâu feminin de mătase, căptușit cu material alb, brodat cu ață de mătase verde și galbenă – ornamente vegetale.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

32.

Denumire: brâu (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: nedatat.
Număr inventar: E 4077.
Dimensiuni: 90x8 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut, împodobire.
Descriere: brâu feminin din mătase de culoare albă, căptușit cu material alb de bumbac, cu ornamente vegetale de culoare auriu și verde de bronz.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

30.

Naziv: pojas (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: nedatiran.
Inventarni broj: E 4075.
Dimenzije: 93x8 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje, oslikavanje.
Opis: ženski svileni pojas svetlo žute boje sa biljnim ornamentima obojenim bronzom u žutoj, zelenoj i mrkoj boji.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Sime Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

31.

Naziv: pojas (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: nedatiran.
Inventarni broj: E 4076.
Dimenzije: 90x7 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje, vez.
Opis: ženski svileni pojas, postavljen belim platnom, vez zelenim i žutim svilenim koncem - biljni ornament.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Sime Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

32.

Naziv: pojas (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: nedatiran.
Inventarni broj: E 4077.
Dimenzije: 90x8 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje, oslikavanje.
Opis: ženski svileni pojas bele boje, postavljen belim pamučnim platnom, sa biljnim ornamentima izvedenim zlatnom i zelenom bronzanom bojom.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Sime Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

33.

Denumire: brâu (bărbătesc).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: în jurul anului 1930.

Număr inventar: E 4078.

Dimensiuni: 108x9 cm.

Materiale și tehnici: mătase, cusut, broderie.

Descriere: brâu bărbătesc din mătase de culoare maro deschis, căptușit cu material alb de bumbac, cu ornamente vegetale brodate cu ață de mătase de culoare închisă.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr bucăți: 1.

34.

Denumire: șorț (feminin).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: nedată.

Număr inventar: E 4079.

Dimensiuni: 89x114 cm.

Materiale și tehnici: bumbac, cusut, broderie.

Descriere: șorț feminin din stambă roșie deschisă, brodat pe piept cu broderie la mașină – ornamente vegetale.

Stare de conservare: Bună.

modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

35.

Denumire: basma.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).

Datare: nedată.

Număr inventar: E 4095.

Dimensiuni: 75x68 cm.

Materiale și tehnici: bumbac, cusut, broderie.

Descriere: basma din pânză albă cumpărată, cu broderie în colțuri - ornamente vegetale.

Stare de conservare: deteriorată.

Modalitate de intrare: Achiziție Aurelia Albu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

33.

Naziv: pojas (muški).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: oko 1930.

Inventarni broj: E 4078.

Dimenzije: 108x9 cm.

Materijali i tehnike: svila, šivenje, vez.

Opis: muški svileni pojas svetlo mrke boje, postavljen belim pamučnim platnom, sa biljnim ornamentima vezenim mrkim svilenim koncem.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Sime Albu.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

34.

Naziv: kecelja (ženska).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: nedatirana.

Inventarni broj: E 4079.

Dimenzije: 89x114 cm.

Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, vez.

Opis: Ženska kecelja od svetlo ružičastog cica sa mašinskim vezom na grudima - biljni ornament.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Sime Albu.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

35.

Naziv: marama.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

Autor: nepoznat (domaći ručni rad).

Starost: nedatirana.

Inventarni broj: E 4095.

Dimenzije: 75x68 cm.

Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, vez.

Opis: marama od belog kupovnog platna, u uglu šlengeraj - biljni ornament.

Stanje, očuvanost: oštećena.

Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

36.

Naziv: marama.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

36.
Denumire: basma.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: nedată.
Număr inventar: E 4096.
Dimensiuni: 62x58 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, cusut, broderie.
Descriere: basma din material roșu cumpărat, broderie - ornamente vegetale.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Aurelia Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
37.
Denumire: basma.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: produs de fabrică.
Datare: nedată.
Număr inventar: E 4097.
Dimensiuni: 75x71 cm.
Materiale și tehnici: mătase, țesut.
Descriere: basma din mătase gri deschisă cu ornamente vegetale țesute, obiect al portului popular festiv al femeilor tinere.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Aurelia Albu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
38.
Denumire: șorț (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: prima jumătate a sec. XX.
Număr inventar: E 4118.
Dimensiuni: 90x20 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut, broderie.
Descriere: șorțul din spate din mătase albastră, brodat cu fir auriu – ornamente vegetale, căptușit cu material alb, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Rakila Vuja.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.
39.
Denumire: șorț (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
- Autor: nepoznat (domači ručni rad).
Starost: nedatirana.
Inventarni broj: E 4096.
Dimenzije: 62x58 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, vez.
Opis: marama od kupovnog platna ružičaste, šlengeraj - biljni ornament.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
37.
Naziv: marama.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: fabrički proizvod.
Starost: nedatirana.
Inventarni broj: E 4097.
Dimenzije: 75x71 cm.
Materijali i tehnike: svila, tkanje.
Opis: marama od svetlo sive svile sa utkanim biljnim ornamentima, deo svečane nošnje mlađe žene.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Aurelije Albu.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
38.
Naziv: kecelja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: prva polovina XX veka.
Inventarni broj: E 4118.
Dimenzije: 90x20 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje, vez.
Opis: zadnja kecelja od svile plave boje, vez zlatnom žicom - biljni ornament, postavljena belim platnom, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Rakile Vuja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
39.
Naziv: kecelja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: prva polovina XX veka.

Datare: prima jumătate a sec. XX.
Număr inventar: E 4119
Dimensiuni: 78x90 cm
Materiale și tehnici: mătase, cusut
Descriere: șorțul din față de mătase-brocart albatră, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Rakila Vuja.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

40.
Denumire: basma.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: nedată.
Număr inventar: E 4120.
Dimensiuni: 68x64 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, cusut, broderie.
Descriere: basma din material alb cumpărat, două margini lucrate cu ață albă, broderie.
Stare de conservare: Bună (material îngălbenit).
Modalitate de intrare: Achiziție Rakila Vuja.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

41.
Denumire: Cioareci – ciacșiri.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Grebenac.
Autor: Ilija Greonjanc (croitor).
Datare: 1944.
Număr inventar: E 1785.
Dimensiuni: 95x51 cm.
Materiale și tehnici: pânză, țesut, cusut, broderie.
Descriere: ciacșiri din pânză albă, ornați cu pliuri negre, sutaș, piele, broderie cu lână.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Trajan Paunku.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

42.
Denumire: mincie – cojoc (parte).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Grebenac.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1902.
Număr inventar: E 3504.
Dimensiuni: 79x40 cm.
Materiale și tehnici: catifea, cusut, broderie.
Descriere: parte a minciei din catifea neagră, broderie cu fir argintiu, perle și paiete, franjuri din

Inventarni broj: E 4119
Dimenzije: 78x90 cm
Materijali i tehnike: svila, šivenje
Opis: prednja kecelja od plave svile-brokata, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Rakile Vuja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

40.
Naziv: marama.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: nedatirana.
Inventarni broj: E 4120.
Dimenzije: 68x64 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, vez.
Opis: marama od belo kupovnog platna, dve ivice obrađene belim koncem, šlengeraj.
Stanje, očuvanost: dobro (platno požutelo).
Način ulaska: otkup od Rakile Vuja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

41.
Naziv: Cioareci – čakšire.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Grebenac.
Autor: Ilija Greonjanc (abadžija).
Starost: 1944.
Inventarni broj: E 1785.
Dimenzije: 95x51 cm.
Materijali i tehnike: sukno, tkanje, šivenje, vez.
Opis: čakšire od belog sukna, ukrašene crnim bortnama, šujtašem, kožom, vez vunicom.
Stanje, očuvanost: očuvane.
Način ulaska: otkup od Trajana Paunku.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

42.
Naziv: mincie – minčija (deo).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Grebenac.
Autor: nepoznat.
Starost: 1902.
Inventarni broj: E 3504.
Dimenzije: 79x40 cm.
Materijali i tehnike: somot, šivenje, vez.
Opis: deo minčije od crnog somota, vez srebrnom žicom, perlama i šljokicama, rese od zlatne i

fir auriu și argintiu, aplicații – șnururi de culoare argintie și postav roșu, parte a portului feminin festiv.

Stare de conservare: deteriorată.

Modalitate de intrare: Donație Danilo Kovačević.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr bucăți: 1.

43.

Denumire: Chitale – șorț cu ciucuri.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.

Autor: Jelisaveta Cera.

4. Vechime: 1890.

Număr inventar: E 508.

Dimensiuni: 35x37 cm.

Materiale și tehnici: catifea, cusut, broderie.

Descriere: șorț feminin din catifea neagră, broderie cu fir auriu – ornamente vegetale, franjuri.

Stare de conservare: deteriorată.

Modalitate de intrare: Donație Jonela Cera.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

44.

Denumire: Catrința – șorț.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.

Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).

Datare: în jurul anului 1930.

Număr inventar: E 586.

Dimensiuni: 95x21 cm.

Materiale și tehnici: lână, țesut.

Descriere: șorțul din spate țesut din lână neagră, ornamente geometrice – dungi albastre și roșii.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

45.

Denumire: Catrința – șorț.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.

Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).

Datare: în jurul anului 1930.

Număr inventar: E 587.

Dimensiuni: 78x18 cm.

Materiale și tehnici: lână, țesut.

Descriere: șorțul din spate era țesut din lână neagră, ornamente geometrice – dungi albe.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.

srebrne žice, aplikacije – gajtani srebrne boje i crvena čoja, deo ženske svečane nošnje.

Stanje, očuvanost: fragmentovana.

Način ulaska: poklon Danila Kovačevića.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

43.

Naziv: Chitāle – kecelja sa resama.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: Jelisaveta Cera.

Starost: 1890.

Inventarni broj: E 508.

Dimenzije: 35x37 cm.

Materijali i tehnike: somot, šivenje, vez.

Opis: ženska kecelja od crnog somota, b vez zlatnom žicom – biljni ornament, rese.

Stanje, očuvanost: oštećena.

Način ulaska: poklon Jonela Cera.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

44.

Naziv: Cotrința – kecelja.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: nepoznat (domaći ručni rad).

Starost: oko 1930.

Inventarni broj: E 586.

Dimenzije: 95x21 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: zadnja kecelja tkana od crne vune, geometrijski ornament - plave i ružičaste pruge.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od SNO Vrșac.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

45.

Naziv: Cotrința – kecelja.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: nepoznat (domaći ručni rad).

Starost: oko 1930.

Inventarni broj: E 587.

Dimenzije: 78x18 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: zadnja kecelja tkana od crne vune, geometrijski ornament – bele pruge.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od SNO Vrșac.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

46.

Denumire: Catrință – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Data: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 588.
Dimensiuni: 76x17,5 cm.
Materiale și tehnici: mătase, țesut.
Descriere: șorțul din spate țesut din mătase albastră cu dungi țesute.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

47.

Denumire: Cojoc.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Data: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 589.
Dimensiuni: 120x40 cm
Materiale și tehnici: blană, cusut.
Descriere: cojoc bărbătesc de culoare gri, lung până la genunchi, decorat cu șnururi albastre și lână galbenă și roșie, gulerul era din astrahan.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Achiziție Ana Cera.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

48.

Denumire: traistă.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Data: în jurul anului 1935.
Număr inventar: E 590.
Dimensiuni: 42x37 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: traistă țesută în dungi, împletită deasupra cu lână multicoloră, iar deschizătura era tivită cu saten negru.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

46.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuștilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 588.
Dimenzije: 76x17,5 cm.
Materijali i tehnike: svila, tkanje.
Opis: zadnja kecelja tkana od plave svile sa utkanim prugama.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od SNO Vrșac.
Fond (kolekcija): etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

47.

Naziv: Cojoc – kožuh.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuștilj.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 589.
Dimenzije: 120x40 cm
Materijali i tehnike: krzno, šivenje.
Opis: muški kožuh smeđe boje, dug do kolena, ukrašen plavim gajtanim i žutom i crvenom vunom, kragna od astraganskih nožica.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od Ane Cera.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

48.

Naziv: torba.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuștilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1935.
Inventarni broj: E 590.
Dimenzije: 42x37 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: torba tkana na pruge, površ pleten od raznobojne vune, otvor opšiven crnim satenom.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od SNO Vrșac.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

49.

Denumire: Chintuș – vestă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (operă artizanală).
Datare: 1900.
Număr inventar: E 591.
Dimensiuni: 55x48 cm
Materiale și tehnici: postav, cusut.
Descriere: vestă bărbătească din postav albastru, decorată cu șnururi albastre, guler decorat și tivit cu material din bumbac, imitații de buzunare.
Stare de conservare: medie.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr bucăți: 1.

50.

Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 593.
Dimensiuni: 105x90 cm.
Materiale și tehnici: pânză de casă, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească din pânză groasă, pe piept avea broderie din bumbac alb și fir auriu – ornamente vegetale, pe marginea de jos a broderiei.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

51.

Denumire: izmene.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 594.
Dimensiuni: 87x37 cm.
Materiale și tehnici: pânză de casă, cusut.
Descriere: izmene bărbătești cu cracii de la pantalon croiți drept, „turul” în formă de romb.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr bucăți: 1.

49.

Naziv: Chintuș – prsluk (muški).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (zanatski rad).
Starost: 1900.
Inventarni broj: E 591.
Dimenzije: 55x48 cm
Materijali i tehnike: čoja, šivenje.
Opis: muški prsluk od plave čoje, ukrašen plavim gajtanima, kragna ukrašena i opšivena pamučnim materijalom, imitacije džepova.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od SNO Vrșac.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

50.

Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 593.
Dimenzije: 105x90 cm.
Materijali i tehnike: sadi platno, šivenje, vez.
Opis: muška košulja od debelog platna, na grudima vez belim pamukom i zlatnom žicom - biljni ornamenti, na donjoj ivici šupljika.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: Otkup od SNO Vrșac.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

51.

Naziv: gaće.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 594.
Dimenzije: 87x37 cm.
Materijali i tehnike: sadi platno, šivenje.
Opis: muške gaće sa ravno krojenim nogavicama, „tur“ u obliku romba.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od SNO Vrșac.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

52.

Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Data: în jurul anului 1920.
Număr inventar: E 595.
Dimensiuni: 106x116 cm.
Materiale și tehnici: pânză de casă, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească din material gros, se încheie cu nasturi, pe piept avea broderie cu bumbac alb – ornamente vegetale, deschisă în față până la brâu.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

53.

Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
4. Vechime: în jurul anului 1930.
Număr inventar: E 596.
Dimensiuni: 106x85 cm.
Materiale și tehnici: pânză de casă, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească din material gros; pe piept și guler era broderia în formă de cruce din bumbac negru – ornament floral (trandafir), încheiere – nasturi, agrafe.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

54.

Denumire: bluză
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Data: în jurul anului 1935.
Număr inventar: E 597.
Dimensiuni: 45x57 cm.
Materiale și tehnici: marchiză, cusut, broderie.
Descriere: bluză feminină din marchiză, broderie plină cu bumbac alb și roșu - ornament geometric.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Achiziție SMC Vrșac.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr bucăți: 1.

52.

Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1920.
Inventarni broj: E 595.
Dimenzije: 106x116 cm.
Materijali i tehnike: sadi platno, šivenje, vez.
Opis: muška košulja od debelog platna, zakopčava se dugmetima., na grudima vez belim pamukom – biljni ornament, spređa otvorena do pojasa.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od SNO Vršac.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

53.

Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1930.
Inventarni broj: E 596.
Dimenzije: 106x85 cm.
Materijali i tehnike: sadi platno, šivenje, vez.
Opis: muška košulja od debelog platna; na grudima i kragi krstački vez crnim pamukom - floralni ornament (ruža), zakopčavanje – dugmad, kopče.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od SNO Vršac.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

54.

Naziv: bluza.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: oko 1935.
Inventarni broj: E 597.
Dimenzije: 45x57 cm.
Materijali i tehnike: markizet, šivenje, vez.
Opis: ženska bluza od markizeta, pun vez belim i crvenim pamukom - geometrijski ornament.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od SNO Vršac.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

55.

Denumire: Catrința – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut.
Data: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 602.
Dimensiuni: 42x42 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut, broderie.
Descriere: șorț femeiesc țesut din lână roșie și fir argintiu, ornament geometric, franjuri din trei părți.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: transferat de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

56.

Denumire: Catrința – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Data: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 613.
Dimensiuni: 43x47 cm.
Materiale și tehnici: cânepă, fir argintiu, lână, țesut, broderie.
Descriere: șorț femeiesc cu franjuri, țesut din cânepă și fir argintiu, broderie din lână multicoloră – ornamente vegetale.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: transferat de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr bucăți: 1.

57.

Denumire: obiele.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Persa Imbronje.
Data: în jurul anului 1920.
Număr inventar: E 928.
Dimensiuni: 100x42 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: obiele de lână cu dungi late și înguste de culoare roșie, neagră și albă, cu băteală de culoare roșie.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Viktoria Imbronje.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

55.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 602.
Dimenzije: 42x42 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje, vez.
Opis: ženska kecelja tkana od crvene vune i srebrne žice, geometrijski ornament, rese sa tri strane.
9. Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

56.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 613.
Dimenzije: 43x47 cm.
Materijali i tehnike: kudelja, srebrna žica, vuna, tkanje, vez.
Opis: ženska kecelja sa resama, tkana od kudelve i srebrne žice, vez raznobojnom vunom – biljni ornament.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

57.

Naziv: obojak.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: Persa Imbronje.
Starost: oko 1920.
Inventarni broj: E 928.
Dimenzije: 100x42 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: vuneni obojak sa širim i užim prugama u crvenoj, crnoj i beloj boji, potka crvene boje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Viktorije Imbronje.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

58.

Denumire: obiele.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.

Autor: Persa Imbronje.

Datare: în jurul anului 1920.

Număr inventar: E 929.

Dimensiuni: 100x42 cm.

Materiale și tehnici: lână, țesut.

Descriere: obiele de lână cu dungi late și înguste de culoare roșie, neagră și albă, cu băteală de culoare roșie.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Viktoria Imbronje.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

59.

Denumire: traistă.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.

Autor: Ikonija Gajta.

Datare: în jurul anului 1910.

Număr inventar: E 930.

Dimensiuni: 32x38 cm.

Materiale și tehnici: lână, țesut.

Descriere: traistă mai mică țesută cu ornamente în forma de romb, subțire.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Jon Borka.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

60.

Denumire: brâu (bărbătesc).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: 1910.

Număr inventar: E 933.

Dimensiuni: 89x10 cm.

Materiale și tehnici: catifea, fir auriu. Cusut, broderie.

Descriere: brâu din catifea neagră, brodat cu fir auriu – ornamente vegetale, tivit cu șnur.

Stare de conservare: mediocră.

Modalitate de intrare: Achiziție Viktoria Imbronje.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

58.

Naziv: obojak.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: Persa Imbronje.

Starost: oko 1920.

Inventarni broj: E 929.

Dimenzije: 100x42 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: vuneni obojak sa širim i užim prugama u crvenoj, crnoj i beloj boji, potka crvene boje.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Viktorije Imbronje.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

59.

Naziv: torba.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: Ikonija Gajta.

Starost: oko 1910.

Inventarni broj: E 930.

Dimenzije: 32x38 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: manja tkana torba sa ornamentima u obliku romba, tanak povrs.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Jona Borka.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

60.

Naziv: pojas (muški).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: 1910.

Inventarni broj: E 933.

Dimenzije: 89x10 cm.

Materijali i tehnike: somot, zlatna žica. šivenje, vez.

Opis: pojas od crnog somota, vez zlatnom žicom – biljni ornament, oivičen gajtanom.

Stanje, očuvanost: srednje.

Način ulaska: otkup od Viktorije Imbronje.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

61.

Naziv: kecelja (ženska).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: Paraskija Balan.

61.
Denumire: șorț (femeiesc).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Paraskija Balan.
Datare: 1902.
Număr inventar: E 937.
Dimensiuni: 38x30 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir auriu și argintiu, țesut, broderie.
Descriere: fond roșu cu dungi, broderie cu fir auriu și argintiu - ornamente vegetale.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Achiziție Ana Balan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

62.
Denumire: Brăciră – brâu (femeiesc).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Marija Marina.
Datare: 1933.
Număr inventar: E 1572.
Dimensiuni: 300x5 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: brâu feminin îngust țesut cu dungi orizontale înguste.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Danica Marina.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

63.
Denumire: Brâu (femeiesc).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Marija Marina.
Datare: în jurul anului 1910.
Număr inventar: E 1582.
Dimensiuni: 112x7,5 cm.
Materiale și tehnici: lână, sârmă, țesut.
Descriere: brâu feminin țesut lat, a cărui baza este lână, dar și sârmă.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Danica Marina.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr bucăți: 1.

64.
Denumire: bluză.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: 1910.

Starost: 1902.
Inventarni broj: E 937.
Dimenzije: 38x30 cm.
Materijali i tehnike: vuna, zlatna i srebrna žica, tkanje, vez.
Opis: podloga crvena sa prugama, vez zlatnom i srebrnom žicom - biljni ornamentii.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od Ane Balan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

62.
Naziv: Brăciră – pojas (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuștilj.
Autor: Marija Marina.
Starost: 1933.
Inventarni broj: E 1572.
Dimenzije: 300x5 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: uski ženski tkani pojas na uske uzdužne pruge.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Danice Marina.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

63.
Naziv: Brâu – pojas (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuștilj.
Autor: Marija Marina.
Starost: oko 1910.
Inventarni broj: E 1582.
Dimenzije: 112x7,5 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srma, tkanje.
Opis: široki ženski tkani pojas, osnova je vuna, potka je srma.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Danice Marina.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

64.
Naziv: bluza.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuștilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: 1910.
Inventarni broj: E 3435.
Dimenzije: 55x68 cm.

Număr inventar: E 3435.
Dimensiuni: 55x68 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, țesut, cusut, broderie.
Descriere: bluză feminină din material popular românesc, broderie cu ață neagră – ornamente geometrice, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Viktoria Imbronje.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

65.
Denumire: Poale – skute.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: 1910.
Număr inventar: E 3436.
Dimensiuni: 87x97 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, cusut, broderie.
Descriere: poale din material popular românesc, din două lărgimi de material, două garnituri înclin, pe marginea de jos o bandă mai îngustă de broderie.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Viktoria Imbronje.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

66.
Denumire: Catrința – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1910.
Număr inventar: E 3437.
Dimensiuni: 102x35 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, cusut.
Descriere: șorț din pânză cumpărată țesut cu fir auriu și argintiu, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

67.
Denumire: Catrința – șorț.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1910.

Materijali i tehnike: pamuk, tkanje, šivenje, vez.
Opis: ženska bluza od rumunskog narodnog platna, vez crnim koncem - geometrijski ornament, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Viktorije Imbronje.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

65.
Naziv: Poale – skute.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: 1910.
Inventarni broj: E 3436.
Dimenzije: 87x97 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje, vez.
Opis: skute od rumunskog narodnog platna, od dve pole, dva klinasta umetka, na donjem kraju uža traka veza.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Viktorije Imbronje.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

66.
Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: 1910.
Inventarni broj: E 3437.
Dimenzije: 102x35 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje.
Opis: kecelja od kupovnog platna sa utkanom zlatnom i srebrnom žicom, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

67.
Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: 1910.
Inventarni broj: E 3438.
Dimenzije: 96x29,5 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, šivenje.

Număr inventar: E 3438.
Dimensiuni: 96x29,5 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, cusut.
Descriere: șorț din material cumpărat țesut cu fir auriu și argintiu.
Stare, calitate: bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

68.
Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1934.
Număr inventar: E 3439.
Dimensiuni: 108x80 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, țesut, cusut, broderie.
Descriere: cămașă bărbătească lungă din pânză populară românească, pe piept, guler și mâneci erau brodate modele geometrice, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

69.
Denumire: izmene.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
Autor: Necunoscut.
4. Vechime: 1934.
Număr inventar: E 3440.
Dimensiuni: 88x78 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, țesut, cusut.
Descriere: izmene din pânză populară, românesc, din două lărgimi de material.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

70.
Denumire: pieptar (bărbătesc).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1910.
Număr inventar: E3341.
Dimensiuni: 54x47 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut.

Opis: kecelja od kupovnog platna sa utkanom zlatnom i srebrnom žicom.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

58.
Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: 1934.
Inventarni broj: E 3439.
Dimenzije: 108x80 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, tkanje, šivenje, vez.
Opis: muška duga košulja od rumunskog narodnog platna, na grudima, kragi i rukavima vezene geometrijske šare, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

69.
Naziv: gaće.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: 1934.
Inventarni broj: E 3440.
Dimenzije: 88x78 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, tkanje, šivenje.
Opis: gaće od rumunskog narodnog platna, od dve pole.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

70.
Naziv: prsluk (muški).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: 1910.
Inventarni broj: E3341.
Dimenzije: 54x47 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje.
Opis: muški prsluk od svetlo plave svile sa kragom i džepovima, ukrašen gajtanom.
Stanje, očuvanost: oštećen.

Descriere: pieptar bărbătesc din mătase albastră deschisă cu guler și buzunare, decorat cu șnur.
Stare de conservare: deteriorat.
Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

71.

Denumire: ciorapi (bărbătești).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: 1934.
Număr inventar: E 3442.
Dimensiuni: 31 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, fir argintiu, împletit.
8.Descriere: ciorapi bărbătești împlețiți fără tălpi, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 2.

72.

Denumire: brâu (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1911.
Număr inventar: E 3443.
Dimensiuni: 93x6,5 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut.
Descriere: brâu feminin din mătase roșie, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

73.

Denumire: brâu (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1911.
Număr inventar: E 3444.
Dimensiuni: 96x6 cm.
Materiale și tehnici: mătase, cusut.
Descriere: brâu feminin din mătase albastră închisă.
Stare de conservare: Bună.
modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

71.

Naziv: čarape (muške).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: 1934.
Inventarni broj: E 3442.
Dimenzije: 31 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, srebrna žica, pletenje.
Opis: muške pletene čarape bez stopala, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 2.

72.

Naziv: pojas (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: 1911.
Inventarni broj: E 3443.
Dimenzije: 93x6,5 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje.
Opis: ženski svileni pojas crvene boje, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

73.

Naziv: pojas (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
Autor: nepoznat.
Starost: 1911.
Inventarni broj: E 3444.
Dimenzije: 96x6 cm.
Materijali i tehnike: svila, šivenje.
Opis: ženski svileni pojas tamno plave boje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.
Fond (kolekcija): Etnološk azbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

74.

Denumire: brâu (feminin).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.

Autor: Necunoscut.

4. Vechime: 1910.

Număr inventar: E 3445.

Dimensiuni: 95x6 cm.

Materiale și tehnici: mătase, broderie.

Descriere: brâu feminin brodat din mătase.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

75.

Denumire: brâu (feminin).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.

Autor: Necunoscut.

Date: 1910.

Număr inventar: E 3446.

Dimensiuni: 94x5,5 cm.

Materiale și tehnici: mătase, broderie.

Descriere: brâu feminin din mătase verde, brodat – ornamente vegetale.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

76.

Denumire: brâu (feminin).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuștilj.

Autor: Necunoscut.

Date: 1911.

Număr inventar: E 3447.

Dimensiuni: 88x5,5 cm.

Materiale și tehnici: mătase, broderie.

Descriere: brâu feminin din mătase verde, brodat – ornamente vegetale.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Jelena Dragodan.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

77.

Denumire: cămașă (de copii).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Straža.

Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).

74.

Naziv: pojas (ženski).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: nepoznat.

Starost: 1910.

Inventarni broj: E 3445.

Dimenzije: 95x6 cm.

Materijali i tehnike: svila, vez.

Opis: ženski vezeni svileni pojas.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1

75.

Naziv: pojas (ženski).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: nepoznat.

Starost: 1910.

Inventarni broj: E 3446.

Dimenzije: 94x5,5 cm.

Materijali i tehnike: svila, vez.

Opis: ženski pojas od zelene svile, vez – biljni ornamenti.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.

Fond (kolekcija): etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

76.

Naziv: pojas (ženski).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: nepoznat.

Starost: 1911.

Inventarni broj: E 3447.

Dimenzije: 88x5,5 cm.

Materijali i tehnike: svila, vez.

Opis: ženski pojas od zelene svile, vez – biljni ornamenti.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Jelene Dragodan.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

77.

Naziv: košulja (dečija).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Straža.

Autor: nepoznat (domaći ručni rad).

Starost: 1936.

Date: 1936.
Număr inventar: E 382.
Dimensiuni: 93x48 cm.
Materiale și tehnici: material, cusut, broderie.
Descriere: cămașă de copii din material gros, broderie – ornamente geometrice și vegetale.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Slavko Popović.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

78.
Denumire: cămașă (bărbătească).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Orešac.
Autor: Danica Rajkov.
Date: 1880.
Număr inventar: E 704.
Dimensiuni: 82x55 cm.
Materiale și tehnici: material, cusut.
Descriere: cămașă bărbătească cusută manual din pânză, care avea pe piept fire de mătase, iar gulerul era de pargară.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Katica Živojnov.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

79.
Denumire: batistă .
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Orešac.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Date: 1908.
Număr inventar: E 713.
Dimensiuni: 35x35 cm.
Materiale și tehnici: pânză, cusut, broderie.
Descriere: batistă din pânză de pargar, broderie – cu ornamente vegetale și marginea cusută în cruce, parte a portului festiv.
Stare, calitate: medie.
Modalitate de intrare: Donație.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

80.
Denumire: traistă.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Orešac.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Date: 1886.
Număr inventar: E 742.
Dimensiuni: 42x45 cm.
Materiale și tehnici: lână, bumbac, țesut.

Inventarni broj: E 382.
Dimenzije: 93x48 cm.
Materijali i tehnike: platno, šivenje, vez.
Opis: dečija košulja od debelog platna, vez – geometrijski i biljni ornament.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: poklon Slavka Popovića.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

78.
Naziv: košulja (muška).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Orešac.
Autor: Danica Rajkov.
Starost: 1880.
Inventarni broj: E 704.
Dimenzije: 82x55 cm.
Materijali i tehnike: platno, šivenje.
Opis: ručno šivena muška košulja od platna na čerčelije, grudi od svilenca, kragna od pargara.
Stanje, očuvanost: očuvana.
Način ulaska: otkup od Katice Živojnov.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

79.
Naziv: marmica .
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Orešac.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: 1908.
Inventarni broj: E 713.
Dimenzije: 35x35 cm.
Materijali i tehnike: platno, šivenje, vez.
Opis: maramica od pargar platna, vez – biljni ornament, ivica opšivena unakrsnim bodom „kriva reka“, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: poklon.
Fond (kolekcija): etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

80.
Naziv: torba.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Orešac.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: 1886.
Inventarni broj: E 742.
Dimenzije: 42x45 cm.
Materijali i tehnike: vuna, pamuk, tkanje.

Descriere: traistă țesută, cu baza de culoare roșie, cu ornamente antropomorfe pe o parte, și geometrice pe cealaltă parte, deasupra din lână gri.
Stare de conservare: deteriorată.
Modalitate de intrare: Achiziție Draga Almașan.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

81.

Denumire: Catrință - șorț.
Proveniență: sat românesc în valea Carașului.
Autor: Necunoscut.
4. Vechime: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 604.
Dimensiuni: 40x30 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut.
Descriere: șorț țesut cu franjuri, culoarea de bază era roșie, decorație geometrică – dungi de culoare argintie, roșie și albastru închisă.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

82.

Denumire: Catrință - șorț.
Proveniență: sat românesc în valea Carașului.
Autor: Necunoscut.
Data: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 605.
6. Dimensiuni: 26x40 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut, broderie.
Descriere: șorț feminin cu franjuri țesut din lână și fir argintiu, decorație geometrică – dungi verticale și ornamente, broderie din lână – ornamente vegetale.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

83.

Denumire: Catrință - șorț.
Proveniență: sat românesc în valea Carașului.
Autor: Necunoscut.
Data: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 606.
Dimensiuni: 43x47 cm.

Opis: tkana torba, osnova crvene boje, na jednoj strani antropomorfni, a na drugoj geometrijski ornamenti, površ od smeđe vune.
Stanje, očuvanost: oštećena.
Način ulaska: otkup od Drage Almașan.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

81.

Naziv: Cotrința - kecelja.
Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.
Autor: nepoznat.
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 604.
Dimenzije: 40x30 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje.
Opis: tkana kecelja sa resama, osnovna boja crvena, geometrijska dekoracija – pruge u srebrnoj, crvenoj i tamnoplavoj boji.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

82.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.
Autor: nepoznat.
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 605.
Dimenzije: 26x40 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje, vez.
Opis: ženska kecelja sa resama tkana od vune i srebrne žice, geometrijska dekoracija – uzdužne pruge i ornamenti, vez vunom – biljni ornamenti.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

83.

Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.
Autor: nepoznat.
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 606.
Dimenzije: 43x47 cm.

Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut, broderie.

Descriere: șorț feminin cu franjuri țesut din lână și fir argintiu, culoarea de bază era roșie, decorație geometrică – dungi verticale.

Stare de conservare: mediocră.

Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

84.

Denumire: Catrință - șorț.

Proveniență: sat românesc în valea Carașului.

Autor: Necunoscut.

Datare: începutul sec. XX.

Număr inventar: E 607.

Dimensiuni: 40x42 cm.

Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut, broderie.

Descriere: șorț feminin cu franjuri țesut din lână și fir argintiu, decorație geometrică – dungi orizontale, ornamente vegetale stilizate.

Stare de conservare: mediocră.

Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

85.

Denumire: Catrință - șorț.

Proveniență: sat românesc în valea Carașului.

Autor: Necunoscut.

Datare: începutul sec. XX.

Număr inventar: E 608.

Dimensiuni: 40x34 cm.

Materiale și tehnici: lână, fir argintiu și auriu, țesut, broderie.

Descriere: șorț feminin cu franjuri țesut din lână, decorație geometrică cu fir argintiu și auriu, broderie din lână - ornamente vegetale.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 1.

86.

Denumire: Catrință - șorț.

Proveniență: sat românesc în valea Carașului.

Autor: Necunoscut.

Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje, vez.

Opis: ženska kecelja sa resama tkana od vune i srebrne žice, osnovna boja crvena, geometrijska dekoracija – uzdužne pruge.

Stanje, očuvanost: loše..

Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

84.

Naziv: Cotrința – kecelja.

Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.

Autor: nepoznat.

Starost: početak XX veka.

Inventarni broj: E 607.

Dimenzije: 40x42 cm.

Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje, vez.

Opis: ženska kecelja sa resama tkana od vune i srebrne žice, geometrijska dekoracija – poprečne pruge, biljni stilizovani ornament.

Stanje, očuvanost: loše.

Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

85.

Naziv: Cotrința - kecelja.

Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.

Autor: nepoznat.

Starost: početak XX veka.

Inventarni broj: E 608.

Dimenzije: 40x34 cm.

Materijali i tehnike: vuna, srebrna i zlatna žica, tkanje, vez.

Opis: ženska kecelja sa resama tkana od vune, geometrijska dekoracija zlatnom i srebrnom žicom, vez vunom – biljni ornamenti.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 1.

86.

Naziv: Cotrința – kecelja.

Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.

Autor: nepoznat.

Starost: početak XX veka.

Date: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 609.
Dimensiuni: 50x46 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu și auriu, țesut, broderie.
Descriere: șorț femeiesc țesut din lână, fir argintiu și auriu, culoarea de bază era roșie, decorație geometrică – dungi orizontale și litera „S”.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

87.
Denumire: Catrința - șorț.
Proveniență: sat românesc în valea Carașului.
Autor: Necunoscut.
Date: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 610.
Dimensiuni: 29x30 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut, broderie.
Descriere: șorț feminin cu franjuri țesut din lână roșie și fir argintiu, decorație geometrică – dungi, broderie din lână.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

88.
Denumire: Catrința - șorț.
Proveniență: sat românesc în valea Carașului.
Autor: Necunoscut.
Date: începutul sec. XX.
Număr inventar: E 611.
Dimensiuni: 46x40 cm.
Materiale și tehnici: fir argintiu, lână, țesut, broderie.
Descriere: șorț femeiesc din lână cu ciucuri țesută cu fir argintiu, ornamente geometrice, broderie din lână.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

Inventarni broj: E 609.
Dimenzije: 50x46 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna, zlatna žica, tkanje, vez.
Opis: ženska kecelja tkana od vune, srebrne i zlatne žice, osnovna boja crvena, geometrijska dekoracija – poprečne pruge i slovo „S”.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

87.
Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.
Autor: nepoznat.
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 610.
Dimenzije: 29x30 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje, vez.
Opis: ženska kecelja sa resama tkana od crvene vune i srebrne žice, geometrijska dekoracija – pruge, vez vunom.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

88.
Naziv: Cotrința - kecelja.
Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.
Autor: nepoznat.
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 611.
Dimenzije: 46x40 cm.
Materijali i tehnike: srebrna žica, vuna, tkanje, vez.
Opis: ženska vunena kecelja sa resama protkana srebrnom žicom, geometrijski ornamenti, vez vunom.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

89.
Naziv: Cotrința – kecelja.
Poreklo: rumunsko selo u dolini Karaša.

89.
Denumire: Catrință - șorț.
Proveniență: sat românesc în valea Carașului.
Autor: Necunoscut.
Datare: începutul sec XX.
Număr inventar: E 612.
Dimensiuni: 51x38 cm.
Materiale și tehnici: lână, fir argintiu, țesut, broderie.
Descriere: șorț femeiesc cu ciucuri țesut cu ață argintie, broderie din lână – ornamente geometrice – dungă, romburi.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Transfer de la vechiul muzeu.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular românesc.
Număr piese componente: 1.

90.
Denumire: traistă.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: 1900.
Număr inventar: E 743.
Dimensiuni: 50x44 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: traistă țesută, culoarea de fond verde, ornament geometric – cinci romburi colorate, suprafață lată cu moațe.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.

91.
Denumire: traistă.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo.
Autor: Necunoscut (lucru manual de casă).
Datare: 1900.
Număr inventar: E 744.
Dimensiuni: 50x48 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: traistă țesută, ornament geometric – cinci romburi cu model în cruce, suprafață lată cu moațe.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.

Autor: nepoznat.
Starost: početak XX veka.
Inventarni broj: E 612.
Dimenzije: 51x38 cm.
Materijali i tehnike: vuna, srebrna žica, tkanje, vez.
Opis: ženska vunena kecelja sa resama protkana srebrnom žicom, vez vunom – geometrijski ornamenti – pruge, rombovi.
Stanje, očuvanost: loše.
Način ulaska: nasleđena od starog muzeja.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: rumunska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

90.
Naziv: torba.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Jasenovo.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: 1900.
Inventarni broj: E 743.
Dimenzije: 50x44 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: tkana torba, osnovna boja zelena, geometrijski ornament – pet rombova sa šarom, širok povrs sa bučkama.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

91.
Naziv: torba.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Jasenovo.
Autor: nepoznat (domaći ručni rad).
Starost: 1900.
Inventarni broj: E 744.
Dimenzije: 50x48 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: tkana torba, geometrijski ornament – pet rombova sa šarom „krstaci“, širok povrs sa bučkama.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

92.
Naziv: torba.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Jasenovo.

92.
Denumire: traistă.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo.
Autor: Zora Marković.
Datare: 1910.
Număr inventar: E 940.
Dimensiuni: 50x52 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: traistă țesută, fond roșu, ornament geometric, suprafață lată cu moațe.
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: achiziție Ružica Malin.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.
93.
Denumire: basma.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo.
Autor: Necunoscut.
Datare: 1902.
Număr inventar: E 3448.
Dimensiuni: 104x106 cm.
Materiale și tehnici: lână.
Descriere: basma din lână neagră cu franjuri, parte a portului festiv.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Aleksandar Božanić.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.
94.
Denumire: Poale.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kruščica.
Autor: Stana Jovanović.
Datare: 1896.
Număr inventar: E 1493.
Dimensiuni: 84x82 cm.
Materiale și tehnici: pânză, dantelă, țesut, cusut.
Descriere: poale cusute manual din pânză de casă, cu dantelă pe o parte.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Radmila Jovanović.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.
95.
Denumire: ciupag (feminin).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kruščica.
- Autor: Zora Marković.
Starost: 1910.
Inventarni broj: E 940.
Dimenzije: 50x52 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: tkana torba, crvena osnova, geometrijski ornament, širok površina sa bučkama.
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od Ružice Malin.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
93.
Naziv: marama.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Jasenovo.
Autor: nepoznat.
Starost: 1902.
Inventarni broj: E 3448.
Dimenzije: 104x106 cm.
Materijali i tehnike: vuna.
Opis: vunena marama crne boje sa resama, deo svečane nošnje.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Aleksandra Božanića.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
94.
Naziv: skute.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kruščica.
Autor: Stana Jovanović.
Starost: 1896.
Inventarni broj: E 1493.
Dimenzije: 84x82 cm.
Materijali i tehnike: platno, čipka, tkanje, šivenje.
Opis: skute šivene rukom od narodnog platna, čipka sa strane.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Radmile Jovanović.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.
95.
Naziv: oplećak (ženski).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kruščica.
Autor: Stana Jovanović.
Starost: 1896.
Inventarni broj: E 1494.
Dimenzije: 57x63 cm.

Autor: Stana Jovanović.
Datare: 1896.
Număr inventar: E 1494.
Dimensiuni: 57x63 cm.
Materiale și tehnici: pânză, țesut, cusut.
8.Descriere: cămașă scurtă feminină din pânză populară cusută manual.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Radmila Jovanović.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.

96.
Denumire: traistă.
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kusić.
Autor: Marija Đurić.
Datare: în jurul anului 1890.
Număr inventar: E 935.
Dimensiuni: 98x46 cm.
Materiale și tehnici: lână, țesut.
Descriere: traistă țesută, cu ornamente vegetale stilizate, nu este unită.
Stare de conservare: Bună.
Modalitate de intrare: Achiziție Darinko Basaraba.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.

97.
Denumire: cămașă (femeiască).
Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kusić.
Autor: Agnica Srdanović.
Datare: 1895.
Număr inventar: E 2034.
Dimensiuni: 50x52 cm.
Materiale și tehnici: bumbac, dantelă, cusut, broderie.
Descriere: koșulja pentru fete din pânză de bumbac subțire, cusută manual, cu broderie albă – ornamente vegetale, și mâneci care se termină cu dantelă confecționată manual
Stare de conservare: mediocră.
Modalitate de intrare: Achiziție Rada Grujić.
Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.
Categorie: Port popular sârbesc.
Număr piese componente: 1.

Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje.
Opis: kratka ženska košulja od narodnog platna šivena rukom.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Radmile Jovanović.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

96.
Naziv: torba.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kusić.
Autor: Marija Đurić.
Starost: oko 1890.
Inventarni broj: E 935.
Dimenzije: 98x46 cm.
Materijali i tehnike: vuna, tkanje.
Opis: tkana torba, stilizovani biljni ornament, nije sastavljena.
Stanje, očuvanost: dobro.
Način ulaska: otkup od Darinke Basaraba.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

97.
Naziv: košulja (ženska).
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kusić.
Autor: Agnica Srdanović.
Starost: 1895.
Inventarni broj: E 2034.
Dimenzije: 50x52 cm.
Materijali i tehnike: pamuk, čipka, šivenje, vez.
Opis: košulja za devojčicu od tankog pamučnog platna, šivena rukom, beli vez – vegetabilni ornament, rukavi se završavaju čipkom ručne izrade
Stanje, očuvanost: srednje.
Način ulaska: otkup od Rade Grujića.
Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.
Kategorija: srpska narodna nošnja.
Broj komada: 1.

DOLINA KARAŠA

1.
Naziv: muška nošnja.
Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
Autor: Rakila Vuja.
Starost: oko 1925.
Inventarni broj: E 3.965; E 3.966.

VALEA CARAȘULUI

1.

Denumire: costum popular bărbătesc.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Rakila Vuja.

Vechime: în jurul anului 1925.

Număr inventar: E 3.965; E 3.966.

Dimensiuni: 110x80 cm (cămașa); 84x77 cm (șorțul).

Materiale și tehnici: pânză, țesut, cusut, broderie.

Descriere: costumul este compus din cămașă și șorț din material popular, broderie colorată – ornamente vegetale.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Rakila Vuja.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 2.

2.

Denumire: costum popular femeiesc.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: nedatat.

Număr inventar: E 4.119; E 4118.

Dimensiuni: 78x90 cm (în față); 90x20 cm (în spate).

Materiale și tehnici: mătase, cusut, broderie.

Descriere: costumul este format din șorțul de mătase din față și cel din spate, broderie cu ață aurie – ornamente vegetale.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Rakila Vuja.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 2.

3.

Denumire: costum popular femeiesc.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: a doua jumătate a sec. XIX.

Număr inventar: E 4070; E 4071.

Dimensiuni: 83x76 cm (din față); 100x46 cm (din spate).

Materiale și tehnici: catifea, lână, cusut, broderie.

Descriere: compleul este format din șorțul din față, șorțul din spate cu ciucuri, broderie din ață aurie – ornamente vegetale stilizate, părți ale costumului de sărbătoare.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Sima Albu.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Dimenzije: 110x80 cm (koșulja); 84x77 cm (kecelja).

Materijali i tehnike: platno, tkanje, šivenje, vez.

Opis: celinu čine košulja i kecelja od narodnog platna, vez u boji – biljni ornament.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Rakile Vuja.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 2.

2.

Naziv: ženska nošnja.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: nedatirano.

Inventarni broj: E 4.119; E 4118.

Dimenzije: 78x90 cm (prednja); 90x20 cm (zadnja).

Materijali i tehnike: svila, šivenje, vez.

Opis: celinu čine prednja i zadnja svileni kecelja, vez zlatnom žicom – biljni ornament.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Rakile Vuja.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 2.

3.

Naziv: ženska nošnja.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: druga polovina XIX veka.

Inventarni broj: E 4070; E 4071.

Dimenzije: 83x76 cm (prednja); 100x46 cm (zadnja).

Materijali i tehnike: somot, vuna; šivenje, vez.

Opis: celinu čine prednja kecelja, zadnja kecelja sa resama, vez zlatnom žicom – stilizovani biljni ornament, delovi svečane nošnje.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Sime Albu.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 2.

4.

Naziv: muška nošnja.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kuštilj.

Autor: Persa Imbronje.

Starost: oko 1920.

Inventarni broj: E 928; E 929.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 2.

4.

Denumire: costum popular bărbătesc.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.

Autor: Persa Imbronje.

Datare: în jurul anului 1920.

Număr inventar: E 928; E 929.

Dimensiuni: 100x42 cm.

Materiale și tehnici: lână, țesut.

Descriere: întregul este compus din oboaiele de lână cu dungi mai late și mai înguste de culoare roșie, neagră și albă.

Stare, calitate: bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Viktoria Imbronje.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular românesc.

Număr piese componente: 2.

VALEA NEREI

1.

Denumire: costum popular feminin.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Kruščica.

Autor: Stana Jovanović.

Datare: 1896.

Număr inventar: E 1.494; E 1.493.

Dimensiuni: 57x63 cm (ciupagul); 84x82 cm (poale).

Materiale și tehnici: pânză, dantelă; țesut, cusut.

Descriere: întregul este reprezentat de cămașă feminină scurtă și poale din material popular cusute manual, poalele erau decorate cu dantelă.

Stare de conservare: Bună.

Modalitate de intrare: Achiziție Radmila Jovanović.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: Port popular sârbesc.

Număr piese componente: 2.

VALEA CARAȘULUI

Costumul popular orășenesc

1.

Denumire: Șorț – kecelja (feminin).

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: 1920.

Număr inventar: E 510.

Dimensiuni: 92x60 cm.

Dimenzije: 100x42 cm.

Materijali i tehnike: vuna, tkanje.

Opis: celinu čine vuneni obojci sa širim i užim prugama u crvenoj, crnoj i beloj boji.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Viktorije Imbronje.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: rumunska narodna nošnja.

Broj komada: 2.

DOLINA NERE

1.

Naziv: ženska nošnja.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Kruščica.

Autor: Stana Jovanović.

Starost: 1896.

Inventarni broj: E 1.494; E 1.493.

Dimenzije: 57x63 cm (oplećak); 84x82 cm (skute).

Materijali i tehnike: platno, čipka; tkanje, šivenje. Opis: celinu čine kratka ženska košulja i skute od narodnog platna šivene rukom, skute su ukrašene čipkom.

Stanje, očuvanost: dobro.

Način ulaska: otkup od Radmile Jovanović.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: srpsks narodna nošnja.

Broj komada: 2.

DOLINA KARAŠA

Gradanska nošnja

1.

Naziv: Šorț – kecelja (ženska).

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: 1920.

Inventarni broj: E 510.

Dimenzije: 92x60 cm.

Materijali i tehnike: svila, čipka, gajtan, dugmad, šivenje.

Opis: kecelja od svetlo sive svile sa faltama, ukrašena čipkom fabričke izrade, gajtanom i sitnim dugmadima.

Stanje, očuvanost: loše.

Način ulaska: poklon.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: gradanska nošnja.

Broj komada: 1.

Materiale și tehnici: mătase, dantelă, șnur, nasturi, cusut.

Descriere: șorț din mătase gri deschisă cu pliuri, decorată cu dantelă fabricată, șnur și nasturi mărunți.

Stare de conservare: mediocră.

Modalitate de intrare: donație.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: costum orășenesc.

Număr piese componente: 1.

2.

Denumire: bluză.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Voivodinci.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: 1920.

Număr inventar: E 511.

Dimensiuni: 45x46 cm.

Materiale și tehnici: mătase, dantelă, șnur.

Descriere: bluză cu mânecă lungă din mătase gri deschisă decorată cu dantelă fabricată și șnur.

Stare de conservare: mediocră.

10 Modalitate de intrare: donație.

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: costum orășenesc.

Număr piese componente: 1.

3.

Denumire: bluză.

Proveniență: Banatul de Sud-Est, sat Voivodinci.

Autor: Necunoscut (operă artizanală).

Datare: 1920.

Număr inventar: E 512.

Dimensiuni: 47x49 cm.

Materiale și tehnici: mătase, dantelă.

Descriere: bluză cu mânecă lungă din mătase albă, decorată cu dantelă albă produsă la fabrică.

Stare de conservare: mediocră.

Modalitate de intrare: Achiziție

Fond (colecție): Colecție etnologică MOV.

Categorie: costum orășenesc.

Număr piese componente: 1.

2.

Naziv: bluza.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Voivodinci.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: 1920.

Inventarni broj: E 511.

Dimenzije: 45x46 cm.

Materijali i tehnike: svila, čipka, gajtan.

Opis: bluza dugih rukava od svetlo sive svile ukrašena čipkom fabričke izrade i gajtanom.

Stanje, očuvanost: loše.

Način ulaska: poklon.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: građanska nošnja.

Broj komada: 1.

3.

Naziv: bluza.

Poreklo: jugoistočni Banat, selo Voivodinci.

Autor: nepoznat (zanatski rad).

Starost: 1920.

Inventarni broj: E 512.

Dimenzije: 47x49 cm.

Materijali i tehnike: svila, čipka.

Opis: bluza dugih rukava od bele svile, ukrašena belom čipkom fabričke izrade.

Stanje, očuvanost: loše.

Način ulaska: poklon.

Fond (kolekcija): Etnološka zbirka GMV.

Kategorija: građanska nošnja.

Broj komada: 1.

BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAFIJA

1. Aristida Gogolan, *Simboluri cosmice și vegetale în ornamentica bănățeană*, în *Analele Banatului – Etnografie*, volumul 4, Timișoara, 1998.
2. Aristida G. Turcuș, *Evoluție și elemente caracteristice ale portului popular din satele Saravale, Igrış, Secusigiu*, în *Tibiscus – Etnografie*, III, Muzeul Banatului, Timișoara, 1978.
3. Colectiv, *Tratat de dialectologie românească*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1984.
4. Elena Secoșan; Paul Petrescu, *Portul popular de sărbătoare din România*, Editura Meridiane, București, 1984.
5. Jana Negoită, *Conci, ciupag, opreg. Comentarii etnolingvistice*, în *Tibiscus – Etnografie*, III, Muzeul Banatului, Timișoara, 1978.
6. Jean Chevalier; Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. I – III, Editura Artemis, București, 1995.
7. Lidia Gaga, *Contribuții la studiul costumului popular din Almăj*, în *Tibiscus – Etnografie*, vol. III, Timișoara, 1978.
8. Lidia Gaga, *Zona etnografică Almăj*, Editura Sport – Turism, Seria *Zone etnografice*, București, 1984.
9. Mileva Vasinca Hadiji, *Portul popular la crașoveni. Trecut și prezent*, în *Memoria Satului Românesc. Anuarul Muzeului Satului Bănățean*, vol. 4, Editura Solness, Timișoara, 2006.
10. Nicolae Dunăre, *Ornamentica tradițională comparată*, Editura Meridiane, București, 1979.
11. Nicolae Săcară, *Valori ale arhitecturii populare românești*, Editura Facla, Timișoara, 1987.
12. Vasile Sencu; I. Băcănar, *Județul Caraș-Severin*, Editura Academiei RSR, București, 1966.
13. Valer Butură, *Etnografia poporului român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978.
14. Слободан Ћурчић *Насеља Баната географске карактеристике*, Матица српска, Одељење за природне науке, Нови Сад, 2004.
15. Фенлачки Здравко *Долином Караша*, у Глобус 23, Српско географско друштво, Београд, 1988.
16. Ištvanic Živan *Istorija belocekvanskog sporta I (razdoblje od 1718 do 1918)*, Gradska biblioteka Vršac, Bela Crkva, 2003.
17. Mirča Maran *Rumuni u Vojvodini*, Zavod za kulturu vojvođanskih Rumuna, Zrenjanin, 2011.
18. Тодор Милован *Долина Караша у: Зборник за природне науке*, 14, Нови Сад, 1958.
- Регионална зелена агенда: Вршац, Планиште, Бела Црква, Еколошки центар Станиште, Вршац, 2010.
19. Богдан Станојев *Јасеново, село у Банату*, Одбор Српске академије наука и уметности за проучавање села, Културно просветна заједница Републике Србије, Београд, 1997.
20. Pavle Tomić *Opština Bela Crkva*, Matica srpska, Novi Sad – Bela Crkva, 1988.
21. P. Tomić, J. Romelić, J. Plavša *Geomorfološki problemi u proširenom delu doline Nere*, u Zbornik radova Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu 29, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad, 1993.
22. Dušan Vidosavljević *Južni Banat*, Dimes, Beograd, 2010.
23. Петар Влаховић *Србија, земља, нљрод, живот, обичаји*, Етнографски музеј у Београду, Вукова задужбина, Београд, 1999.

24. Милош Зеремски *Морфологија долине Караша у светлости неотектонских процеса*, у: *Зборник за природне науке*, 35, Нови Сад, 1968.
25. Јасна Бјеладиновић-Јергић *Народне ношње*, у *Историја српске културе*, Удружење издавача и књижара Југославије, Београд, 1994.
26. Јасна Бјеладиновић-Јергић *Српска традиционална одећа у Култура Срба у XIX и XX веку*, Етнографски музеј у Београду, Београд, 2003.
27. Milenko Filipović *Različita etnološka građa iz Vojvodine*, Vojvođanski muzej, Novi Sad, 1962.
28. Бора Лунгин – Максимовић *Народна ношња банатских Хера у Банатске Хере*, Војвођански музеј, Нови Сад, 1958.
29. Mirjana Maluckov *Narodna nošnja Rumuna u jugoslovenskom Banatu*, Vojvođanski muzej, Novi Sad, 1973.
30. Mirjana Maluckov *Rumuni u Banatu*, Vojvođanski muzej, Novi Sad, 1985.
31. Вера Милутиновић *Српсканародна ношња у околини Врица*, у *Народне ношње у Војводини*, Матица српска, Нови Сад, 1953.
32. Никола Ф. Павковић *Банатско село: друштвене и културне прилике*, Матица српска, Нови Сад, 2009.
33. Лаура Спариосу *Румуни у Банату у Банат кроз векове*, Вукова задужбина, Београд, 2010.
34. Богдан Станојев *Јасеново село у Банату*, Одбор Српске академије наука и уметности за проучавање села, Културно просветна заједница Републике Србије, Београд, 1997.
35. Петар Влаховић, *Србија, земља, народ, живот, обичаји*, Етнографски музеј Београд, Вукова задужбина, Београд, 1999.

ILUSTRĂȚII / ILUSTRACIJA

1. Costum femeiesc. Zona etnografică Almăj.
Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

1. Ženska nošnja. Etnografska oblast Almaž.
Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

2. Costum femeiesc (vedere spate). Zona etnografică
Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

2. Ženska nošnja (pogled od pozadi). Etnografska oblast
Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

3. Costum femeiesc (detaliu catrință spate).
Zona etnografică Almăj.
Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

3. Ženska nošnja (detalj).
Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari
(br. inv. 72.374).

4. Costum bărbătesc. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.329).

4. Mușka noșnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Lupak (br. inv. 76.329).

5. Costum bărbătesc (detaliu laiber). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.329).

5. Mușka noșnja (detalj gunj). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Lupak (br. inv. 76.329).

6. Costum femeiesc. Zona etnografică Reșița-Oravița (nr. inv. 72.328).

6. Ženska nošnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. (br. inv. 72.328).

7. Costum femeiesc. Zona etnografică Reșița-Oravița (nr. inv. 72.328).

7. Ženska nošnja (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica (br. inv. 72.328).

8. Șorț. Zona etnografică Almăj. Sat Șopotu Vechi (nr. inv. 8116).

8. Kecelja. Etnografska oblast Almaž. Selo Šopotu Veki (br. inv. 8116).

9. Catrință. Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.224).

9. Pregača. Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.224).

10. Ciupag. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8117).

10. Oplećak. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8117).

11. Ciupag. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8120).

11. Oplećak. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8120).

12. Costum femeiesc. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Goruia (nr. inv. 72.320).

12. Ženska nošnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Goruja (br. inv. 72.320).

14. Costum femeiesc (detaliu). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Goruia (nr. inv. 72.320).

14. Ženska nošnja (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Goruja (br. inv. 72.320).

13. Costum femeiesc (detaliu). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Goruia (nr. inv. 72.320).

13. Ženska nošnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Goruja (br. inv. 72.320).

15. Costum bărbătesc. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.318).

15. Muška nošnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karaševo (br. inv. 72.318).

16. Costum bărbătesc (detaliu mânecă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.318).

16. Muška nošnja (detalj rukavi). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karaševo (br. inv. 72.318).

17. Costum bărbătesc (detaliu laiber). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.318).

17. Muška nošnja (detalj gunj). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karaševo (br. inv. 72.318).

18. Costum bărbătesc. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Goruia (nr. inv. 72.337).

18. Muška nošnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Goruja (br. inv. 72.337).

19. Costum bărbătesc (detaliu laiber). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.318).

19. Muška nošnja (detalj gunj). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karaševo (br. inv. 72.318).

20. Costum bărbătesc (detaliu cămașă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Goruia (nr. inv. 72.337).

20. Mușka noșnja (detalj košulja). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Goruja (br. inv. 72.337).

21. Costum bărbătesc (detaliu laiber-spate). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Goruia (nr. inv. 72.337).

21. Muška nošnja (detalj gunj-leđa). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Goruja (br. inv. 72.337).

22. Costum femeiesc (detaliu cămașă). Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

22. Ženska nošnja (detalj). Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

23. Costum femeiesc (detaliu laiber). Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

23. Ženska nošnja (detalj jelek). Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

24. Costum femeiesc (detaliu cămașă). Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

24. Ženska nošnja (detalj košulja). Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

26. Costum femeiesc (detaliu laiber-spate). Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

26. Ženska nošnja (detalj jelek-leđa). Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

25. Costum femeiesc (detaliu catrință față). Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

25. Ženska nošnja (detalj pregača). Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

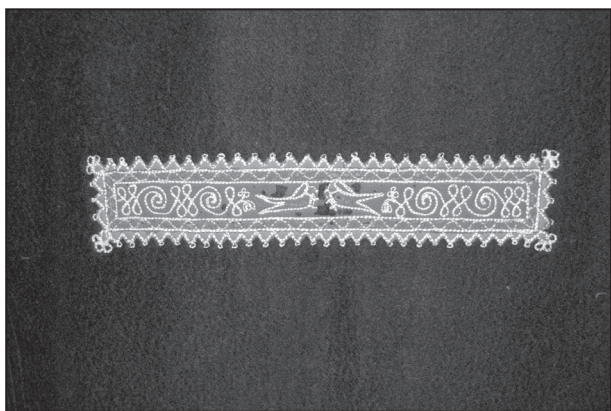
27. Costum femeiesc (detaliu catrință spate). Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.374).

27. Ženska nošnja (detalj zadnja pregača). Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.374).

28. Costum bărbătesc (detaliu laiber). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.329).

28. Muška nošnja (detalj gunj). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Lupak (br. inv. 76.329).

30. Costum bărbătesc (detaliu laiber-spate). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.329).

30. Muška nošnja (detalj gunj-leda). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Lupak (br. inv. 76.329).

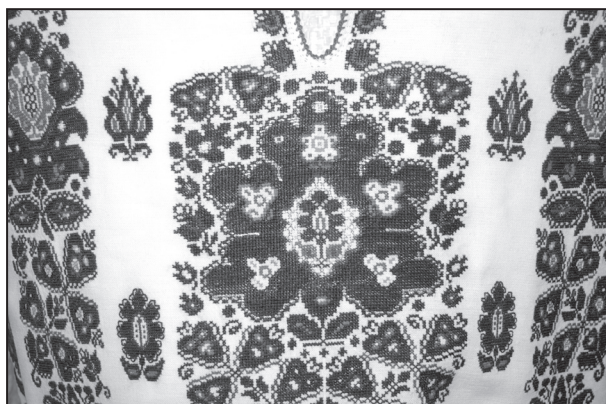
29. Costum bărbătesc Detaliu guler cămașă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.329).

29. Muška nošnja (detalj kragna košulje). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Lupak (br. inv. 76.329).

31. Costum femeiesc. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.330).

31. Ženska nošnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo. Lupak (br. inv. 76.330).

32. Costum femeiesc (detaliu cămașă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.330).

32. Ženska nošnja (detalj košulja). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Lupak (br. inv. 76.330).

33. Costum femeiesc (detaliu mânecă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Lupac (nr. inv. 76.330).

33. Ženska nošnja (detalj rukavi). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Lupak (br. inv. 76.330).

34. Costum femeiesc. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.324).

34. Ženska nošnja. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo. Karasevo (br. inv. 72.324).

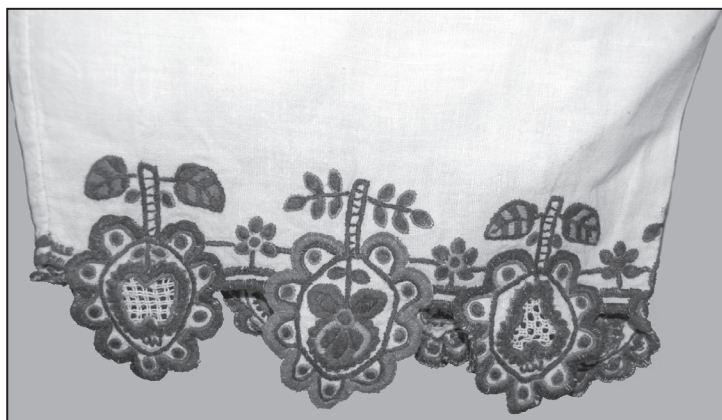

35. Costum femeiesc (detaliu cămașă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.324).

35. Ženska nošnja (detalj košulja). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karasevo (br. inv. 72.324).

36. Costum femeiesc (detaliu mânecă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.324).

36. Ženska nošnja (detalj rukavi). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karasevo (br. inv. 72.324).

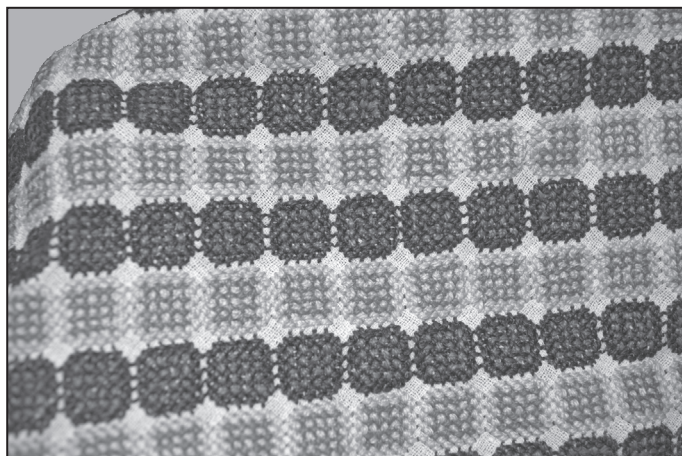
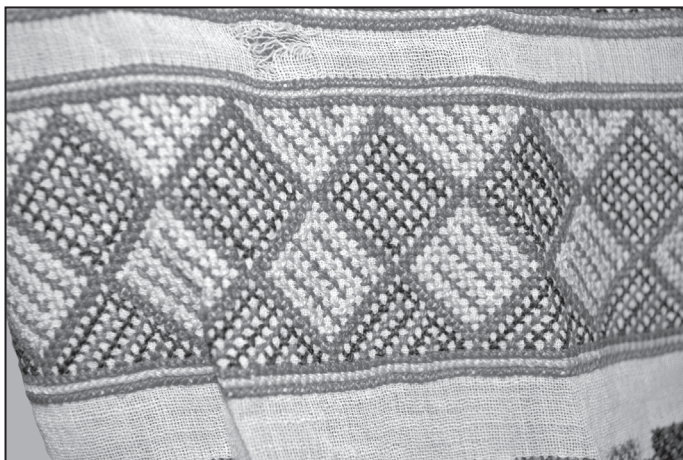

37. Costum femeiesc (detaliu mânecă). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.324).

37. Ženska nošnja (detalj rukavi). Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karasevo (br. inv. 72.324).

38. Costum femeiesc (detaliu). Zona etnografică Reșița-Oravița (nr. inv. 72.328).

38. Ženska nošnja (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica. (br. inv. 72.328).

39. Costum femeiesc (detaliu). Zona etnografică Reșița-Oravița (nr. inv. 72.328).

39. Ženska nošnja (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica (br. inv. 72.328).

40. Costum femeiesc. Zona etnografică Reșița-Oravița (nr. inv. 72.328).

40. Ženska nošnja (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica (br. inv. 72.328).

41. Cămașă bărbătească (detaliu). Zona etnografică Reșița-Oravița (nr. inv. 8147).

41. Muška košulja (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica (br. inv. 8147).

42. Șubă. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8125).

42. Gunj. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8125).

43. Șubă. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8126).

43. Gunj. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8126).

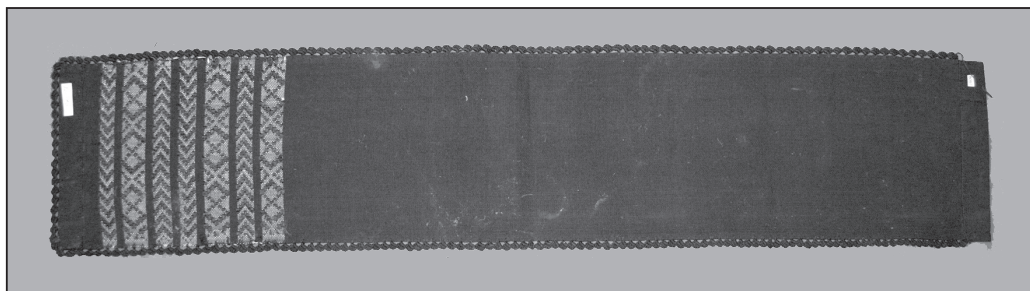
44. Șubă. Zona etnografică Almăj. Sat Șopotu Vechi (nr. inv. 19.272).

44. Gunj. Etnografiska oblast Almaž. Selo Šopotu Veki (br. inv. 19.272).

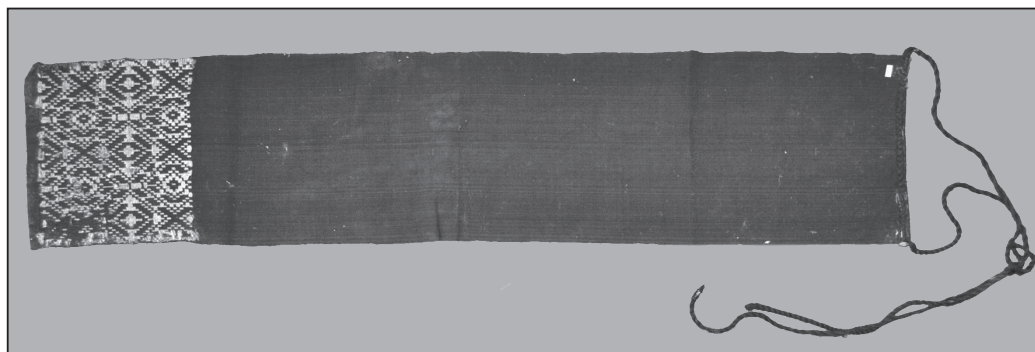
45. Șorț. Zona etnografică Almăj. Sat Șopotu Vechi (nr. inv. 8113).

45. Kecelja. Etnografiska oblast Almaž. Selo Šopotu Veki (br. inv. 8113).

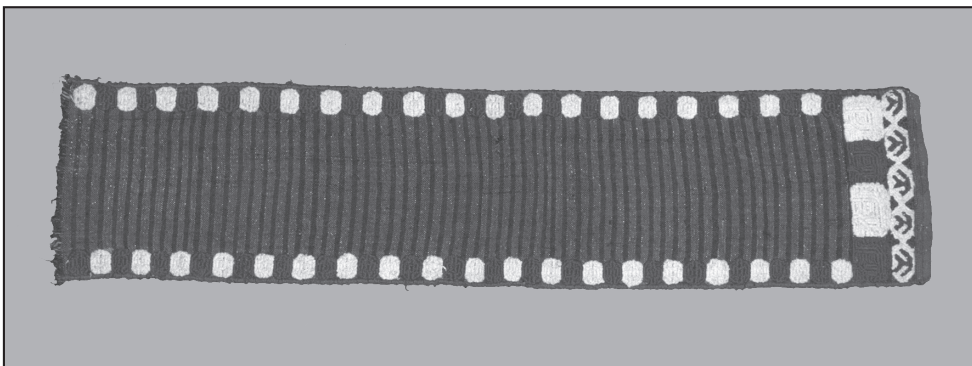
46. Catrință. Zona etnografică Almăj. Sat Șopotu Vechi (nr. inv. 8097).

46. Pregača. Etnografiska oblast Almaž. Selo Šopotu Veki (br. inv. 8097).

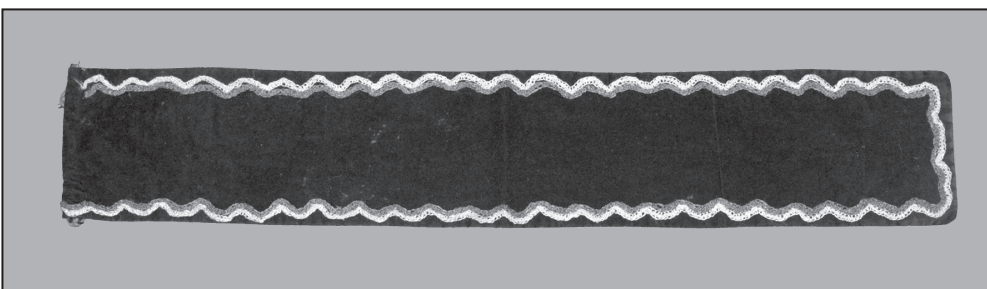
47. Catrință. Zona etnografică Almăj. Sat Șopotu Vechi (nr. inv. 8109).

47. Pregača. Etnografiska oblast Almaž. Selo Šopotu Veki (br. inv. 8109).

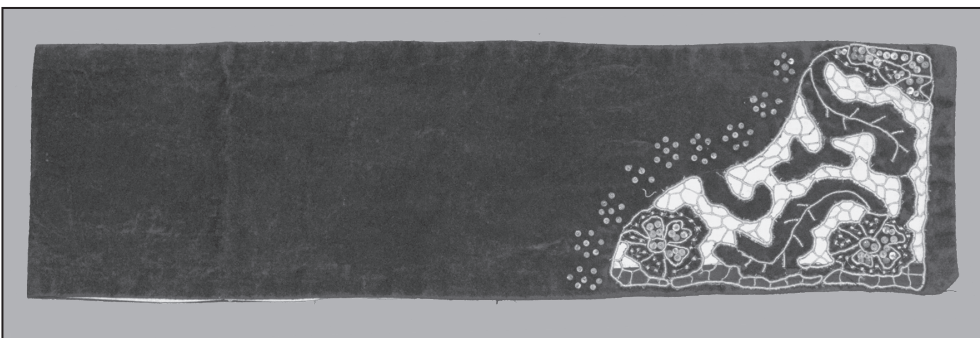
48. Catrință. Zona etnografică Almăj. Sat Cărbunari (nr. inv. 72.228).

48. Pregača. Etnografska oblast Almaž. Selo Karbunari (br. inv. 72.228).

49. Catrință. Zona etnografică Almăj. Sat Șopotu Vechi (nr. inv. 8098).

49. Pregača. Etnografska oblast Almaž. Selo Šopotu Veki (br. inv. 8098).

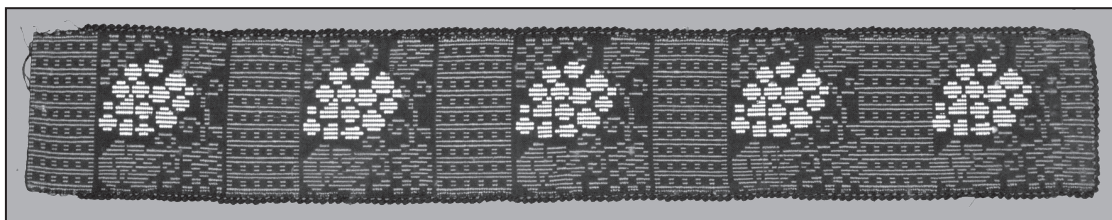
50. Catrință. Zona etnografică Almăj. Sat Șopotu Vechi (nr. inv. 8095).

50. Pregača. Etnografska oblast Almaž. Selo Šopotu Veki (br. inv. 8095).

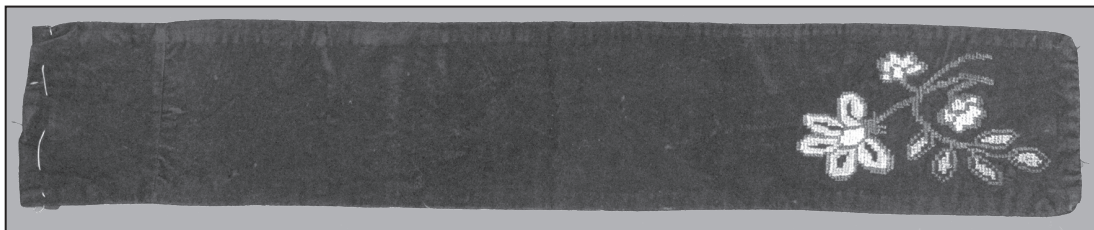
51. Catrință. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8102).

51. Pregača. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8102).

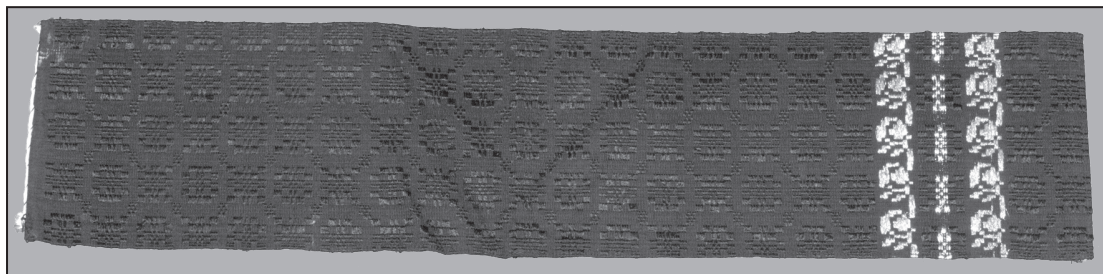
52. Catrință. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8100).

52. Pregača. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8100).

53. Catrință. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8111).

53. Pregača. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8111).

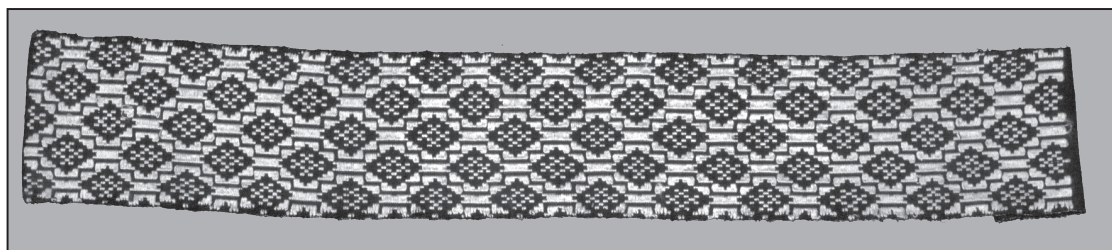
54. Catrință. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8105).

54. Pregača. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8105).

55. Catrință. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8107).

55. Pregača. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8107).

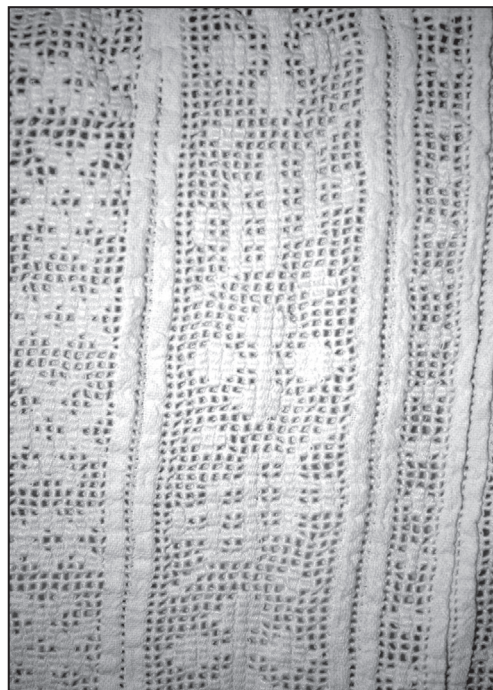
56. Catrință. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8099).

56. Pregača. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8099).

57. Ciupag. Zona etnografică Reșița-Oravița.
Sat Carașova (nr. inv. 72.195).

57. Oplećak. Etnografska oblast Rešica-Oravica.
Selo Karaševo (br. inv. 72.195).

58. Ciupag (detaliu). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.195).

58. Oplećak (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica.
Selo Karaševo (br. inv. 72.195).

59. Ciupag. Zona etnografică Reșița-Oravița.
Sat Carașova (nr. inv. 72.313).

59. Oplećak. Etnografska oblast Rešica-Oravica.
Selo Karaševo (br. inv. 72.313).

60. Ciupag (detaliu). Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.313).

60. Oplećak (detalj). Etnografska oblast Rešica-Oravica.
Selo Karaševo (br. inv. 72.313).

62. Ciupag (detaliu). Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8117).

62. Oplećak (detalj). Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8117).

61. Ciupag. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8118).

61. Oplećak. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8118).

63. Ciupag. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8119).

63. Oplećak. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8119).

64. Ciupag. Zona etnografică Reșița-Oravița.
Sat Carașova (nr. inv. 72.197).

64. Oplećak. Etnografska oblast Rešica-
Oravica. Selo Karaševo (br. inv. 72.197).

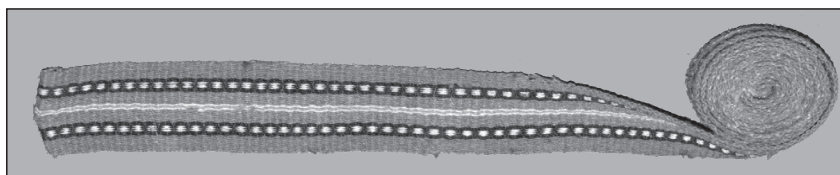
65. Ciupag. Zona etnografică Reșița-
Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 72.197).

65. Oplećak. Etnografska oblast Rešica-
Oravica. Selo Karaševo (br. inv. 72.197).

66. Laiber. Zona etnografică Almāj (nr. inv. 8127).

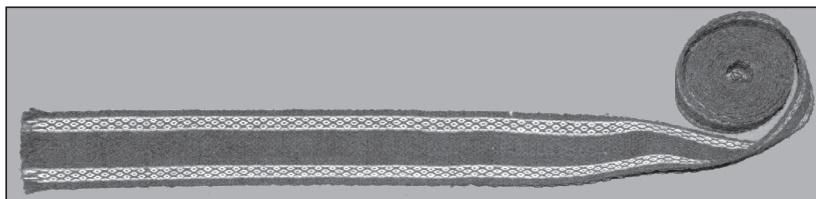
66. Gunj. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8127).

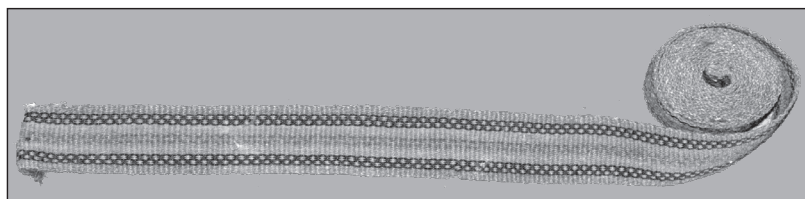
67. Brâu. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8090).

67. Tkanica. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8090).

68. Brâu. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 8152).

68. Tkanica. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karaševo (br. inv 8152).

69. Brâu. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8089).

69. Tkanica. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8089).

70. Brâu. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8088).

70. Tkanica. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8088).

71. Brâu. Zona etnografică Almăj (nr. inv. 8087).

71. Tkanica. Etnografska oblast Almaž (br. inv. 8087).

72. Brâu. Zona etnografică Reșița-Oravița. Sat Carașova (nr. inv. 8153)

72. Tkanica. Etnografska oblast Rešica-Oravica. Selo Karaševo (br. inv. 8153)

73. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Orešac. (nr. inv. E 742)

73. Torba. Jugoistočni Banat, selo Orešac.
(Inventarni broj: E 742).

74. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo. (nr. inv. E 940.)

74. Torba. Jugoistočni Banat, selo Jasenovo.
(Inventarni broj: E 940).

75. Mincie – cojoc (parte). Banatul de Sud-Est, sat Grebenac. (nr. inv. E 3504).

75. Mincie – minčija (deo). Jugoistočni Banat, selo Grebenac.
(Inventarni broj: E 3504).

76. Chintuș – vestă (bărbătească). Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 591)

76. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo Vojvodici. (Inventarni broj: E 635).

77. Cămașă bărbătească (detaliu). Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 3969)

77. Košulja (muška). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: 3969).

78. Bluză. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 597)

78. Ženska nošnja - detalj. Jugoistočni Banat, selo Kruščica. (Inventarni broj: E 1.494; E 1.493).

79. Bluză (detaliu). Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 597)

79. Bluza. Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 597).

80. Cămașă bărbătească. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 3969)

80. Muška nošnja. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 3.965; E 3.966).

81. Catrință – șorț. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
(nr. inv. E 622)

81. Cotrința – kecelja. Jugoistoči Banat, selo Vojvodinci.
(Inventarni broj: E 636).

82. Catrință –șorț. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
(nr. inv. E 637)

82. Cotrința - kecelja. Rumunsko selo u dolini Karaša.
(Inventarni broj: E 608).

83. Șorț. Banat – Serbia.

83. Pojas (ženski). Banat – Srbija.

84. Catrință – șorț. Banat – Serbia.

84. Cotrința – kecelja.

85. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
(nr. inv. E 4062)

85. Torba. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci.
(Inventarni broj: E 4062).

86. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo
(nr. inv. E 743.)

86. Torba. Jugoistočni Banat, selo Jasenovo.
(Inventarni broj: E 743).

87. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo.
(nr. inv. E 744.)

87. Torba. Jugoistočni Banat, selo Jasenovo.
(Inventarni broj: E 744).

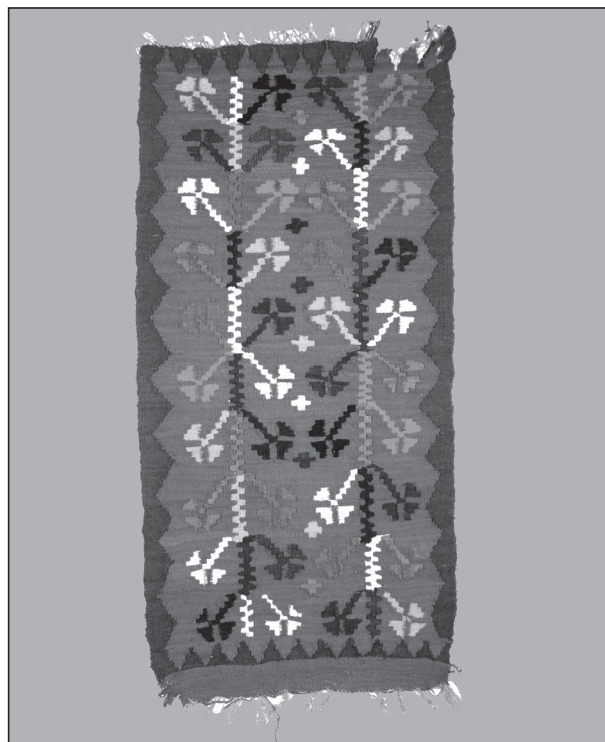
88. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Jasenovo.
(nr. inv. E 940.)

88. Torba. Jugoistočni Banat, selo Jasenovo.
(Inventarni broj: E 940).

89. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
(nr. inv. E 590).

89. Torba. Jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
(Inventarni broj: E 590).

90. Traistă. Banatul de Sud-Est, sat Kusić.
(nr. inv. E 935)

90. Torba. Jugoistočni Banat, selo Kusić.
(Inventarni broj: E 935).

91. Cojoc. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
(nr. inv. E 589).

91. Cojoc – kožuh. Jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
(Inventarni broj: E 589).

92. Cioareci – ciacșiri. Banatul de Sud-Est, sat Grebenac.
(nr. inv. E 1785)

92. Cioareci – čakšire. Jugoistočni Banat, selo Grebenac.
(Inventarni broj: E 1785).

93. Cămașă bărbătească. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 3968)

93. Koșulja (mușka - detalj). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 3968).

94. Cămașă bărbătească. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 3439)

94. Koșulja (mușka). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 3968).

96. Cămașă bărbătească. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 596)

96. Koșulja (mușka - detalj). Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 3439).

95. Cămașă bărbătească (detaliu). Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 3439)

95. Koșulja (mușka). Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 3439).

97. Cămașă bărbătească (detaliu). Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 596)

97. Koșulja (mușka). Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 596).

98. Costum popular bărbătesc. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 3.965; E 3.966)

98. Košulja (muška – detalj). Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 596).

99. Costum popular feminin. Banatul de Sud-Est, sat Kruščica. (nr. inv. E 1.494; E 1.493)

99. Košulja (muška - detalj). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: 3969).

100. Costum popular feminin (detaliu cămașă). Banatul de Sud-Est, sat Kruščica. (nr. inv. E 1.494; E 1.493)

100. Ženska nošnja. Jugoistočni Banat, selo Kruščica. (Inventarni broj: E 1.494; E 1.493).

101. Cămașă bărbătească. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 3967)

101. Bluza - detalj. Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 597).

102. Cămașă bărbătească (detaliu). Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 3967)

102. Košulja (muška). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 3967).

103. Cămașă bărbătească. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 3965)

103. Košulja (muška - detalj). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 3967).

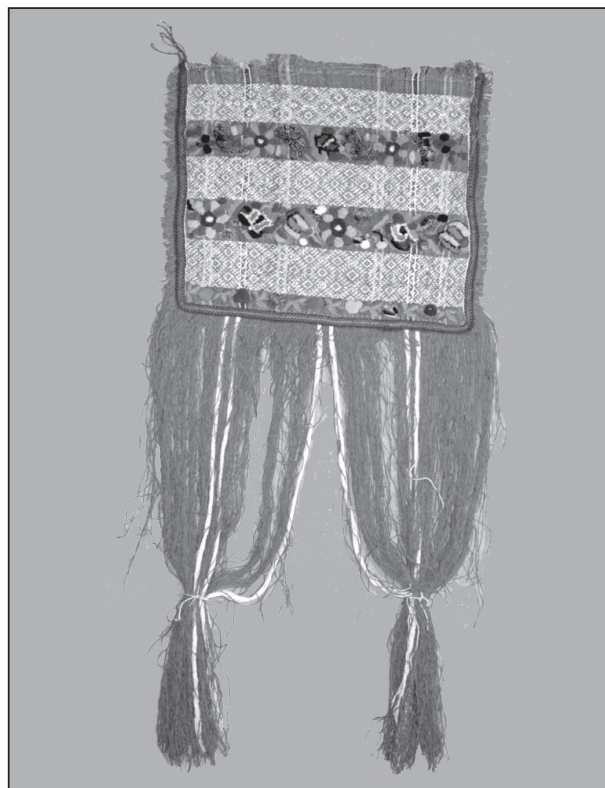
104. Catrință - șorț. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 624)

104. Košulja (muška). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 3965).

105. Catrința – șorț. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
(nr. inv. E 636)

105. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 624).

106. Catrința – șorț. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
(nr. inv. E 613)

106. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 622).

107. Catrința – șorț. Sat românesc în valea Carașului.
(nr. inv. E 608)

107. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
(Inventarni broj: E 613).

108. Catrința – șorț. Sat românesc în valea Carașului.
(nr. inv. E 612)

108. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 637).

109. Catrință - șorț. Sat românesc în valea Carașului.
(nr. inv. E 610)

109. Cotrința – kecelja. Rumunsko selo u dolini Karaša.
(Inventarni broj: E 612).

110. Chitale – șorț cu ciucuri. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 508)

110. Cotrința – kecelja. Rumunsko selo u dolini Karaša.
(Inventarni broj: E 610).

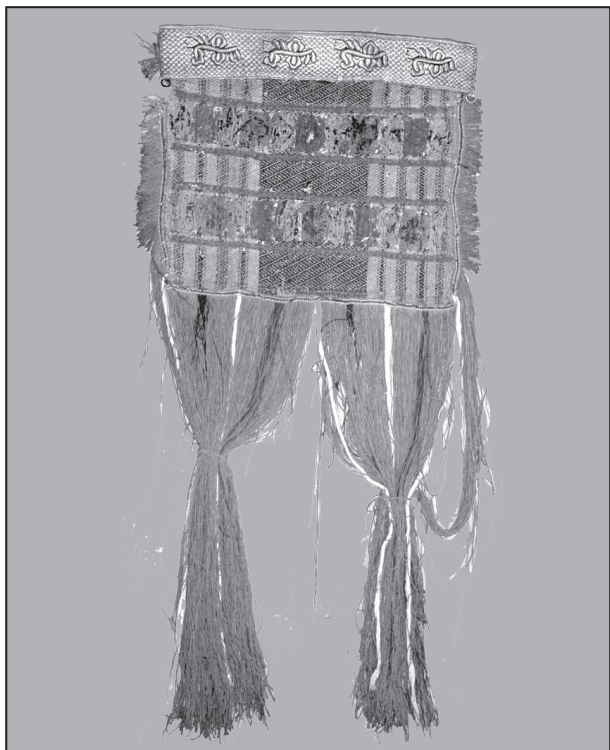
111. Catrință – șorț. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
(nr. inv. E 509)

111. Chităle – kecelja sa resama. Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 508)

112. Catrință – șorț. Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj.
(nr. inv. E 602).

112. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 509).

113. Catrința – șorț. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
(nr. inv. E 623)

113. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo Kuštilj.
(Inventarni broj: E 602).

114. Catrință - șorț. Sat românesc în valea Carașului.
(nr. inv. E 609)

114. Cotrința – kecelja. Jugoistočni Banat, selo
Vojvodinci. (Inventarni broj: E 623).

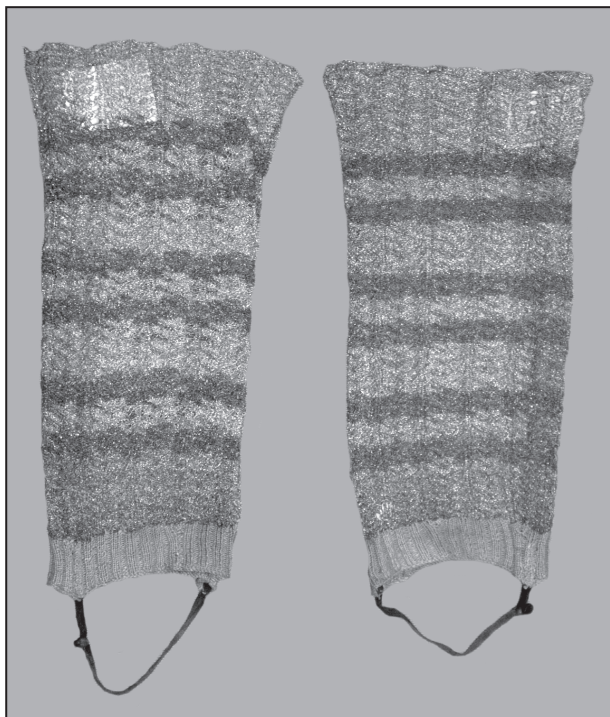
115. Catrință - șorț. Sat românesc în valea Carașului.
(nr. inv. E 611)

115. Cotrința – kecelja. Rumunsko selo u dolini Karaša.
(Inventarni broj: E 609).

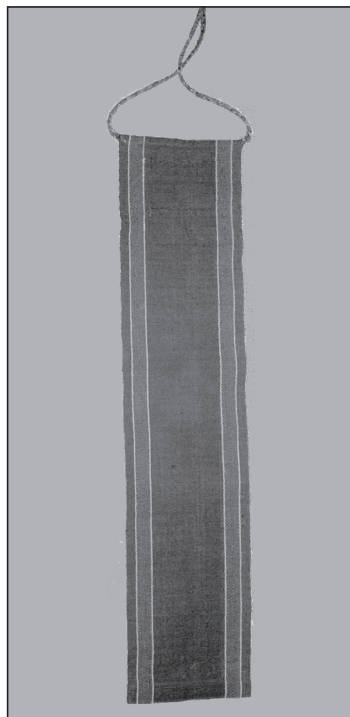
116. Catrință – șorț. Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci.
(nr. inv. E 635)

116. Cotrința - kecelja. Rumunsko selo u dolini Karaša.
(Inventarni broj: E 611).

117. Ciorapi (bărbătești). Banatul de Sud-Est, sat Kuštilj. (nr. inv. E 3442)

117. Čarape (muške). Jugoistočni Banat, selo Kuštilj. (Inventarni broj: E 3442).

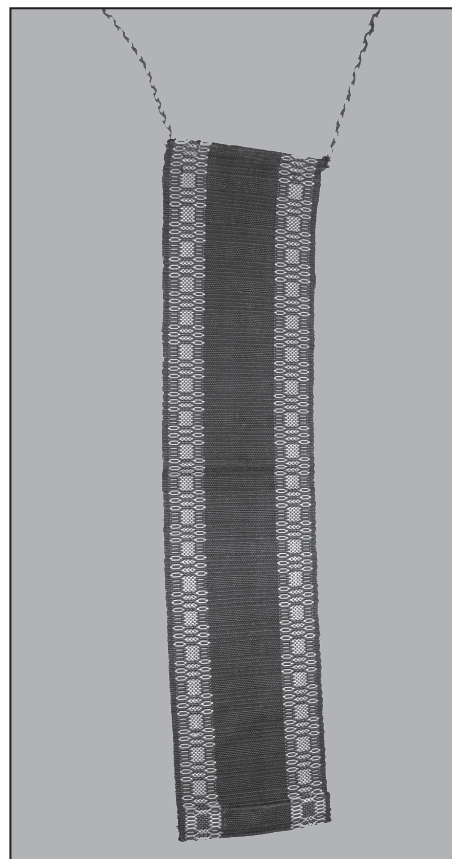
118. Catrință. Banat – Serbia.

118. Kecelja. Banat – Srbija

119. Catrință. Banat – Serbia.

119. Kecelja. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: 4065- 4066).

120. Catrință. Banat – Serbia.

120. Kecelja (ženska). Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 4070 - 4071).

121. Șorț femeiesc (față-spate). Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 4065-4066)

121. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

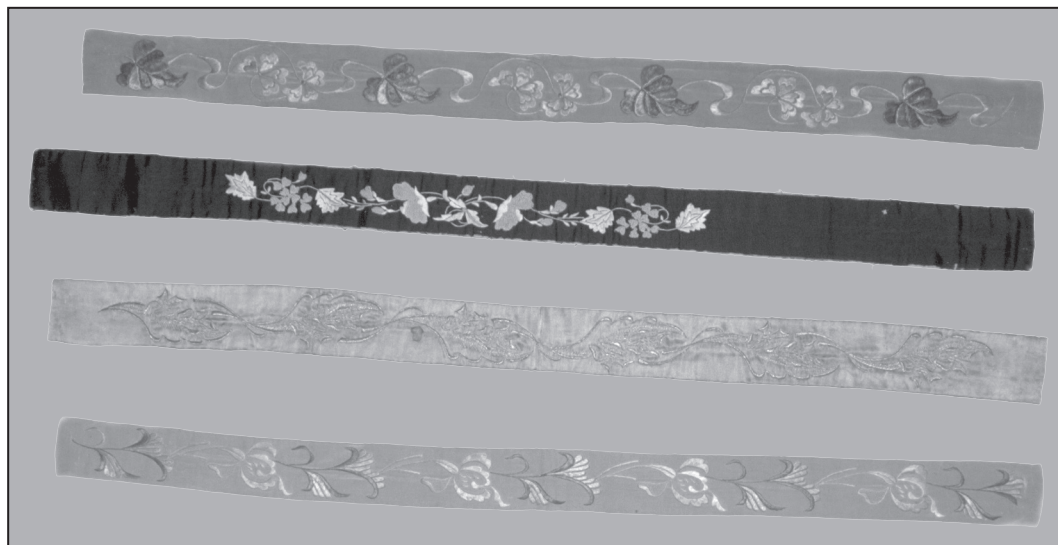
122. Șorț femeiesc (față-spate). Banatul de Sud-Est, sat Vojvodinci. (nr. inv. E 4070-4071)

122. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

123. Brâu femeiesc. Banat – Serbia.

123. Kecelja (ženska). Banat – Srbjia.

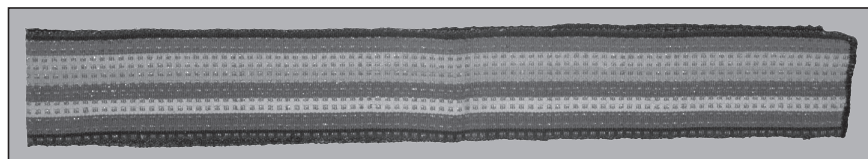

124. Brâie femeiești. Banat – Serbia.

124. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

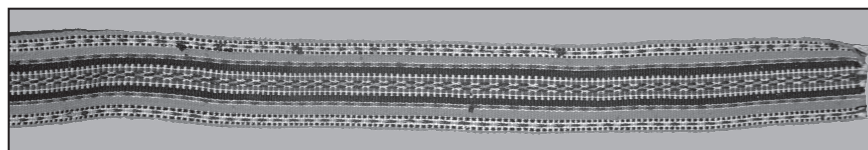
125. Catrințe (față – spate).
Banat – Serbia.

125. Pojas (ženski).
Banat – Srbjia.

126. Brâu. Banat – Serbia.

126. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

127. Brâu. Banat. Serbia.

127. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

128. Brâu. Banat – Serbia.

128. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

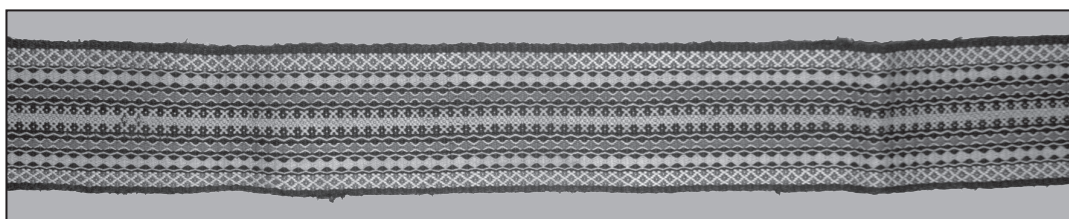
129. Brâu. Banat – Serbia.

129. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

130. Brâuri. Banat – Serbia.

130. Pojas (ženski). Banat – Srbija.

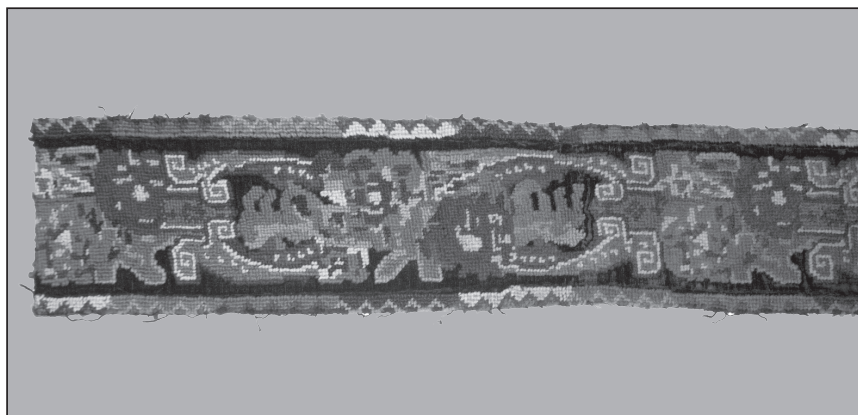
131. Brâu. Banat – Serbia.

131. Pojas (ženski). Banat – Srbija.

132. Cârpă – basma de pus pe cap. Banatul de Sud-Est, satul Vojvodinci. (nr. inv. E 395)

132. Cîrpă – marama za povezivanje glave. Jugoistočni Banat, selo Vojvodinci. (Inventarni broj: E 395).

133. Brâu. Banat – Serbia.

133. Pojas (ženski). Banat – Srbjia.

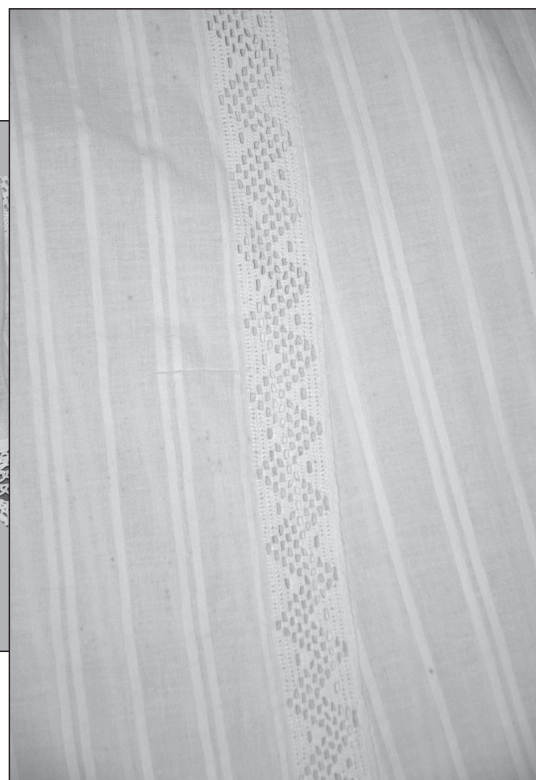
134. Poale. Banat – Serbia.

134. Skute. Banat – Srbjia.

135. Poale (detaliu). Banat – Serbia.

135. Skute - detalj. Banat – Srbjia.

136. Poale (detaliu). Banat – Serbia.

136. Skute - detalj. Banat – Srbjia.

137. Cămașă femeiască. Banat – Serbia.

137. Košulja ženska. Banat – Srbija.

138. Cămașă femeiască (detaliu). Banat – Serbia.

138. Košulja ženska (detalj). Banat – Srbija.

139. Cămașă femeiască (detaliu). Banat – Serbia.

139. Košulja ženska - detalj. Banat – Srbija.

140. Cămașă femeiască. Banat – Serbia.

140. Košulja ženska. Banat – Srbija.

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul 1. Condiționarea geografică	8
Capitolul 2. Caracterizarea etnografică a celor două areale hidrografice	14
Capitolul 3. Excurs bibliografic	26
Capitolul 4. Caracterizarea portului popular de pe văile Nerei și Carașului	42
Capitolul 5. Condiții antropologic-geografice. Structura celor două bazine hidrografice (Serbia)	83
Capitolul 6. Caracterizarea etnografică (Serbia)	86
Capitolul 7. Cercetări anterioare (Serbia)	93
Capitolul 8. Caracteristicile etno-estetice ale costumului popular din Banat (Serbia)	95
Capitolul 9. Costumul popular al văii Carașului	98
Capitolul 10. Costumul popular al văii Nerei	111
Bibliografie	159
Ilustrații	161

SADRŽAJ

Uvod	5
1. Poglavlje. Geografska usluvljenost	8
2 Poglavlje. Etnografska karakterizacija ove dve hidrografske oblasti	14
3. Poglavlje. Bibliografska digresija	26
4 Poglavlje. Karakterizacija narodne nošnje iz doline Nere i Karaša	42
5. Poglavlje. Antropološko-geografski uslovi. Geografska struktura dve oblasti	83
6. Poglavlje. Etnografska karakterizacija	86
7. Poglavlje. Ranija istraživanja	93
8. Poglavlje. Etno-estetske karakteristike narodne nošnje u Banatu	95
9. Poglavlje. Narodna nošnja doline Karaša	98
10. Poglavlje. Narodna nošnja doline Nere	111
Bibliografija	159
Ilustracija	161